

Cyfarfod

Y CYNGOR

Dyddiad ac Amser

1.00 y.h., DYDD IAU, 5ED MAWRTH, 2020

*** NODER ***

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Lleoliad

Siambr Dafydd Orwig, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon, Gwynedd. LL55 1SH

Pwynt Cyswllt

Eirian Roberts

01286 679018

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

(DOSBARTHWYD Dydd Mercher, 26 Chwefror 2020)

**Dilwyn Williams
Prif Weithredwr**

www.gwynedd.llyw.cymru

DYDD MERCHER, 26 CHWEFROR 2020

Annwyl Gyngorydd,

CYFARFOD O GYNGOR GWYNEDD – DYDD IAU, 5 MAWRTH 2020

FE'CH GWYSIR TRWY HYN i gyfarfod o **GYNGOR GWYNEDD** a gynhelir am **1.00 y.h.**, **DYDD IAU, 5ED MAWRTH, 2020 YN SIAMBR DAFYDD ORWIG, SWYDDFA'R CYNGOR, CAERNARFON, GWYNEDD. LL55 1SH**, i ystyried y materion a grybwyllir yn y rhaglen a ganlyn.

Yr eiddoch yn gywir

Prif Weithredwr

Bydd yr ystafelloedd a ganlyn ar gael i'r grwpiau gwleidyddol yn ystod y bore:-

Plaid Cymru - Siambr Dafydd Orwig
Annibynnol – Siambr Hywel Dda
Llais Gwynedd – Ystafell Gwyrfai
Annibynnol Unedig Gwynedd - Ystafell Daron

RHAGLEN

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. COFNODION

5 - 14

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 19 Rhagfyr, 2019 fel rhai cywir (ynghlwm).

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd.

5. GOEBIAETH, CYFATHREBIADAU, NEU FUSNES ARALL

Derbyn unrhyw ohebiaeth, gyfathrebiadau neu fusnes arall a ddygir gerbron yn arbennig dan gyfarwyddyd y Cadeirydd.

6. MATERION BRYD

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater bryd ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

7. CWESTIYNAU

Ystyried unrhyw gwestiynau y rhoddwyd rhybudd priodol ohonynt o dan Adran 4.9 o'r Cyfansoddiad.

8. ADOLYGIAD BLYNYDDOL - POLISI TAL BLYNYDDOL 2020/21

15 - 24

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol (ynghlwm).

9. CYNLLUN CYNGOR GWYNEDD 2018-23 - ADOLYGIAD 2020/21

25 - 174

Cyflwyno adroddiad Arweinydd y Cyngor (ynghlwm).

10. CYLLIDEB 2020/21

175 - 233

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cyllid (ynghlwm).

11. STRATEGAETH GYFALAF 2020/21 (YN CYNNWYS STRATEGAETHAU BUDDSODDI A BENTHYG)

234 - 272

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cyllid (ynghlwm).

12. DIWYGIO CYNLLUN HAWLIAU DIRPRWYEDIG SWYDDOGION 273 - 275

Cyflwyno adroddiad y Swyddog Monitro (ynghlwm).

13. ADOLYGIAD O'R DOSBARTHIADAU PLEIDLEISIO A'R MANNAU PLEIDLEISIO 276 - 289

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol (ynghlwm).

14. CALENDR PWYLLGORAU 2020/21 290 - 292

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd (ynghlwm).

15. YMATEBION I RYBUDDION O GYNNIG BLAENOROL

(A) YMATEB I RYBUDD O GYNNIG Y CYNGHORYDD OWAIN WILLIAMS 293 - 294

Cyflwyno, er gwybodaeth – llythyr gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o cynnig y Cyngorydd Owain Williams i gyfarfod 19 Rhagfyr, 2019 ynglŷn â'r Anthem Genedlaethol (ynghlwm).

(B) YMATEB I RYBUDD O GYNNIG Y CYNGHORYDD GRUFFYDD WILLIAMS 295 - 297

Cyflwyno, er gwybodaeth – llythyr gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o cynnig y Cyngorydd Gruffydd Williams i gyfarfod 19 Rhagfyr, 2019 ynglŷn â'r Tiriogaethau Palesteinaidd (ynghlwm).

Y CYNGOR DYDD IAU, 19 RHAGFYR 2019

Yn bresennol: Y Cynghorydd Edgar Wyn Owen (Cadeirydd);
Y Cynghorydd Simon Glyn (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr: Menna Baines, Freya Bentham, Dylan Bullard, Stephen Churchman, Steve Collings, Annwen Daniels, R.Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Alan Jones Evans, Aled Evans, Dylan Fernley, Peter Antony Garlick, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, Judith Humphreys, Aled Wyn Jones, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Eric Merfyn Jones, Gareth Jones, Keith Jones, Kevin Morris Jones, Sion Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Dilwyn Lloyd, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Dafydd Owen, Dewi Owen, W.Roy Owen, Jason Parry, Rheinallt Puw, Peter Read, Dewi Wyn Roberts, Elfed P.Roberts, Gareth A.Roberts, John Pughe Roberts, Mair Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Ioan Thomas, Hefin Underwood, Catrin Wager, Cemlyn Williams, Eirwyn Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams ac Owain Williams.

Hefyd yn bresennol: Dilwyn Williams (Prif Weithredwr), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol / Swyddog Monitro), Geraint Owen (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol / Pennaeth Gwasanaeth Democratiaeth), Rhun ap Ieth (Uwch Gyfreithiwr / Dirprwy Swyddog Monitro), Dewi Morgan (Pennaeth Cynorthwyol – Refeniw a Risg), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Y Cynghorwyr Craig ab Iago, Anwen Davies, Gareth Griffith, Louise Hughes, R.Medwyn Hughes, Aeron M.Jones, Charles Wyn Jones, Huw Wyn Jones, Linda A.W.Jones, Linda Morgan, Nigel Pickavance, W.Gareth Roberts, Mike Stevens, Gareth Thomas, Elfed Williams a Gethin Glyn Williams.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 3 Hydref, 2019 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

'Roedd yr aelodau wedi derbyn nodyn briffio ymlaen llaw gan y Swyddog Monitro ynglŷn ag eitem 8 – Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor 2020/21 ac eitem 9 – Treth Cyngor: Hawl Disgresiwn i Ganiatáu Disgowntiau a / neu Godi Premiwm 2020/21.

- (1) Datganodd y Cynghorydd Stephen Churchman fuddiant personol yn eitem 8 ar y rhaglen – Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor 2020/21 – oherwydd bod ei gartref yn elwa o'r cynllun oherwydd yr incwm teuluaid.

Nid oedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

- (2) Datganodd yr aelodau canlynol fuddiant personol yn eitem 9 ar y rhaglen – Treth Cyngor: Hawl Disgresiwn i Ganiatáu Disgowntiau a / neu Godi Premiwm 2020/21:-

- Y Cynghorydd Menna Baines - oherwydd ei bod yn gydberchennog tŷ gwag.
- Y Cynghorydd Alwyn Gruffydd – oherwydd ei fod yn berchennog tŷ gwag.

- Y Cyngorydd Peredur Jenkins – oherwydd ei fod yn rhentu dau eiddo.
- Y Cyngorydd Aled Wyn Jones – oherwydd bod gan berthynas agos iddo ail-gartref yng Nghaernarfon.
- Y Cyngorydd Dewi Wyn Roberts – oherwydd bod ganddo gysylltiad clos â pherchennog ail dŷ yng Ngwynedd.
- Y Cyngorydd Angela Russell – oherwydd ei bod yn gweithio i bobl tai haf.

Roedd yr aelodau o'r farn eu bod yn fuddiannau sy'n rhagfarnu a gadawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

- (3) Datganodd Rhun ap Ieuan (Uwch Gyfreithiwr / Dirprwy Swyddog Monitro) fuddiant personol yn eitem 9 ar y rhaglen – Treth Cyngor: Hawl Disgresiwn i Ganiatáu Disgowntiau a / neu Godi Premiwm 2020/21, oherwydd bod ei chwaer yn berchen ar ail dŷ yng Ngwynedd ac yn talu premiwm.

'Roedd yr aelod staff o'r farn ei fod yn fuddiant sy'n rhagfarnu a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Llongyfarchwyd Emma Quaek a thîm DementiaGO ar gael eu cydnabod yn y 'Dementia Friendly Awards' yn Llundain ym mis Tachwedd. Er na chipiwyd y brif wobr, roedd hi'n gamp anhygoel iddynt gyrraedd y rownd derfynol allan o dros 400 o enwebiadau.

Estynnwyd llongyfarchiadau hefyd i'n haelodau seneddol ar gael eu hail-ethol yn yr etholiad cyffredinol yn ddiweddar.

Dymunwyd yn dda i Dafydd Edwards, Pennaeth Cyllid, yn dilyn ei anhwylder diweddar.

5. GOHEBIAETH, CYFATHREBIADAU, NEU FUSNES ARALL

Dim i'w nodi.

6. MATERION BRYS

Absenoldeb Aelod o'r Cyngor

Nid oedd yr eitem hon wedi'i chynnwys ar y rhaglen, ond cytunodd y Cadeirydd i'w thrafod fel mater brys o dan Adran 100B(4)(b) Deddf Llywodraeth Leol 1972 oherwydd y byddai'r cyfnod o chwe mis yn olynol o ddyddiad presenoldeb diwethaf aelod mewn cyfarfod o'r awdurdod yn dod i ben ar 15 Ionawr 2020, a dim sicrwydd y byddai modd iddo fod yn bresennol mewn unrhyw gyfarfod o'r awdurdod cyn hynny.

Eglurodd y Swyddog Monitro:-

- Bod Adran 85 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 yn nodi, os yw aelod o awdurdod lleol yn methu mynychu unrhyw gyfarfod o'r awdurdod am gyfnod o chwe mis yn olynol o ddyddiad eu presenoldeb diwethaf, yna ni fydd yn aelod o'r awdurdod mwyach.
- Mai'r unig eithriad i hyn oedd bod yr awdurdod yn cymeradwyo'r absenoldeb hwnnw.
- Bod y Cyngorydd Nigel Pickavance wedi bwriadu dod i'r cyfarfod hwn o'r Cyngor, ond gan iddo gael ei gymryd yn wael ac wedi cael cyngor meddygol i beidio dod i gyswllt â phobl, na allai fod yn bresennol.
- Gan y byddai'r cyfnod o chwe mis yn olynol o ddyddiad presenoldeb diwethaf yr aelod yn dod i ben ar 15 Ionawr 2020, a dim sicrwydd y byddai modd iddo fynychu

unrhyw gyfarfod o'r awdurdod cyn hynny, byddai'n rhaid i'r cyfarfod hwn o'r Cyngor ymdrin â'r sefyllfa.

- Ei fod yn argymhell bod y Cyngor yn caniatáu estyniad, oherwydd amgylchiadau gwaelledd yr aelod, tan 31 Mawrth 2020 yn unig.

PENDERFYNWYD cymeradwyo absenoldeb y Cynghorydd Nigel Pickavance o gyfarfodydd y Cyngor oherwydd yr amgylchiadau gwaelledd, tan 31 Mawrth 2020, yn unol ag Adran 85 Deddf Llywodraeth Leol 1972, gan ei alluogi i barhau i fod yn aelod o Gyngor Gwynedd.

7. CWESTIYNAU

(Dosbarthwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau i'r aelodau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn gan y Cynghorydd Elin Walker Jones

“Mae Ymgynghoriaeth Gwynedd yn aml yn delio efo materion proffil uchel, ac nid yw'r gwaith yn Fairbourne yn unrhyw eithriad. Mae Fairbourne wedi cael llawer o sylw yn y wasg dros y misoedd diwethaf. Fel rydych yn ymwybodol, mae'r pentref yn wynebu bygythiad oherwydd materion yn ymwneud a llifogydd a newid hinsawdd sydd wedi arwain at godiad yn lefelau'r môr. Ond un agwedd o waith yr Ymgynghoriaeth yw'r gwaith amddiffyn arfordirol. Tybed all yr Aelod Cabinet, y Cynghorydd Catrin Wager, roi blas i ni ar waith yr Ymgynghoriaeth?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Prifffyrdd a Bwrdeistrefol, y Cynghorydd Catrin Wager

“Diolch i'r Cynghorydd Elin Walker Jones am dynnu sylw at waith yr Ymgynghoriaeth, sy'n waith hynod o bwysig. Yn syml iawn, mi fuaswn i'n dweud bod yna ddwy fraich i waith yr Ymgynghoriaeth. Un fraich ydi'r gwaith masnachol mae'r Ymgynghoriaeth yn wneud, y gwaith peirianneg, lle maent yn gweithio ar gontractau i gleientiaid allanol, gan gynnwys cynghorau eraill, yn ogystal â gwneud gwaith i Gyngor Gwynedd. Ond yr ochr arall o'r gwaith ydi ymgymryd â'n dyletswyddau statudol llifogydd ni o fewn y Cyngor, a chredaf mai at hyn rydych yn cyfeirio'n benodol yn eich cwestiwn. Mae hwn yn amlwg yn faes pwysig ofnadwy ac rwy'n falch o ddweud bod yr Ymgynghoriaeth yn gwneud gwaith eithaf arloesol yn y maes. E.e. maent wedi bod yn gweithio ar brosiectau lle rydym ni'n edrych ar lifogydd, nid fel digwyddiad yn y lleoliad mae'n digwydd, ond yn edrych ar y dalgylch cyfan ac yn edrych ar sut mae dŵr yn llifo a sut rydym yn atal y llif i sicrhau bod ein cymunedau yn aros yn saff, ac mae yna ddau brosiect ar y gweill ar y funud yng Ngwyrffai ac Ogwen o ran y math yma o waith. Rydym ni hefyd yn amlwg yn edrych ar lifogydd o'r môr, ac mae gan Wynedd arfordir hir iawn ac mae'r gwaith yma'n bwysig gan fod nifer fawr o drigolion ein cymunedau yn byw ar hyd yr arfordir yma. Mae'r heriau rydym yn eu hwynebu o ran newid hinsawdd yn golygu, hyd yn oed pe byddem yn mynd i lawr i garbon sero fory, bod lefelau môr yn mynd i barhau i godi. Gan hynny, mae'n bwysig iawn ein bod yn cychwyn cynllunio yn awr am y codiad hwn yn lefel y môr. A dyma'r gwaith mae'r Ymgynghoriaeth yn ei wneud. Maent wedi bod yn adnabod cymunedau sy'n mynd i wynebu heriau, yn ceisio cysylltu â hwy a chynllunio ar gyfer dyfodol y cymunedau yma. Felly, yn gryno iawn, mae gwaith yr Ymgynghoriaeth yn arbennig o bwysig ac rydym ni'n ceisio edrych i'r dyfodol a sicrhau bod trigolion Gwynedd yn wynebu cyn lleied o risg i'r dyfodol â phosib.”

Cwestiwn atodol gan y Cynghorydd Elin Walker Jones

“Oes modd i chi roi diweddariad i ni ar beth yn union sy'n mynd ymlaen ym Mangor?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Prifffyrdd a Bwrdeistrefol, y Cynghorydd Catrin Wager

“Mae Bangor yn gymuned lle mae'r Ymgynghoriaeth wedi bod yn gweithio ar brosiect amddiffynfeydd yn Hiracl. Maent eisoes wedi llunio rhestr hir o ddatrysiadau posib' i Fangor i'r dyfodol. Mae hwnnw wedi mynd allan i ymgynghoriad cyhoeddus a bellach rydym wedi cyrraedd y pwynt lle byddwn yn tynnu rhestr fer at ei gilydd, a bydd ymgynghori arni, unwaith y bydd yn barod. Felly rwy'n gobeithio y byddwch chi'n rhan o'r drafodaeth yna.”

(2) Cwestiwn y Cynghorydd Aeron Maldwyn Jones

Yn absenoldeb y Cynghorydd Aeron Maldwyn Jones, oherwydd gwaeledd, gofynnwyd y cwestiwn gan y Cynghorydd Alwyn Gruffydd, a achubodd ar y cyfle hefyd i ddymuno adferiad llwyr a buan i'r aelod.

“Gyda'r llanast sydd ar hyn o bryd ym Mwrdd Betsi Cadwaladr efo diffyg doctoriaid, nyrsys a meddygon teulu, ga i ofyn i'r Arweinydd Portffolio tros Wasanaethau Cymdeithasol sut effaith fydd hyn yn gael ar y trigolion mwyaf bregus yng Ngwynedd?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant, y Cynghorydd Dafydd Meurig

“Hoffwn innau hefyd ddymuno'n dda i'r Cynghorydd Aeron Maldwyn Jones. Ydi mae'n gwestiwn amserol ynglŷn â'r ffaith bod Betsi Cadwaladr mewn mesurau arbennig. Ac mewn gwirionedd, fel y gwelwch o'r ateb ysgrifenedig, dyna'r sefyllfa. Nid yw Betsi Cadwaladr yn atebol i'r Cyngor, ac ar hyn o bryd, gan ei fod mewn mesurau arbennig, mae'n adrodd yn uniongyrchol i'r Gweinidog yn Llywodraeth Cymru. Gan hynny, nid ydym ni fel Cyngor yn dod ar draws eu mesurau na'u canlyniadau, ac nid ydym yn gwybod beth yn union sy'n mynd ymlaen. Fodd bynnag, gallaf eich sicrhau, ar lefel rhanbarth Gorllewinol Betsi Cadwaladr, ein bod ni, fel Cyngor Gwynedd a Chyngor Môn, yn gweithio'n agos iawn gyda hwy o ran darparu gwasanaethau o'r radd flaenaf yn y rhanbarth, ond o ran Betsi Cadwaladr yn ei gyfanrwydd, ni allaf ateb ar eu rhan.”

Nododd y Cynghorydd Alwyn Gruffydd ei ddymuniad i ofyn cwestiwn atodol ar ran y Cynghorydd Aeron Maldwyn Jones, ond eglurodd y Swyddog Monitro nad oedd darpariaeth am gwestiwn atodol os nad oedd yr aelod ei hun yn bresennol.

8. CYNLLUN GOSTYNGIADAU TRETH CYNGOR 2020/21

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid, y Cynghorydd Ioan Thomas, adroddiad yn gofyn i'r Cyngor gadarnhau parhad y Cynllun Lleol cyfredol ar gyfer darparu cymorth tuag at dalu'r Dreth Gyngor am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill, 2020.

PENDERFYNWYD

- (a) **Parhau i weithredu Cynllun Lleol y Cyngor am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill 2020 fel ag yr oedd yn ystod 2019/20. Felly, bydd yr amodau canlynol (i – iii isod) ynghylch yr elfennau disgrisiwn yn parhau:**
- (i) **Gweithredu diystyrwch o 100% i bensiynau anabledd rhyfel, a phensiynau gweddwon rhyfel, ar gyfer pensiynwyr a hawlwyr oed gweithio fel ei gilydd.**

- (ii) Peidio cynyddu'r cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bensynwyr a hawl wyr oed gwaith o'r pedair wythnos safonol sydd yn y Cynllun Rhagnodedig.
 - (iii) Peidio cynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio i bensynwyr a hawl wyr oed gwaith o'r tri mis safonol sydd wedi'i nodi ar hyn o bryd yn y Cynllun Rhagnodedig.
- (b) Lle'n briodol, dirprwyo'r grym i'r Pennaeth Cyllid, mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet dros Gyllid, i wneud mân addasiadau i'r cynllun am 2020/21, ar yr amod na fydd yn newid sylwedd y cynllun.

9. TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A / NEU GODI PREMIWM 2020/21

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid, y Cyngorydd Ioan Thomas, adroddiad yn gofyn i'r Cyngor am gadarnhad ffurfiol am 2020/21 o'r penderfyniadau blaenorol i beidio caniatáu disgownt i ail gartrefi a pheidio caniatáu disgownt ar eiddo gwag, ac i godi premiwm o 50% ar eiddo perthnasol o'r fath.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Bod bwlch yn y ddeddf yn golygu y gallai perchennog tŷ gwag ddweud bod yr eiddo ar werth er mwyn osgoi talu'r premiwm.
- Bod pobl yn dioddef, oherwydd y gallai gymryd blwyddyn neu ragor i atgyweirio hen dŷ, a holwyd a oedd y Cyngor yn edrych i mewn i bob achos ac yn caniatáu eithriad mewn achosion arbennig. I'r diben hwn, cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant i ychwanegu cymal i'r argymhelliad yn yr adroddiad, sef gofyn i'r Cabinet edrych ar hyblygrwydd i ystyried polisi am ostyngiad neu gymorth ariannol i berchnogion tai gwag pan fo'r gwaith o'u hatgyweirio yn cymryd mwy na chwe mis. Gan i'r Aelod Cabinet gytuno i dderbyn y gwelliant, bu iddo newid ei gynnig i'r perwyl hwnnw, a dangosodd y Cyngor, heb drafodaeth, eu bod yn fodlon gyda'r gynffon i'r cynnig.
- Bod angen system sy'n gwobrwo, yn hytrach na chosbi landlordiaid sy'n buddsoddi yn eu heiddo.
- Bod tri chwmni yn Abersoch yn cynghori pobl i droi tai yn Air B&B's, heb unrhyw fath o reolaeth cynllunio, a bod trosglwyddiad y tai hynny o'r rhestr Treth Cyngor i'r rhestr Ardrethi Annomestig yn golygu bod y Cyngor yn colli mwy o arian.
- Y dylai'r aelodau gael diweddariadau ar y niferoedd tai sy'n trosglwyddo i'r rhestr Ardrethi Annomestig.

Mewn ymateb i rai o'r sylwadau uchod ac i gwestiynau a ofynnwyd, nodwyd:-

- Bod y rheoliadau'n datgan bod tŷ gwag oedd ar werth am bris rhesymol wedi'i eithrio o dalu'r premiwm am flwyddyn o'r dyddiad y cafodd ei roi ar y farchnad.
- Bod modd delio ag amgylchiadau unigol lle mae angen gwaith sylweddol ar dŷ drwy ran arall o'r ddeddfwriaeth, a gallai'r Cabinet edrych ar bolisïau addas, yn unol â'r hyn a gynigiwyd fel gwelliant.
- Bod aelodau a swyddogion yn parhau i ohebu'n gyson gyda gweinidogion a swyddogion Llywodraeth Cymru i bwysu am newid y drefn sy'n caniatáu i eiddo sy'n cael eu defnyddio fel unedau gwyliau hunan-ddarpar gael eu trethu drwy'r drefn Dreth Ddi-annedd, yn hytrach na'r Dreth Gyngor. Roedd yna lawer o gymhlethdodau o ran y gyfundrefn gynllunio a'r gyfundrefn Dreth Cyngor, ond gyda chefnogaeth Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, roedd y cynghorau'n ceisio negodi ffordd ymlaen. Gan hynny, awgrymwyd bod yr aelodau yn gadael i'r swyddogion barhau i ddilyn y trywydd am y tro, ac adrodd yn ôl maes o law ar y cynnydd gyda'r gwaith.

- Er bod y Cyngor yn colli arian am bob tŷ oedd yn trosglwyddo i'r rhestr Ardrethi Annomestig, roedd y premiwm ar y tai oedd yn parhau o dan y Dreth Gyngor yn cynhyrchu tua £2.5m y flwyddyn o incwm i'r Cyngor, a'r bwriad oedd buddsoddi'r arian yma mewn tai i bobl leol yn y pen draw. Y gyfundrefn bellach oedd bod pobl sy'n gallu fforddio talu am dai haf yn talu ychydig yn fwy er mwyn i'r Cyngor fedru gwneud iawn am y ffaith bod yna gymaint o dai yng Ngwynedd yn mynd yn dai haf. Ni fyddai cynnyrch y premiwm yn cau'r bwlch yn gyfangwbl, wrth gwrs, ond yr holl syniad oedd bod y Cyngor yn gallu defnyddio'r premiwm i wneud rhywbeth am y sefyllfa dai. Roedd y Pennaeth Tai ac Eiddo eisoes yn y broses o gynllunio strategaeth ar gyfer dechrau mynd i'r afael â'r broblem, gyda dwy flynedd o'r adnodd wedi'i gynaeafu gan y Cyngor. Gellid adrodd ymhellach ar hyn i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu pe dymunai'r aelodau dderbyn rhagor o wybodaeth.

PENDERFYNWYD

(a) Bod y Cyngor yn gwneud dim newid i'r cynllun ar gyfer 2020/21. Hynny yw, ar gyfer 2020/21:

- **Bod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.**
- **Bod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 50% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.**
- **Bod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 50% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.**

(b) Gofyn i'r Cabinet edrych ar hyblygrwydd i ystyried polisi am ostyniad neu gymorth ariannol i berchnogion tai gwag pan fo'r gwaith o'u hatgyweirio yn cymryd mwy na chwe mis.

10. YMATEB CYNGOR GWYNEDD I BIL LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) – TACHWEDD 2019

Cyflwynodd yr Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn, adroddiad a ystyriwyd gan Gabinet y Cyngor yn ei gyfarfod ar 17 Rhagfyr, 2019, yn ceisio cymeradwyaeth i'r ymateb drafft a baratowyd ar ran y Cyngor i'r Ymgynghoriad ar Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) – Tachwedd 2019.

Nodwyd bod y Cabinet wedi cymeradwyo'r ymateb drafft er ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn am gymeradwyaeth.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y pwyntiau a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Cytunwyd â'r sylw nad oes angen haen arall o lywodraeth ac mai cydweithio gwirfoddol yw'r ffordd ymlaen.
- Nodwyd bod yr ail bwynt bwled yn y bocs "RHAN 1 - ETHOLIADAU" ym mharagraff 11 o'r ymateb yn amwys gan ei fod yn cyfeirio'n gyntaf at gefnogi'r cysyniad o ddefnyddio system pleidlais sengl drosglwyddadwy, ond yn datgan wedyn bod y Cyngor hwn yn ffafrio wardiau un aelod. I'r diben hwnnw, awgrymwyd diwygio'r paragraff i nodi bod y Cyngor yn cefnogi'r cysyniad o ddefnyddio system pleidlais sengl drosglwyddadwy, ond os cedwir system cyntaf i'r felin, bod y Cyngor yn cefnogi wardiau un aelod gan mai hyn sy'n darparu'r cyswllt cryfaf â'r gymuned. Mewn ymateb, nodwyd mai'r neges a drosglwyddwyd i'r Comisiwn Ffiniau oedd bod y Cyngor hwn yn ffafrio wardiau un aelod. Petai'r dull pleidleisio yn parhau fel y mae, dyna fyddai'r Cyngor yn gefnogi, a gellid addasu'r ymateb i adlewyrchu hynny.

- Nodwyd bod y Cyngor yn parhau i ddisgwyl clywed yn ôl gan y Comisiwn Ffiniau yn sgil cyflwyno'r ymateb i'w cynigion a bod aneglurder yn parhau, yn arbennig mewn perthynas â wardiau Bangor a rhai ardaloedd o Ben Llŷn. Mewn ymateb, nodwyd bod y mater yn dal yn nwylo'r Gweinidog. Eglurwyd hefyd, petai'r Bil yn dod yn ddeddfwriaeth cyn etholiadau nesaf y cynghorau sir, a nifer yr etholwyr yn cynyddu o ganlyniad i gynnwys pobl ifanc 16 ac 17 oed, y gallai hynny newid beth bynnag fo ystyriaethau'r Comisiwn Ffiniau. Nodwyd ymhellach bod y Bil yn darparu ar gyfer wardiau un aelod, a phetai hynny'n dod yn ddeddf, mae'n debyg y byddai'n rhaid ail-edrych ar gynigion y Comisiwn, gan eu bod yn cynnwys wardiau dau aelod ac felly'n anghydnaws â'r ddeddf. Ar sail hynny, ni chredid bod budd mewn gofyn i'r Gweinidog am benderfyniad buan ar yr ymateb i gynigion y Comisiwn oherwydd y gallai'r ddeddfwriaeth newydd, maes o law, wyrdroi rhai o'r materion nad oedd y Cyngor yn cyd-fynd â hwy yng nghynigion y Comisiwn Ffiniau. Nodwyd ymhellach ei bod yn dechnegol bosib' cael system pleidlais sengl trosglwyddadwy mewn wardiau un aelod hefyd, er na fyddai hynny'n cyflawni bwriad y system, sef adlewyrchu'r ganran o bobl sy'n pleidleisio dros bob plaid.
- Nodwyd na fyddai system pleidlais sengl trosglwyddadwy mewn wardiau un aelod yn arbennig o gyfrannol, ac y byddai'n rhaid cael wardiau 3-4 aelod iddo fod yn wir gyfrannol. Mewn ymateb, eglurwyd bod y system pleidlais sengl trosglwyddadwy mewn ward un aelod yn sicrhau yn y pen draw bod mwyafrif etholwyr y ward honno yn gefnogol i'r sawl sy'n cael ei ethol. Cydnabyddid, fodd bynnag, os yw plaid yn ennill canran neilltuol o'r bleidlais drwy Wynedd i gyd, na fyddai hynny'n sicrhau bod ganddynt yr un ganran o seddi ar y Cyngor. I hynny ddigwydd, byddai'n rhaid cael wardiau aml-aelod. Awgrymwyd bod angen cael golwg pellach ar hyn, ac addasu pe gwelir bod angen gwneud hynny er sicrhau cysondeb yr ymatebion.
- Mynegwyd cefnogaeth i'r ymateb drafft, yn amodol ar y cyngor a roddwyd gan fod hyn yn effeithio ar wardiau gwahanol mewn ardaloedd gwahanol.
- Awgrymwyd bod angen wardiau mwy o ran maint a mwy o gyflog i bobl wneud y gwaith yn llawn amser.

PENDERFYNWYD

(a) Cymeradwyo'r ymateb drafft i'r ymgynghoriad ar y Bil.

(b) Dirprwyo'r hawl i'r Arweinydd i ymateb ar ran y Cyngor gan addasu'r ddogfen ddrafft i adlewyrchu sylwadau'r Cyngor.

11. CYNLLUN ARGYFWNG NEWID HINSAWDD

Cyflwynodd yr Arweinydd, y Cynghorydd Dyfrig Siencyn, adroddiad yn adrodd yn ôl ar y camau a gymerwyd gan y Cyngor hyd yma mewn ymateb i'r cynnig a ystyriwyd yng nghyfarfod 7 Mawrth 2018 o'r Cyngor ynglŷn â newid hinsawdd.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Y gallai'r Cyngor wneud pethau bach i helpu'r sefyllfa, megis sicrhau bod adnoddau ar gael i drydanu ceir trydan ym meysydd parcio'r Cyngor a symud ymlaen gyda Theithio Llesol er mwyn galluogi i bobl feicio i'r gwaith yn ddiogel.
- Y dylai aelodau o'r holl grwpiau gwleidyddol fod yn rhan o'r tasglu a sefydlwyd gan y Cabinet i ystyried beth ymhellach sydd angen ei wneud er mwyn cyrraedd y nod o gael sir ddi-garbon.
- Dylid creu llwybr beicio wrth ochr bob ffordd newydd sy'n cael ei hadeiladu. Dylid gosod paneli solar ar bob tŷ newydd sy'n cael ei adeiladu a system ail-ddefnyddio dŵr glaw.
- Bod Greta Thunberg, y ferch ifanc o Sweden, wedi dod â hyn i gyd ar lwyfan y byd, ac er bod poblogaeth Cymru ond 3 miliwn a phoblogaeth y byd tua 7 biliwn, roedd

yna bethau bach y gellid eu gwneud yma yng Nghymru ac yng Ngwynedd, e.e. plannu mwy o goed a gosod paneli solar, lle na fyddai hynny'n effeithio ar y tirlun.

- Bod hwn yn gynllun da iawn a bod angen i'r Cyngor fod yn uchelgeisiol iawn yn y maes hwn gan y bydd newid hinsawdd yn effeithio ar ddyfodol ein pobl ifanc.

Mewn ymateb i rai o'r sylwadau uchod ac i gwestiynau a ofynnwyd, nodwyd:-

- Bod y Cyngor yn bwriadu buddsoddi £465,000 yn gosod 84 o bwyntiau gwefru cerbydau ar draws y sir, ond bod rhai anawsterau gyda'r grid. Roedd trafodaethau'n digwydd eisoes ynglŷn â hynny ac roedd yn bwysig bod y trafodaethau'n parhau. Roedd yn dda clywed hefyd bod y Llywodraeth wedi neilltuo arian yn eu cyllideb ddrafft ar gyfer materion newid hinsawdd, ac er nad oedd y buddsoddiad yn ddigon o bosib', roedd yn gam ymlaen o leiaf.
- Y byddai'r tasglu a sefydlwyd gan y Cabinet yn ymgynghori'n llawn gyda phob aelod o'r Cyngor ar eu cynllun gweithredu fel bod modd i bawb gymryd rhan yn y drafodaeth a rhoi cynigion gerbron. Diolchwyd i bawb oedd wedi cynnig syniadau eisoes.
- Bod cyfeiriad at faterion statudol megis yr angen i dai newydd gwrdd â'r safonau effeithlonrwydd ynni ymarferol uchaf posib' yn y templed yn Atodiad 1 i'r adroddiad. Roedd gofynion y rheoliadau adeiladu presennol yn reit uchel, ond dylid edrych arnynt eto i weld a ydynt yn mynd yn ddigon pell. Rhaid cofio, fodd bynnag, bod cost ychwanegol ynghlwm â'r materion hynny.
- Y gobeithid y gellid cydweithio gyda'r sector breifat ar draws pob agwedd o'r gwaith, gan gofio bod y sector breifat ar y blaen i'r sector gyhoeddus yn hyn o beth.
- Bod sicrhau arweiniad cenedlaethol yn allweddol bwysig i wireddu'r nod.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad gan nodi'r camau a gymerwyd hyd yma a'r bwriadau ar gyfer y dyfodol.

12. ADOLYGIAD O DREFNIADAU CRAFFU

Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, y Cynghorydd John Brynmor Hughes, adroddiad yn gofyn i'r Cyngor:-

- Dalu sylw i gynnwys adroddiad ar adolygiad o drefniadau craffu a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 28 Tachwedd er mwyn deall y rhesymau dros adolygu'r trefniadau craffu cyfredol, yr ystyriaethau werth adolygu, yr opsiynau gwreiddiol gan y gweithgor fu'n ymgymryd â'r gwaith adolygu, yr ymgynghori trylwyr oedd wedi digwydd a'r opsiynau terfynol a ystyriwyd.
- Dderbyn argymhelliad y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu i barhau gyda'r trefniadau cyfredol, sef Opsiwn 1, 3 phwyllgor craffu, gyda materion yr Adran Tai ac Eiddo yn cael eu craffu gan y Pwyllgor Craffu Gofal.

Mewn ymateb i ymholiad gan aelod, cadarnhawyd, o ddewis Opsiwn 1, y byddai nifer yr aelodau ar y pwyllgorau craffu unigol yn parhau yn 18.

Nodwyd bod y 3 phwyllgor craffu presennol yn gwneud penderfyniadau pwysig iawn sy'n effeithio ar fywydau pobl Gwynedd, ond nid oedd ganddynt amser digonol yn aml i graffu'r materion hyn yn drylwyr. Roedd y grwpiau tasg ar y llaw arall yn rhoi'r cyfle i fynd yn llwyr dan groen mater, i ddeall yr holl agweddau perthnasol yn gywir a'u craffu'n drwyadl, ac i ddod i gasgliad ystyrlon. Ar sail hynny, cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant i ddewis Opsiwn 2, sef un Prif Bwyllgor Craffu fyddai'n rheoli holl waith craffu'r Cyngor, gyda chyfran helaeth o'r gwaith craffu yn cael ei gwblhau drwy ymchwiliadau neu grwpiau tasg a gorffen, gan adolygu'r drefn ar ôl cyfnod o amser.

Pleidleisiwyd ar y gwelliant (Opswn 2) ac fe ddisgynnodd.

Pleidleisiwyd ar y cynnig gwreiddiol (Opswn 1) ac fe gariodd.

PENDERFYNWYD

- (a) Parhau gyda'r trefniadau cyfredol, sef Opswn 1, y 3 pwyllgor craffu, gyda materion yr Adran Tai ac Eiddo yn cael eu craffu gan y Pwyllgor Craffu Gofal yn unol ag argymhelliad y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- (b) Mabwysiadu mân addasiadau i'r Cyfansoddiad fel y nodir yn Atodiad 1 i'r adroddiad ar argymhelliad y Swyddog Monitro.

13. AIL-BENODI AELODAU ANNIBYNNOL I'R PWYLLGOR SAFONAU

Cyflwynodd y Swyddog Monitro adroddiad yn nodi bod tymor aelodaeth dwy o'r aelodau annibynnol ar y Pwyllgor Safonau, sef Einir Young a Margaret E. Jones, wedi dod i ben, ac yn argymhell i'r Cyngor eu hail-benodi am un cyfnod olynol, pellach o ddim mwy na 4 blynedd, fel a ganiateir gan Reoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) 2001.

Diolchwyd i'r ddwy aelod am eu gwaith ar y pwyllgor.

PENDERFYNWYD ail-benodi Einir Young a Margaret E. Jones fel aelodau annibynnol o'r Pwyllgor Safonau i wasanaethu am dymor pellach o 4 blynedd.

14. RHYBUDDION O GYNNIG

- (A) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Gruffydd Williams o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

“Mae'r cyngor yn nodi:

- Bod cyfeddiannu tiriogaethau gan rym goresgynnol yn waharddedig o dan gyfraith ryngwladol, ac felly'n drosedd ryfel.

- Bod cyfeddiannu'r Tiriogaethau Palesteinaidd yn tansellio unrhyw gyfleoedd yn y dyfodol i gael 'Datrysiad Dwy Wladwriaeth' heddychlon trwy amgylchynu'n barhaol y tiriogaethau sy'n dal o fewn y Lan Orllewinol.

- Bod hawl y Palesteiniaid i ymreolaeth yn eu gwlad eu hunain wedi ei chydabod mewn penderfyniadau niferus gan y Cenhedleoedd Unedig sydd wedi eu hanwybyddu gan Wladwriaeth Israel.

- Y dylai Gwladwriaeth Israel ddwyn i ben feddiannu'r Tiriogaethau Palesteinaidd, yn unol â phenderfyniadau'r Cenhedleoedd Unedig, a chaniatáu i wladwriaeth Palesteinaidd gael ei chreu er mwyn osgoi trefn apartheid yn yr unfed ganrif ar hugain.

Mae'r cyngor:

- Yn cydnabod bod parhau i feddiannu Tiriogaethau Palesteinaidd yn anghyfreithlon.

Mae'r Cyngor yn galw ar:

- Lywodraeth San Steffan a Llywodraeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru i gydnabod yn llawn Wladwriaeth Palesteina.

- Y gymuned ryngwladol i ddwyn pwysau diplomyddol ar Wladwriaeth Israel i ddwyn i ben y meddiannu anghyfreithlon ac i beidio â chyfeddiannu mwy o diriogaeth.”

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig.

- (B) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cyngorydd Owain Williams o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

“Bod y Cyngor yn annog ein hysgolion i ddysgu yr anthem genedlaethol yn ei chyfanrwydd i'r disgyblion. Ymhellach i hyn, ein bod yn annog ein Senedd i gysylltu â'r holl gynghorau sir eraill fel eu bod yn cydymffurfio â'r cynnig hwn.”

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00 y.h. a daeth i ben am 2.40 y.h.

CADEIRYDD

Eitem 8

Cyfarfod:	CYNGOR
Dyddiad:	5 Mawrth 2020
Teitl:	Adroddiad Blynyddol – Polisi Tâl y Cyngor
Pwrpas	Mabwysiadu Polisi Tâl y Cyngor ar gyfer 2020 / 21
Awdur:	Dilwyn Williams – Prif Weithredwr
Aelod Cabinet	Y Cynghorydd Nia Jeffreys

CEFNDIR

1. Ers 2012 mae yna ddyletswydd statudol ar bob Cyngor i fabwysiadu polisi tâl yn flynyddol. Mae'r gofyn statudol hwnnw yn nodi mai swyddogaeth i'r Cyngor llawn yw cymeradwyo'r polisi tâl.
2. Wrth fabwysiadu'r polisi ar gyfer 2012 / 13, penderfynodd y Cyngor llawn ofyn i'r Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion gynnal adolygiad blynyddol o gynladwyedd y polisi tâl i'r dyfodol a chyflwyno argymhellion i gyfarfod o'r Cyngor llawn ym mis Mawrth pob blwyddyn.
3. Yn sgîl hynny ac yn unol â threfniadau sydd wedi'u gweithredu yn y cyfamser, gofynwyd i'r Pwyllgor ystyried cynnwys y drafft o bolisi tâl ar gyfer 2020 / 21 yn ei gyfarfod ar yr 11eg o Chwefror eleni a chyflwyno argymhelliad i gyfarfod o'r Cyngor llawn ar y 5ed o Fawrth.

PRIF SWYDDOGION

4. Mae un o'r ddwy swydd ar lefel Cyfarwyddwr Corfforaethol yn wag ers Hydref, 2019 gyda'r penderfyniad i beidio llenwi'r swydd honno am y tro. Bydd Aelodau'r Cyngor yn ymwybodol y bydd angen dod i gasgliad terfynol ynghylch llenwi'r swydd wag ai peidio maes o law.
5. Mae cyflogau presennol y Prif Swyddogion wedi'u seilio ar un ai chwarter isaf neu ganolrif swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Gyhoeddus Cenedlaethol, fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012. Golyga hyn nad yw'r gymhariaeth hefo swyddi o faint cyfatebol yn y Farchnad Sector Gyhoeddus Cenedlaethol wedi'i gynnal fel rhan o adolygu'r Polisi Tâl ers saith mlynedd bellach. Mae yna berygl felly bod cyflogau Prif Swyddogion yng Ngwynedd wedi gostwng yn is na'r chwarter isaf a'r canolrif ar gyfer swyddi cyfatebol yn y cyfamser.
6. Adroddodd y Prif Weithredwr i'r Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion bod yma risg posibl gan nad oeddem wedi cynnal adolygiad o sut y mae cyflogau Prif Swyddogion y Cyngor hwn yn cymharu gyda'r farchnad ers rhai blynyddoedd. Roedd aelodau'r Pwyllgor yn cytuno fod hynny yn gallu bod yn risg a chytunwyd gyda'r bwriad i dderbyn adroddiad pellach ar hyn gan y Prif Weithredwr yn ystod y flwyddyn i ddod.
7. Yn 2018 penderfynodd y Cyd-Gyngor Trafod Telerau Cenedlaethol ar gyfer Prif Swyddogion a'r Cyd-Gyngor Trafod Telerau ar gyfer Prif Weithredwyr ar godiadau cyflog o 2% am y ddwy flynedd ariannol yn arwain hyd at ddiwedd 2019 / 20.
8. Mae hawl gytundebol gan y Prif Swyddogion a'r Prif Weithredwr i'r codiadau cyflog a sicrheir yn genedlaethol ac i'r pwrpas hwnnw mae'r drafft o'r polisi tâl yn datgan, fod gan **y Prif Swyddogion a gyflogir o dan amodau Tued. 15 y JNC yr hawl gytundebol i unrhyw godiad**

cyflog cenedlaethol a ddyfernir gan y JNC a bydd y Cyngor felly yn talu'r rhain yn unol â gofynion cytundebol presennol. Golyga hyn bod y Cyngor yn cymeradwyo'r codiadau cyflog a ddyfernir yn genedlaethol yn sgil mabwysiadu'r polisi tâl yn flynyddol. Nid oes penderfyniad eto ar unrhyw gynnydd yn y cyflog ar gyfer 2020/21; bydd y Cyngor yn gweithredu ar y penderfyniad hwnnw (ac yn ei ôl ddyddio os oes raid i'r 1af o Ebrill 2020) pan dderbynnir cadarnhad o'r sefyllfa.

SWYDDI O DAN LEFEL PRIF SWYDDOG

9. Yn ystod 2018 daeth cynrychiolwyr cenedlaethol y Cyflogwyr Llywodraeth Leol a'r undebau llafur i gytundeb ar godiadau cyflog ar gyfer y gweithlu llywodraeth leol yn ehangach. Roedd y cytundeb hwnnw yn un dwy flynedd am y cyfnod 2018 – 2020. Arweiniodd hynny at gynnydd cyffredinol o 2% mewn cyflogau ar gyfer y blynyddoedd 2018/19 a 2019/20, gyda'r staff ar y graddfeydd cyflog isaf yn derbyn canrannau uwch.
10. Mae'r trafod ar gynnydd yn y cyflog ar gyfer gweithwyr llywodraeth leol ar gyfer y flwyddyn 2020/21 yn parhau, ac mae'n bosib na fydd cadarnhad o'r sefyllfa erbyn dechrau'r flwyddyn ariannol nesaf. Bydd y Cyngor felly yn gweithredu ar unrhyw gytundeb cyn gynted â phosib ac yn ôl ddyddio unrhyw gynnydd i'r 1af o Ebrill 2020.

ARGYMHELLIAD

11. Bod y Cyngor yn cymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion i fabwysiadu'r Polisi Tâl ar gyfer 2020 / 21.

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Mae Deddf Lleoliaeth 2011 yn gosod gofyn statudol ar y Cyngor i fabwysiadu Polisi Tâl blynyddol sydd yn cyfarch y gofynion yn y Ddeddf. Penderfyniad y Cyngor Llawn yw hyn. Rwy'n fodlon fod y Polisi a argymhellir ar gyfer ei fabwysiadu gan y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion yn cyfarch y gofynion statudol.

Y Pennaeth Cyllid:

Mae ymhlygiadau ariannol y polisi tâl gerbron yma wedi'i adlewyrchu yn y Gyllideb ar gyfer 2020/21, sy'n eitem arall ar raglen cyfarfod yma'r Cyngor.

Polisi Tâl – 2020 / 21

1. CYFLWYNIAD

Yn unol ag Adran 38(1) Deddf Lleoliaeth 2011, mae gofyn i bob Cyngor baratoi datganiad polisi tâl. Rhaid i'r datganiad hwn gyfleu beth yw polisiâu'r Awdurdod tuag at nifer o faterion sy'n ymwneud â thâl ei weithlu, yn enwedig ei uwch staff (neu 'brif swyddogion') a'r gweithwyr sy'n cael y cyflogau isaf. Rhaid paratoi datganiad polisi tâl ar gyfer pob blwyddyn ariannol a rhaid iddo gael ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol newydd.

Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod pa mor allweddol yw rheoli cydnabyddiaeth ariannol mewn modd teg, cyson a thryloyw ac mae'r penderfyniadau a wneir yn y cyswllt hwn yn greiddiol i sicrhau cyflog cyfartal a chydaddoldeb ar draws y Cyngor.

2. POLISI TÂL AR GYFER PRIF SWYDDOGION

Mae'r Cyngor yn diffinio ei brif swyddogion fel a ganlyn: y Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Corfforaethol a'r Penaethiaid Adran. Mae'r Cyngor yn cyflogi prif swyddogion o dan amodau a thelerau'r JNC ac mae hynny wedi'i ymgorffori yn eu cytundebau. Mae'r JNC ar gyfer Prif Swyddogion yn negodi codiad cyflog blynyddol cenedlaethol (DU) ar sail costau byw ar gyfer y grŵp hwn. Mae gan y Prif Swyddogion a gyflogir o dan amodau a thelerau'r JNC yr hawl cytundebol i unrhyw godiad cyflog cenedlaethol a ddyfernir gan y JNC a bydd y Cyngor felly yn talu'r rhain yn unol â gofynion cytundebol.

3. CYFLOGAU

Mabwysiadwyd y polisi sy'n ymwneud â chyflogau'r Cyfarwyddwr Corfforaethol a'r Penaethiaid Adran am y tro cyntaf yng nghyfarfod y Cyngor llawn ym mis Hydref 2009 ac yna ym Mehefin 2012, fel rhan o'r adolygiad blynyddol o'r Polisi Tâl yn ei gyfanrwydd. Cynhaliwyd adolygiad rhannol pellach o'r polisi ym Mawrth 2015 er mwyn adlewyrchu newidiadau strwythurol o fewn y Cyngor.

Mae cyflogau prif swyddogion yn seiliedig ar adroddiad annibynnol gan gwmni *Korn Ferry (Hay Group)* yn flaenorol) ac ar eu cynllun arfarnu swyddi hwy.

Mae cyflogau Cyfarwyddwr Corfforaethol wedi eu gosod fymryn yn is na chwarter isaf ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol, fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012, (golyga chwarter isaf bod 75% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae cyflog y Pennaeth Addysg wedi'i osod ar ganolrif y cyflog a delir ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012 (golyga canolrif bod 50% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae cyflog y Pennaeth Cyllid wedi'i osod ar sail y chwarter isaf o'r cyflog a delir ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012 (golyga chwarter isaf bod 75% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae cyflogau'r Penaethiaid Adran eraill wedi eu gosod ar sail canolrif y cyflog a delir ar gyfer swyddi o faint cyfatebol o fewn y Farchnad Sector Cyhoeddus Cenedlaethol, fel ag yr oedd yn ymddangos yn Ionawr 2012 (golyga canolrif bod 50% o'r sector yn cael cyflogau uwch).

Mae tâl ar gyfer y Prif Weithredwr wedi ei osod yn unol â'r raddfa £106,702 - £114,903.

Nid yw'r Cyngor yn talu unrhyw daliadau bonws neu dâl sy'n seiliedig ar berfformiad i'w Brif Swyddogion. Mae amodau a thelerau gwaith lleol y Cyngor yn berthnasol i'w Brif Swyddogion, yn yr un modd ag ar gyfer gweddill y staff, oni nodir yn wahanol yn y polisiau unigol.

Mae cyflogau Prif Swyddogion y Cyngor ar gael ar wefan y Cyngor (Gweler Atodiad 2).

Mae Llywodraeth Cymru wedi ffurfio Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol. Mae gan y Panel hwn yr awdurdod i roi barn ac argymhelliad i gynghorau wrth iddynt ystyried addasu graddfeydd cyflog prif swyddogion. Mae'n rhaid i gynghorau gyflwyno gwybodaeth i'r Panel hwn ar eu cynlluniau cyn iddynt gymryd penderfyniad terfynol ar addasu graddfeydd cyflog prif swyddogion.

4. SWYDDI O DAN LEFEL PRIF SWYDDOG

Mae polisi tâl y Cyngor ar gyfer gweddill ei staff yn seiliedig ar bolisi tâl cyfartal y Cyngor a'i gytundeb torfol â'r undebau llafur cydnabyddedig, ddaeth yn weithredol ar y 1af o Ebrill 2008. Mae strwythurau tâl y Cyngor yn destun archwiliadau tâl cyfartal.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf Cynllun Arfarnu Swyddi GLPC fel sail i osod graddfa cyflog ar gyfer pob swydd sydd yn cael ei chyflogi o dan Amodau Gwaith Gweithwyr Llywodraeth Leol. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu cyflogau yn unol â deddfwriaeth cyflog cyfartal a'r cytundeb "statws sengl" rhwng cyflogwyr llywodraeth leol a'r undebau llafur cydnabyddedig a luniwyd yn 1997.

Nid yw'r Cyngor yn talu unrhyw daliadau bonws neu dâl sy'n seiliedig ar berfformiad ei weithwyr.

Mae'r berthynas rhwng tâl ei Brif Swyddogion a'i weithwyr eraill wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i recriwtio a chadw'r gweithwyr addas gorau yn ei swyddi amrywiol, tra'n cynnal y pwyntiau gwahaniaethol a arfarnwyd yn yr arfarniad swyddi.

Mae Adolygiad Hutton o Gyflog Teg yn y Sector Gyhoeddus yn argymhell cymhareb o ddim mwy na 1:20 rhwng y cyflog uchaf a'r cyflog isaf (llawn-amser). Mae'r gymhareb hon ar hyn o bryd yn 1:6.2. Ymhellach mae'r gymhareb rhwng canolrif cyflog Prif Swyddogion a'r cyflog isaf yn 1:4.4.

5. TÂL CYCHWYNNOL

Mae'r nifer o hicynnau sydd o fewn pob graddfa yn adlewyrchu'r cyfnod posib o ddatblygiad mewn swydd allai fod yn berthnasol i'r unigolion sydd ar y raddfa honno. Bydd aelodau staff yn cael eu penodi i'r pwynt cyflog o fewn y raddfa sydd yn adlewyrchu'r amser fydd ei angen er mwyn datblygu fel eu bod yn gallu ymgymryd â dyletswyddau a chyfrifoldebau'r swydd yn llawn.

Yn arferol, penodir pob gweithiwr i'r pwynt cyflog isaf o fewn y raddfa gyflog briodol. Os yw gweithiwr eisoes yn derbyn tâl uwchben y pwynt cyflog isaf neu os oes tystiolaeth ddigonol i arddangos bod y gweithiwr eisoes yn llawn gymwys i gyflawni nifer o agweddau o'r swydd, gall rheolwr, mewn ymgynghoriad hefo'r Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol neu ddirprwy, benodi ar bwynt cyflog uwch o fewn y raddfa gyflog briodol.

Os oes lle o fewn graddfa'r swydd, bydd pob aelod staff yn gymwys i dderbyn hicyn cyflog blynyddol ar y cyntaf o Ebrill, ar yr amod eu bod wedi'u penodi i'w swydd bresennol am fwy na chwe mis cyn y dyddiad hwnnw.

6. COSTAU AIL-LEOLI

Mewn sefyllfa pan ei bod yn angenrheidiol i weithiwr ail-leoli er mwyn ymgymryd â swydd, gall y Cyngor, o dan amgylchiadau arbennig, gyfrannu tuag at ad-daliad costau ail-leoli. Mae'r cynllun yn berthnasol i weithwyr a benodir o ganlyniad i hysbyseb neu'n dilyn ad-drefnu mewnol lle bydd rhaid iddynt symud tŷ.

Rhaid i gartref presennol y gweithiwr fod fwy na 20 milltir o'r ganolfan weinyddol cyn y gellir ystyried cais i ad-dalu costau.

O dan yr amgylchiadau hyn, telir cost symud dodrefn ac eiddo yn llawn, yn ddarostyngedig i dderbyn yr isaf o dri dyfynbris ynghyd a chost lawn storio dodrefn hyd at dri mis. Gellir gwneud cyfraniad hyd at £3,270 ar gyfer costau cyfreithiol, ffioedd arwerthwr tai, costau carpedi a llenni a mân gostau symud eraill yn amodol ar ddangos derbynebaw perthnasol.

7. YCHWANEGIAD Y FARCHNAD

Mae graddfa cyflog pob swydd wedi ei seilio ar gynllun arfarnu swyddi'r Cyngor. Golyga hyn fod y system o dalu aelodau staff wedi ei seilio ar gydraddoldeb yn unol â'r diffiniad yn Neddf Cyflog Cyfartal 1970 ac yn sicrhau cysondeb o ran penderfyniadau sydd yn ymwneud â thâl. O ganlyniad fe allai unrhyw wyriad o'r system hon greu risg sydd angen ei reoleiddio'n gadarn. Mae'n rhaid bod rhesymau pendant a chlir os am gyfiawnhau unrhyw wyriad o'r trefniant hwn.

Fodd bynnag, fe allai sefyllfa godi pan fo pwysau'r farchnad yn creu problemau recriwtio a/neu gadw staff yng nghyswllt swydd benodol. Gall y Cyngor mewn rhai achosion eithriadol, ac er mwyn denu a/neu gadw unigolyn i swydd benodol, gynnig taliad ychwanegol i'r raddfa gyflog a fabwysiadwyd gan y Cyngor.

Yn y cyswllt hwn dim ond pan fydd tystiolaeth ddogfennol ddigonol o fethiant i recriwtio a/neu gadw aelod staff y bydd ychwanegiad y farchnad yn cael ei ddefnyddio. Nid yw ychwanegiad y farchnad yn ychwanegiad parhaol i gyflog swydd. Os yw'r amgylchiadau sydd yn berthnasol i'r ychwanegiad yn newid, neu os yw aelod staff yn cael ei drosglwyddo gan y Cyngor i swydd arall nad yw'n denu ychwanegiad y farchnad, yna bydd hawl yr unigolyn hwnnw/honno i'r taliad yn peidio, a bydd yr atodiad yn cael ei atal yn unol â'r rhybudd priodol.

Mae'r Cyngor, yn ei gyfarfod ar y 9fed o Hydref, 2014, wedi cymeradwyo caniatáu darpariaeth ychwanegiad y farchnad o hyd at £3,000 ar gyfer Prif Swyddogion pan fo hynny wedi'i gyfiawnhau gan achos busnes. Nid oes nenfwd wedi'i osod yng nghyswllt lefel ychwanegiad y farchnad ar gyfer swyddi eraill.

8. CYDNABYDDIAETH ARIANNOL (YMGYMRYD Â CHYFRIFOLDEBAU YCHWANEGOL)

Gellir caniatáu taliad ychwanegol pan fo aelod staff yn cytuno i gais i ymgymryd â chyfran o ddyletswyddau a chyfrifoldebau sydd y tu hwnt i ddyletswyddau a chyfrifoldebau arferol ei swydd ar sail dros dro. Mae'n rhaid i'r gyfran o ddyletswyddau a chyfrifoldebau uwch fod yn sylweddol, yn cael eu harfarnu ar lefel cyflog uwch a thros gyfnod estynedig cyn y gellir cynnig cydnabyddiaeth ariannol ychwanegol dros-dro.

9. TALIADAU AR-DDYLETSWYDD, AR ALWAD A GALW ALLAN

Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i ddarparu gwasanaethau yn unol ag anghenion pobl Gwynedd. Golyga hyn y bydd adegau pan fo gofyn i aelodau staff ymgymryd â dyletswyddau oddi allan i'r patrwm gwaith arferol ac ar adegau anghymdeithasol. Mae'r Cyngor yn cwrdd â'r anghenion ar gyfer y gwasanaethau hyn trwy:

- sicrhau fod staff cymwys ar gael i gymryd galwadau a phenderfynu ar weithredu priodol

- sicrhau fod gweithlu cymwys ar gael i fod ar alwad ac yn barod i gael eu galw allan ar fyr rybudd er mwyn ymateb i waith mewn argyfwng
- cydnabod y staff uchod trwy daliadau addas mewn cydnabyddiaeth o'r anghyfleustra a'r ymyrraeth mae gwaith o'r fath yn ei greu.

Diffinnir **ar ddyletswydd** fel cyfnod o amser pan fo swyddog ar ddyletswydd oddi allan i'r oriau gwaith arferol ar gyfer cyfnod penodol o amser, a'u bod **ar gael** i ymateb i alwadau gan drigolion, gwasanaethau brys a.y.b.

Diffinnir **ar alwad** fel cyfnod penodol o amser mae swyddog **ar gael** i'w alw allan y tu allan i'r oriau gwaith arferol.

Mewn rhai achosion bydd bod ar alwad neu ar ddyletswydd yn ffurfio rhan o gyflog sylfaenol swyddogion. Mewn achos o'r fath bydd y cytundeb cyflogaeth yn nodi hynny'n glir. Ni fydd gan y swyddogion hynny'r hawl i daliad ychwanegol pan ar alwad/ar ddyletswydd. Bydd swyddogion eraill yn derbyn tâl ar ffurf taliad ychwanegol a fydd yn adlewyrchu lefel yr anghyfleustra ar gyfer bod ar gael i ymateb i alwad tu hwnt i oriau gwaith arferol. Bydd y swyddogion hynny yn derbyn lleiafswm o ddwy awr ar y cyflog priodol pob tro maent yn cael eu galw allan (gan gynnwys amser teithio).

Mae taliadau ar alwad/ar ddyletswydd yn cael eu diweddarau'n flynyddol i adlewyrchu'r cynnydd cyflog blynyddol yn unol â'r hyn a gytunir gan y Cyd-gyngor Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Llywodraeth Leol.

10. FFIOEDD PROFFESIYNOL

Ad-delir un ffi'r flwyddyn i Swyddogion ar gyfer aelodaeth o gorff cydnabyddedig sy'n berthnasol i'w swyddogaeth broffesiynol a phle bo'r aelodaeth hwnnw yn ofyniad gan y Cyngor.

11. DEFNYDDWYR CAR

Dynodir pob gweithiwr fel defnyddiwr car achlysurol a thelir ad-daliadau am deithiau busnes ar sail graddfeydd Swyddfa Cyllid y Wlad.

12. TREULIAU CYNHALIAETH

Telir ad-daliadau cynhaliath, ar gyflwyniad derbynneb, os yw aelod staff yn teithio tu allan i'r Sir ar gyfer brecwast, cinio, te a swper, a hynny hyd at yr uchafswm ar gyfer lwfansau cynhaliath. Ar gyfer y staff hynny sydd â'u gwaith yn golygu eu bod yn teithio ar draws mwy nag un Sir e.e.Gwynedd a Môn, diffinnir "y tu allan i'r Sir" fel y tu allan i'r ardal waith arferol.

13. GWEITHIO ORIAU YCHWANEGOL

Telir gweithwyr, a gyflogir ar bwynt 22 neu is, ar sail unwaith a hanner o'r cyflog sylfaenol yr awr pan yn gweithio mwy na 37 awr mewn wythnos (trefniadau amgen ar gyfer gweithwyr gyda phatrymau gwaith pan fo'r oriau a weithir ar sail pythefnos/misol neu flynyddol). Caniateir tâl sylfaenol neu amser yn ei le i staff a gyflogir ar bwynt uwch na 22 pan eu bod yn gweithio mwy na 37 awr, neu os yw Pennaeth Adran wedi cymeradwyo'r gwaith ychwanegol ymlaen llaw yna gellir awdurdodi tâl ar sail amser a hanner.

14. GWEITHIO ORIAU ANGHYMDEITHASOL

Telir cyflog ar y raddfa sylfaenol am waith, oddi fewn i'r 37 awr, a gyflawnir ar y penwythnos. Telir tâl chwyddedig o dâl sylfaenol a thraean rhan o'r cyflog am waith a gyflawnir rhwng 10 y nos a 6 y bore i weithwyr sy'n gweithio yn ystod yr oriau hynny.

Telir cyflog yn unol â'r cytundeb cenedlaethol ar gyfer gwaith a gyflawnir ar wyliau banc a gwyliau statudol ychwanegol.

15. LWFANS CYMORTH CYNTAF

Telir lwfans blynyddol i weithwyr sydd yn gweithredu fel Cymorthyddion Cyntaf dynodedig.

16. DYLETSSWYDDAU ETHOLIADAU LLEOL

Mae ffioedd y Cyngor ar gyfer taliadau i'r Swyddog Canlyniadau a'r Dirprwy Swyddog Canlyniadau am ddyletswyddau etholiadau lleol wedi'u cynnwys yn Atodiad 3.

17. DISWYDDO AC YMDDEOL

Mae cynlluniau diswyddo ac ymddeol y Cyngor yn cael eu gweithredu'n gyfartal a theg i bob aelod staff, waeth beth fo'u graddfa cyflog, eu hoedran neu eu rhyw ac fe'u gweithredir yn unol â rheoliadau'r cynlluniau pensiwn perthnasol. Nid oes unrhyw eithriadau i Brif Swyddogion. Mae'r polisïau perthnasol ar gael ar wefan y Cyngor.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor llawn gymeradwyo unrhyw becyn diswyddo sydd â chyfanswm cost uwch na £100,000. Mae'r pecyn diswyddo yn cynnwys y tâl diswyddo, tal yn ystod cyfnod rhybudd diswyddiad ac unrhyw gost i'r cyflogwr sy'n deillio o'r angen i ryddhau pensiwn yn gynnar.

18. CYNLLUN COLLED ARIANNOL

Diffinnir colled ariannol fel colled o ganlyniad i newid mewn graddfa cyflog ac amodau a thelerau cytundebol. Mae'r Cyngor yn darparu cymorth ariannol i staff sy'n wynebu sefyllfa o golled ariannol (yn sgil ail-strwythuro neu ail-ddyrannu cyfrifoldebau) am gyfnod o ddwy flynedd oddi ar ddyddiad gweithredol y newid i'w pecyn cyflogaeth, gyda 100% o warchodaeth yn y flwyddyn gyntaf a 50% yn yr ail. Bydd y cymorth ariannol hwnnw yn dod i ben ar ôl dwy flynedd oni bo'r aelod staff unigol yn y cyfamser wedi'i benodi i swydd arall ple nad yw o/hi yn wynebu'r golled ariannol.

19. AIL-GYFLOGI

Bydd y Cyngor yn ystyried pob ymgeisydd yn ôl ei r(h)inweddau ei hun a bydd yn penodi gyda'r bwriad o gyflawni'r effeithlonrwydd gorau ar gyfer y gwasanaeth a'r gwerth gorau ar gyfer ei drethdalwyr. Byddai'r fath benodiad, os byddai'n cael ei wneud, yn destun unrhyw leihad a nodir yn y Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Yn unol â deddfwriaeth trethiant, rhaid i reolwyr sicrhau ym mhob achos fod unrhyw drefniant i dalu unigolyn am waith trwy 'gytundeb o wasanaeth' wedi bod yn destun prawf statws cyflogaeth fel sy'n ymddangos ar wefan CThEM, a cynhelir y prawf yma yn hollol wrthrychol.

20. PENODI PRIF SWYDDOG NEWYDD (CYFLOG O £100,000 A THROSODD)

Bydd y Cyngor llawn yn cymeradwyo unrhyw newid i becyn cyflog swydd o'r fath cyn yr eir ati i recriwtio. Hysbysebiri yn allanol ar gyfer llenwi swydd o'r fath.

Cyflogau Prif Swyddogion ym mis Ebrill 2020**Noder: Nid oes cytundeb yn ei le eto ar gynnydd yn y cyflogau ar gyfer 2020/21**

Prif Weithredwr	£106,702 - £114,903
Cyfarwyddwr Strategol	£86,673 - £96,304
Pennaeth Addysg	£81,098 - £90,110
Pennaeth Cyllid	£73,571 - £81,744
Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Economi a Chymuned, Oedolion, Iechyd a Llesiant, Plant a Chefnogi Teuluoedd, Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Amgylchedd, Tai ac Eiddo, Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru (Cyngor Gwynedd yw'r Awdurdod Arweiniol ar gyfer yr Asiantaeth)	£68,458 - £76,063
Pennaeth Ymgynghoriaeth	£57,827 - £64,254
Swyddog Monitro	£58,012 - £60,878

TREULIAU'R CYNLLUN TALIADAU ETHOLIADAU FEL A GYMERADWYFYD GAN GYNGOR GWYNEDD

Ffioedd ar gyfer cynnal yr etholiad yn gyffredinol a chwblhau'r holl ddyletswyddau ble bo angen i Swyddog Canlyniadau weithredu dan unrhyw orchymyn neu ymddeddfiad sy'n ymwneud ag ethol Cyngorwyr.

	Wedi eu herio	Heb eu Herio
Ffioedd Swyddog Canlyniadau a'r Dirprwy Swyddog Canlyniadau		
Swyddog Canlyniadau	125.00	
Am gynnal yr etholiad yn gyffredinol a chwblhau'r holl ddyletswyddau ble bo angen i Swyddog Canlyniadau weithredu dan unrhyw orchymyn neu ymddeddfiad sy'n ymwneud ag ethol Cyngorwyr)
)
Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref)
) 75.00
Dirprwy Swyddog Canlyniadau	85.00)
)
Dyletswyddau penodol i gynnwys bod yn bresennol i dderbyn papurau pleidleisio, eu harchwilio a beirniadu a ydynt yn ddilys; ymdrin gydag ymgeiswyr; hysbysu ymgeiswyr am benderfyniadau gydag enwebiadau; cyhoeddi datganiadau am bobl a enwebwyd, a bod yn bresennol i dderbyn unrhyw achos o dynnu yn ôl a rheoli'r cyfrif)
)
Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref.)
Isetholiadau)
Mewn unrhyw isetholiad lle y cyflogir Dirprwy Swyddog Canlyniadau i reoli'r cyfrif:)

Ar gyfer pob Rhanbarth Etholiadol, Cyngor Cymuned / Tref, Ward Cyngor Cymuned / Tref.	34.00	
--	-------	--

Eitem 9

CYFARFOD	Y Cyngor
DYDDIAD	5ed o Fawrth 2020
TEITL	Cynllun y Cyngor 2018-23: Adolygiad 2020/21
PWRPAS	Cymeradwyo diweddariad o Gynllun y Cyngor
AWDUR	Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mabwysiadwyd Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023 yn wreiddiol gan y Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar yr 8fed o Fawrth 2018. Yn flynyddol ers hynny rydym wedi bod yn adolygu ei gynnwys er mwyn sicrhau ein bod fel Cyngor yn parhau i flaenoriaethu ein gwaith yn ôl anghenion pobl Gwynedd.
- 1.2. Rydym bellach angen adolygu'r Cynllun er mwyn datgan beth fydd y Cyngor yn bwriadu ei gyflawni yn ystod 2020/21, sef y drydedd flwyddyn i mewn i'r cynllun pum mlynedd. Er mwyn adolygu'n iawn, roedd angen i ni ystyried beth oedd wedi newid ers y llynedd, gan edrych ar y materion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a pholisi sydd yn dylanwadu ar y Cyngor ac sy'n debygol o ddylanwadu ar lesiant pobl Gwynedd i'r dyfodol.
- 1.3. Yn ei gyfarfod ar 18 Chwefror bu i'r Cabinet gymeradwyo **Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023: Adolygiad 2020/21 (y Cynllun)** i'w gyflwyno i gyfarfod y Cyngor ar 5 Mawrth 2020.

2. Y Penderfyniad a Geisir

- 2.1. Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu **Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023: Adolygiad 2020/21** er mwyn ei weithredu yn ystod 2020/21.

3. Cefndir

- 3.1. Fel y fersiwn gyfredol mae **Cynllun y Cyngor 2018-23: Adolygiad 2020/21** yn cynnwys **Cynllun Cryno** ac hefyd **Cynlluniau Adran** unigol. Ceir copi o'r Cynllun yn **Atodiad 1**.
- 3.2. Mae'r **Cynllun Cryno** yn nodi ein Amcanion Llesiant a'n Blaenoriaethau Gwella ar gyfer y cyfnod dan sylw, ac yn crynhoi yr holl feysydd yr ydym am roi sylw penodol iddynt er mwyn gwneud y gwahaniaeth mwyaf i fywydau ein trigolion. O dan bob Blaenoriaeth Gwella ceir crynodeb o'r prosiectau y bwriedir ei gyflawni.
- 3.3. Ceir disgrifiad o waith dydd i ddydd yr Adrannau o fewn y **Cynlluniau Adran**. Yn ogystal, ceir disgrifiad manylach o'r hyn y bwriedir ei wneud er mwyn ymateb i'r blaenoriaethau gwella.

4. Newidiadau ers Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023: Adolygiad 2019/20

4.1 Mae'r prosiectau yn y tabl isod wedi eu hychwanegu o'r newydd

Prosiect	Adran	Rheswm
Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd (sydd hefyd yn Flaenoriaeth Gwella newydd)		Ymateb i flaenoriaeth y Cyngor a'r Cabinet yn dilyn cyhoeddi datganiad argyfwng hinsawdd
Cydweithio Meirionnydd	Addysg	Mae angen ymateb i'r sefyllfa gyfredol ym Meirionnydd ble mae angen edrych yn strategol ar ddarpariaeth addysg uwchradd
Sicrhau Tegwch i Bawb	Cefnogaeth Gorfforaethol	Mae'r Cynllun Cydraddoldeb newydd yn dod i rym yn 2020/21 felly mae angen prosiect i roi hwb i'r gwaith

4.2 Un o'r prif newidiadau sy'n cael ei gynnig i'r Cynllun Cryno yw ychwanegu Blaenoriaeth Gwella o'r newydd fydd yn cyfarch dyhead y Cyngor a'r Cabinet i ymateb i'r datganiad argyfwng hinsawdd. Ar ddiwedd y Cynllun Cryno fe welwch Blaenoriaeth Gwella 8, sef 'Ymateb i'r Argyfwng Newid Hinsawdd', a phrosiect 'Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd'. Nid oes Aseiad Effaith Cydraddoldeb wedi ei lunio ar gyfer y prosiect hwn eto gan mai nod y prosiect yn 2020/21 yw llunio cynllun gweithredu. Bydd yr Aseiad yn cael ei lunio pan fydd y prosiect yn ddigon aeddfed.

4.3 Mae Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar gyfer y ddau brosiect arall wedi eu cynnwys yn **Atodiad 2**.

4.4 Mi fydd y prosiectau canlynol a fu'n cyfrannu at Flaenoriaethau Gwella hyd at eleni yn trosglwyddo i fod yn rhan o waith dydd i ddydd yr adrannau yn ystod 2020/21 oherwydd nad oes angen sylw penodol ar y gwaith hwn bellach neu fod y gwaith wedi ei orffen.

Prosiect	Adran
Cryfhau'r Arweinyddiaeth	Addysg
Dalgylch Y Berwyn, Y Bala	Addysg
Strategaeth Cefnogi Teuluoedd	Plant a Chefnogi Teuluoedd
Cynyddu Budd Digwyddiadau Mawrion	Economi
Datblygu'r Arweinyddiaeth	Cefnogaeth Gorfforaethol

4.6 Yn ogystal, mae'r prosiect canlynol wedi newid:

Prosiect	Adran
Strategaeth Iaith Uwchradd wedi newid ei deitl i Hybu Defnydd o'r Gymraeg ymysg Plant a Phobl Ifanc	Addysg

4.7 Mae gweddill y prosiectau Blaenoriaethau Gwella yn cario ymlaen o 2019/20 i 2020/21.

4.8 **Blaenoriaethau Lleol** (testun mewn blychau lliw yn y Cynlluniau Adran) yw'r blaenoriaethau a adnabuwyd gan yr holl aelodau lleol yn ystod yr ymgynghoriad gwreiddiol ar Gynllun y Cyngor yn hydref 2017. Mae unrhyw newidiadau neu addasiadau i'r blaenoriaethau lleol ynghyd ag unrhyw gamau gweithredu y bwriedir eu cynnal i'r dyfodol yn cael eu cyfarch o fewn y Cynlluniau Adran perthnasol.

5. Adnoddau

5.1. Mae angen adnoddau ychwanegol er mwyn cyflawni'r prosiectau a nodir o dan nifer o'r Blaenoriaethau Gwella o fewn y cynllun. Heb yr adnodd mae'n bosibl na fydd modd i ni gyflawni'r hyn a nodir ym mhob achos.

5.2. Ar hyn o bryd cynigir bod yr holl brosiectau yn cael eu cymeradwyo fel rhan o'r cynllun, yn amodol ar gytundeb gan y Cabinet i ariannu prosiectau penodol wedi iddynt ystyried pob achos busnes perthnasol. Mae penderfyniadau i ariannu wedi digwydd eisoes, yn rhannol neu yn llawn ar gyfer rhai prosiectau, a disgwylir i hyn barhau wrth i brosiectau aeddfedu.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)(2015)

6.1. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r ddyletswydd mae angen i gyrff cyhoeddus gyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y byddant yn gwella llesiant.

6.2. Bu i ni ymgynghori gyda'r Aelodau Etholedig a'r cyhoedd ynghylch y materion sy'n effeithio ar eu llesiant fel rhan o'r broses o ddatblygu'r cynllun cyfredol gan hefyd ddadansoddi canlyniadau Aseiad Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn.

6.3. Gan fod y dystiolaeth a ddefnyddiwyd i lunio'r amcanion llesiant ar gyfer 2018/19 yn parhau i fod yn berthnasol awgrymir bod yr amcanion hynny yn parhau ar gyfer 2020/21. Ceir rhestr o'r amcanion llesiant ar dudalen 5 o'r Cynllun.

7. Deddf Cydraddoldeb 2010

7.1. Mae gofyn statudol i baratoi ac ystyried canfyddiadau aseiad o effaith o safbwynt cydraddoldeb wrth baratoi'r cynllun yn unol â gofynion Deddf

Cydraddoldeb 2010 fel y gweithredir yng Nghymru. Atodir yr asesiad yn **Atodiad 2**.

- 7.2. Nid yw'r asesiad ar y Cynllun yn ei gyfanrwydd yn canfod unrhyw effaith fyddai'n cyfiawnhau gwyro oddi wrth yr argymhelliad a rhagwelir elfennau fyddai ag effaith positif.
- 7.3. Bydd Asesiad Effaith Cydraddoldeb llawn yn cael ei wneud ar bob prosiect unigol fydd yn deillio o'r blaenoriaethau gwella. Fel y nodir ym mhwynt 4 uchod, mae Aseidiadau Effaith ar brosiectau unigol hefyd wedi eu cynnwys yn Atodiad 2.

8. Unrhyw Ymgynghoriadau A Gynhaliwyd Cyn Argymell Y Penderfyniad

8.1 Barn y Swyddogion Statudol:

i. Y Pennaeth Cyllid

Mae Cynllun y Cyngor yn ddogfen allweddol, sy'n gosod allan yr hyn y mae Cyngor Gwynedd am anelu i'w wneud dros y dair blynedd nesaf. Mae'r Gronfa Trawsffurfio yn parhau, er mwyn ariannu blaenoriaethau'r Cynllun, ond mae cyfran o'r gronfa yma eisoes wedi cael ei ymrwymo. Mae tebygolrwydd y bydd gofynion adnoddau'r holl flaenoriaethau gwella sydd yn y Cynllun yn fwy na'r arian fydd ar gael iddynt, tra mae priodoldeb ariannol yn golygu y bydd rhaid sicrhau bod ffynhonnell ariannu wedi cael ei adnabod ar gyfer unrhyw ymrwymiad i wario. Diau y bydd y Cabinet yn parhau i ystyried pob achos busnes yn unigol cyn cytuno i'w ariannu. Ar yr achlysuron hynny, byddaf yn diweddarau'r Cabinet ar sefyllfa ddiweddaraf y Gronfa Trawsffurfio.

ii. Y Swyddog Monitro:

O fewn Cynllun y Cyngor mae agweddau statudol sydd yn cael eu cyfarch, yn benodol felly ynglŷn ag Amcanion Gwella (Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009) ac Amcanion Llesiant a osodir yn unol â'r gofyn yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol(Cymru) 2015. Drwy adolygu'r Cynllun mae'r Cyngor yn cyfarch gofynion yn flynyddol ynglŷn â'r rhain. Rwy'n cefnogi'r argymhelliad o safbwynt priodoldeb.

8.2 Barn yr Aelod Lleol

Ddim yn fater lleol.

8.3 Canlyniad Unrhyw Ymgynghoriad

Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb i'w gweld yn Atodiad 2.

9. Atodiadau

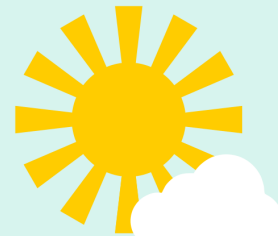
Atodiad 1 – Cynllun y Cyngor 2018-23: Adolygiad 2020/21

Atodiad 2 – Aseidiadau Cydraddoldeb

Cynllun Cyngor Gwynedd 2018 - 2023

Adolygiad 2020/21

Cynnwys

Cynnwys	Tudalen
Rhagair Arweinydd y Cyngor	2
Cyflwyniad i'r Cynllun	3
Cynllun Cryno	5
Cynlluniau Adrannol	26
Addysg	28
Oedolion, Iechyd a Llesiant	37
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	44
Plant a Chefnogi Teuluoedd	52
Amgylchedd	59
Economi a Chymuned	70
Tai ac Eiddo	84
Ymgynghoriaeth Gwynedd	92
Cefnogaeth Gorfforaethol	96
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	108
Gwasanaethau Cyfreithiol	115
Gwybodaeth Ariannol	118

Os ydych chi angen y ddogfen yma mewn iaith neu fformat arall
ffoniwch 01766 771000 neu ebostiwch cydraddoldeb@gwynedd.llyw.cymru

Graffeg "designed by
Freepik"

Os ydych chi angen mwy o wybodaeth am y Cynllun
hwn cysylltwch â Thîm Cefnogi Busnes y Cyngor
drwy ffonio 01766 771000
neu cynlluncyngor@gwynedd.llyw.cymru

RHAGAIR ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

Dyma Gynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023 wedi ei adolygu a'i addasu i adlewyrchu'r hyn a gyflawnwyd hyd yma ac i gynnwys blaenoriaethau newydd ar gyfer 2020/21. Fe gyfeiriaf at un neu ddau o'r newidiadau hynny.

Yn dilyn y cynnig i ddatgan argyfwng newid hinsawdd a fabwysiadwyd gan y Cyngor, sefydlwyd tasglu trawsadrannol i baratoi Cynllun Gweithredu i wella ar y gwaith da sydd eisoes wedi ei wneud ac i edrych am ffyrdd newydd ac arloesol o weithredu. Mae hwn yn faes sydd yn bryder sylweddol i'n dinasyddion a chydag oblygiadau pellgyrhaeddol i'n cymunedau.

Yn unol â'n huchelgais i flaenoriaethu yn y maes tai er mwyn gwneud gwahaniaeth i drigolion Gwynedd, fe sefydlwyd yr Adran Tai ac Eiddo. Byddwn yn ymestyn gwaith Strategaeth Tai Gwynedd drwy gyhoeddi Cynllun Gweithredu er mwyn darparu tai o safon mewn ymateb i'r angen. Er mwyn cynorthwyo gyda'r gwaith hwn bydd y gronfa sy'n deillio o'r premiwm ail gartrefi yn rhoi sail cyllidol ychwanegol ac yn caniatáu i ni wireddu cynlluniau beiddgar ac arloesol. Yng nghyswllt hyn, rydym yn parhau i ddwyn pwysau ar Lywodraeth Cymru i addasu deddfwriaeth i rwystro perchenogion rhag osgoi talu unrhyw dreth o gwbl. Mae'r cynnydd yn y nifer o ail-gartrefi yn ein cymunedau yn destun pryder sylweddol ac rydym yn ymchwilio i edrych a oes dulliau o fewn ein gallu i'w reoli.

Gofalu am ein pobl bregus, yn blant ac oedolion, yw un o gyfrifoldebau pwysicaf Y Cyngor. Mae'r pwysau ar y gwasanaethau hynny o ganlyniad i newidiadau cymdeithasol y tu hwnt i'n rheolaeth ni ac er i ni dderbyn gwell setliad ariannol y tro hwn gan Lywodraeth Cymru nid yw'n ddigon i lenwi'r bwlch cyllido sydd ei angen. Gobeithio y bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi blaenoriaeth i'r gwaith creiddiol yma, ac i'r dyfodol yn cyllido cynghorau yn ddigonol fel y medrant ddarparu'r gwasanaethau y mae ein pobl ei wir angen. Mae ein hymrwymiad i wasanaethu pobl Gwynedd ac i ddarparu gwasanaethau yn effeithiol, yn gadarn a di-ildio.

Rydw i a'r Dirprwy Arweinydd ar daith i ymweld a holl wardiau'r sir i ddod i adnabod ein cymunedau ac i glywed gan ein Cynghorwyr am yr hyn sydd yn bwysig iddyn nhw a'u hetholwyr. Rydym wedi cyrraedd yr hanner ffordd hyd yma ond mae wedi bod yn brofiad gwerth chweil i weld y rhannau hynny o'r sir nad sydd mor gyfarwydd i ni. Mae hefyd wedi bod yn gyfle i ni glywed am waith ein Cynghorwyr o bob plaid yn ei wardiau. Mawr yw fy ngwerthfawrogiad o'r wybodaeth drylwyr sydd ganddyn nhw o'u cymunedau, a'u gwaith diflino yn cefnogi yr holl amrywiol weithgareddau yn lleol. Dyma'r gwaith sydd yn digwydd o ddydd i ddydd nad sydd yn cael y sylw dyladwy, ac rwy'n diolch i'n Cynghorwyr oll am eu gwaith dros eu hetholwyr.

Cyn tewi, ein gweithlu oll sydd wrthi'n ddygn bob dydd yn sicrhau fod ein pobl yn derbyn y gwasanaeth y maen nhw angen, a hynny yn aml dan bwysau ac amgylchiadau anodd. Mawr ddiolch iddyn nhw am eu hymroddiad – mae clywed am waith ein gwasanaethau yn aml yn ysbrydoli.

Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn,

Arweinydd Cyngor Gwynedd

Tud. 31

CYFLWYNIAD I'R CYNLLUN

Cafodd Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-23 ei fabwysiadu gan y Cyngor ym mis Mawrth 2018 (a'i adolygu ym mis Mawrth 2019). Fe'i lluniwyd ar sail tystiolaeth o fewn yr asesiad llesiant a wnaed gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer Gwynedd a Môn ynghyd ag adborth o ymgynghori efo cymunedau, aelodau etholedig, staff a phartneriaid.

Uchelgais y Cyngor yw gweld pob cymuned yng Ngwynedd yn ffynnu, a bod trigolion Gwynedd yn:

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu iddynt wneud yr hyn y dymunant ei wneud
- Ennill cyflog digonol i fedru cynnal eu hunain a'u teuluoedd
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosibl
- Cael manteisio ar harddwch amgylcheddol naturiol y Sir.

Yn unol â gofynion **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** (y Ddeddf) mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r rhain yn amcanion llesiant.

Mae'r Cynllun hwn yn nodi beth yr ydym eisoes yn ei wneud er mwyn cyfrannu tuag at ein hamcanion llesiant a gwireddu ein uchelgais trwy waith dydd i ddydd yr Adrannau.

Yn ogystal, rydym wedi adnabod nifer o feysydd ble yr ydym o'r farn fod angen newid ac ymdrech benodol i weithredu er mwyn gwella'r ffordd yr ydym yn cyflawni'r amcanion yma. Mae'r rhain wedi eu nodi fel Blaenoriaethau Gwella, ac maent yn cynnwys nifer o brosiectau y byddwn yn gweithredu arnynt.

Wrth weithredu byddwn hefyd yn rhoi ystyriaeth briodol i'r egwyddor datblygu cynaliadwy trwy ystyried y tymor hir, atal rhag digwydd, gweithio'n integredig, gweithio'n gydweithredol a chynnwys pobl o bob oed.

Byddwn yn gwneud hyn drwy fabwysiadu ffordd o weithio, "Ffordd Gwynedd", sydd â'i ffocws ar roi pobl Gwynedd yn ganolog i bobeth yr ydym yn ei wneud.

Er bod camau eisoes wedi eu cymryd i ddangos sut yr ydym yn cyfrannu tuag at egwyddorion y Ddeddf rydym yn cydnabod fod gwaith pellach angen ei wneud er mwyn tystiolaethu hyn a'r effaith a geir ar drigolion Gwynedd. O ganlyniad, byddwn yn edrych i gryfhau ein trefniadau herio ac adrodd ar berfformiad er mwyn amlygu ein cyfraniad i egwyddorion y Ddeddf.

Bu i ni adolygu cynnwys y Cynllun dros y misoedd diwethaf er mwyn gwneud yn siŵr ein bod yn parhau i wneud y pethau sy'n bwysig i bobl Gwynedd gan edrych ar y materion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a pholisi sy'n dylanwadu ar y Cyngor ac sy'n debygol o ddylanwadu ar bobl Gwynedd i'r dyfodol.

Rydym fel Cyngor yn adolygu ein gwaith yn gyson er mwyn sicrhau ein bod ar y trywydd cywir. Mae Blaenoriaethau Gwella'r Cynllun hwn, ynghyd â gweddill gwaith dydd i ddydd y Cyngor wedi bod yn derbyn sylw yn Adroddiadau Herio Perfformiad Aelodau'r Cabinet sy'n cael eu trafod mewn

cyfarfodydd rheolaidd o'r Cabinet. Os oes angen gwneud mwy, neu lai, neu newid unrhyw brosiect, yna byddwn yn gwneud hynny.

Bydd y fersiwn hon o'r Cynllun, 'Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023: Adolygiad 2020/21', yn disodli'r fersiwn gyfredol a cheir rhestr isod o'r prif addasiadau a wnaed yn dilyn yr adolygiad:

Mewn ymateb i benderfyniad y Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth 2019 y dylid gwneud popeth o fewn ein gallu i sicrhau bod y sir yn parhau i fod yn gartref bywiog, hyfyw a chynaliadwy i'n plant ac i blant ein plant am genedlaethau i ddod mae blaenoriaeth wella newydd wedi ei ychwanegu:

- **Ymateb i'r Argyfwng Newid Hinsawdd**

Cwblhawyd y prosiectau canlynol neu maent wedi trosglwyddo i fod yn rhan o waith dydd i ddydd yn ystod 2019/20 :

- **Cryfhau'r Arweinyddiaeth**
- **Dalgylch y Berwyn, Y Bala**
- **Strategaeth Cefnogi Teuluoedd**
- **Cynyddu Budd Digwyddiadau Mawrion**
- **Datblygu'r Arweinyddiaeth**

Mae'r prosiectau canlynol wedi eu hychwanegu o'r newydd:

- **Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd**
- **Cydweithio Meirionnydd**
- **Sicrhau Tegwch i Bawb**

Yn ogystal, mae'r prosiectau canlynol wedi newid:

- **Strategaeth Iaith Uwchradd** wedi newid ei deitl i **Hybu Defnydd o'r Gymraeg ymysg Plant a Phobl Ifanc**

Mae'r Cynllun hefyd yn cynnwys gwybodaeth ynghylch yr hyn yr ydym wedi ei wneud mewn ymateb i'r materion a amlygwyd gan Gyngorwyr fel Blaenoriaethau Lleol yn ôl yn hydref 2017. Bydd unrhyw newidiadau neu addasiadau i'r blaenoriaethau, ynghyd ag unrhyw gamau gweithredu y bwriedir eu cynnal i'r dyfodol, yn cael eu cyfarch o fewn y Cynlluniau Adran perthnasol.

Fel y nodwyd eisoes, mae sefyllfa ariannol fregus Cymru a Phrydain yn gosod cryn her i ni fel Cyngor wrth i ni gynllunio ein gwasanaethau i'r dyfodol. Mae cynnydd annigonol mewn grant gan y Llywodraeth yn golygu bod parhau i ddarparu nifer o wasanaethau yn anodd tu hwnt. Rhaid, felly, bod yn greadigol ac ystyried pob ffordd posib o ddarparu'r gwasanaethau y mae pobl Gwynedd yn eu haeddu. Rydym yn datgan yn glir fodd bynnag y bydd unrhyw newid yn seiliedig ar un llinyn mesur yn unig – yr angen i weld pob cymuned yng Ngwynedd yn ffynnu ac i wella lles ein trigolion i'r dyfodol.

Ers i'r Cynllun gwreiddiol gael ei fabwysiadu mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu eu [Cynllun Llesiant](#) yn ystod gwanwyn 2018. Mae'r amcanion llesiant a'r blaenoriaethau a amlygir o fewn y Cynllun Llesiant yn gyson â'r rhai sydd o fewn Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023. Mae Cynllun y Cyngor yn canolbwyntio ar y gwasanaethau dydd i ddydd a'r materion y mae'r Cyngor wedi eu blaenoriaethu tra bydd y Cynllun Llesiant yn canolbwyntio ar y meysydd lle y teimlir y gall sefydliadau cyhoeddus wneud mwy o wahaniaeth i lesiant pobl yr ardal trwy weithio ar y cyd.

Ein uchelgais yw gweld pob cymuned yng Ngwynedd yn ffynnu, a'n bod fel pobl yn...

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Ennill cyflog digonol i ni fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib

Cael manteisio ar harddwch naturiol y sir

Byddwn yn gwneud hyn drwy arloesi a bod ar flaen y gad ym mhopeth yr ydym yn ei wneud, gan ganolbwyntio ar...

Greua economi hyfyw a ffyniannus

Roi cyfle i bob disgybl gael y cyfle i gyflawni ei botensial

Leihau anghydraddoldeb o fewn y sir

Sicrhau mynediad at gartref addas

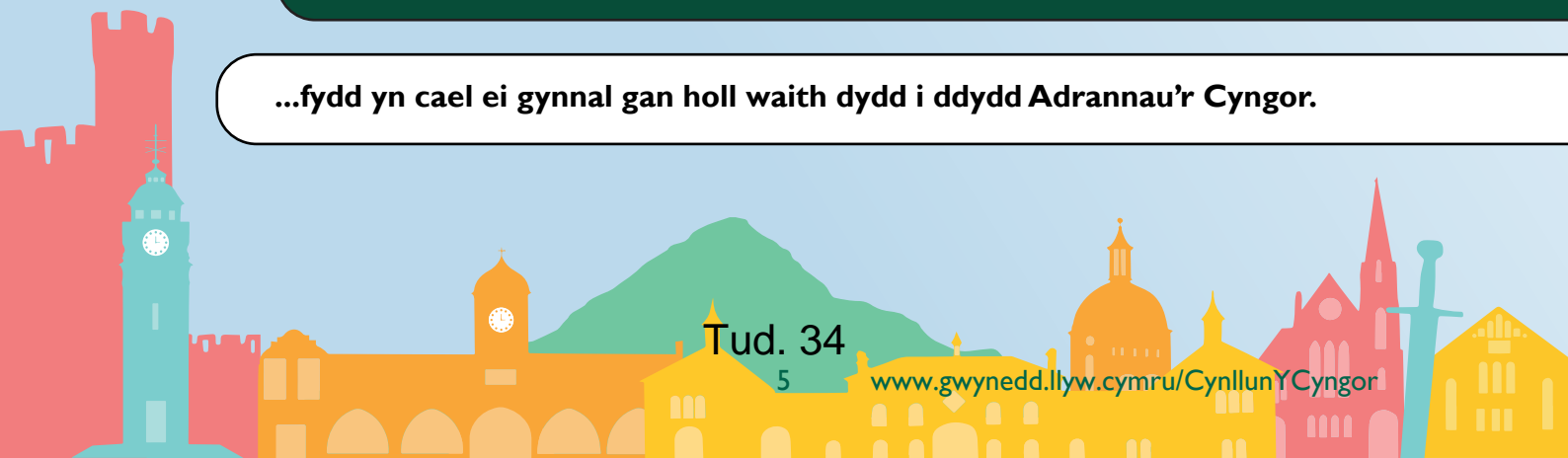
Helpu pobl i fyw eu bywydau trwy gyfrwng y Gymraeg

Helpu pobl sydd angen cefnogaeth i fyw eu bywydau fel y dymunant

Roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud

Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd

...fydd yn cael ei gynnal gan holl waith dydd i ddydd Adrannau'r Cyngor.

Ein Blaenoriaethau Gwella yw'r meysydd y credwn mae angen i ni ganolbwyntio arnynt oherwydd bod angen cynyddu neu wella'r sefyllfa bresennol. Isod, mae crynodebau o'r prosiectau fydd yn cyfrannu at y gwella hwnnw, ond mae mwy o fanylion i'w gweld yng nghynlluniau'r adran berthnasol.

Y pethau yr ydym eisiau eu gwneud yn well :

Sylfaen caniatáu i bobl Gwynedd ffynnu yw sicrhau fod yna swyddi addas ar gael yn y sir sy'n talu cyflogau sy'n eu galluogi i gynnal eu hunain a'u teuluoedd.

Blaenoriaeth Gwella I

Creu economi hyfyw a ffiniannus.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

I. Gweledigaeth Twf Gogledd Cymru

Adran Economi a Chymuned

Mae diffyg twf yn wendid yn economi Gogledd Cymru gyfan, a'r gogledd orllewin yn arbennig. Er mwyn ceisio gwyrddroi'r sefyllfa daeth chwe sir y gogledd, a rhanddeiliaid eraill megis sefydliadau addysg y rhanbarth a'r sector breifat, ynghyd i sefydlu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

Prif gynllun y Bwrdd yw '**Cais Twf Gogledd Cymru**' ac yn Nhachwedd 2019 arwyddwyd cytundeb cychwynnol rhwng y Bwrdd Uchelgais, Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU sy'n paratoi'r ffordd ar gyfer gwireddu'r Cais Twf. Bydd y cais yn arwain at £945m o fuddsoddiad yn rhanbarth y Gogledd dros y pymtheg mlynedd nesaf gan greu hyd at 4,000 o swyddi ledled y Gogledd.

Fel aelod o'r Bwrdd Uchelgais, ein nod fel Cyngor yw sicrhau y bydd pobl a busnesau Gwynedd yn elwa i'r eithaf o'r buddsoddiad ariannol hwn, yn enwedig mewn cyfnod pan fydd angen ymateb i sgil-ffeithiau Brexit.

I'r dyfodol, byddwn yn parhau i gyfrannu at raglen waith y Bwrdd Uchelgais, gan gynnwys gwella argaeledd bandeang cyflym, datblygu safle Atomfa Trawsfynydd a datblygu Canolfan Arloesedd Gwledig yng Nglynllifon. Byddwn hefyd yn cyfrannu at ddatblygiad Fframwaith Economaidd Gogledd Cymru sy'n cael ei pharatoi gan Lywodraeth Cymru i adnabod prif raglenni buddsoddi rhanbarthol i'r dyfodol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

2. Cadw'r Budd yn Lleol

Adran Cefnogaeth
Gorfforaethol

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gaffael, neu brynu, nifer o nwyddau a gwasanaethau ac yn awyddus i geisio sicrhau fod busnesau lleol yn gallu cystadlu ac ennill y cytundebau hyn er mwyn sicrhau fod cymaint o wariant y Cyngor ag sy'n bosibl yn **aros yn lleol**.

Rydym eisoes wedi cyflwyno trefniadau newydd i geisio prynu nwyddau a gwasanaethau mewn ffyrdd mwy arloesol ac effeithlon, a chymerwyd camau er mwyn hwyluso gallu busnesau i gystadlu am gytundebau. Yn 2018/19, fe lwyddwyd i gynyddu'r canran o wariant lleol i 63% o'i gymharu â 62% y flwyddyn flaenorol.

I'r dyfodol byddwn yn ymgysylltu gyda busnesau lleol er mwyn asesu beth fyddai'n gwneud cyfleon caffael yn fwy deniadol iddynt a pha gefnogaeth pellach sydd eu hangen arnynt. Byddwn hefyd yn adolygu ein trefniadau caffael er mwyn sicrhau bod y cydbwysedd rhwng cadw'r budd yn lleol a chael gwerth am arian yn un priodol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

3. Creu Swyddi Gwerth Uchel (Cyflog £28,500 neu fwy)

Adran Economi a
Chymuned

Mae cyflogau yng Ngwynedd ymysg yr isaf unman ym Mhrydain. Roedd tâl wythnosol yn y Sir yr isaf yng Nghymru yn 2019 (£459 ar gyfartaledd) â thâl isel ar ei waethaf yn ein cymunedau gwledig (£423). Mae cyflogau isel, yn anorfod, am arwain at lefelau uwch o dlodi a dad-boblogi gwledig, sydd yn eu tro yn cael effaith ar ein cymunedau, dyfodol ein pobl ifanc ac ar y Gymraeg fel iaith gymunedol iach.

Mae'r prosiect **Creu Swyddi Gwerth Uchel** eisoes wedi cymryd camau i wella'r sefyllfa, megis sicrhau arian Ewropeaidd i wireddu cynllun i ddatblygu gofod i fusnesau leoli yng Nghanolfan Awyrofod Eryri yn Llanbedr, a chynllun i gynyddu'r nifer o ddisgyblion ysgol sy'n astudio'r pynciau a ddymunir gan fusnesau o fewn sectorau sy'n talu'n dda.

I'r dyfodol byddwn yn parhau gyda'r cynlluniau sydd wedi eu disgrifio uchod, ac hefyd yn arwain ar gynlluniau eraill megis datblygu cynllun gan Fwrdd Uchelgais Economiadd Gogledd Cymru i baratoi

Safle Atomfa Trawsfynydd er mwyn denu buddsoddiad i greu ynni carbon isel. Cynlluniau o'r fath fydd yn sicrhau parhad swyddi gwerth uchel yn lleol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

4. Arloesi Gwynedd Wledig

Adran Economi a
Chymuned

Mae natur ein heconomi wledig yn golygu mai un person yn unig sy'n gweithio yn 79% o fusnesau Gwynedd, ac mae gormod o waith o fewn sectorau nad ydynt yn talu'n dda. Mae hyn yn arwain at fygythiadau o ran **cynaliadwyedd ein cymunedau gwledig**.

Mae sicrhau cysylltedd ddigidol i'n cymunedau gwledig, a bod gan y gweithlu a busnesau gwledig y sgiliau i fanteisio arnynt, yn fater sydd wedi bod yn derbyn sylw eisoes. Rydym wedi cynnal peilot i roi WiFi cyhoeddus mewn 8 tref wledig, ac i gynyddu mynediad at offer cyfrifiadurol. Rydym hefyd yn rhan o raglen ARFOR, sef buddsoddiad gan Lywodraeth Cymru i greu mwy a gwell swyddi mewn ardaloedd yng ngorllewin Cymru ble mae canran uchel o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg.

I'r dyfodol byddwn yn parhau i weithredu fel rhan o raglen ARFOR, i ymestyn y ddarpariaeth ddigidol mewn cymunedau ac yn gweithio gyda Grŵp Llandrillo Menai a'r sector breifat er mwyn sefydlu hwb arloesi gwledig yng Nglynllifon gan roi sylw arbennig i'r sector bwyd a diod.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd
Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

5. Hybu Canol Tref

Adran Economi a
Chymuned

Mae **canol trefi** bywiog yn gallu cyfrannu'n sylweddol i lewyrch economaidd a chymdeithasol ardaloedd lleol.

Mae "stryd fawr" nifer o drefi Gwynedd angen cefnogaeth i sicrhau eu bod yn ffynnu er mwyn cynnal a chreu gwaith a darparu'r ystod o nwyddau a gwasanaethau sydd eu hangen ar drigolion ac ymwelwyr.

Rydym eisoes wedi bod yn cydweithio â busnesau ym Mangor a Chaernarfon i hyrwyddo'r Ardaloedd Gwella Busnes (BIDS) ac i ddenu adnoddau Rhaglen Adfywio Rhanbarthol Llywodaeth Cymru. Buom yn llwyddiannus yn sefydlu rhaglen fenthyg i uwchraddio adeiladau segur yn ardaloedd Caernarfon,

Bangor, Bethesda a Phenygroes, ac yn cydweithio â phartneriaid yn Harlech er mwyn sefydlu rhaglen i adfywio canol y dref yno hefyd.

I'r dyfodol byddwn yn parhau â'r gwaith uchod, ac yn paratoi cynlluniau ar gyfer 13 o ddalgylchoedd yng Ngwynedd a hynny ar sail yr hyn sydd yn bwysig i drigolion o fewn y cymunedau hyn.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd.
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

6. Rhoi Treftadaeth Llechi Gwynedd ar waith

Adran Economi a
Chymuned

Yn ystod 2019-20 cyflwynwyd enwebiad llawn o Wynedd i Lywodraeth y Deyrnas Gyfunol ac i Unesco ar gyfer dynodiad **Safle Treftadaeth y Byd**. Mae'r enwebiad yn rhoi cyfle i ni gydnabod cyfraniad y diwydiant llechi traddodiadol ar blatfform rhyngwladol, ac i ddathlu a gwarchod y diwylliant Cymraeg sydd ynghlwm â'r ardaloedd hynny.

Rydym eisoes wedi defnyddio enwebiad Safle Treftadaeth y Byd fel arf i adfywio ein cymunedau llechi ac i gynyddu gwerth y diwydiant ymwelwyr. Mae £1m o adnoddau ychwanegol wedi eu denu i'r Sir trwy'r Gronfa Dreftadaeth, Llywodraeth Cymru, Yr Undeb Ewropeaidd a Pharc Cenedlaethol Eryri trwy brosiect LleCHI.

I'r dyfodol byddwn yn cydweithio gyda'r cymunedau llechi, trwy brosiect LleCHI, i greu rhaglen o weithgareddau adfywio yn yr ardaloedd hyn fydd yn gwella gwedd a golwg cymunedau, gwella ansawdd y profiad i ymwelwyr, ac yn arwain at gynnydd ym mherchnogaeth trigolion o'u treftadaeth, iaith a diwylliant.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg
Cael manteisio ar harddwch amgylcheddol naturiol y sir.

7. Elwa o Dwristiaeth

Adran Economi a
Chymuned

Twristiaeth yw un o brif sectorau economaidd Gwynedd ac mae'n gyflogwr pwysig. Ond mae'r cynnydd mewn nifer ymwelwyr yn ychwanegu'n sylweddol at y pwysau sydd ar isadeiledd cyrchfannau'r sir; cost sy'n cael ei ysgwyddo'n bennaf gan drigolion Gwynedd.

Rydym eisoes wedi ymgynghori â chynrychiolwyr o'r sector ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri er mwyn edrych ar sut y gallwn ddenu incwm i gefnogi'r diwydiant, a beth yw'n blaenoriaethau ar gyfer y dyfodol.

I'r dyfodol byddwn yn edrych i barhau i gydweithio gyda'r diwydiant twristiaeth a'n partneriaid i greu Cynllun Rheoli Twristiaeth newydd i Wynedd fydd yn ystyried y ffordd orau o gael y budd mwyaf i'r diwydiant ac i drigolion Gwynedd. Drwy wneud hyn, byddwn yn ceisio gwella cyfraniad y sector i gymunedau ac economi Gwynedd, gwella darpariaeth cyrchfannau'r Sir ynghyd â chynyddu safon darpariaeth y diwydiant i ymwelwyr a phobl Gwynedd.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg
Cael manteisio ar harddwch amgylcheddol naturiol y sir.

8. Busnesau'n Cael Cymorth i Ffynnu

**Adran Economi a
Chymuned**

Mae'n gyfnod ansicr i fusnesau ar hyn o bryd o ganlyniad i Brexit a newidiadau mewn trefniadau masnachu a chystadlu. Mae Cyngor Gwynedd yn benderfynol o helpu mentrau lleol i addasu ac ymateb i'r her ac rydym eisoes wedi chwarae rhan rhagweithiol yn y trafodaethau ynglŷn â dyfodol cymorth busnes yng Ngogledd Cymru a dyfodol arian i gefnogi'r economi wedi Brexit.

Mae busnesau'r sir hefyd yn ymwneud â nifer o Adrannau'r Cyngor neu'n derbyn gwasanaeth ganddynt, gan gynnwys trethi, cynllunio, safonau masnach, rheolaeth adeiladu a chaffael. Rydym eisoes wedi ymgynghori â busnesau'r Sir i weld a yw'r cymorth a'r gefnogaeth y maent yn ei gael gan y Cyngor y gorau y gall fod.

I'r dyfodol, byddwn yn ymateb i farn busnesau am y cymorth a gânt gan y Cyngor ac yn sicrhau fod pob rhan o'r Cyngor yn ystyried sut gallent gynnig cymorth i gefnogi busnesau. Byddwn hefyd yn annog busnesau Gwynedd i wneud y gorau o'r cymorth sydd ar gael gan eraill, ac i leisio anghenion busnesau Gwynedd yn rymus wrth drafod gyda'n partneriaid, yn enwedig yng ngoleuni Brexit.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd.

9. Cynllun Prentisiaethau

**Adran Cefnogaeth
Gorfforaethol**

Mae Llywodraeth Cymru wedi amlinellu gweledigaeth genedlaethol ar gyfer mynd i'r afael ag anghenion datblygu sgiliau hanfodol yng Nghymru a'r economi ehangach, adnabod y meysydd blaenoriaeth a sut y bydd prentisiaethau yn rhan annatod o wireddu hynny.

Mae'r Cyngor eisoes wedi adnabod meysydd priodol ar gyfer sefydlu prentisiaethau ac wedi clustnodi cyllid er mwyn gwireddu'r cynlluniau hynny am y ddwy flynedd nesaf. Roedd 17 prentis wedi eu penodi i weithio yn y Cyngor erbyn diwedd Rhagfyr 2019.

I'r dyfodol byddwn yn symud ymlaen i benodi mwy o brentisiaid mewn meysydd blaenoriaeth yn ystod 2020/21 gan ystyried ymarferoldeb parhad y Cynllun tu hwnt i'r ymrwymiad presennol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud
Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd.

Os am fanteisio ar unrhyw gyfleoedd fydd yn codi, mae'n allweddol fod gan Wynedd gyfundrefn addysg gynaliadwy o ansawdd, sy'n rhoi'r sgiliau i'n trigolion fanteisio ar y cyfleoedd hynny.

Blaenoriaeth Gwella 2

Pob disgybl yn cael y cyfle i gyflawni ei botensial.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. **Darpariaeth Ôl-16, Dalgylch Bangor, Dalgylch Treferthyr (Cricieth), Cydweithio Meirionnydd**

Adran Addysg

Oherwydd fod nifer o'n hysgolion yn hen ac yn anaddas i gyfarch anghenion dysgu ac addysgu i'r dyfodol, a bod heriau ynghlwm â darpariaeth addysg uwchradd ac ôl-16 yn y sir, rydym yn cynllunio a gwredu prosiectau arloesol i sicrhau bod plant a phobl ifanc Gwynedd yn cael eu haddysgu yn yr amgylchedd ddysgu gorau posib.

Rydym wedi cwblhau'r gwaith o sefydlu Ysgol Godre'r Berwyn, yn Nalgylch y Bala. Agorodd yr ysgol i ddisgyblion 3-19 oed ym mis Medi 2019, ynghyd â gwasanaethau i'r gymuned lleol megis llyfrgell a theatr. Rydym wedi cychwyn ar y gwaith i wella'r ddarpariaeth yn **Nalgylch Bangor a Dalgylch Treferthyr**. Rydym hefyd wedi bod yn **Cydweithio ag ysgolion uwchradd Meirionnydd** i edrych ar y drefn o ddarparu addysg uwchradd i'r ardal, ac yn gwneud gwaith maes â rhanddeiliaid allweddol i ystyried y **Ddarpariaeth Ôl-16** gyfredol ar draws y sir.

Byddwn yn anelu i gwblhau Ysgol y Garnedd ym Mangor erbyn Medi 2020, Ysgol y Faenol ym Mangor erbyn Ionawr 2021 ac Ysgol Treferthyr yng Nghricieth erbyn Medi 2021. Byddwn yn parhau i gydweithio er mwyn canfod datrysiadau creadigol i'r ddarpariaeth uwchradd ym Meirionnydd ac yn llunio adroddiad ar y ddarpariaeth ôl-16 gyfredol a fydd yn sail i ddatblygiadau i'r dyfodol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

2. Trawsnewid y Ddarpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad

Adran Addysg

Mae gwaith eisoes wedi'i gyflawni i drawsnewid y gwasanaeth **anghenion dysgu ychwanegol a chynhwysiad**, er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc sydd ei angen yn derbyn y gefnogaeth fwyaf addas i'w galluogi i gyflawni eu potensial.

Mae'r gwasanaeth bellach yn ddarpariaeth dros Wunedd a Môn, ac mae'n canolbwyntio ar arfogi gweithlu ein hysgolion i gefnogi ein plant a'n pobl ifanc mwyaf bregus i sicrhau eu bod yn gallu cyflawni eu potensial.

I'r dyfodol, byddwn yn parhau i ddatblygu'r gwasanaeth mewn rhai meysydd megis y blynyddoedd cynnar, ôl-16 ac ysgolion arbennig. Byddwn hefyd yn adeiladu ar waith partneriaethol presennol rhwng ein hysgolion arbennig ac ysgolion prif lif i wella profiadau dysgu plant ag anghenion dwys a chymhleth.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

Rhaid cydnabod hefyd, ar hyn o bryd, nad yw pob un yn ein cymdeithas yn cael y cyfleoedd i gyflawni eu potensial. Yn sicr, fel ym mhob sir yng Nghymru, mae yna anghydraddoldeb yn bodoli o fewn y sir ar wahanol lefelau, gyda'r anghydraddoldeb a grëir gan dlodi yn sylweddol o ran y niwed sy'n cael ei greu.

Mae'n amlwg fod tlodi hefyd yn gallu cael effaith andwyol sylweddol ar lesiant, ac yn arbennig felly y dyfodol a gynigir i blant. Tra bod gennym wasanaethau sy'n ceisio meirioli effeithiau tlodi, mae'n ddyletswydd arnom i ystyried a oes mwy y gallwn ei wneud.

Mae'n ddyletswydd arnom hefyd i gynnal gwasanaethau o safon ar gyfer edrych ar ôl y plant hynny sy'n canfod eu hunain mewn sefyllfaoedd lle mae angen i'r Cyngor gymryd cyfrifoldeb amdanynt. Yn y pen draw, nid oes unrhyw un ohonynt eisiau bod yn y fath sefyllfa.

Blaenoriaeth Gwella 3

Lleihau anghydraddoldeb o fewn y sir.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Mwy o drigolion Gwynedd i Chwarae Rhan Lawn yn y Byd Gwaith

Adran Economi a Chymuned

Mae nifer sylweddol o drigolion ym methu â chyflawni eu llawn botensial gan eu bod wedi eu **tangyflogi neu wedi eu heithrio o gyflogaeth**. Mae bod y tu allan i'r byd gwaith yn lleihau cyfoeth trigolion a chynyddu'r galw ar adnoddau cyhoeddus ac mae atal hyn yn rhan allweddol o'r agenda gwrth dlodi. Ceir budd uniongyrchol o fod mewn gwaith o ran cynyddu enillion, ond hefyd ceir budd ehangach o ran iechyd, cyfleoedd bywyd plant a balchder mewn cymunedau.

Rydym eisoes wedi bod yn gweithio gyda chyflogwyr, yn arbennig o fewn y diwydiant ymwelwyr, i sicrhau fod mwy o bobl Gwynedd yn elwa o'r cyfleoedd cyflogaeth sydd ar gael, ac yn cefnogi trigolion Gwynedd i fagu'r sgiliau digidol sydd eu hangen i gael mynediad i waith.

I'r dyfodol byddwn yn parhau gyda'r cynlluniau uchod ac yn datblygu cynlluniau pellach megis cydweithio yn agos gyda'n partneriaid ledled Gogledd Cymru a chydag Adran Gwaith a Phensiynau Llywodraeth y DU i wella cydlynad ein gwasanaethau.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

2. Cefnogi Llesiant Pobl

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

Mae angen mwy o gefnogaeth ar rai trigolion ar gyfer delio gyda heriau bywyd, ac mae'r Cyngor yn buddsoddi, darparu a chynllunio nifer o wasanaethau ac ymyrraethau er mwyn cefnogi pobl i wynebu a cheisio goresgyn eu problemau. Gall y rhain amrywio o anawsterau magu teulu, i gam-ddefnyddio sylweddau, i effeithiau unigrwydd.

Rydym wedi tynnu gwasanaethau ar draws y Cyngor ynghyd i siapio'r **Rhaglen Cefnogi Pobl** a hyd yma rydym wedi canolbwyntio ein gwaith ar adnabod rhwystrau a gwella ein dealltwriaeth o sut mae ein gwasanaethau yn cael eu darparu ar hyn o bryd.

I'r dyfodol byddwn yn parhau i wneud gwaith mapio er mwyn deall anghenion mewn cymunedau ac ardaloedd penodol, edrych a yw cynlluniau grantiau yn cael eu defnyddio i'r pwrpas fwyaf effeithiol, ac yn parhau i adeiladu ar Raglen Plant yn Gyntaf yn ardal Maesgeirchen.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

3. Merched mewn Arweinyddiaeth

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Byddwn yn adolygu'r amodau a'r amgylchedd gwaith er mwyn sicrhau ein bod yn flaengar yn annog **Merched Mewn Arweinyddiaeth** ac yn adnabod a cheisio dileu unrhyw rwystrau all fod yn atal merched rhag cyrraedd swyddi arweiniol a rheolaethol o fewn y Cyngor.

Mae Grŵp Prosiect mewnol wedi cynnal ymgynghoriad â staff yn ystod 2019/20 ac i'r dyfodol byddwn yn gweithredu rhaglen waith sy'n cynnwys cyflwyno rhaglen datblygu potensial ar gyfer merched, cynnal awdit o'n dulliau recriwtio a phenodi ar gyfer swyddi rheolaethol, a chreu fforwm ar gyfer arweinwyr a darpar arweinwyr benywaidd o fewn y Cyngor.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

4. Sicrhau Tegwch i Bawb

**Adran Cefnogaeth
Gorfforaethol**

Er mwyn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth rydym yn wneud rhaid i ni yn gyntaf adnabod unrhyw rwystrau sy'n wynebu rhai pobl wrth chwilio am, neu dderbyn, gwasanaethau gan y Cyngor. Ein bwriad felly yw cynnal ymchwiliad trylwyr o farn pobl Gwynedd sydd â nodweddion gwarchoddedig (fel maent yn cael eu nodi yn Neddf Cydraddoldeb 2010) am y gwasanaethau mae'r Cyngor yn eu cynnig.

Bydd yr ymgysylltiad yma yn digwydd yn 2020-21 fel rhan o Gynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-24. Byddwn yn creu Cynllun Gweithredu pellach yn seiliedig ar y dystiolaeth y byddwn yn ei dderbyn.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd
Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

Mae gan y maes tai rôl allweddol i helpu'r Cyngor gyflawni ein huchelgais. Gwyddwn fod cael cartref sydd yn addas ac o safon yn arwain at well iechyd, cymunedau mwy gwydn a phoblogaeth sy'n gallu cyfrannu yn llawn i gymdeithas. Mae'n bwysig ein bod yn datblygu cynigion tai amrywiol, arloesol, a gwyrdd y gall pobl fyw ynddynt trwy gydol eu hoes yn ogystal â chynnig cefnogaeth gynnar i'r rhai sydd ei angen.

Fel Awdurdod Lleol, byddwn yn ymyrryd i annog ystod o opsiynau cefnogaeth a llety er mwyn ymateb i anghenion y boblogaeth heddiw, ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Law yn llaw â hyn, rhaid sicrhau fod y camau a gymerir yn parchu diwylliant cymunedau'r sir.

Blaenoriaeth Gwella 4

Mynediad at gartrefi addas.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Strategaeth Cartrefi i Bobl Gwynedd 2019-24

Adran Tai ac Eiddo

Mae'r galw am dai cymdeithasol a fforddiadwy i gartrefu trigolion Gwynedd ar hyn o bryd yn uwch na'r cyflenwad sydd ar gael. Mewn ymateb i'r her yma rydym eisoes wedi llunio Strategaeth Dai sydd yn anelu i wneud y gorau o'n cyflenwad o dai yng Ngwynedd, i wella eu safon yn ogystal â gwella mynediad i dai drwy gryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i bobl i'w galluogi i fyw yn annibynnol o fewn eu cymunedau.

Rydym wedi datblygu Cynllun Gweithredu yn ystod 2019/20 ar gyfer gweithredu'r Strategaeth hon, ac i'r dyfodol byddwn yn datblygu'r prosiectau penodol sydd yn y cynllun hwnnw. Byddwn hefyd yn ymchwilio i'n gallu ni fel Cyngor i gwrdd â'r her o ddarparu cartrefi addas i'n trigolion yng Ngwynedd.

Nid yw'r ffaith fod 10% o stoc dai y sir yn ail gartrefi yn helpu'r sefyllfa o brinder cartrefi. Ers Ebrill 2018 mae perchnogion ail gartrefi yn talu 50% o bremiwm ar eu Treth Gyngor, ond mae rhai perchnogion yn defnyddio'r ddarpariaeth yn y ddeddfwriaeth trethiant bresennol i symud y tŷ i'r gyfundrefn Dreth Busnes sy'n golygu bod y Cyngor yn colli cyfle i ddefnyddio'r premiwm i geisio gwneud rhywbeth am y lleihad yn y cyflenwad. Rydym yn arwain ar y gwaith o dynnu sylw'r Llywodraeth at y broblem yma ac yn pwysu am newid deddfwriaeth er mwyn sicrhau nad yw hynny yn digwydd yn y dyfodol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

Un nodwedd unigryw sydd gan Wunedd fel sir hefyd yw ei chymreictod. Mae Cyngor Gwynedd ei hun wedi ymrwymo i weithredu drwy gyfrwng y Gymraeg, ond ni fydd hynny ynddo'i hun yn ddigonol os ydym am gadw natur unigryw'r sir yn fyw.

Blaenoriaeth Gwella 5

Byw bywydau trwy gyfrwng y Gymraeg.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Hybu Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Mae Cyngor Gwynedd wedi bod ar flaen y gad o ran sicrhau fod gwasanaethau i drigolion ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg, gan ein bod yn gweithredu'n fewnol drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'n waith parhaus i **Hybu'r Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor**, ac rydym yn ymwybodol bod angen parhau i gynnal sgiliau iaith ein staff.

Llwyddwyd hyd yma i adolygu anghenion iaith pob swydd ac i asesu gallu ieithyddol 40% o'n swyddogion yn erbyn y gofynion hynny. Cefnogwyd hyn oll gan raglen ddysgu a gloywi iaith.

I'r dyfodol byddwn yn canolbwyntio ar weithio gyda gweddill gwasanaethau'r Cyngor, yn enwedig rhai rheng flaen, i gwblhau'r asesiad ac i ddatblygu sgiliau staff newydd a chyfredol gan achub ar gyfleon newydd i sicrhau ein bod yn cynnig pob agwedd ar ein gwasanaethau yn gwbl ddwyieithog.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

[Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.](#)

2. Y Gymraeg a'r Gwasanaethau Cyhoeddus

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Ar hyn o bryd mae anghysondeb yn narpariaeth gwasanaethau dwyieithog gan gyrrff cyhoeddus yng Ngwynedd sy'n golygu nad yw hi bob amser yn bosibl i drigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn naturiol wrth gyfathrebu efo gyrrff cyhoeddus.

Byddwn yn cydweithio â sefydliadau cyhoeddus eraill, drwy Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, i sicrhau ein bod yn arloesi yn narpariaeth **Y Gymraeg a'r Gwasanaethau Cyhoeddus** yn y sir.

I'r dyfodol byddwn yn cyfrannu at raglen waith fydd yn tynnu Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant y Cyngor, y Bwrdd Iechyd a Chyngor Môn ynghyd i sefydlu trefniadau gweithio mewn sefyllfa ddwyieithog ar gyfer Timau Adnoddau Cymunedol, sef y timau fydd yn darparu gofal a chefnogaeth i'r bobl sydd ei angen.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

3. Busnesau Gwynedd i Ddefnyddio'r Gymraeg

Adran Cefnogaeth
Gorfforaethol

Mae gan y Cyngor gyswllt uniongyrchol efo busnesau Gwynedd er mwyn annog **busnesau Gwynedd i ddefnyddio'r Gymraeg**. Mae swyddogion Hunaniaith yn ogystal â swyddogion o fewn yr Adran Economi a Chymuned yn annog busnesau i gynyddu'r defnydd o'r iaith trwy eu gwaith yn y cymunedau.

I'r dyfodol byddwn yn parhau â'r gwaith hwn, ac hefyd yn gweithio gyda phartneriaid allanol megis Cymraeg Byd Busnes a Chomisiynydd y Gymraeg er mwyn sicrhau bod pawb efo'i gilydd yn cynllunio'r ddarpariaeth y mae busnesau Gwynedd ei angen.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

4. Hybu Defnydd o'r Gymraeg Ymysg Plant a Phobl Ifanc

Adran Addysg

Er mwyn hyrwyddo a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg ymysg pobl ifanc o fewn y cwricwlwm ac yn gymdeithasol, rydym wedi arwain ar y Siarter Iaith Gymraeg er mwyn dylanwadu ar ddefnydd cymdeithasol plant o'r Gymraeg mewn ysgolion cynradd ac mae galw wedi bod i sicrhau dilyniant iddi yn yr ysgolion uwchradd.

Rydym wedi bod yn cydweithio ag ysgolion uwchradd i lunio cynlluniau gweithredu unigol er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i blant a phobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol, ac wedi rhoi sylw penodol i gyfrwng iaith y ddarpariaeth ar draws y cwricwlwm yng Nghyfnod Allweddol 3, 4 a 5. Byddwn, i'r dyfodol, yn parhau i gydweithio ar y materion hyn ac yn cefnogi'n ysgolion i gwblhau a gweithredu eu cynlluniau.

Byddwn hefyd yn cefnogi ysgolion i weithredu'n unol â gofynion cenedlaethol newydd Fframwaith Siarter Iaith Llywodraeth Cymru sy'n dod i rym yn ystod 2020-21.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud
Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg.

Nodwedd arall o Wynedd yw'r ffaith fod gennym ganran uwch o bobl hŷn yn byw yma nag mewn nifer o ardaloedd eraill yng Nghymru. Tra bod y Cyngor wedi bod yn dda iawn am ddarparu cefnogaeth i'r bobl hynny o bob oed sydd angen gofal, mae'r cynnydd yn niferoedd y bobl hŷn, y cyfyngiadau ariannol a thrafferthion darganfod gweithlu i fedru parhau i ddarparu'r gwasanaethau yma yn golygu bod yn rhaid i ni feddwl am atebion gwahanol.

Y gwir amdani yw bod nifer fawr o bobl hŷn am barhau i fyw eu bywydau fel y dymunant, sydd yn aml yn golygu pethau gwahanol i wahanol unigolion. Mae angen i ni newid ein gwasanaethau i fod wedi eu teilwra yn agosach at wir anghenion y rhai hynny sydd angen ein cymorth.

Ein gweledigaeth yw bod ein gwasanaethau cymunedol yn cael eu trawsnewid fel bod cymorth a chefnogaeth gynnar i bobl yn cael ei ddarparu yn eu cartrefi ac o fewn eu cymunedau eu hunain. Trwy'r dull yma fe welwn well canlyniadau i unigolion, a bydd y galw am dderbyniadau i'r ysbyty a darpariaeth gofal yn lleihau dros amser. Mae cynllun Llywodraeth Cymru 'Cymru Iachach' yn gosod gweledigaeth hirdymor ar gyfer system gyfan iechyd a gofal cymdeithasol yn y dyfodol, gan ganolbwyntio ar iechyd a llesiant ac atal salwch. Er mwyn cyflawni'r weledigaeth hon mae'n rhaid i ni barhau i drawsnewid gwasanaethau gofal.

Blaenoriaeth Gwella 6

Helpu pobl sydd angen cefnogaeth i fyw eu bywydau fel y dymunant.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Ail-ddylunio ein Gwasanaethau Gofal

**Adran Oedolion,
Iechyd a Llesiant**

Mae anghenion gofal yn y sir yn newid, ac rydym wedi bod yn cydweithio â'r Bwrdd Iechyd i sicrhau mynediad syml ac uniongyrchol at wasanaethau sy'n cefnogi yr hyn sy'n bwysig i oedolion Gwynedd. Bydd dull o weithio sy'n rhoi mwy o bwyslais ar iechyd a llesiant a gwaith ataliol yn sicrhau gwell deilliannau i unigolion, yn eu galluogi i fyw'n annibynnol cyn hired a phosib ac yn lleihau'r angen am ofal dwys.

Rydym wedi sefydlu 5 Tîm Ardal Lleol sy'n darparu gwasanaeth di-dor ac yn adeiladu ar gryfderau'r unigolyn a'r gymuned. Maent hefyd yn sicrhau bod ein trefniadau gadael yr ysbyty yn effeithiol ac yn cyd-fynd â'r hyn sy'n bwysig i'r unigolyn. Yn 2020/21, byddwn yn gweithio i adnabod a dileu rhwystrau pellach i weithio'n integredig, megis drwy wella a llyfnhau'r broses cyfeirio at wasanaethau a chryfhau trefniadau rhannu gwybodaeth.

Rydym wedi ymestyn peilot ar gyfer ffordd newydd o ddarparu gofal cartref ar draws y sir, ac hefyd wedi gweithio i ddatblygu a gwella'r ddarpariaeth yn ein cartrefi preswyl gan gynnwys agor Unedau Dementia yn Nhywyn a Bangor.

I'r dyfodol, byddwn yn paratoi i roi'r ffordd newydd o ddarparu gofal cartref ar waith erbyn haf 2020 ac yn gweithio i ddatblygu'r ddarpariaeth dementia, tai gofal ychwanegol, gofal anghenion corfforol dwys a llety addas i unigolion ag anableddau dysgu. Byddwn hefyd yn gweithio ar ddatblygu'r gwasanaethau iechyd meddwl sydd ar gael yn y sir gyda ffocws ar ymyrraeth a chefnogaeth buan.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

2. Gwydnwch Cymunedol

Adran Oedolion,
Iechyd a Llesiant

Er mwyn helpu pobl i gadw cysylltiadau, lleihau unigrwydd a chynnal iechyd meddyliol a chorfforol, mae angen mynd ymhellach na darparu gwasanaethau cymorth yn y cartref neu ofal preswyl. Rydym wedi bod yn ysgogi a chefnogi **cymunedau Gwynedd i fod yn fwy gwydn** er mwyn darganfod datrysiadau ataliol sy'n cynyddu opsiynau gofal lleol i bobl.

Rydym wedi mapio gwasanaethau a grwpiau sy'n bodoli mewn cymunedau er mwyn adnabod bylchau, a chysylltu unigolion sydd angen cymorth gyda gwasanaethau, yn ogystal â hybu mentrau cymunedol. Mae adnoddau newydd wedi'u creu megis Cynllun Trafnidiaeth Gymunedol Dyffryn Nantlle a Shed Ddynion Pwllheli.

I'r dyfodol, byddwn yn parhau i adnabod bylchau mewn darpariaeth yn ein cymunedau, gyda'r nod o gytuno ar flaenoriaethau lleol gyda'r cymunedau hynny. Erbyn Mawrth 2021, byddwn yn glir ar flaenoriaethau llesiant ymhob un o ardaloedd y Cyngor ac yn dechrau ystyried sut fyddwn ni'n siapio ein gwasanaethau i'r dyfodol. Byddwn hefyd yn parhau i ddatblygu'r model o hybiau cymunedol ar draws y sir er mwyn darparu ystod eang o gyfleoedd llesiant i oedolion ag anableddau dysgu yn eu cymunedau lleol.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

3. Y Gweithlu a Recriwtio o fewn y Maes Gofal

Adran Oedolion,
Iechyd a Llesiant

Mae recriwtio i'r maes gofal yn heriol am amryw o resymau. Mae gennym weithlu effeithiol ac ymroddedig, ond mae'n rhaid i ni sicrhau fod gennym ddigon o weithwyr â'r sgiliau angenrheidiol er mwyn ymdopi gyda'r angen cynyddol sy'n debygol o godi yn y dyfodol.

Rydym wedi bod yn ymdrechu i geisio deall yn well yr her sy'n bodoli ar draws y maes ac mewn ymateb i hynny datblygwyd rhaglen waith sy'n ceisio cyfarch rhai o'r pryderon. Bydd y gwaith o

sefydlu trefn darparu gofal cartref newydd yn effeithio'n bositif ar elfennau megis cyflogau staff rheng flaen y sector breifat, hyd cytundebau gwaith a hybu llwybrau gyrfa'n y maes.

Y themâu fydd yn derbyn sylw dros y flwyddyn sydd i ddod fydd Amodau a Thelerau Gwaith, Cynllunio a Datblygu'r Gweithlu, Delwedd a Phroffil Swyddi'r Maes, a Chyfathrebu a Marchnata.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

Fel y nodwyd yn flaenorol, mae'r Cyngor eisoes yn cyflawni amrediad eang o weithgareddau, sy'n ceisio sicrhau ein bod yn cyflawni'r weledigaeth sydd gennym. Ond nid da lle gellir gwell, rydym yn cydnabod fod yna enghreifftiau lle nad ydym yn edrych ar bethau drwy lygaid ein trigolion bob tro, ac mae angen sicrhau fod hynny'n digwydd ymhob man o fewn y Cyngor.

Nid yw hynny yn golygu gwneud pob dim i bawb wrth gwrs, gan nad yw adnoddau yn caniatáu i ni wneud hynny. Mae'n golygu ein bod yn blaenoriaethu'r pethau hynny sydd bwysicaf i'n cymunedau, ac yn sicrhau bod yr adnoddau prin sydd gennym yn cyfrannu at wneud yr hyn sydd bwysicaf i bobl Gwynedd (gan dderbyn y bydd y blaenoriaethu, yn anochel, yn golygu peidio â chyflawni dyheadau pawb).

Mae'r pwyso a mesur yma hefyd yn gorfod digwydd ar adeg pan fo'r arian sydd ar gael i wasanaethau yn lleihau'n sylweddol. Yn hynny o beth, bydd angen sicrhau fod yr arian yn cael ei ddefnyddio i gyflawni'r pethau pwysicaf.

Blaenoriaeth Gwella 7

Rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.

Sut fyddwn ni'n cyflawni hyn?

1. Arfogi Unedau i roi "Ffordd Gwynedd" ar Waith

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Ein cyfrifoldeb ni fel Cyngor yw sicrhau, wrth i ni ddarparu ein gwasanaethau, mai **anghenion pobl Gwynedd** sy'n llywio sut y byddwn yn cynnig y gwasanaethau hynny. Trwy wneud hyn fe ddylem osgoi unrhyw drefniadau gwaith diangen. Pwrpas y prosiect hwn felly fydd arwain timau gwasanaeth i adlewyrchu ar eu trefniadau gwaith presennol, herio a ydynt yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog, ac ystyried a oes lle i wella.

Mae'r Strategaeth Ffordd Gwynedd wreiddiol a gyhoeddwyd yn Hydref 2015 wedi dod i ddiwedd ei hoes. Cymeradwywyd Cynllun Ffordd Gwynedd ar ei newydd wedd yn ystod 2019/20.

I'r dyfodol byddwn felly'n gweithredu rhaglen waith Cynllun Ffordd Gwynedd, sy'n cynnwys cynllunio'r gweithlu, cyswllt â'r cwsmer, ac amodau gwaith a herio perfformiad fel rhai o'i prif flaenoriaethau.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Mae'r prosiect hwn yn newid y ffordd y mae staff y Cyngor yn cynllunio ac yn darparu gwasanaethau i bobl Gwynedd, ac felly mae'n hanfodol er mwyn gwireddu'r holl amcanion llesiant.

Yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth 2019 bu i'r Cyngor ystyried cynnig yn ymwneud â newid hinsawdd ac fe benderfynwyd y dylid gwneud popeth o fewn ein gallu i sicrhau bod y sir yn parhau i fod yn gartref bywiog, hyfyw a chynaliadwy i'n plant ac i blant ein plant am genedlaethau i ddod. Byddem yn gwneud hyn drwy:

- Ddatgan Argyfwng Hinsawdd;
- Ymrwymo i gymryd camau pendant i leihau allyriadau carbon ac ymdrechu am ddyfodol di-garbon;
- Chwilio am ffyrdd arloesol o gyflawni targedau di-garbon
- Adrodd yn ôl ymhen 6 mis ar y camau cadarnhaol y mae'r Cyngor wedi eu cymryd i leihau allyriadau carbon;
- Galw ar Lywodraethau Cymru a San Steffan i ddarparu'r pwerau a'r adnoddau angenrheidiol i gyflawni'r targed o Wynedd ddi-garbon erbyn 2030.

Blaenoriaeth Gwella 8

Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd.

I. Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd

Ers Mawrth 2019 mae'r Cyngor wedi bod yn mesur yr holl gamau yr ydym eisoes yn eu cymryd i leihau ein ôl-troed carbon ac i baratoi ein cymunedau ar gyfer ymateb i newidiadau hinsawdd i'r dyfodol. Buom hefyd yn ymchwilio i ddulliau newydd arloesol y gallwn eu mabwysiadu i'r dyfodol, nid yn unig fel Cyngor ond ar draws cymunedau Gwynedd, ac yn dechrau ar y broses o ymgynghori ar y syniadau hynny ac unrhyw syniadau eraill y gallem fod wedi eu methu.

Yn 2020/21 byddwn yn cyhoeddi a gweithredu ar Gynllun Ymateb i Newid Hinsawdd fydd yn adeiladu ar y camau yr ydym eisoes yn eu cymryd i leihau ôl-troed carbon er mwyn sicrhau ein bod yn uchafu cyfraniad y Cyngor a'r sir wrth ymateb i'r argyfwng. Bydd gwireddu'r **Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd** yn gyfrifoldeb ar bob un o adrannau'r Cyngor a bydd angen i ni sicrhau bod ein trefniadau mewnol ein hunain yn gadarn yn eu lle cyn i ni symud ymlaen at weld sut y gallwn gydweithio â phartneriaid eraill.

Amcanion Llesiant y mae'r gwaith hwn yn cyfrannu tuag atynt –

Cael manteisio ar harddwch amgylcheddol naturiol y sir.

Bydd Strategaeth Ariannol y Cyngor, a'r gyllideb a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 5 Mawrth 2020 yn gosod y sylfaen ar gyfer medru ceisio cyflawni'r holl Flaenoriaethau Gwella uchod, wrth geisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau.

Mae'r wasgfa ariannol sy'n cael ei gosod ar y Cyngor yn parhau, gyda lleihad pellach yn y grant yr ydym yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2020/21. Ar yr un pryd mae'r galwadau ychwanegol am

wasanaethau a chwyddiant yn cynyddu ein costau o £Xm. Os am barhau i fedru cyfarch y materion hynny sy'n bwysig i bobl Gwynedd bydd angen i ni ychwanegu at y £Xm o arbedion yr ydym eisoes wedi gorfod eu darganfod dros yr X mlynedd ddiwerhtaf gan wireddu £Xm o arbedion pellach. Hyd yn oed wedyn bydd angen i'r Dreth Gyngor gynyddu hefyd.

Yn anorfod, mae'r Strategaeth Ariannol yn mynd i fod yn ddibynnol ar y blaenoriaethau a nodir uchod.

Gellir gweld y Strategaeth yn llawn ar safle we'r Cyngor drwy ddilyn y ddolen hon –

Cynlluniau Adran

Mae'r rhan gyntaf o'r Cynllun, y Cynllun Cryno, wedi canolbwyntio ar weledigaeth y Cyngor ynghyd â'n Blaenoriaethau Gwella ar gyfer y 5 mlynedd o 2018 i 2023.

Mae'r rhan nesaf o'r Cynllun yn cynnwys Cynlluniau yr Adrannau o fewn y Cyngor, gan roi mwy o gig ar asgwrn y Blaenoriaethau Gwella sydd wedi eu hamlygu gyda ffrâm o'u hamgylch. Maent hefyd yn cynnwys disgrifiadau o waith 'dydd i ddydd' yr adrannau, ac mae llawer ohono yn ddyletswydd statudol ac yn orfodol i ni ei wneud, megis diogelu plant ac oedolion neu ddarparu addysg.

Yn ychwanegol at y Blaenoriaethau Gwella a'r gwaith 'dydd i ddydd' yma mae Blaenoriaethau Lleol wedi eu hadnabod gan yr Aelodau Etholedig fel y materion sy'n bwysig i drigolion eu hardal hwy. Trafodwyd yr rhain fel rhan o'r gwaith o baratoi Cynllun y Cyngor yn wreiddiol, ac mae unrhyw ddatblygiadau arnynt yn cael ei esbonio yn y cynlluniau. Mae'r Blaenoriaethau Lleol wedi eu hamlygu o fewn ffrâm sydd â chefnidir lliw iddi.

Ceir rhestr o'r holl Adrannau isod ynghyd â gwybodaeth am eu prif gyfrifoldebau. Mae'r wybodaeth ariannol am gyllidebau pob adran i'w cael gyda'i gilydd ar y diwedd.

Os ydych am gysylltu â'r Adrannau neu'r Pennaeth gallwch ffonio 01766 771000 neu ddilyn y dolenni isod i'n gwefan.

	Pennaeth	Tudalen
1. Adran Addysg	Garem Jackson <u>Manylion Cyswllt</u>	28
<ul style="list-style-type: none">▪ Cefnogi gweithrediad dydd i ddydd Ysgolion Gwynedd▪ Cefnogi a sicrhau cynnal a gwella safonau addysg mewn cyfleusterau modern▪ Darparu cefnogaeth a gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol▪ Arwain ar weithrediad y Siarter Iaith a'r Strategaeth Iaith Uwchradd		
2. Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Aled Davies <u>Manylion Cyswllt</u>	37
<ul style="list-style-type: none">▪ Galluogi Oedolion Gwynedd i "Fyw fy mywyd fel rwyf eisiau ei fyw"▪ Darparu gwasanaethau gofal trwy bartneriaethau a chydweithio▪ Cynnig darpariaeth gofal cartref, gofal dydd a gofal preswyl		
3. Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol	Steffan Jones <u>Manylion Cyswllt</u>	44
<ul style="list-style-type: none">▪ Casglu ailgylchu, gwastraff bwyd a gwastraff gweddilliol trigolion Gwynedd▪ Cynnal a chadw ffyrdd a strydoedd y sir▪ Torri gwair a chynnal meysydd chwarae		
4. Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd	Marian Parry Hughes <u>Manylion Cyswllt</u>	52
<ul style="list-style-type: none">▪ Diogelu plant a phobl ifanc rhag niwed▪ Gweithio i roi sefydlogrwydd i deuluoedd, plant a phobl ifanc▪ Gwasanaethau leuentid		

5. Adran Amgylchedd

Dafydd Wyn Williams
Manylion Cyswllt

59

- Gwarchod cefn gwlad a'r mynediad iddo
- Archwiliadau hylendid a safonau bwyd; safonau masnach a thrwyddedu
- Cludiant cyhoeddus ac addysg, a datblygu cyfleoedd teithio llesol
- Rheolaeth traffig a pharcio

6. Adran Economi a Chymuned

Sioned E Williams
Manylion Cyswllt

70

- Datblygu economi Gwynedd trwy gefnogi busnesau, twristiaeth a marchnata ac adfywio cymunedol
- Llyfrgelloedd, Amgueddfeydd ac Archifau

7. Adran Tai ac Eiddo

Dafydd Gibbard
Manylion Cyswllt

84

- Cefnogi teuluoedd digartref a chanfod llety dros dro a chartrefi fforddiadwy
- Sicrhau cartrefi safonol a diogel i denantiaid tai cymdeithasol a phreifat
- Dod a thai gwag yn ôl i ddefnydd
- Cynnal, cadw a datblygu eiddo'r Cyngor, gan geisio lleihau ein allyriadau carbon.

8. Ymgynghoriaeth Gwynedd

Huw Williams
Manylion Cyswllt

92

- Gwasanaeth Ymgynghorol Masnachol yn darparu gwasanaeth cynllunio a rheoli prosiectau isadeiledd
- Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu
- Awdurdod Arweiniol Llifogydd Lleol

9. Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Geraint Owen
Manylion Cyswllt

96

- Galw Gwynedd a Siopau Gwynedd
- Gwasanaethau Adnoddau Dynol, Cofrestru, Cyfathrebu a datblygu staff
- Gwasanaethau Gweinyddol a Chefnogol y Cyngor

10. Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)

Dafydd L Edwards
Manylion Cyswllt

108

- Cefnogaeth ariannol a chyfrifol i holl wasanaethau'r Cyngor
- Gweinyddu Treth Cyngor a Chronfa Bensiwn Gwynedd
- Cefnogi a datblygu darpariaeth Technoleg Gwybodaeth y Cyngor

11. Gwasanaeth Cyfreithiol

Iwan Evans
Manylion Cyswllt

115

- Cefnogaeth gyfreithiol i holl wasanaethau'r Cyngor
- Gweinyddu Etholiadau Gwynedd
- Cefnogi gwasanaeth y Crwner ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru

Adran Addysg

Adran Addysg

Pwrpas yr Adran Addysg yw i sicrhau bod plant a phobl ifanc Gwynedd yn derbyn yr addysg a'r profiadau gorau yn ein hysgolion i'w galluogi i gyrraedd y safonau uchaf ac i feithrin y cymwysterau a'r sgiliau sy'n eu galluogi i fyw a ffynnu.

GWASANAETH YSGOLION

Cefnogi Arweinyddiaeth, Rheolaeth a Llywodraethiant Effeithiol Ysgolion

Cyfrifoldeb yr Adran Addysg yw hyrwyddo arweinyddiaeth, rheolaeth a llywodraethiant effeithiol ein hysgolion drwy gefnogi, arfogi a dal cyrff llywodraethol a thimau rheoli ysgolion yn atebol. Gwneir hynny mewn nifer o ffyrdd gwahanol yn ddibynol ar anghenion ysgolion unigol.

Rhoddir cefnogaeth o safbwynt arweinyddiaeth a rheolaeth effeithiol ein hysgolion drwy roi pennaeth profiadol yn fentor i bob pennaeth newydd yn ei flwyddyn gyntaf yn y swydd. Gwneir hyn hefyd drwy raglen gymhelliant a luniwyd ar y cyd rhwng yr Adran Addysg a Dysgu a Datblygu ar gyfer penaethiaid, timau rheoli a rheolwyr canol mewn ysgol.

Rhoddir cefnogaeth gan yr Adran Addysg i lywodraethwyr drwy sicrhau eu bod yn deall eu rôl ac yn gweithredu'n effeithiol, drwy roi cefnogaeth strategol ac ymarferol iddynt yn ôl yr angen, eu cynghori'n briodol, yn ogystal â thrwy ddarparu rhaglen o hyfforddiant bwrpasol ar eu cyfer er sicrhau llywodraethiant effeithiol ein hysgolion. Mae gan yr Adran Addysg hefyd bwerau ymyrryd i'w defnyddio pan nad yw ysgol yn cael ei llywodraethu'n briodol.

Gwasanaeth Gwella Ysgolion

Cyfrifoldeb yr Adran Addysg a GwE mewn partneriaeth gyda'n hysgolion yw addysgu ein plant, ac mae canlyniadau ein hysgolion yn gyson dda. Gwasanaeth gwella ysgolion yw GwE, sydd yn gweithio ar ran chwe Awdurdod Lleol y gogledd, i arwain, trefnu a chydlynu gwelliannau ym mherfformiad ysgolion.

Mae'r bartneriaeth rhwng yr Adran Addysg a GwE yn rhoi cefnogaeth a her i'n hysgolion er mwyn gwella ansawdd y dysgu a'r addysgu yn y dosbarth, i gefnogi arweinwyr i wella ansawdd yr arweinyddiaeth yn ein hysgolion – a hyn oll er mwyn gwella canlyniadau ymhellach ar gyfer ein plant a'n pobl ifanc.

Yng Ngwynedd, mae 83 o ysgolion cynradd, 12 o ysgolion uwchradd, 2 ysgol arbennig a 2 ysgol ddilynol.

Perfformiad

Mae'r ysgolion yn darparu addysg gynhwysol i blant a phobl ifanc hyd at 16 oed. Yng Ngwynedd, caiff addysg ôl-16 ei darparu mewn partneriaeth gyda'r colegau a'r ysgolion uwchradd yn Arfon, gan Goleg

Meirion-Dwyfor (Grŵp Llandrillo Menai) yn Nwyfor a Meirionnydd ac Ysgol Godre'r Berwyn yn ardal Y Bala.

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cyfarwyddyd clir i Awdurdodau Lleol beidio a chyhoeddi canlyniadau addysgol haf 2019, ac mae trafodaethau'n parhau gyda Llywodraeth Cymru ynglŷn â'r modd y gellir dal Awdurdodau Addysg yn atebol am berfformiad heb ddata cymharol o berfformiad ar draws Cymru.

Trawsnewid y gyfundrefn ysgolion

Yn dilyn ymgynghori ar gynaliadwyedd y gyfundrefn addysg yng Ngwynedd, ynghyd â phryderon cyffredinol nad yw'r gyfundrefn ysgolion bresennol yn gynaliadwy, bu i Gabinet y Cyngor fabwysiadu'r egwyddorion addysg addas i bwrpas canlynol fydd yn sail ar gyfer gwireddu gweledigaeth yr Adran Addysg a datblygu'r gyfundrefn i sicrhau addysg o ansawdd uchel i blant a phobl ifanc Gwynedd ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain, sef:

- Cyfundrefn o ysgolion uwchradd hyfyw
- Dim mwy na dau ystod oedran o fewn yr un dosbarth yn y cynradd
- Oddeutu 80% o amser digyswllt i'r Pennaeth ganolbwyntio ar faterion arweinyddiaeth yn y cynradd.

Yn sgil mabwysiadu'r egwyddorion, bydd y maes hwn yn trosglwyddo'n rhan o waith dydd i ddydd yr adran gan y rhagwelir nad proses gyflym, yn ystod cyfnod y Cyngor hwn, fydd gweithredu'r egwyddorion ar draws y gyfundrefn. Byddwn yn symud ymlaen yn bwylllog i sicrhau fod y gyfundrefn addysg yn gallu ymateb i'r newidiadau enfawr sydd ar y gorwel, megis newidiadau i drefn arolygu ysgolion (Estyn), ynghyd â newidiadau sylweddol iawn i'r cwricwlwm a threfniadaeth ein hysgolion yn sgil argymhellion Yr Athro Donaldson.

Cryfhau Arweinyddiaeth

Mae arweinyddiaeth ysgolion yn allweddol er mwyn sicrhau'r deilliannau gorau i ddysgwyr. Deilliodd y prosiect hwn o gyfnod ble gwelwyd prinder ymgeiswyr am rai swyddi arweinyddiaeth mewn ysgolion. Mae'r sefyllfa honno wedi gwella erbyn hyn ac yn sgil datblygiad *Cynnig Proffesiynol GwE*, sef bwydlen cynhwysfawr o hyfforddiant i ddatblygu arweinwyr, rheolwyr canol, ac ymarferwyr ar bob lefel yn ein hysgolion, bydd y prosiect yn trosglwyddo'n rhan o waith dydd i ddydd yr adran. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i ymateb i anghenion arweinwyr a darpar arweinwyr ein hysgolion drwy sicrhau mentora, sesiynau cymhellant ynghyd â phrofiadau gwerthfawr iddynt pan gyfyd y cyfle i ni allu gwneud hynny.

TÎM MODERNEIDDIO ADDYSG

Mae rhai o adeiladau ein hysgolion yn hen ac yn anaddas i gyfarch anghenion dysgu ac addysgu ein plant yn y dyfodol. Pwrpas y gwasanaeth yma ydy cynllunio a gwireddu prosiectau arloesol i addasu ysgolion neu adeiladu ysgolion newydd er mwyn i blant a phobl ifanc Gwynedd gael eu haddysgu yn yr amgylchedd dysgu gorau posib i'w galluogi i ffynnu.

Dros y cyfnod 2012-2022 bydd y Cyngor wedi llwyddo i fuddsoddi gwerth £69 miliwn i wella cyflwr ac amgylchedd dysgu yr ysgolion canlynol er lles plant y sir:

- Ysgol yr Hendre, Caernarfon
- Ysgol OM Edwards, Llanuwchllyn
- Ysgol Craig y Deryn, Llanegryn
- Ysgol Penybryn, Tywyn
- Ysgol Bro Llifon, Groeslon
- Ysgol Hafod Lon, Penrhyndeudraeth
- Ysgol Glancegin, Maesgeirchen
- Ysgol Bro Idris, Dalgylch Dolgellau
- Ysgol Godre'r Berwyn, Y Bala
- Ysgol y Garnedd ac Ysgol y Faenol, Bangor
- Ysgol Trefarthyr, Cricieth.

Mae'r Tîm Moderneiddio Addysg yn datblygu modelau darparu addysg hyfwr sy'n ceisio:

- sicrhau amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant a staff ysgolion Gwynedd
- gwella amodau ac amgylchiadau i benaethiaid er mwyn eu galluogi i arwain a rheoli ysgolion yn effeithiol a effeithlon
- sicrhau'r defnydd gorau a mwyaf effeithiol o gyllideb yr Adran Addysg.

Darpariaeth Ôl-16

Blaenoriaeth Gwella 2

Mae amrywiaeth yn y ffordd y caiff addysg ôl-16 ei ddarparu ar draws y sir. Caiff ei ddarparu mewn partneriaeth gyda'r ysgolion uwchradd a'r colegau yn Arfon, gan Goleg Meirion-Dwyfor (Grŵp Llandrillo Menai) yn Nwyfor a Meirionnydd ac Ysgol Godre'r Berwyn, yn ardal Y Bala.

Mae gwaith ymchwil pen-desg ynghyd â gwaith maes gyda rhanddeiliaid allweddol wedi bod yn mynd rhagddo er mwyn ystyried rhinweddau'r gwahanol ddarpariaethau sy'n weithredol ar hyn o bryd, ynghyd â'r cyfleoedd a'r heriau i'r dyfodol. Mae bwriad llunio adroddiad ar y ddarpariaeth gyfredol ar draws y sir fydd yn sail i ystyried a oes achos dros newid ai peidio i'r ddarpariaeth ôl-16 yn y dyfodol.

Dalgylch Bangor

Blaenoriaeth Gwella 2

Mae nifer o ysgolion cynradd yn nalgylch Bangor (ac yn arbennig yn ardal Penrhosgarnedd) yn llawn neu'n orlawn. Rydym wedi llwyddo i ddenu arian gan Lywodraeth Cymru i'w fuddsoddi yn narpariaeth addysg y dalgylch, gyda'r Cyngor yn darparu hanner yr arian yn ogystal, ynghyd â chyfraniadau a ddaw yn sgil caniatâd cynllunio i ddatblygu tai newydd yn yr ardal.

Rydym wedi adolygu'r ddarpariaeth addysg gynradd ym Mangor, ac mae'r Cabinet wedi cymeradwyo cynllun gwerth £12.7m. Fel rhan o'r cynllun, bydd ysgol newydd i 420 o ddysgwyr yn cael ei hadeiladu ar gyfer Ysgol y Garnedd erbyn Medi 2020. Rydym hefyd wedi cychwyn ar y gwaith o addasu safle ac adeilad presennol Ysgol y Faenol, a fydd hefyd yn cynnwys gofod cymunedol, ar gyfer 315 o ddysgwyr. Mae rhai anhawsterau y tu hwnt i'n rheolaeth wedi golygu na fydd Ysgol y Faenol wedi'i chwblhau tan Ionawr 2021.

Dalgylch Treferythyr, Cricieth

Blaenoriaeth Gwella 2

Mae'r Cyngor wedi penderfynu adeiladu ysgol gynradd newydd yn nalgylch Treferythyr, Cricieth yn sgil cyflwr gwael yr adeilad presennol.

Byddwn yn cwblhau'r gwaith o gynllunio ac adeiladu'r adeilad newydd erbyn Medi 2021. Mae'r gwaith yn mynd rhagddo'n dda, a bydd yr ysgol yn cynnwys cyfleusterau ar gyfer y blynyddoedd cynnar ynghyd â gofod i'r cylch meithrin.

Cydweithio Meirionnydd

Blaenoriaeth Gwella 2

Yn ddiweddar, mae'r Adran Addysg wedi bod yn cydweithio efo ysgolion uwchradd Meirionnydd er mwyn edrych ar y drefn bresennol o ddarparu addysg uwchradd yn yr ardal, ac i adnabod yr heriau sy'n wynebu'r ysgolion o safbwynt recriwtio athrawon, rheolwyr canol ac arweinwyr yn sgil maint yr ysgolion uwchradd.

Mae bwriad cynnal ymchwil ar y cyd efo penaethiaid yr ysgolion er mwyn canfod datrysiadau creadigol fyddai'n arwain at gydweithio rhwng yr ysgolion ym Meirionnydd er mwyn sicrhau bod ansawdd yr addysg yn gyson dda ac yn gynaliadwy i'r dyfodol.

GWASANAETH ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL (ADY)

Mae'r gwasanaeth yn cefnogi plant a phobl ifanc gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol – sy'n cynnwys meysydd anghenion dysgu penodol, cyfathrebu a rhyngweithio, nam golwg, nam clyw a meddygol/corfforol.

Mae'r gwasanaeth yn rhoi ymyrraeth gynnar a chymorth wedi ei deilwra ar gyfer pob disgybl unigol drwy dîm o athrawon a chymorthyddion arbenigol. Mae'r gwasanaeth yn cynnig cynhaliaeth i ysgolion trwy'r Gwasanaeth Seicoleg. Mae pob disgybl yn cael mynediad llawn i ysgolion Gwynedd gan sicrhau, felly, fod pob plentyn yn cyrraedd ei lawn botensial.

Trawsnewid y ddarpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad

Blaenoriaeth Gwella 2

Mae gwaith eisoes wedi'i gyflawni i drawsnewid y gwasanaeth anghenion dysgu ychwanegol a chynhwysiad, er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc sydd ei angen yn derbyn y gefnogaeth fwyaf addas i'w galluogi i gyflawni eu potensial. Mae'r gwasanaeth hwn bellach yn ddarpariaeth dros Wynedd a Môn, a thrwy gyfrwng y trawsnewid hwn, mae'r ffocws wedi bod, ac yn parhau, ar hyfforddi ac arfogi gweithlu ein hysgolion gyda'r sgiliau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i gefnogi ein plant a'n pobl ifanc mwyaf bregus i'w galluogi i gyflawni eu potensial. Mae'r gwaith o ddatblygu'r gwasanaeth ymhellach mewn rhai meysydd megis y blynyddoedd cynnar ac ôl-16 yn parhau.

Byddwn yn parhau i ddatblygu'r gynhaliaeth yn y dosbarth a sut mae hyn yn cael ei drefnu, gan roi sylw penodol i'r ddarpariaeth cyn-ysgol, darpariaeth ôl-16 ac ysgolion arbennig. Byddwn hefyd yn adeiladu ar y gwaith partneriaethol presennol rhwng ein hysgolion arbennig a chydag ysgolion prif lif yr awdurdod er mwyn gwella profiadau dysgu plant ag anghenion dwys a chymhleth. Craidd y gwaith yma fydd sicrhau bod ein systemau yn cyd-fynd â gofynion y ddeddfwriaeth newydd Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru.

GWASANAETH LLES A CHYNHWYSIAD

Mae'r gwasanaeth lles a chynhwysiad yn cefnogi ysgolion i hyrwyddo presenoldeb, ymddygiad cadarnhaol a chefnogaeth i blant a phobl ifanc sydd yn profi anawsterau ymddygiadol, emosiynol a/neu ddatblygiad cymdeithasol. Cyflwynir y gefnogaeth yma gan dîm o athrawon arbenigol, swyddogion lles, cwnselwyr ysgol a chymorthyddion arbenigol.

Rydym yn sicrhau bod disgyblion ag anghenion emosiynol ac ymddygiadol yn cael eu cynnwys yn llawn o fewn ysgolion Gwynedd drwy hyfforddi, cefnogi ar lawr dosbarth a darparu gwasanaeth cynnal ymddygiad y tu allan i ysgolion prif lif. Mae'r gwasanaeth lles yn hyrwyddo presenoldeb drwy weithio gyda disgyblion, ysgolion a theuluoedd. Mae presenoldeb ysgolion Gwynedd dros y dair blynedd ddiwethaf wedi bod yn gyson dda.

Canran presenoldeb mewn ysgolion ✓			
Cynradd	95.3%	94.8%	94.8%
	2016/17	2017/18	2018/19
Uwchradd	95.2%	94.7%	94.5%
	2016/17	2017/18	2018/19

Canran o waharddiadau parhaol yn yr ysgolion			
blwyddyn hyd at haf - 2018			
	2018	2019	
Cynradd	5.2%	1.7%	
Uwchradd	5.3%	3.4%	

Er bod presenoldeb yn uchel a chyfraddau gwaharddiadau parhaol yn isel, mae'r her o gynnal a hyrwyddo lles a chynhwysiad yn dwysáu gyda nifer cynyddol o ddisgyblion yn arddangos ymddygiad heriol. Bydd y gwasanaeth yn sicrhau bod ein hysgolion wedi eu hyfforddi a'u cefnogi'n gywir i gwrdd â'r her.

Yn sail i hyn oll, mae'r gwasanaeth yn darparu arweiniad arbenigol ym maes diogelu. Darperir hyfforddiant a chynghor arbenigol i ysgolion ar draws yr awdurdod.

YR IAITH GYMRAEG

Mae'r Gymraeg yn treiddio drwy holl waith a gwasanaethau'r Adran Addysg. Mae dogfen statudol 'Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg' yn gosod disgwyliadau clir i'r adran ac i'n hysgolion ar gyfer y Gymraeg fel pwnc ac fel cyfrwng dysgu. Yn ystod 2020-21, yn unol â'r rheoliadau newydd a gyhoeddwyd ar 1 Ionawr 2020, byddwn yn llunio ac yn ymgynghori ar ddogfen newydd 'Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg' fydd yn disodli'r ddogfen bresennol ym Medi 2021. Bydd cyfnod y cynllun newydd yn 10 mlynedd er mwyn cyd-fynd ac ategu targedau Llywodraeth Cymru yn *Cymraeg 2050*.

Mae Gwynedd wedi arwain ar waith arloesol i ddylanwadu ar ddefnydd cymdeithasol plant o'r Gymraeg yn yr ysgolion cynradd drwy gyfrwng y Siarter Iaith Gymraeg. Pwrpas y Siarter yw cael y plant i siarad Cymraeg y tu allan i'r dosbarth, gan sicrhau cyfranogiad gan bob aelod o gymuned yr ysgol i wireddu'r nod. Mae'r adran hefyd wedi arwain a chefnogi Llywodraeth Cymru i ledaenu'r Siarter Iaith yn genedlaethol.

Gwynedd yw'r unig sir ar draws Cymru sydd wedi llunio Strategaeth Iaith Uwchradd fel dilyniant i'r Siarter Iaith, ac roedd yr ysgolion cynradd ac uwchradd fel ei gilydd yn awyddus i weld dilyniant sicr i'r

Siarter laith. Un gwahaniaeth sylfaenol yng nghyd-destun y Strategaeth laith Uwchradd yw ei fod yn ymwneud â hyrwyddo defnydd ffurfiol ac anffurfiol o'r Gymraeg.

Hybu Defnydd o'r Gymraeg ymysg Plant a Phobl Ifanc

Blaenoriaeth Gwella 5

Yn sgil llwyddiant y Siarter, mae galw cynyddol wedi bod i sicrhau dilyniant iddi yn yr ysgolion uwchradd. Mae tystiolaeth o waith ymchwil a gomisiynwyd gan yr Adran Addysg yn profi'r angen am gynllun a strategaeth i hyrwyddo'r defnydd cwricwlaidd a chymdeithasol o'r Gymraeg yn ein hysgolion uwchradd. Rydym wedi bod yn cydweithio gyda phob ysgol uwchradd i lunio cynllun gweithredu unigol mewn ymateb i weledigaeth a gofynion y Strategaeth laith Uwchradd, ac ar y cyd â'r ysgolion rydym wedi rhoi sylw penodol i gyfrwng iaith y ddarpariaeth ar draws y cwricwlwm yng Nghyfnod Allweddol 3, 4 a 5.

Rydym yn parhau i gyflogi Cydlynnydd Siarter laith Cynradd ynghyd â Chydlynnydd Strategaeth laith Uwchradd er mwyn darparu her a chefnogaeth briodol i'n hysgolion cynradd ac uwchradd i ddylanwadu'n gadarnhaol ar ddefnydd plant a phobl ifanc o'r Gymraeg. Yn sgil llwyddiant y Siarter laith yng Ngwynedd, bydd Fframwaith Siarter laith Llywodraeth Cymru yn dod i rym yn ystod 2020-21. Mae'r Fframwaith newydd hwn yn cynnwys y sector cynradd ac uwchradd, a byddwn yn canolbwyntio ar gefnogi pob ysgol i weithredu'n unol â'r gofynion cenedlaethol newydd. Ar yr un pryd, byddwn yn parhau i gydweithio ar gyfrwng iaith y ddarpariaeth ar draws y cwricwlwm yn yr ysgolion uwchradd. At hyn, bydd gan bob ysgol a chwstwr gynllun gweithredu unigol fydd yn ymateb i anghenion a chyd-destun ieithyddol yr ysgolion a'r cymunedau o'u hamgylch er mwyn codi statws a chynyddu'r cyfleoedd i blant a phobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol.

Mae'r adran hefyd yn cynnal Canolfannau laith sy'n darparu cwrs dwys yn y Gymraeg i fewnfudwyr er mwyn eu helpu i ddysgu Cymraeg a chyfrannu i fywyd addysgol a chymdeithasol Gwynedd. Mae'r canolfannau yma yn helpu ein hysgolion cynradd ac uwchradd i weithredu'r Polisi laith.

CANOLFAN FUSNES YSGOLION

Ers peth amser, mae cynnydd wedi bod ym mhryderon penaethiaid ysgolion ynglŷn a'u hamodau gwaith wrth iddynt orfod cyflawni nifer o rolau gwahanol; fel arweinwyr, rheolwyr, athrawon a gweinyddwyr. Mae arolygiadau Estyn yn ddieithriad yn dangos mai arweinyddiaeth effeithiol, gyda'r adnoddau ac amser digonol ynghlwm wrthi, sydd yn arwain at addysg dda a safonau uchel.

Ers Medi 2019 sefydlwyd y Ganolfan Fusnes Ysgolion er mwyn datblygu'r gefnogaeth a'r gynhafiaeth i'n hysgolion, a rhesymoli a rhannu'r gofynion rheolaethol. Gwaith craidd y Ganolfan Fusnes Ysgolion yw darparu gwasanaeth rheoli gwybodaeth (SIMS) i'r ysgolion cynradd, a chanolbwyntir hefyd ar osgoi darparu cytundeb lefel gwasanaeth i'r ysgolion cynradd sydd yn sicrhau gwasanaethau megis cyfieithu

ysgrifenedig a chyfieithu ar y pryd i ysgolion. Ceir ffocws hefyd ar leihau baich gwaith rheolaethol a gweinyddol penaethiaid ac athrawon.

GWASANAETH ADNODDAU

Pwrpas y gwasanaeth yma ydy rhoi cefnogaeth statudol angenrheidiol i ysgolion Gwynedd allu gweithredu o ddydd i ddydd. Mae'r gwasanaeth yn cynnwys mynediad i ysgolion, cyflogau a chontractau staff, glanhau, arlwyo a chynlluniau bwyta'n iach, a chludiant i ysgolion. Rhoddir hefyd gefnogaeth cyllidol, adnoddau dynol, iechyd a diogelwch a thechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu i ysgolion. Mae'r gwasanaeth hefyd yn rhoi cefnogaeth i Lywodraethwyr ysgolion.

Mae gwaith yr adran hon yn cyfrannu tuag at rai o Amcanion Llesiant Gwynedd, gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn darparu amryw o wasanaethau gofal cymdeithasol i drigolion 18 oed neu hŷn sydd angen cyngor, gwybodaeth, cymorth neu ofal oherwydd anghenion penodol.

Prif egwyddorion yr adran yw:

- sicrhau llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth
- bydd ein gwasanaethau yn canolbwyntio ar bobl, ac yn rhoi llais cryf iddynt yn y penderfyniadau a wneir am y cymorth a gânt
- caiff gwasanaethau eu darparu drwy bartneriaethau a thrwy gydweithredu
- bydd gwasanaethau'n ceisio atal anghenion unigolion rhag cynyddu, ac yn ymdrechu i sicrhau bod y cymorth iawn ar gael ar yr adeg iawn.

Mae'r pedwar egwyddor uchod yn plethu i gyflawni pwrpas yr adran sef i alluogi i oedolion Gwynedd 'Fyw fy mywyd fel rwyf eisiau ei fyw'.

Mae gan yr adran dri maes blaenoriaeth gwella, fel y nodir isod.

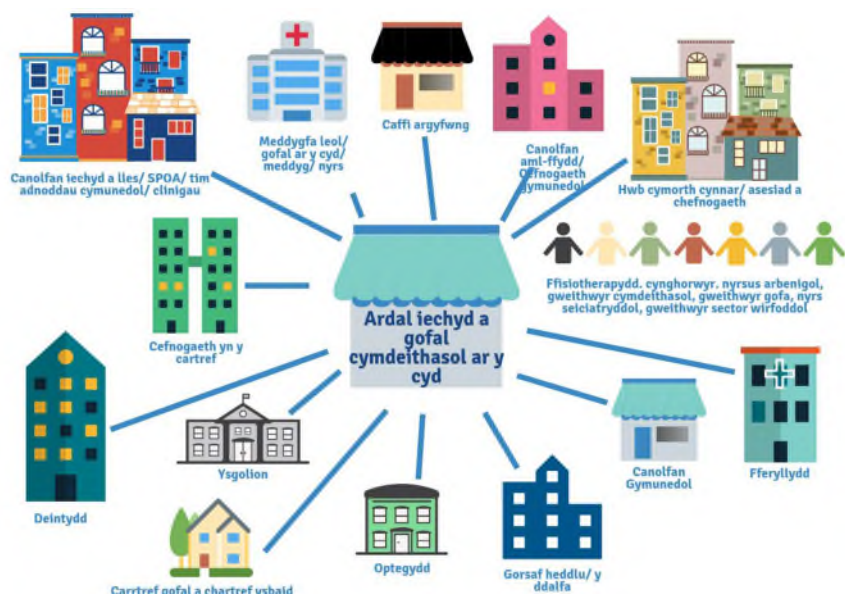
Ail-ddylunio Gwasanaethau Gofal

Blaenoriaeth Gwella 6

Rydym wedi bod yn cydweithio â Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr i sicrhau bod gan oedolion sy'n byw yng Ngwynedd fynediad syml ac uniongyrchol at wasanaethau sy'n bwysig iddynt. Rydym wedi sefydlu 5 Tîm Ardal Lleol er mwyn darparu gwasanaeth di-dor, sy'n adeiladu ar gryfderau'r unigolyn a'r gymuned ac yn sicrhau bod ein trefniadau gadael yr ysbyty yn effeithiol ac yn cyd-fynd â beth sy'n bwysig i'r unigolyn hwnnw.

Bydd y timau yma wedi eu cyd-leoli mewn 'clwstwr' ehangach o leoliadau darparwyr a gwasanaethau sylfaenol a chymunedol, fel mae'r darlun yn ei ddangos. Byddwn yn gweld gwell deilliannau i unigolion, yn galluogi pobl i fyw yn annibynnol o fewn eu cymunedau gyn hired â phosib a bydd llai o angen am ofal dwys.

Yn ogystal, mae gwaith wedi ei gynnal ym mhrif ysbyty lem yr ardal, sef Ysbyty Gwynedd, i gryfhau trefniadau dychwelyd adref o'r wardiau. I gefnogi'r gwasanaeth a'r gweithlu i ail foddelu

gwasanaethau rydym wedi sefydlu Tîm Trawsffurfio sy'n gweithio ar draws Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr. Mae'r tîm yma wedi bod yn darparu arweiniad a chefnogaeth i adnabod a dileu rhwystrau i weithio yn integredig. Y prif fwrriad ar gyfer 2020/21 fydd parhau i adeiladu'r timau ardal gan ganolbwyntio'n benodol ar greu un pwynt cyswllt am wybodaeth a chynghor o fewn ardal benodol, a sicrhau mai un person o'r tîm sy'n cydlynu gofal unigolyn.

Mae'r gwaith o ail-ddylunio fel hyn wedi amlygu'r angen i newid y ffordd y byddwn yn comisiynu a darparu gofal cartref, er mwyn cynnig gwasanaeth wedi'i deilwra yn unol â'r hyn sy'n bwysig i unigolion. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae'r gwaith o beilota'r ffordd newydd o weithio wedi ei ehangu ar draws y sir, ac mae straeon positif yn cael eu hamlygu o ran profiadau pobl. Gyda'r achos busnes wedi'i gymeradwyo, y bwriad yw agor proses dendro yn fuan yn 2020/21 gan osod cytundebau newydd gyda darparwyr yn ystod haf 2020.

Maes arall oedd angen ei wella oedd y ddarpariaeth o fewn ein cartrefi preswyl ar draws y sir. Rydym wedi buddsoddi yn adeiladau ein cartrefi yn Nhywyn, Nefyn, Llan Ffestiniog a Bangor. Fe agorwyd unedau dementia newydd yn Nhywyn a Bangor. Mae'r buddsoddiad yma wedi gwella ansawdd gofal a'r amgylchedd i breswylwyr yng nghartrefi'r Cyngor. Yn ystod 2020/21, byddwn yn dechrau ar y gwaith o ddatblygu uned dementia yn ein cartref yn y Bermo ynghyd ag addasu ein cartref yn Nolgellau i sicrhau darpariaeth gofal i unigolion ag anghenion corfforol dwys.

Dros y blynyddoedd, rydym wedi datblygu, ar y cyd â'n partneriaid, nifer o unedau Tai Gofal Ychwanegol ar draws y sir. Fis Chwefror 2019 yr agorodd y datblygiad diweddaraf, sef Hafod y Gest ym Mhorthmadog, ac mae wedi'i groesawu'n arw yn yr ardal. Mae bwriad i ddatblygu Tai Gofal Ychwanegol newydd ym Mhwillheli dros y dair blynedd nesaf, a rhagwelir y bydd yn agor yn ystod blwyddyn ariannol 2022/23. Byddwn hefyd, dros y flwyddyn nesaf, yn ceisio adnabod cyfleoedd am ddatblygiadau tebyg mewn rhannau eraill o'r sir, gyda blaenoriaeth yn cael ei roi i ystyried sut i gyfarch yr angen yn ardal Dolgellau.

Ym maes Anableddau Dysgu, rydym yn parhau i geisio datblygu gwasanaethau er mwyn cyflawni'r hyn sy'n bwysig i unigolion. Rydym wedi gwneud gwaith yn ystod y flwyddyn i geisio mesur effaith ein hymdrechion mewn gwasanaeth lle y bydd ein perthynas ag unigolion yn aml yn un hir dymor, a bydd hynny'n parhau. Trwy sefydlu grwpiau 'Llais a Gwerthoedd' ar draws y sir yn ystod 2020/21, byddwn yn casglu barn unigolion am ein rhaglen waith a'r bylchau rydym yn ceisio ymateb iddynt. Yn ddiweddar, agorodd uned gofal ysbaid arbenigol Tan y Marian, Pwllheli, ac yn y flwyddyn nesaf byddwn yn gweithio ar ddatblygu ystod eang o wasanaethau newydd, gan ffocysu'n benodol ar lety addas.

Rhaglen waith arall sy'n hanfodol yw'r model o hybiau cymunedol sy'n cael eu datblygu ar draws y sir. Mae hybiau 'Galwch Acw' a 'Cegin' yn enghreifftiau o'r hyn sydd ar waith yn Arfon a bydd mwy yn cael eu datblygu yn ystod 2020-21, yn benodol yn ardal Y Felinheli. Yn ogystal, bydd datblygiad hwb yn ardal Dwyfor a fydd yn canolbwyntio ar ddatblygu gwasanaethau newydd ar gyfer y gymuned leol ac mae gwaith yn parhau i ddatblygu hwb cymunedol yn ardal Meirionnydd.

Mae'r Gwasanaeth Iechyd Meddwl yn parhau i weithredu'r Strategaeth Iechyd Meddwl, sy'n canolbwyntio ar gefnogi unigolion yn agosach at adref ac yn y gymuned. Rhan bwysig o ddatblygiadau'r flwyddyn a fu yw'r canolfannau *Gallaf I* (ICAN), lle gall unigolion gael cefnogaeth buan yn lleol. Mae hyn yn sicrhau pwynt cyswllt a chefnogaeth ar yr adeg iawn, gan atal problemau rhag dwysau a throï'n argyfwng. Y bwriad ar gyfer 2020/21 fydd i barhau i ddatblygu'r model lleol yma a chydweithio â'r Timau Ardal Lleol i sicrhau darpariaeth di-dor yn y maes hwn hefyd.

Rydym yn ceisio sicrhau cymunedau cryf a gwydn, gan eu bod o gymorth i gynnal iechyd a llesiant y boblogaeth. Rydym felly yn ceisio cefnogi cymunedau mewn sawl ffordd ac mae'r gwaith yma wedi arwain at ddatrysiadau ataliol eu natur sy'n cynyddu opsiynau gofal lleol. Hyd yma, rydym wedi mapio ac adnabod bylchau mewn gwasanaethau a grwpiau a gweithio i hybu mentrau cymunedol. Enghreifftiau diweddar o greu'r gwydnwch hwn yw sefydlu Cynllun Trafnidiaeth Gymunedol Dyffryn Nantlle, Shed Ddynion Pwllheli a rhwydwaith Cydweithio er Lles Llŷn. Byddwn yn parhau i ddysgu o'r wybodaeth a ddaw o'r ardaloedd er mwyn adnabod cyfleoedd am ddatblygiadau pellach.

Rydym hefyd yn gweithio i gefnogi unigolion â'u lles meddyliol a hyrwyddo iechyd meddwl positif. Mae'r llyfryn "Edrych ar ôl fy hun" yn ddatblygiad diweddar sy'n rhoi syniadau ymarferol ar sut i wneud hyn.

Rhan allweddol o unrhyw gymuned gref fyddai bod gwahanol oeddrannau a chefnidiroedd yn cydfyw a chymysgu. Mae'r cynllun Pontio'r Cenedlaethau yn fodd i ddod a chenedlaethau gwahanol at ei gilydd o fewn cymuned i gyd-drafod beth y dymunant ei weld yn datblygu o fewn eu hardal ac mae'n fodd o gynnwys pawb mewn datblygiadau newydd. Mae sawl enghraifft ar waith drwy'r sir lle mae ysgolion a cholegau yn partneriaethu gyda lleoliadau gofal o fewn eu cymunedau. Mae'r budd yn amlwg, gyda'r plant yn gweld fod cyswllt un i un yn llesol a chyda'r oedolion yn mwynhau teimlo eu cyfraniad i'r gymuned. Y bwriad ar gyfer 2020-21 fydd i barhau i gefnogi cynlluniau i esblygu, ac i lunio strategaeth mwy ffurfiol er mwyn sicrhau fod yr egwyddor o bontio fel hyn yn treiddio i holl waith y Cyngor.

Bydd ein llwyddiant i wireddu ein pwrpas yn ddibynnol ar sicrhau gweithlu ar gyfer y maes gofal. Mae recriwtio i'r maes yn heriol am amryw o resymau a thra bod gennym weithlu effeithiol ac ymroddedig, mae'n rhaid sicrhau fod gennym y nifer digonol o weithwyr i ddiwallu'r angen i'r dyfodol.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, comisiynwyd darn o waith, gan ymgynghori'n eang, er mwyn ceisio deall yr her yn well. Mae rhaglen waith wedi'i lunio er mwyn ymateb i'r hyn a ddaeth i'r amlwg, ac yn ystod 2020/21 byddwn yn rhoi sylw i'r rhaglen hwn. Y themâu fydd yn derbyn sylw yw Amodau a Thelerau Gwaith, Cynllunio a Datblygu'r Gweithlu, Delwedd a Phroffil Swyddi'r Maes, Cyfathrebu a Marchnata. Byddwn hefyd yn parhau â'r gwaith o adolygu Cynllun Prentisiaethau'r cyngor i geisio dylanwadu ar y nifer o brentisiaethau sydd ar gael yn y maes gofal.

Dylid nodi bod Gofal Cymdeithasol Cymru ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru wedi cyflwyno strategaeth gweithlu 10 mlynedd ac felly mae cyfle yma i blethu ein gwaith gyda'r strategaeth hwnnw.

Bydd y gwaith sy'n mynd rhagddo i sefydlu proses waith newydd ar gyfer darpariaeth gofal cartref yn effeithio'n gadarnhaol ar elfennau penodol megis gwella cyflogau staff rheng flaen y sector breifat, gallu cynnig cytundebau gwaith tymor hir a phatrymau gweithio shift, yn ogystal â hybu llwybrau gyrfa o fewn y maes gofal. Rhagwelwn y byddwn yn dechrau profi effaith hyn o Hydref 2020 ymlaen.

Gwasanaeth Pobl Hŷn, Anabledd Corff a Synhwyraidd

Pwrpas y gwasanaeth yma yw i helpu unigolion i gyflawni'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw.

Ar gyfer yr unigolion uchod, rydym yn gweithio mewn partneriaeth i geisio cyflawni eu hamcanion personol drwy ganolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig iddynt. Mae'r gwasanaeth yn asesu anghenion mewn dull sy'n adeiladu ar gryfderau unigolion. Mae'r gwasanaeth yn darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth mewn ffordd syml a hwylus o fewn cymunedau.

Canran o bobl hŷn ac oedolion ag anableddau corfforol sydd wedi nodi ein bod wedi cyflawni'r hyn sy'n bwysig iddynt

Er mwyn parhau i wella ein cynnig ddi-dor, byddwn yn adeiladu ar y berthynas waith rhyngom â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, asiantaethau statudol a'r trydydd sector, a hynny er mwyn cyfarch amcanion personol oedolion.

Mae prif waith y gwasanaeth yma ar hyn o bryd yn derbyn sylw o fewn y blaenoriaethau gwella uchod.

Gwasanaeth Iechyd Meddwl

Pwrpas y gwasanaeth yma yw i gynnig cefnogaeth i unigolion sy'n profi anawsterau iechyd meddwl gan roi cymorth i unigolion dros ddeunaw i fyw bywyd llawn ac i gefnogi adfywiad.

Rydym yn gweithio ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd i gefnogi unigolion ag anawsterau iechyd meddwl o fewn y gwasanaethau cynradd ac yn cefnogi unigolion efo anghenion mwy dwys neu gymhleth, er mwyn hyrwyddo adferiad a'u cefnogi i fyw yn annibynnol. Rydym hefyd yn cynnig asesiad a chefnogaeth i ofalwyr iechyd meddwl.

Mae prif waith y gwasanaeth yma ar hyn o bryd yn derbyn sylw o fewn y blaenoriaethau gwella uchod.

Gwasanaeth Anableddau Dysgu

Pwrpas y gwasanaeth yw i gyfarch anghenion llesiant corfforol, emosiynol, meddyliol a chymdeithasol unigolion ag anabledd dysgu.

Rydym yn darparu cefnogaeth mewn dull 'person yn ganolog' sy'n canolbwyntio ar lesiant yr unigolyn. Er mwyn sicrhau ein bod yn ymateb yn llawn i anghenion unigolion, bydd ystod eang o'n gwasanaethau'n aml yn cael eu cynnig mewn partneriaeth.

Rydym eisiau canolbwyntio ar ddarpariaeth sy'n cynnig cyfleoedd i gymdeithasu a chynnal perthnasoedd. Mae ffocws ar ddatblygu gwasanaethau cymunedol drwy'r hybiau lleol a chynlluniau llesiant lleol.

Mae prif waith y gwasanaeth yma ar hyn o bryd yn derbyn sylw o fewn y blaenoriaethau gwella uchod.

Gwasanaeth Llesiant

Prif bwrpas y gwasanaeth yw i wella ansawdd bywyd drwy gysylltu pobl, ond mae'r tîm hefyd yn rhoi ffocws ar gefnogi gofalwyr (di-dâl).

Rydym yn gwneud hyn drwy gynlluniau sydd â'r elfennau canlynol yn ganolog iddynt:

- pwyslais ar fod yn gymdeithasol a chymunedol (lleihau unigrwydd)
- hybu iechyd a lles positif
- hyrwyddo cydweithio gyda phobl a rhwng pobl
- cryfhau a datblygu gwasanaethau yn seiliedig ar beth sy'n bwysig i bobl Gwynedd

Mae cefnogi gofalwyr yn ganolog i'n gwaith a cheisir gwneud hynny trwy gynnig cyfleoedd newydd ac mae amryw o gynlluniau wedi eu datblygu. Mae gwaith i geisio cryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i ofalwyr gan yr holl dimau rheng flaen hefyd yn digwydd.

Mae'r rhan helaeth o waith y gwasanaeth yma'n derbyn sylw o fewn y flaenoriaeth 'Gwydnwch Cymunedol'.

Gwasanaeth Darparu

Rydym yn darparu gofal preswyl, gofal cymunedol a gofal dydd ar gyfer oedolion ag anghenion dwys a chymhleth.

Mae'r gwasanaeth yn gyfrifol am y meysydd isod :

- darpariaeth Gofal Preswyl a Gofal Preswyl Dementia
- darpariaeth Gofal Cartref
- darpariaeth Gofal Dydd

Mae llawer o waith y gwasanaeth yn derbyn sylw o fewn y rhaglenni blaenoriaethau gwella 'Ail-ddylunio Gwasanaethau Gofal', 'Gwydnwch Cymunedol' a'r 'Y Gweithlu a Recriwtio o fewn y Maes Gofal'.

Roedd ardal Dolgellau wedi'i adnabod fel blaenoriaeth i ddatblygu darpariaeth gofal pwrpasol, ac yn dilyn archwilio'r opsiynau, mae angen gwneud gwaith pellach er mwyn ystyried sut i gyfarch yr angen yn yr ardal. Roedd galw hefyd am unedau pwrpasol i drigolion Llŷn, a rhagwelir y bydd datblygiad Tai Gofal Ychwanegol yn cael ei adeiladu er mwyn agor ym Mhwlheli yn ystod 2022/23.

Mae'r flaenoriaeth yma yn derbyn sylw o fewn y rhaglen wella 'Ail Ddylunio Gwasanaethau Gofal.'

Gwasanaethau Diogelu a Diogelwch Cymunedol

Pwrpas y **Gwasanaeth Diogelu** yw diogelu unigolion sydd ag anghenion cefnogaeth ac sydd mewn perygl neu'n dioddef camdriniaeth, a sicrhau ansawdd gwasanaethau'r adran drwy fonitro a chynnal archwiliadau i brofiadau unigolion.

Rydym yn gosod cysondeb ynghylch beth sydd yn cael ei ystyried yn achos diogelu neu beidio, yn arwain ar achosion o bryderon cynyddol, trefniadau o Ddiogelu Rhag Colli Rhyddid (trefn sy'n cefnogi ac amddiffyn pobl sy'n methu a gwneud penderfyniadau eu hunain na rhoi caniatâd am eu gofal) ac yn ymateb i gwynion a phryderon yn amserol.

Mae'r Gwasanaeth hefyd yn gyfrifol am arwain gwaith partneriaeth **Diogelwch Cymunedol**, sydd yn bartneriaeth statudol. Rydym yn gweithio dros ddwy sir, sef Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn.

Byddwn yn arwain ar y gwaith ar ran yr holl aelodau cyfrifol, sef y ddau Gyngor, yr Heddlu, y Gwasanaeth Tân, y Gwasanaeth Prawf a'r Bwrdd Iechyd i daclo a lleihau trosedd ac anhrefn er budd diogelwch a lles pobl y ddwy sir. Yn ystod 2020/21 byddwn yn parhau â'r gwaith o ddatblygu a gweithredu cynllun newydd er mwyn ymateb i flaenoriaethau adnabuwyd ym maes trosedd ac anhrefn yn y ddwy sir.

Gwasanaeth Busnes

Rydym yn darparu cefnogaeth i dimau rheng-flaen yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd, a hynny er mwyn eu galluogi i gyflawni eu pwrpas er lles trigolion Gwynedd. Rydym yn gyfrifol am:

- Teleofal
- Datblygu'r Gweithlu
- Cyllid Cleientiaid
- Uned Incwm a Lles
- Contractio a Chomisiynu
- Gwasanaeth Gweinyddol
- Uned Cefnogi Systemau

Mae gwaith yr adran hon yn cyfrannu tuag at rai o Amcanion Llesiant Gwynedd, gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau

Byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

Canran y cyfeiriadau diogelu oedolion wedi eu cwblhau yn ystod y flwyddyn lle mae'r risg wedi ei reoli (gan eithrio'i rhai wrthododd ymyrraeth)

2017/18

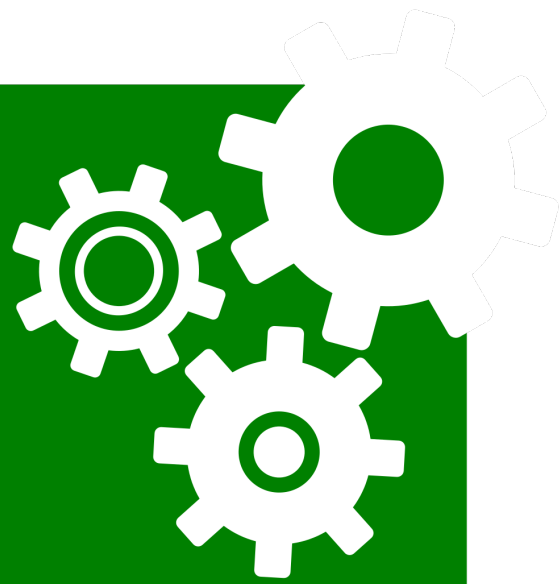
98.4%

2018/19

94.2%

2019/20

100%

Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Adran Priffridd a Bwrdeistrefol

Mae'r adran hon yn darparu gwasanaethau rheng flaen sy'n bwysig i drigolion Gwynedd, megis casglu gwastraff, gwasanaethau profedigaeth a chynnal a chadw ffyrdd, cynnal fflyd, caeau chwarae a thiroedd gwyrdd. Mae gofalu am amgylchedd arbennig y sir yn ganolog i waith yr adran, ac mae'n cyfrannu at Gynllun Gweithredu Newid Hinsawdd y Cyngor.

Gwastraff ac Ailgylchu

Mae'r adran yn gyfrifol am dros filiwn o gasgliadau gwastraff o fewn cyfnod o 3 mis. Mae rhai o'r casgliadau yma'n cael eu methu, ac er bod y ffigwr yn isel (llai na 1%) rydym yn cydnabod bod y methiant yn bwysig i'r trigolyn. Mae'r Adran bellach yn casglu gwybodaeth er mwyn dod i ddeall pam fod hyn yn digwydd ac i'w galluogi i ymateb i unrhyw broblemau perthnasol.

Rydym yn y broses o gyflwyno trefniadau casglu newydd a fydd yn lleihau'r nifer o gasgliadau sy'n cael eu methu ac yn gwella profiadau pobl Gwynedd o'r gwasanaeth gan sicrhau y bydd yr un criw ar yr un gylchdaith bob tro.

Mae'r newidiadau i drefniadau casglu gwastraff pob tair wythnos, a chasglu gwastraff bwyd a deunyddiau ailgylchu yn wythnosol, wedi arwain at gynnydd mewn ailgylchu, ac mae'r Cyngor yn debygol o gyrraedd y targed o 64% o wastraff y sir yn cael ei ailgylchu erbyn diwedd 2019/20. Bydd y targed yn codi i **70% erbyn Mawrth, 2025**.

Mae'n hanfodol ymdrin â **gwastraff** mewn modd cywir os am amddiffyn ein hamgylchedd ac osgoi creu problemau i'n plant a phlant ein plant. Mae Cyngor Gwynedd yn falch ein bod yn ymdrin â'n gwastraff mewn dull cyfrifol, a'n bod yn uchafu bod mor eco-gyfeillgar â phosib yn y broses hon.

Mae claddu gwastraff yn y ddaear yn achosi llygredd i'r tir, dŵr a'r awyr. O 2020/21 ymlaen bydd Cyngor Gwynedd yn anfon prin dim i dirlenwi gan ein bod yn trin ein gwastraff gweddilliol yn y safle gwastraff i drydan, Parc Adfer. Mae'r hen safleoedd tirlenwi o fewn y sir, sydd bellach wedi cau, hefyd yn cynhyrchu trydan gwyrdd.

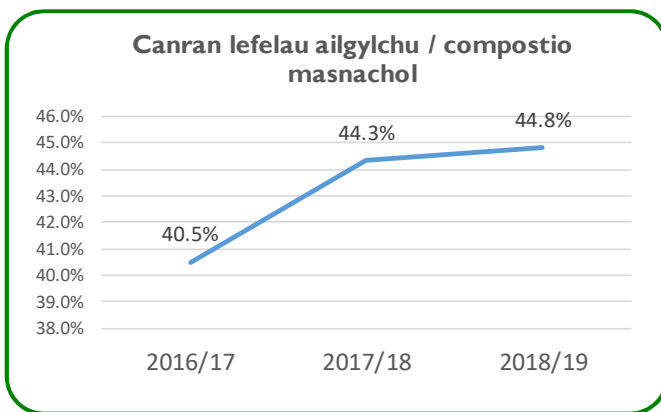
Rydym hefyd yn gyfrifol am y drefn o gasglu gwastraff gardd drwy'r sir gan ei droi yn gompost/gwrtaith. Mae'r Adran yn cynnig y compost er defnydd trigolion Gwynedd ar adegau penodol yn y flwyddyn.

GwyrAD

GwyrAD yw ein safle trin bwyd sydd wedi ei leoli o fewn y sir, ac yn trin yr holl fwyd a gesglir gan drigolion a busnesau Gwynedd. Mae'r safle yn gallu ymdrin ag 11,000 tonn o wastraff bwyd gan ei droi yn ynni gwyrdd sy'n cael ei gyflewni i'r grid cenedlaethol. Mae hyn yn ddigon i gynhyrchu trydan i 850 o dai.

Mae capasiti o fewn y safle i gynyddu'r tunnelli o fwyd yr ydym yn ei gasglu er mwyn atal unrhyw wastraff rhag cyrraedd y bin gwastraff gweddilliol, a byddwn yn gweithio tuag at y nod hwnnw yn ystod 2020/21.

Gwasanaethau Gwastraff Masnachol

Rydym yn darparu casgliadau gwastraff ac ailgylchu masnachol i dros 2,000 o fusnesau'r sir. Ers peth amser, rydym wedi cyflwyno casgliadau ailgylchu a bwyd fel rhan o'r pecyn sydd ar gael i'r busnesau i sicrhau bod y cwmnïau'n dargyfeirio eu gwastraff o'r bin gweddilliol a manteisio ar y drefn ailgylchu. Mae hyn yn cyfrannu at berfformiad ailgylchu'r cyngor wrth adrodd yn erbyn ein targedau statudol ac mae'r perfformiad wedi codi'n sylweddol ers 2014. Gyda thargedau statudol

yn codi mae peth gwaith i'w wneud er mwyn gwella ymhellach a bydd gofyniad i wahanu deunydd ailgylchu, sydd ar hyn o bryd yn cael eu casglu mewn un bin cymysg gennym, yn dod i rym. Bydd y drefn newydd yn sicrhau fod y gwastraff yn cael ei drin yn gywir er budd yr amgylchedd.

Dros gyfnod y cynllun byddwn yn:

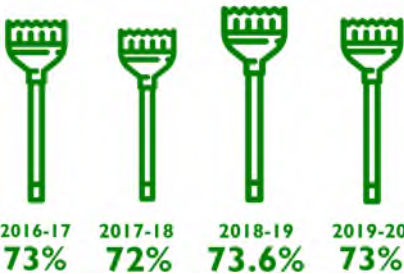
- cwblhau'r newid i drefniadau casglu Gwynedd er mwyn gwella'r profiad a'r gwasanaeth i drigolion y Sir, gan leihau'r nifer o gasgliadau sy'n cael eu methu
- datblygu strategaeth wastraff newydd i'r sir
- ystyried dulliau arloesol i annog ailddefnyddio a chynyddu ailgylchu er mwyn sicrhau y gallwn gyrraedd y targed statudol newydd o 70% o wastraff yn cael ei ailgylchu erbyn 2025
- cynyddu ein casgliadau bwyd domestig a masnachol er mwyn ei drin yn GwyrAD a lleihau faint o'r deunydd yma sy'n cyrraedd y bin gweddilliol
- ceisio cyrraedd y nod o anfon dim gwastraff i'w dirlenwi
- hyrwyddo'r economi gylchog yng Ngwynedd (sef economi sy'n hybu ailddefnyddio ac ailgylchu gan leihau gwastraff)
- edrych i gynyddu ein darpariaeth masnachol er mwyn dod a ffrwd incwm i'r Cyngor a sicrhau fod gwastraff y sir yn cael ei ymdrin ag o mewn ffordd gyfrifol ac eco-gyfeillgar
- cynnig casgliadau ailgylchu wedi eu gwahanu i gwsmeriaid masnachol.

Edrychiad Strydoedd a Thiroedd Cyhoeddus

O ran yr amgylchedd leol, mae'n hynod bwysig bod ein strydoedd yn lân a diogel ac felly mae'n rhaid eu glanhau'n rheolaidd. Mae edrychiad strydoedd a manau cyhoeddus yn bwysig i drigolion Gwynedd ac mae tîm bychan o swyddogion yn gyfrifol am ymdrin â throseddau amgylcheddol fel tipio slei bach, graffiti a baw cŵn. Rydym, ar gyfartaledd, yn cymryd 1.76 diwrnod i glirio eitemau sydd wedi eu tipio'n anghyfreithlon ar ôl cael gwybod amdanynt. Rydym yn defnyddio mesur o'r enw 'Mynegai Glendid' (cyfuniad o asesiad mewnol ac allanol) er mwyn asesu safon glendid ac edrychiad strydoedd.

Mynegai glendid strydoedd (Arolwg Cadw Cymru'n Daclus)

Mae Cadwch Gymru'n Daclus yn cynnal arolwg i sefydlu faint o 'ddiffygion' fel sbwriel, chwyn, baw cŵn, gwm cnoi a stympiau sigarets sydd ar unrhyw stryd. Yn ôl yr arolwg annibynnol, mae safon glendid ac edrychiad strydoedd Gwynedd yn parhau i fod yn dda ac mae'n debyg bod newid ymddygiad er gwell yn ddiweddar i atal llanast. Yn ddiweddar, cynhaliodd Cadwch Gymru'n Daclus glanweithdra ar gyfer 2019-20. Mae'r sgor wedi'i gofnodi ar y chwith.

Rydym hefyd yn parhau i gydweithio ar *brosiect Delwedd Bangor*, sydd â'r nod o wella edrychiad ac amgylchedd y ddinas. Mae Delwedd Bangor yn bartneriaeth gyda chynrychiolaeth o'r Cyngor Dinas, Ardal Gwella Busnes Bangor, Prifysgol Bangor a sawl mudiad arall, ac yn dempled o sut gellir gweithredu mewn partneriaeth i wella edrychiad cymuned.

Ers sefydlu'r bartneriaeth rydym wedi cyflawni:

- Gwneud ffwrdd ag arwyddion tai ar osod
- Cefnogi ymgyrch *Bangor di-blastig*
- Gwella edrychiad y Stryd Fawr
- Treialu hysbysu ar gylchfannau

Rydym yn awyddus i sefydlu partneriaethau tebyg ledled y sir, er mwyn cydweithio â chymunedau i wella edrychaid ac amgylchedd eu bro.

Cynnal Tiroedd

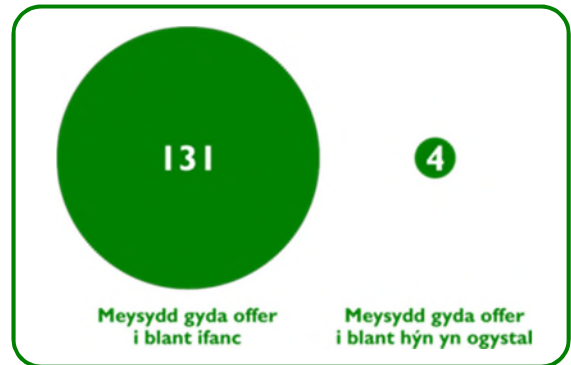
Mae'r Adran yn gyfrifol am gynnal ymylon ffyrdd a thiroedd agored er mwyn gwella ansawdd amgylchedd ein trefi a'n pentrefi a'u gwneud yn fwy diogel i drigolion. Mae cynilo ariannol wedi arwain at doriadau gwair llai rheolaidd erbyn hyn, ond rydym yn awyddus i fanteisio ar y cyfle i hybu bioamrywiaeth, tra hefyd yn sicrhau fod ein cyffyrdd a'n manau cyhoeddus yn aros yn ddiogel a deniadol.

Caeau Chwarae Plant

Mae plant, rhieni a gofalwyr plant yn gwerthfawrogi meysydd chwarae ac rydym yn cynnal 131 ohonynt ledled y sir. Mae offer chwarae yn ddrud iawn ac mae'r arian ar gyfer cael offer newydd yn hynod brin.

Byddwn yn ceisio cynnal meysydd chwarae fel eu bod yn ddiogel i blant a phobl ifanc gael eu mwynhau.

Dros gyfnod y cynllun byddwn yn:

- addasu ein patrymau torri gwair er mwyn hybu bioamrywiaeth
- ymchwilio i ddulliau eco-gyfeillgar o ymdrin â chwyn, gan geisio osgoi defnyddio chwynladdwr niweidiol lle bynnag y bo'n bosib
- ehangu ar ddatblygu partneriaethau cymunedol i wella ansawdd ac edrychiad y sir
- edrych ar ddulliau amgen o gynnal a chadw meysydd chwarae, drwy gydweithio â chymunedau.

Gwasanaeth Profedigaeth

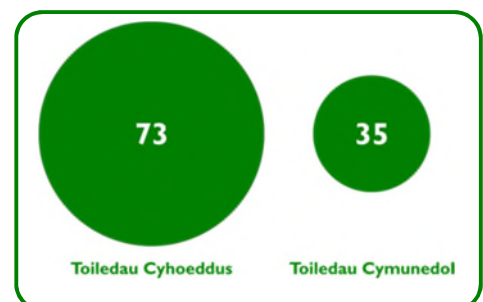
Rydym yn rheoli Amlogfa Bangor ac 16 o fynwentydd prysuraf a mwyaf y sir.

Mae'r gwasanaeth profedigaeth yn un hollbwysig i drigolion a byddwn yn sicrhau gwasanaeth sy'n briodol a pharchus.

Toiledau Cyhoeddus

Mae'r Adran yn gyfrifol am gynnal a glanhau **toiledau cyhoeddus** y sir. Nid oes rhaid i'r Cyngor ddarparu toiledau cyhoeddus, ac fe ddaeth cynllun i gau nifer o doiledau'r sir yn dilyn ymgynghoriad 'Her Gwynedd'. Serch hynny, creda'r adran fod darpariaeth o doiledau cyhoeddus addas yn bwysig i brofiad unigolion o'r sir, ac fe ddatblygwyd dulliau amgen o gadw cymaint o doiledau a phosib ar agor – drwy bartneriaethu â chynghorau cymuned neu drwy gefnogi toiledau cymunedol o fewn busnesau Gwynedd.

Hoffem ddiolch i bawb sydd wedi partneriaethu gyda'r Cyngor i gynnal darpariaeth amgen. Drwy weithio ar y cyd, rydym ymhlith y siroedd sydd â'r ddarpariaethau uchaf o doiledau cyhoeddus yng Nghymru.

Teledu Cylch Cyfyng

Er mwyn diogelu a gwarchod y gymuned rydym yn gofalu am rwydwaith o gamerâu Teledu Cylch Cyfyng (CCTV) ym manau poblog y Sir sef Bangor, Caernarfon a Phwllheli. Mae'r systemau yn cynorthwyo i fonitro digwyddiadau troseddol a gwrthgymdeithasol.

Mae'r Adran wedi gwella'r rhwydwaith o gamerâu teledu cylch cyfyng ar draws Gwynedd er mwyn parhau gyda'r gwaith o ddiogelu trigolion ac eiddo'r Sir.

Dros gyfnod y cynllun byddwn yn:

- cynnig ehangu'r rhwydwaith drwy gydweithio â chymunedau.

Gwasanaeth Fflyd

Mae'r Adran yn gyfrifol am reoli a chynnal holl fflyd y cyngor. Mae'r Gwasanaeth Fflyd yn arwain a rhoi cymorth i adrannau'r cyngor er mwyn sicrhau defnydd priodol, diogel a chyfreithlon o'u cerbydau.

Yn ogystal, mae'r gwasanaeth yn gyfrifol am gynnal a chadw dros 400 o gerbydau i safon uchel ac fe wneir hyn dros dri lleoliad gwahanol ar draws Gwynedd gyda gweithdai yng Nghaernarfon, Pwllheli a Dolgellau.

Mae'r adran wedi bod yn ceisio lleihau allyriadau carbon y fflyd drwy fuddsoddi mewn cerbydau effeithlon, gan gynnwys cerbydau trydan. Mae allyriadau'r fflyd wedi gostwng 19.8% rhwng 2005/06 a 2018.

Dros gyfnod y cynllun byddwn yn:

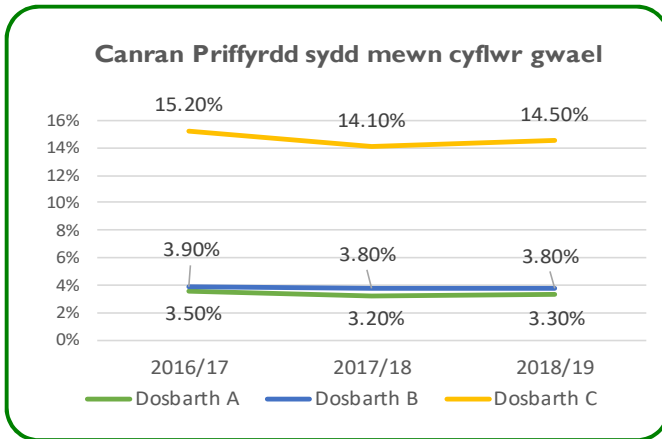
- blaenoriaethu'r gwaith o ddad-garboneiddio'r fflyd
- ymchwilio i'r potensial o ddefnyddio hydrogen fel tanwydd di-garbon i redeg ein fflyd drom
- sefydlu system pŵl cerbydau ar gyfer y Cyngor, gan edrych hefyd ar gynnig defnydd cymunedol.

Priffyrdd a Goleuo Stryd

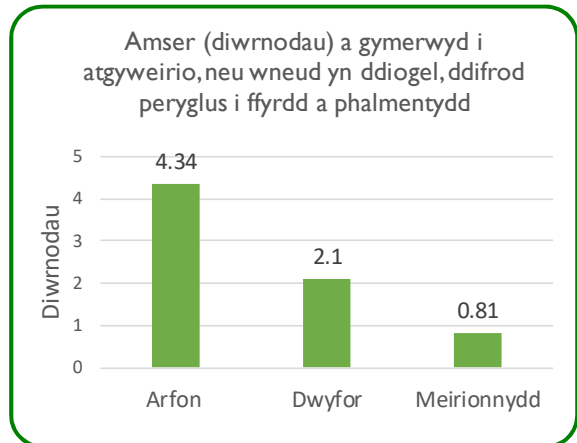
Mae'n bwysig bod busnesau a thrigolion Gwynedd yn medru symud yn rhwydd a diogel o fewn y Sir ac er mwyn sicrhau hyn mae'r Cyngor yn cynnal 2,697 cilomedr o **ffyrdd sirol** ynghyd â 199 cilomedr o **gefnydd** (sef priffyrdd o bwysigrwydd cenedlaethol, ar ran Llywodraeth Cymru). Ar hyn o bryd mae ein priffyrdd yng Ngwynedd, sef ffyrdd Dosbarth A a B, mewn cyflwr da gyda llai na 4% ohonynt yn ddiffygiol ac angen sylw.

Gyda lleihad yn y gyllideb berthnasol, parhau mae'r dirywiad yng nghyflwr ein ffyrdd Dosbarth C a di-ddosbarth. Oherwydd y pwysau ariannol ar y Cyngor mae'n anorfod y bydd pwysau pellach ar y gyllideb cynnal ffyrdd, a bydd yn her i ni atal dirywiad yn safon ein ffyrdd, yn enwedig y ffyrdd o lai o flaenoriaeth sef Dosbarth C a di-ddosbarth.

Mae Côt Ymarfer cenedlaethol newydd mewn grym erbyn hyn sydd yn rhoi pwyslais ar reoli risg. Mae'r gwasanaeth yn y broses o gyflwyno newidiadau i'r Cynllun Cynnal Asedau Priffyrdd er cysoni a diwygio i sicrhau ein bod yn adlewyrchu'r côd newydd.

Rydym yn ceisio atal dirywiad sydyn yn safon ein ffyrdd. Drwy wneud hyn byddwn yn adlewyrchu ar yr hyn sydd o fewn y côd ymarfer newydd. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn treialu defnydd o ddeunyddiau newydd neu ail-ddefnyddio deunyddiau er mwyn llenwi tyllau. Bydd hyn yn ein cynorthwyo drwy leihau ar waredu gwastraff ac yn cyfrannu at ein gwaith o leihau ein ôl troed carbon.

Cytundeb Cynnal Priffyrdd Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am arwain partneriaeth o saith cyngor yng Ngogledd a Chanolbarth Cymru er mwyn rheoli a chynnal 1,100km o gefnffyrdd (priffyrdd cenedlaethol pwysig Llywodraeth Cymru).

Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru
North & Mid Wales Trunk Road Agent

Ein gwasanaeth Priffyrdd sydd yn gyfrifol am y gwaith cynnal a chadw ynghyd â delio â damweiniau a digwyddiadau sy'n deillio o dywydd garw a thu allan i oriau gwaith arferol.

Cynnal a Chadw Pontydd a Strwythurau

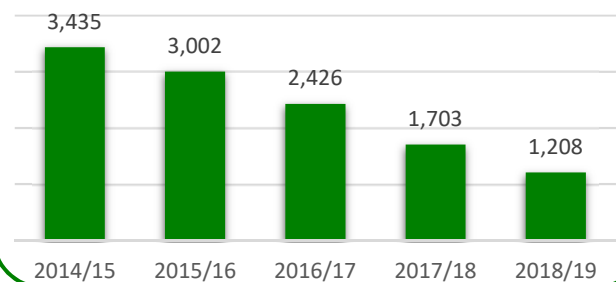
Rydym yn cynnal a chadw 631 pont drwy'r sir. Mae 338 pont bwa a 96 pont wedi eu rhestru sydd â gofynion ychwanegol. Yn ogystal, mae gennym 1,618 o waliau cynnal drwy'r sir sydd hefyd yn cael eu cynnal a'u cadw gan yr adran.

Goleuo Stryd

Rydym yn cynnal 18,705 o **oleuadau stryd** a 6,067 o **arwyddion** wedi eu goleuo er mwyn gwneud ein ffyrdd a'n strydoedd yn fwy diogel. Mae goleuadau yn defnyddio ynni trydan sydd ag effaith andwyol ar yr amgylchedd o safbwynt allyriadau carbon a llygredd golau.

Dros y 3 mlynedd ddiwethaf rydym wedi bod yn newid ein goleuadau stryd ac arwyddion i dechnoleg LED (light emitting diode) gyda'r mwyafrif yn pylu neu ddiffodd pan fo'n briodol. Mae hyn i bwrpas lleihau costau ynni, lleihau allyriadau carbon ac atal llygredd golau heddiw ac i'r dyfodol. Dros y blynnyddoedd diwethaf, rydym wedi cynorthwyo lleihau carbon wrth flaenoriaethu'r gwaith yma.

Allyriadau CO2 o ganlyniad i oleuadau stryd fesul blwyddyn (mewn tonnelli)

Dros gyfnod y cynllun byddwn yn:

- cyflwyno Cynllun Cynnal Asedau newydd sydd yn blaenoriaethu ar sail risg
- treialu dulliau eco-gyfeillgar newydd o drin ein ffyrdd gan annog ail-ddefnyddio deunyddiau crai
- cyflwyno trefn electroneg symudol er mwyn i'n gweithwyr dderbyn a chofnodi gwaith. Bydd hyn yn galluogi i ni gyflawni'r gwaith yn fwy effeithlon.
- cwblhau'r gwaith o newid holl oleuadau stryd y sir i LED, sydd wedi sicrhau lleihad o bron i 12,000 tonnelli o garbon hyd yma.

Mae gwaith yr adran hon yn cyfrannu tuag at rai o Amcanion Llesiant Gwynedd, gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y sir.

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd

Ein pwrpas yw sicrhau fod plant a phobl ifanc yn cael eu diogelu rhag niwed; yn profi sefydlogrwydd yn eu bywyd ac yn cael y cyfleoedd gorau o ran eu hiechyd a'u lles.

Mae sawl tîm o fewn ein gwasanaeth ac rydym yn gweithio o fewn 3 haen o angen:

1. **Ymyrraeth Gynnar**
2. **Anghenion gofal a chefnogaeth, diogelu a gofal**
3. **Timau Arbenigol**

Yng Ngwynedd rydym yn credu y dylai pob plentyn a pherson ifanc gael y cyfle i gyrraedd eu llawn botensial. Rydym yn cydnabod bod plant yn datblygu orau pan maent yn cael eu cefnogi i dyfu a llwyddo o fewn eu teuluoedd a'u cymunedau. Rydym hefyd yn cydnabod bod cynnig ymyrraeth yn gynnar yn hanfodol er mwyn helpu plant a'u teuluoedd i ffynnu ac i leihau'r angen am wasanaethau mwy dwys.

Mae cefnogi teuluoedd i ffynnu yn mynd y tu hwnt i wasanaethau ein hadran ni yn unig, ac oherwydd hynny rydym yn am wneud gwaith pellach ar draws holl wasanaethau ataliol y Cyngor er mwyn gwella ein gallu i ymateb i anghenion trigolion Gwynedd, mewn dull cydlynus, integredig ac effeithlon.

Cefnogi Llesiant Pobl

Blaenoriaeth Gwella 3

Mae angen mwy o gefnogaeth ar rai trigolion ar gyfer delio gyda heriau bywyd, ac mae'r Cyngor yn buddsoddi, darparu a chynllunio nifer o wasanaethau ac ymyrraethau sy'n mynd i'r afael â chefnogi pobl gyda materion amrywiol megis: anawsterau rhiantu a magu teulu, cael a chynnal cartref, cynnal perthnasau iach, delio gyda cham-ddefnyddio sylweddau ac alcohol, trais, troseddu ac effeithiau hynny, byw'n iach ac actif, incwm annigonol a diffyg gwaith, methu aros mewn addysg, diffyg cymwysterau a sgiliau sylfaenol, gofalu, heneiddio, unigrwydd a diffyg cysylltiadau cymdeithasol.

Rydym wedi tynnu gwasanaethau ar draws y Cyngor ynghyd i siapio'r Rhaglen Cefnogi Pobl a hyd yma rydym wedi canolbwyntio ein gwaith ar fapio, adnabod rhwystrau a gwella ein dealltwriaeth o sut mae ein gwasanaethau yn cael eu darparu ar hyn o bryd. Rydym yn adeiladu darlun cliriach o brofiadau ein trigolion o ran wynebu a chael eu cefnogi i ddelio gyda'u anghenion. Mae trigolion Gwynedd wedi dweud wrthym eu bod eisiau mynediad hawdd i'r gefnogaeth sydd ei hangen arnynt ar adeg a dull sy'n addas iddynt hwy.

Mae'r gwaith yma yn ein helpu i adolygu ac ystyried effeithlonrwydd ein trefniadau presennol er mwyn sicrhau ein bod ni'n gwneud y gorau o'r adnoddau sydd gennym i ddiwallu anghenion yn gynnar, cyd-gynllunio gwasanaethau ac ymyrraethau priodol er mwyn "**Cefnogi Llesiant Pobl**".

Yn ystod cyfnod nesaf Cynllun y Cyngor byddwn yn

- gwneud mwy o waith i ddeall profiadau ac anghenion grwpiau penodol o drigolion; a gwneud gwaith i ddeall anghenion mewn cymunedau ac ardaloedd penodol
- ymateb i'r rhaglen alinio cyllid gan Lywodraeth Cymru ar gyfer gwneud y defnydd gorau o'u grantiau a rhaglenni ataliol i drigolion Gwynedd
- adeiladu ar Raglen Plant yn Gyntaf yn ardal Maesgeirchen drwy dreialu dulliau newydd ymysg partneriaid er mwyn helpu i greu gwasanaethau mwy integredig yn y blynyddoedd cynnar ac er mwyn lleihau'r nifer o brofiadau niweidiol yn ystod plentynod, meithrin cryfder cymeriad ein plant a'n pobl ifanc, a gwella canlyniadau bywyd i'n plant a'n pobl ifanc.

Ymyrraeth Gynnar

Mae cynnig ymyrraeth yn gynnar yn hanfodol er mwyn helpu plant a'u teuluoedd i ffynnu ac i leihau'r angen am wasanaethau mwy dwys. Mae gennym nifer o wasanaethau sy'n ymyrryd yn gynnar boed hynny yn gynnar ym mywyd plentyn er mwyn iddynt gael y gefnogaeth sydd ei angen arnynt i ffynnu; neu'n gynnar pan fo her neu bryder yn amlygu gyntaf cyn i bethau waethygu; a byddwn yn gwneud hynny drwy weithio gyda'r teulu cyfan.

Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar

Ein pwrpas yw gwneud gwahaniaeth pendant i gyfleoedd bywyd plant o dan 4 oed drwy gefnogi darpariaethau addysg feithrin, datblygu'r sector gofal plant a chwarae, a darparu pecynnau riantu i helpu teuluoedd i fagu plant iach, hapus a diogel.

Rydym hefyd yn darparu pecynnau o gefnogaeth fwy dwys mewn ardaloedd penodol o WYnedd drwy'r rhaglen **Dechrau'n Deg**. Mae'r rhaglen yn cefnogi teuluoedd gyda magu plant a riantu, datblygiad iaith a lleferydd plant, a chefnogaeth iechyd a gofal, a hynny mewn timau aml-asiantaethol o fyd addysg, gofal a iechyd.

Canran o deuluoedd sydd wedi adrodd cynnydd neu welliant yn eu bywydau yn dilyn derbyn gwasanaeth gan y Tîm o Amgylch y Teulu

2016/17

95%

2017/18

92%

2018/19

90%

Tîm o Amgylch y Teulu

Ein pwrpas yw ymyrryd yn gynnar pan fo problemau o fewn teuluoedd yn dod i'r amlwg, ond mae hyn yn digwydd yn wirfoddol gyda chaniatâd y teulu. Byddwn yn helpu drwy ymateb i anghenion a darparu gwasanaethau priodol.

Rydym wedi derbyn 144 o gyfeiriadau i'r Tîm o Amgylch y Teulu yn ystod 2018/19 ac mae canran uchel o deuluoedd yn nodi fod gwahaniaeth cadarnhaol i'w bywydau yn dilyn derbyn ymyrraeth.

Gwasanaeth Ieuenctid

Mae cael y cyfle i gymdeithasu, i gymryd rhan mewn gweithgareddau a pharhau i ddysgu a datblygu sgiliau newydd y tu allan i'r ysgol yn bwysig i bobl ifanc y sir. Mae cefnogi pobl ifanc i adeiladu gwydnwch i ddelio gydag unrhyw heriau all eu wynebu yn y dyfodol yn bwysig iawn i'r Gwasanaeth Ieuenctid. Mae pobl ifanc wedi dweud wrthym eu bod eisiau ein cefnogaeth ni i'w helpu i edrych ar ôl eu hiechyd a lles, i'w helpu i ddatblygu a dysgu sgiliau, ac i'w helpu i fod yn rhan o'u cymunedau.

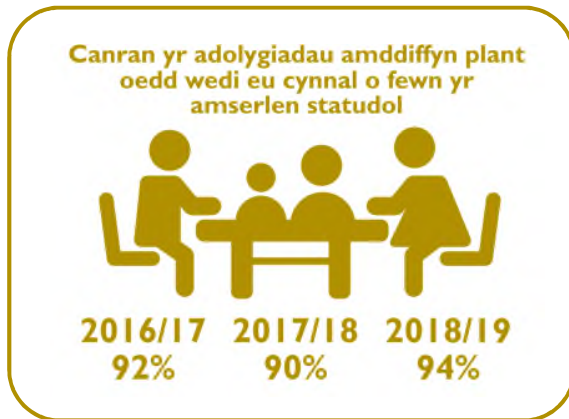
Anghenion gofal a chefnogaeth, diogelu a gofal

Mae'r mwyafrif o blant a phobl ifanc yng Ngwynedd yn byw bywydau hapus, diogel ac yn mwynhau cyfleoedd i ddysgu ac i chwarae. Fodd bynnag, mae rhai plant a'u teuluoedd angen cyngor a chymorth mwy ffurfiol ar adegau.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am arwain, ymchwilio a rheoli ymyrraethau diogelu plant y sir. Rydym yn gweithio'n agos gydag ysgolion, yr Heddlu, y Bwrdd Iechyd, meddygon, ac ymwelwyr iechyd ayyb i gyflawni'r cyfrifoldeb statudol yma. Mae'r cyfrifoldeb i ddiogelu yn un o gyfrifoldebau pwysicaf y Cyngor.

Mae'r **Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chefnogaeth** yn cynnal safonau uchel wrth ymateb yn amserol i gyfeiriadau all fod yn rhai diogelu, ac i gyfeiriadau am ofal a chefnogaeth. Er mwyn diogelu plant a phobl ifanc rydym yn ymateb heb oedi i gyfeiriadau. Pan fo'r cyfeiriadau hynny yn cynnwys pryderon am honiadau o gamdriniaeth, rydym angen ymchwilio i'r honiadau yn unol â'r Canllawiau Amddiffyn Plant. Byddwn yn gwneud penderfyniad ar bob achos o fewn pedair awr ar hugain er mwyn penderfynu ar y ffordd orau i ymateb.

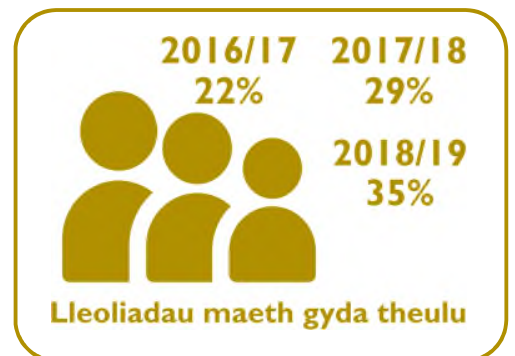
Mae'r **Timau Gwaith Cymdeithasol** yn cynnig cefnogaeth ac ymyrraeth ddwys i blant a'u teuluoedd. Mae gweithwyr cymdeithasol yn gweld plant a'u teuluoedd yn rheolaidd ac yn cadw cysylltiad da gyda hwy gan fod yn effro i faterion o risg i blant a phobl ifanc. Rydym yn sicrhau fod adnoddau ar gael i'w cefnogi a bod eu hanghenion yn glir i ni. Mae cynlluniau yn eu lle wedyn ar gyfer ymateb i'w anghenion. Ar adegau, rydym yn cyfeirio ymlaen i dimau sydd yn cynnig ymyrraeth fwy arbenigol, fel y gwasanaethau yn y Tim Trobwynt.

Rydym yn cynnal ymchwiliadau amddiffyn plant, ac weithiau mae rhai teuluoedd angen cefnogaeth ddwys iawn ac mae angen i ni ddod â phlant sydd mewn perygl i ofal y Cyngor.

Mae plant yn dod i'n gofal fel arfer o dan amgylchiadau anodd iawn, ac rydym yr un mor uchelgeisiol ar gyfer y plant yma ag y byddai unrhyw un ar gyfer ei blentyn ei hun.

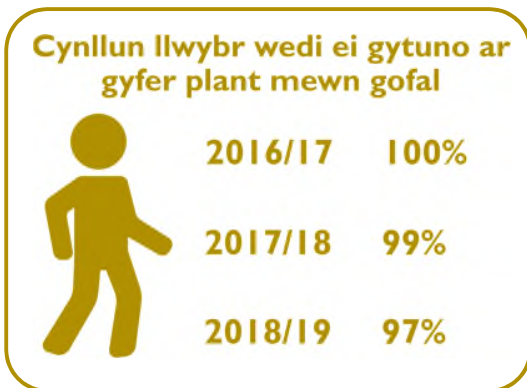
I sicrhau fod plant a phobl ifanc yn profi sefydlogrwydd rydym yn cefnogi plant i fyw gartref gyda chefnogaeth lle bo hynny'n bosibl. Rhoddir pwyslais hefyd ar geisio lleoli plentyn gydag aelodau o'i deulu estynedig neu ffrindiau'r teulu. Lle nad yw hynny'n bosibl, lleolir y plentyn gyda gofalwyr maeth cofrestredig, neu ar adegau bydd rhai plant a phobl ifanc angen unedau preswyl arbenigol i gwrdd ag anghenion penodol.

Rôl y **Tim Maethu** yw sicrhau fod gennym ddigon o rieni maeth i ddiwallu anghenion plant sydd yn methu byw gartref.

Rydym yn asesu a chefnogi gofalwyr maeth er mwyn iddynt allu cynnig y gefnogaeth angenrheidiol i blant sy'n dod i'n gofal, ac mae hyn yn flaenoriaeth uchel i'r Adran. Rydym yn ymwybodol bod plant sydd mewn sefyllfaoedd sefydlog yn cael y cyfle gorau i brofi'r ffiniau hynny sydd yn allweddol i ddatblygiad da. Mae hyn yn gosod y sylfaen ar gyfer cyflawni'r canlyniadau gorau iddynt.

Tra bo plentyn yng ngofal y Cyngor, ein cyfrifoldeb yw darparu cynllun gofal clir ar ei gyfer sydd yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn sicrhau fod y penderfyniadau iawn yn cael eu gwneud er lles y plentyn ac nad oes unrhyw oediad yn ei gynllun.

Mae'r **Tîm Ôl-16** yn cefnogi pobl ifanc sydd un ai angen eu diogelu neu angen gofal a chefnogaeth, ac mae'n cynnwys pobl ifanc sydd wedi gadael gofal hyd at 25 oed. Mae'r gweithwyr yn gweld y bobl ifanc yn rheolaidd ac yn annog iddynt gadw cysylltiad da gyda'u teuluoedd ac yn datblygu eu sgiliau i fyw yn annibynnol. Mae'r Cynllun "Pan Fydda i'n Barod" yn cynnig opsiwn i bobl ifanc nad ydynt yn barod i symud o'u lleoliad maeth ar eu pen-blwydd yn 18 oed i aros hyd nes eu bod nhw'n barod i wneud hynny.

Y Timau Arbenigol

Pwrpas **Gwasanaethau Trobwynt** yw lleihau anghenion drwy gynnig ystod o ymyraethau a chefnogaeth ddwys i blant sydd ar fin dod i ofal, sydd newydd ddod i ofal, neu i ddychwelyd plant adref o ofal yn ddiogel. Wrth gydweithio'n agos a chyd-gynhyrchu cynlluniau gofal gyda'r plant a'u teuluoedd mae anghenion iechyd corfforol, meddyliol a lles emosiynol plant a'u teuluoedd yn cael eu diwallu.

Fel rhan o'r ymyrraethau hyn mae'r **Tîm Trothwy** yn cynnig pecynnau cefnogi dwys gyda'r nod o gadw plant yn sefydlog yn eu cartrefi. Mae'r **Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd (IFSS)** yn cynnig ymyrraeth arbenigol i deuluoedd ble mae camddefnydd o alcohol a chyffuriau gan y rhieni a gofalwyr yn ffactor o risg i'r plant. Oherwydd natur ddwys yr ymyrraeth, mae'r gwasanaeth wedi ei flaenoriaethu ar gyfer y teuluoedd ble mae'r risg i blant yn uchel. Mae'r prosiect **Adlewyrchu** yn cynnig cefnogaeth arbenigol i rieni sydd â phlant yn y system gofal yn barhaol. Yn ogystal, mae **Trobwynt** yn cynnig gwasanaeth arbenigol sy'n canolbwyntio ar ddiddymu gorchmynion gofal lle mae gwaith dwys eisoes wedi ei gwblhau, a thrwy hynny yn cynnig ffordd allan o ofal i blant a'u teuluoedd.

Mae **Tîm Derwen** yn darparu gwasanaeth ar gyfer plant a phobl ifanc anabl a gwael a'u teuluoedd. Rydym yn darparu cymorth i bobl ifanc anabl i'w helpu i gael eu cynnwys mewn gweithgareddau a bywyd cymunedol a chynyddu sgiliau i'w gwneud yn fwy annibynnol. Rydym yn darparu cyfnodau o ofal seibiant drwy wasanaeth cefnogol i nifer fawr o deuluoedd. Mae'r tîm yn un amlddisgyblaethol ac yn gweithio mewn partneriaeth â'r Bwrdd Iechyd. Mae gennym weithwyr cymdeithasol, niysys a seicolegwyr yn gweithio yn y tîm ac oherwydd ystod eang o anghenion cymhleth mae ein gweithwyr angen meddu ar sgiliau arbennig i ymateb i anghenion y plant a'u teuluoedd.

Pwrpas y **Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid** yw gweithio yn ddwys gyda phlant a phobl ifanc sydd wedi troseddu i'w hatal rhag aildroseddu. Rydym yn cynnig ystod eang o ymyrraethau arbenigol ac yn gweithio gyda'r teulu cyfan er mwyn dod o hyd i ddatrysiadau i helpu'r plant a phobl ifanc rhag aildroseddu. Rydym hefyd yn gweithio yn ataliol gyda phlant a phobl ifanc i'w hatal rhag troseddu yn y lle cyntaf. Byddwn yn gwneud hyn mewn partneriaeth ag ysgolion ac o fewn cymunedau'r unigolion. Rydym yn dîm amlasiantaethol ac yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r Heddlu, y Bwrdd Iechyd, Gyrfa Cymru, Tai Gogledd Cymru ac eraill.

Sut rydym yn sicrhau ansawdd Diogelu

Er mwyn rhoi sicrwydd i'r Cyngor bod ein trefniadau diogelu yn gadarn mae gennym **Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd** sydd yn canolbwyntio ar agweddau gwahanol ar y maes pwysig hwn. Rydym yn gweithredu'r dyletswyddau statudol i adolygu achosion Plant mewn Gofal, ac yn rhoi arweiniad ar amddiffyn plant, gan gadeirio Cynadleddau Achos a Chyfarfodydd Strategaeth lle mae honiadau yn erbyn pobl broffesiynol.

Byddwn yn cynnal cynadleddau amddiffyn plant mewn partneriaeth â'r teuluoedd a gweithwyr eraill. Mae ymyrryd gyda theulu i ddiogelu'r plentyn yn gallu bod yn anodd iddynt. Yn aml, nid ydynt yn croesawu'r cymorth yma ac yn aml yn cydweithredu trwy orfodaeth. Ein nod yw sicrhau fod llais y plentyn yn fwy amlwg yn y trafodaethau a bod teuluoedd yn cymryd rhan fwy effeithiol yn eu cynllun diogelu.

Mae Swyddogion Adolygu Annibynnol yn monitro cynlluniau gofal pob plentyn a pherson ifanc sydd mewn gofal. Maent yn sicrhau fod y cynlluniau gofal wedi rhoi ystyriaeth briodol a phwysau i ddymuniadau a theimladau'r plentyn, a bod y plentyn yn deall ei sefyllfa yn llawn o ystyried ei oed a'i ddealltwriaeth. Mae'r Swyddogion Adolygu Annibynnol yn rhoi sicrwydd i'r Cyngor bod buddiannau'r plentyn yn cael eu diogelu trwy gydol eu hamser mewn gofal. Maent yn gwrandao ar blant, gwneud yn siŵr eu bod yn hapus gyda'u cynlluniau, sicrhau bod eu barn yn cael llais a bod eu cynlluniau yn cael eu dilyn, a bod yn ddigon grymus i wneud rhywbeth am y peth os nad ydynt yn cael eu dilyn.

Mae gwaith yr adran hon yn cyfrannu tuag at rai o Amcanion Llesiant Gwynedd, gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib.

Adran Amgylchedd

Adran Amgylchedd

Mae'r Adran Amgylchedd yn arwain ar y prif feysydd canlynol:

- Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu
- Gwarchod y Cyhoedd
- Trafnidiaeth a Chefn Gwlad

Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu

- Gwasanaeth Cynllunio
- Gwasanaeth Polisi Cynllunio ar y Cyd (Gwynedd a Môn)
- Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu

Gwasanaeth Cynllunio

Pwrpas y gwasanaeth yma yw i hwyluso a rheoli datblygiadau cynaliadwy er budd ein cymunedau, yr economi a'r amgylchedd o fewn ardal awdurdod cynllunio Gwynedd (nad yw'n cynnwys ardal y Parc Cenedlaethol).

Yn ystod 2018-19 derbyniwyd dros 2,300 o ymholiadau cynllunio cyffredinol neu ymholiadau cyn cyflwyno cais.

Rydym yn gwneud penderfyniadau ar **geisiadau cynllunio** i ddatblygu tir ac yn ymdrin ag oddeutu 1,200 o geisiadau cynllunio'n flynyddol, gyda dros 88% o geisiadau'n derbyn caniatâd.

Mae ceisiadau'n cymryd 65 diwrnod i'w penderfynu ar gyfartaledd gydag oddeutu 86% yn cael eu penderfynu o fewn yr amser gofynnol.

Yn ddiweddar, caniatwyd nifer o ddatblygiadau sylweddol sy'n cynnwys ysgolion newydd, datblygiadau tai (gan gynnwys tai fforddiadwy) a nifer o rai eraill. Caniatwyd hefyd nifer uchel iawn o geisiadau am ddatblygiadau sy'n rhoi cyfle i fusnesau presennol ehangu ac i fusnesau newydd sefydlu, yn enwedig yn y maes atyniadau twristiaeth a busnesau cysylltiedig. Yn ystod y cyfnod yma mae'r Gwasanaeth Cynllunio wedi bod yn rhan allweddol o broses ceisiadau Gorchymyn Caniatâd Datblygu (DCO) Wylfa Newydd a phrosiect Cysylltu Gogledd Cymru'r Grid Cenedlaethol, yn ogystal â chynghori ar nifer o brosiectau mawr eraill sydd gan y Grid Cenedlaethol o fewn y Sir.

Rydym yn cymryd **camau gorfodaeth** ar ddatblygiadau sydd heb gael caniatâd cynllunio gan ymdrin ag oddeutu 200 o achosion yn flynyddol. Fe ymchwiliwyd i 78% o'r achosion gorfodaeth o fewn 84 diwrnod ac mae nifer o rybuddion gorfodaeth wedi eu cyflwyno.

Canran ein cwsmeriaid oedd yn fodlon neu'n fodlon iawn â lefel y gwasanaeth

Gwasanaeth Polisi Cynllunio ar y Cyd (Gwynedd a Môn)

Pwrpas y gwasanaeth yma yw i baratoi dogfennau polisi cynllunio, yn cynnwys paratoi a monitro'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd a Chanllawiau Cynllunio Atodol. Mae'r Cynllun Datblygu Lleol yn hyrwyddo datblygiad cynaliadwy ac mae'n cynnwys mapiau a pholisïau ysgrifenedig a ddefnyddir i benderfynu ceisiadau cynllunio.

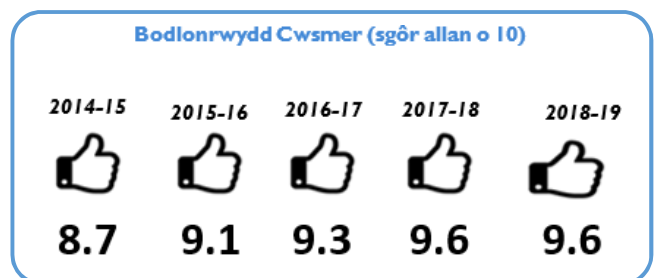
Ers mabwysiadu'r **Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd** (Gwynedd a Môn), mae 8 (allan o gyfres o 17) o Ganllawiau Cynllunio Atodol wedi eu mabwysiadu gydag un arall wedi bod yn destun ymgynghoriad cyhoeddus. Mae'r gwaith o baratoi'r gweddill yn mynd rhagddo. Mae'r canllawiau yn rhoi cig ar esgryn polisïau cynllunio, ac yn atgyfnerthu gallu'r Cynllun Datblygu i roi sail gadarn i wneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio i'r dyfodol. Mae'r Adroddiad Monitro Blynyddol wedi cael ei baratoi ar gyfer y cyfnod rhwng 1 Awst 2017 a 31 Mawrth 2019 ac wedi'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Mae'r Adroddiad Monitro Blynyddol yn adrodd ar berfformiad y cynllun yn ystod y cyfnod ac yn asesu os yw strategaeth a pholisïau'r cynllun yn gweithio. Casgliad yr Adroddiad Monitro Blynyddol oedd bod y cynllun yn cyflawni'r strategaeth a bod polisïau'r cynllun yn gweithio. Doedd dim tystiolaeth am yr angen i adolygu'r cynllun yn gynnar.

Rydym hefyd yn rhoi arweiniad ar faterion polisi cynllunio i Awdurdod Cynllunio Gwynedd, Awdurdod Cynllunio Cyngor Sir Ynys Môn, sefydliadau allanol a'r cyhoedd.

Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu

Pwrpas y gwasanaeth yma yw i sicrhau'r safonau gofynnol i sicrhau iechyd a diogelwch pobl o gwmpas adeiladau tra yn gwella cadwraeth tanwydd a phŵer, amddiffyn a gwella'r amgylchedd a hyrwyddo datblygu cynaliadwy. Rydym hefyd yn sicrhau bod mynediad a chyfleusterau angenrheidiol yn cael eu darparu ar gyfer pobl ag anableddau mewn adeiladau newydd ac fel rhan o addasiadau.

Mae'n rhaid i waith adeiladu gael ei gyflawni yn unol â gofynion penodol Rheoliadau Adeiladu. Mae hyn yn bwysig a gwerthfawr i bobl Gwynedd, gan y bydd yn sicrhau bod unrhyw waith adeiladu yn ddiogel ac o'r safon angenrheidiol.

Rydym yn anelu i fynd y tu hwnt i'r gofynion statudol drwy ddarparu gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu sy'n canolbwyntio ar y cwsmer, gan gynnig cyngor, cymorth technegol, asesu cynlluniau ac archwiliadau safle i bob math o waith adeiladu.

Yn nhermau adeiladau a strwythurau peryglus, rydym yn cynnig gwasanaeth 24 awr i sicrhau bod iechyd a diogelwch trigolion Gwynedd yn cael eu gwarchod.

Ar gyfer ceisiadau Rheolaeth Adeiladu Llawn, mae'r gwasanaeth yn anelu i archwilio'r cynlluniau o fewn 15 diwrnod gwaith, gyda'r penderfyniad yn cael ei ryddhau cyn gynted â phosib. Er mwyn cymeradwyo'r cais (penderfyniad cyntaf), byddwn yn cynnig cydweithio yn agos gydag adeiladwyr a phenseiri er mwyn cyrraedd safon cais da.

Gwarchod y Cyhoedd

- **Gwasanaeth Rheolaeth Llygredd a Thrwyddedu**
- **Gwasanaeth Bwyd a Diogelwch**
- **Gwasanaeth Safonau Masnach**

Pwrpas cyffredinol y gwasanaethau hyn yw i warchod y cyhoedd mewn perthynas ag amrediad o faterion amgylcheddol ac iechyd.

Gwasanaeth Rheolaeth Llygredd a Thrwyddedu

Pwrpas y gwasanaeth yma yw sicrhau nad yw busnesau neu unigolion yn llygru'r aer, y tir, neu ddyfroedd gyda sylweddau neu sŵn annymunol drwy ymateb ac ymchwilio i gwynion llygredd a niwsans statudol.

Rydym yn asesu diogelwch dŵr yfed o darddiad preifat ac ansawdd dŵr ymdrochi ac yn gorfodi gwelliannau fel bo angen - 573 sampl dŵr yfed dros y flwyddyn ddiwethaf.

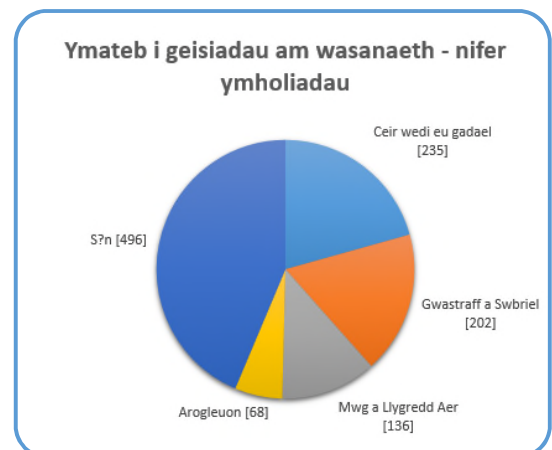

Rydym yn archwilio a monitro **prosesau diwydiannol** ar 46 safle a rheoleiddio allyriadau diwydiannol i'r aer (llosgyddion gwastraff olew, malurwyr symudol, peiriannau sment).

Rydym hefyd yn trefnu angladdau lle nad oes teulu - gyda 27 o achosion yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Rydym yn trwyddedu'r meysydd â ganlyn er mwyn gwarchod defnyddwyr, busnesau a chymunedau Gwynedd rhag unrhyw effeithiau andwyol; ac yn cymryd camau gorfodaeth lle mae hynny yn ofynnol er mwyn cadw defnyddwyr y gwasanaethau trwyddedig yn ddiogel.

- Trwyddedau alcohol ac adloniant (yn cynnwys digwyddiadau) a gamblo.
- Trwyddedau anifeiliaid yn cynnwys siopau anifeiliaid anwes, sefydliadau marchogaeth a sefydliadau bridio cŵn.
- Cerbydau, gyrwyr a gweithredwyr tacsis.
- Safleoedd carafanau, a thrwyddedu delwyr metel sgrap.

Gorfodi Trwyddedau	
<p>1,010 Eiddo Alcohol</p>	<p>47 Eiddo Gamblo</p>
<p>431 Cerbyd a 532 Gyrrwr Tacsî</p>	<p>35 Trwyddedau Anifeiliaid</p>
<p>409 Safleoedd Carafanau</p>	<p>20 Delwyr Metel Sgrap</p>

Gwasanaeth Bwyd a Diogelwch

Pwrpas y gwasanaeth yma yw sicrhau fod bwyd a diod gaiff ei werthu i'w fwyta a'i yfed ac sy'n cael ei gynhyrchu, ei storio, ei ddsbarthu, ei drin neu ei ddefnyddio yn y sir yn rhydd o beryglon i iechyd a diogelwch y defnyddiwr ac yn cydymffurfio â gofynion cyfansoddiadol a labelu.

I wireddu ein pwrpas rydym yn addysgu unigolion a busnesau, ac yn cynnal rhaglenni o archwiliadau, samplo ac ymchwil. Byddwn hefyd yn cwblhau ymyrraethau adweithiol fel yr angen. Mae'r gwasanaeth hefyd yn cyfrannu at gynnal yr economi'n lleol drwy gynorthwyo busnesau i gydymffurfio â rheoliadau ac yn delio â busnesau sy'n dewis peidio er mwyn sicrhau'r canlynol:

- atal marwolaethau, anafiadau a chyflyrau sy'n gysylltiedig â manau gwaith
- gwarchod trigolion ac ymwelwyr i Wynedd rhag afiechydon heintus a chemegau niweidiol
- fod busnesau Gwynedd yn cwrdd â'r gofynion statudol sy'n ofynnol ohonynt.

Mae ein gwaith yn cyfrannu at amcanion llesiant y Cyngor ac at wneud Gwynedd yn le iach, saff a chynaliadwy i fyw a gweithio ynddo.

Rydym yn sicrhau fod busnesau yng Ngwynedd yn cwrdd â gofynion hylendid bwyd, safonau bwyd ac iechyd a diogelwch yn y gweithle drwy ymateb i gwynion, cynnal archwiliadau rheolaidd a chynnal ymgyrchoedd addysgol.

Rydym yn gwarchod trigolion ac ymwelwyr Gwynedd rhag afiechydon heintus a chemegau niweidiol.

Rydym hefyd yn ymchwilio i ddamweiniau ac achosion o glefyd heintus yn brydlon fel bod unrhyw risgiau pellach i unigolion yn cael eu dileu.

Ceisiadau am Wasanaeth		
 1,084 Diogelwch Bwyd	 202 Iechyd a Diogelwch	 231 Afiechydon Heintus

Monitro	
 Dros 2,000 o fusnesau bwyd	
 95% o fusnesau bwyd â sgôr 4 neu 5	
 300 Sampl bwyd	 64 o ddamweiniau
 Dros 40 Ymweliad Addysgol	 Ymweld â 2,000+ o fusnesau yn flynyddol

Gwasanaeth Safonau Masnach

Pwrpas y gwasanaeth yma yw hyrwyddo, cynnal a sicrhau amgylchedd teg a chyfiawn tra'n gwarchod buddiannau trigolion a busnesau Gwynedd.

Rydym yn gyfrifol am orfodi amrediad eang o ddeddfwriaeth yn ymwneud â chyflenwi a dosbarthu nwyddau a gwasanaethau ac yn ymdrin ag amryw o bynciau, yn cynnwys:

- diogelwch nwyddau
- codi ymwybyddiaeth o sgamiau a benthyca arian anghyfreithlon
- troseddau stepen drws
- gwerthu nwyddau a chyfyngiadau oed
- cyngor busnes
- nwyddau ffug a throeddau a hawliau eiddo deallusol
- e-fasnach ac ymchwiliadau rhynggrwyd
- cyfraith gwerthwyr tai a disgrifiadau eiddo
- petroliwm a ffrwydrion/tân gwyllt
- iechyd a lles anifeiliaid
- bwyd anifeiliaid
- pwysau a mesurau

Ceisiadau am Wasanaeth		
 2,081 Cwynion am fasnachwyr	 161 Cais am gyngor gan fusnesau	 398 Cais iechyd anifeiliaid
Monitro		
 Dros 8,000 o fasnachwyr		
 Dros 2,000 ffermydd		
 30 Busnes i gadw tân gwyllt		
 44 Busnes i gadw petroliwm		

Trafnidiaeth a Chefn Gwlad

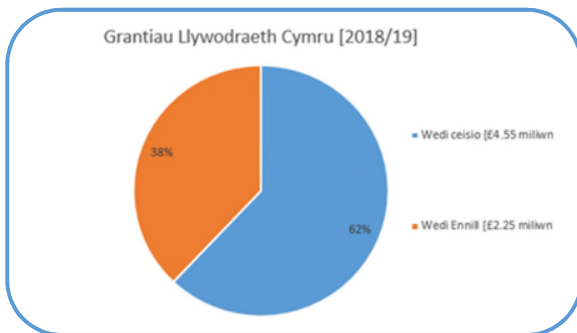
- **Gwasanaeth Traffig a Phrosiectau**
- **Gwasanaeth Cludiant Integredig a Diogelwch y Ffyrdd**
- **Gwasanaeth Cefn Gwlad a Mynediad**
- **Uned Parcio**

Gwasanaeth Traffig a Phrosiectau

Pwrpas y gwasanaeth yma yw galluogi'r cyhoedd i ddefnyddio ffyrdd Gwynedd mewn modd diogel a dirwystr.

Rydym yn cwrdd â'n pwrpas drwy'r prif weithgareddau canlynol:

- sicrhau bod ein ffyrdd yn ddiogel a dirwystr ar gyfer pob defnyddiwr, a chynnig mesuryddion priodol i'w monitro a'u gwella
- cydymffurfio â'n ddyletswyddau o dan y Ddeddf Teithio Llesol 2013 drwy ddarparu rhwydwaith o lwybrau cerdded a beicio, a hyrwyddo teithio llesol
- cyflawni prosiectau sydd yn ymwneud â diogelwch y ffyrdd, gwella'r rhwydwaith a thrafnidiaeth integredig a chynaliadwy mewn modd cost effeithiol, amserol a diogel
- sicrhau nad oes rhwystr diangen i'r defnydd o briffyrdd yn sgil gweithgareddau a digwyddiadau, drwy gydgorio a rheolaeth briodol
- sicrhau bod datblygiadau newydd sy'n cael effaith ar ein rhwydwaith ffyrdd wedi'u dylunio a'i gweithredu'n ddiogel.

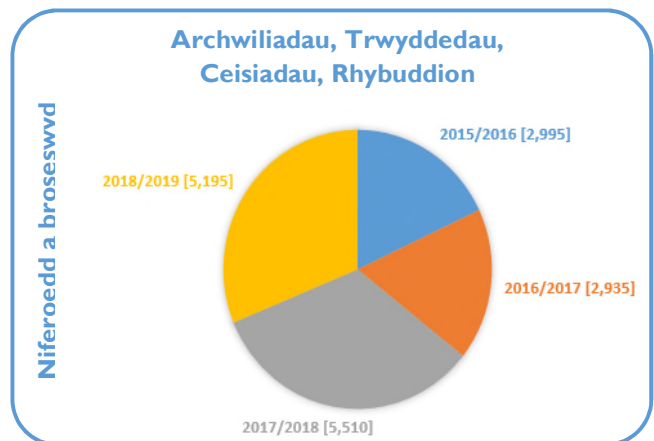

Rydym hefyd yn rheoli prosiectau gwella ffyrdd amrywiol ledled y sir.

Rydym bob amser yn edrych am gyfleoedd i ariannu ein cynlluniau trafndiaeth a diogelwch o ffynonellau allanol ac yn aml yn llwyddiannus yn denu arian grant o wahanol ffynonellau ar eu cyfer.

Rydym yn gyfrifol am gydlynw a monitro'r holl weithgareddau a wneir ar y rhwydwaith briffordd gyhoeddus gan ymgymerwyr statudol (e.e. Dŵr Cymru, BT) neu eu contractwyr. Mae hyn yn golygu prosesu ceisiadau am e.e. tyllu ffyrdd i drwsio cyfarpar a chau ffyrdd i hwyluso ymgymryd â gwaith cynnal a chadw.

Rydym hefyd yn **trwyddedu gosod sgipiau a sgaffaldau** ar ein ffyrdd yn ogystal â gorfodi perchnogion eiddo i dorri coed, symud rhwystrau oddi ar y ffordd ac yn y blaen.

Gwasanaeth Cludiant Integredig a Diogelwch y Ffyrdd

Pwrpas y gwasanaeth cludiant yw darparu cludiant diogel o ansawdd sy'n gost effeithiol i drigolion Gwynedd. I'r perwyl hwn, yr uned sy'n gyfrifol am yr holl faterion yn ymwneud â chludo trigolion Gwynedd, boed hynny ar gludiant cyhoeddus, cludo dysgwyr i sefydliadau addysgol, cludiant cymunedol neu gludiant ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol.

Mae dros hanner y **llwybrau cludiant cyhoeddus** o fewn Gwynedd yn derbyn cymorth ariannol i'w rhedeg oherwydd nad ydynt yn fasnachol-hyfyw. I hwyluso hyn, rydym yn paratoi contractau cludiant cyhoeddus yn ogystal â pharatoi a chreu amserlenni gweithredu ar gyfer y gwahanol lwybrau. Rydym hefyd yn gyfrifol am drefnu **contractau cludiant addysg** (gan gynnwys cynllun prynu seddau) er mwyn darparu trafnidiaeth am ddim i ddisgyblion cymwys.

Mewn ardaloedd lle nad oes darpariaeth cludiant confensiynol ar gael, neu ar gyfer ein trigolion sy'n methu neu'n ei chael hi'n anodd i ddefnyddio cludiant cyhoeddus confensiynol, rydym hefyd yn ystyried cyfleoedd ar gyfer **cludiant cymunedol**.

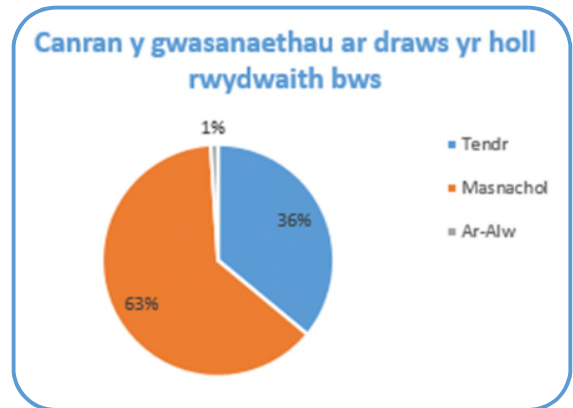
Fel rhan o **adolygiad cynhwysfawr** o'r gwasanaethau rydym yn eu cynnig, rydym wedi cwblhau cyfnod o ymgynghori gyda'n cymunedau er mwyn deall yn union beth yw eu hanghenion cludiant.

Rydym bellach yn bwriadu mynd ati i sicrhau bod ein rhwydwaith cludiant, yn ogystal â'r math o gerbydau a ddefnyddir, yn cwrdd ag anghenion ein trigolion. Drwy arloesi, byddwn yn sefydlu gwasanaethau o ansawdd, sy'n ddibynadwy, yn cynnig gwerth am arian ac yn garedig i'n amgylchedd. **Byddwn wedi sefydlu rhwydwaith newydd a gosod rhannau o'r ddarpariaeth yn ei lle yn ystod 2020-2021.**

Pwrpas y gwasanaeth diogelwch ffyrdd yw ceisio lleihau anafiadau a damweiniau ar ein ffyrdd drwy ymgymryd â mentrau addysgol, hyfforddiant a chyhoeddusrwydd.

Rydym yn cwrdd â'r pwrpas drwy ymwneud â'r agweddau canlynol:

- hyfforddiant beicio yn ddiogel (cynradd)
- hyfforddiant croesi'r ffordd fawr yn ddiogel (cynradd)
- ymgyrchoedd cerdded i'r ysgol (cynradd ac uwchradd)
- hyfforddiant 'Pass Plus Cymru' (gyrwyrr ifanc)
- rheolaeth cerbyd (gyrwyrr ifanc)
- byw yn iach - gyrru'n iach (gyrwyrr hŷn)
- ymgyrchoedd ar y cyd ag eraill ar agweddau yfed a gyrru, goryrru, gwregys diogelwch, seddi babis a ffonau symudol (oedolion)

Codwyd pryderon ynghylch diogelwch y ffyrdd tu allan i ysgolion cynradd ac uwchradd Penygroes sy'n gwasanaethu ardal Dyffryn Nantlle. Mae llwybr newydd wedi'i agor sy'n galluogi disgyblion Ysgol Dyffryn Nantlle ac Ysgol Bro Llew, Penygroes i gerdded i'r ysgol gan osgoi rhannau prysur o'r ffordd fawr. Mae gwaith hefyd yn mynd rhagddo i ystyried opsiynau ar gyfer gwella darpariaeth parcio a bysus ar yr amseroedd prysuraf.

Yn yr un modd, codwyd pryderon ynghylch diogelwch y ffyrdd tu allan i rai o'r ysgolion yng Nghaernarfon. Bellach, mae cynllun ar y gweill i wella diogelwch defnyddwyr ffyrdd yng nghyffiniau Ysgol y Gelli, Ysgol Syr Huw Owen â Chanolfan Byw'n lach Arfon. Rydym yn edrych ar wella'r cyfleoedd i deithio i'r ysgol a'r ganolfan Byw'n lach gyda beic neu gerdded o gymunedau cyfagos.

Gwasanaeth Cefn Gwlad a Mynediad

Pwrpas y gwasanaeth yw gofalu am rwydwaith llwybrau Gwynedd, harddwch y tirlun a byd natur ar dir a môr.

Rydym yn **hwyluso a chynnal hawliau mynediad** y cyhoedd i gefn gwlad a'r arfordir, gwarchod bioamrywiaeth a chynefinoedd ar dir a môr, ynghyd â diogelu safon tirlun Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Pen Llŷn.

Manteisiwyd ar gyfleoedd ariannu i sefydlu Cynllun Partneriaeth Natur Leol sy'n gyfle i gydweithio â chymunedau lleol a chyrff eraill i atgyfnerthu cynefinoedd ac adfer ardaloedd gwyrdd. Mae parhad gwaith prosiectau fel Tir a Môr Llŷn yn dwyn ffrwyth, er enghraifft drwy'r pecyn addysg forol a fydd ar gael i ysgolion a'r daith gerdded rhwng arfordir de a gogledd Llŷn sydd ar waith. Rhaid ymateb i her clefyd coed onnen a bydd cynllun gweithredu'n cael ei baratoi yn ystod y flwyddyn i ddod.

Mae sawl cynllun sy'n gwella mynediad wedi eu cwblhau - pont newydd dros yr afon Llyfni; gwella parhaus i'r Llwybr Arfordir a sawl mân welliant megis cyfnewid camfeydd am giatau yn ardal Cilan.

Bioamrywiaeth ein Cefn Gwlad

Rydym yn sicrhau ein bod yn cydymffurfio â dyletswyddau'r Cyngor i warchod ein bioamrywiaeth yng Ngwynedd. Rydym yn rhoi cyngor arbenigol ar geisiadau cynllunio a datblygiadau ac wedi cynnal 976 o ymgynghoriadau yn ystod 2017/18.

Mae'r Adran yn gyfrifol am gyd-gordio'r gwaith o reoli safle Ewropeaidd dynodedig ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau morol o bwysigrwydd Ewropeaidd, sef Ardal Cadwraeth Arbennig Pen Llŷn a'r Sarnau, ac am reoli a gweithredu prosiectau awgylcheddol megis Prosiect Ecosystemau Morol.

Mae'r adran hefyd yn cynnal gweithgareddau gyda grwpiau lleol a'r cyhoedd i godi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd ein bioamrywiaeth.

Mynediad i Gefn Gwlad

Mae **rhwydwaith llwybrau cyhoeddus Gwynedd** oddeutu 3,800km o hyd, ac rydym yn rhoi blaenoriaeth i gynnal y llwybrau hynny sydd wedi eu hadnabod gan gymunedau fel y rhai sy'n bwysig iddynt.

Rydym hefyd yn datblygu a chynnal y **llwybr arfordir cenedlaethol** sydd oddeutu 300km o hyd yng Ngwynedd.

Yn dilyn gwella darpariaeth Llywbr yr Arfordir ym Mhorthmadog, mae cynnydd wedi'i wneud ar wella llwybrau sy'n cysylltu ag o ger Tŷ Moelwyn. Yn benodol, rydym wedi cwblhau gwaith ar y llwybrau o amgylch y 'Cob Crwn'.

Yn dilyn galw lleol i gwblhau'r llwybr beicio rhwng Tywyn ac Aberdyfi, sydd eisoes yn un o flaenoriaethau'r Cyngor, mae'r Adran hyd yma wedi methu a chanfod arian grant gan Lywodraeth Cymru i'n galluogi i symud ymlaen â'r gwaith. Byddwn yn parhau i geisio canfod cyllid digonol i gwblhau'r linc Teithio Llesol pwysig yma.

Roedd galw hefyd i adeiladu llwybr aml-ddefnydd rhwng Pwllheli a Llanbedrog a fyddai'n galluogi defnyddwyr i gael mynediad rhwydd ar hyd arfordir deheuol Pen Llŷn. Mae gwaith cyfreithiol yn mynd rhagddo i geisio cael hawliau beicio a marchogaeth ar y llwybr er mwyn ehangu ein rhwydwaith Teithio Llesol.

Byddwn hefyd yn canolbwyntio ar greu llwybrau arfordirol addas i'w pwrpas rhwng Tal y Bont, Bangor a Phorth Penrhyn, ac hefyd rhwng Dinas Dinlle a Threfor yn ystod y flwyddyn 2020 - 2021.

Rydym yn ymdrin â cheisiadau i wyro a chreu llwybrau ac yn cynnal a diweddarau'r map diffiniol sy'n dangos **rhwydwaith hawliau tramwy'r sir**.

Rydym hefyd wedi paratoi Cynllun Gwella Hawliau Tramwy sy'n gosod fframwaith ar gyfer gwella'r rhwydwaith ac yn rheoli tiroedd, gan gynnwys 6 gwarchodfa natur a thiroedd eraill.

Mae'r adran yn gwarchod a cheisio rheoli ansawdd **Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn** (AHNE) yn unol â phrotocol. Mae Cynllun Rheoli AHNE yn cael ei weithredu gan y Cyngor a sefydliadau eraill.

I'r dyfodol, ein bwriad yw i sicrhau bod ein rhwydwaith beicio yn addas i'w bwrpas ac, yn hynny o beth, i ddatrys agweddau sy'n rhwystro eu llawn ddefnydd. Byddwn yn ogystal yn manteisio ar gyfleoedd grantiau i ehangu'r rhwydwaith Teithio Llesol sy'n cynnig buddion iechyd ac amgylcheddol.

Uned Parcio

Pwrpas yr uned hon yw i annog parcio diogel a threfnus i sicrhau diogelwch ar ein ffyrdd, i hwyluso llif trafndiaeth ac i sicrhau safleoedd parcio priodol ar gyfer pawb.

Rydym yn cwrdd â'r pwrpas drwy ymwneud â'r agweddau canlynol:

- gorfodaeth parcio ar ac oddi ar ein strydoedd
- cynnal ein meysydd parcio a sicrhau eu diogelwch
- cynnal ein peiriannau talu ac arddangos.

Roedd pryderon wedi eu hamlygu yn ardal Caernarfon a Dyffryn Ogwen am y diffyg llefydd parcio i bobl leol. I ymateb i hyn, mae cynllun 'Parcio i Drigolion' wedi'i weithredu yn Nhref Gof, Caernarfon, lle mae'r mwyafrif o drigolion wedi cefnogi'r cynllun. Rydym wedi ymgynghori â thrigolion mewn rhannau eraill o'r dref ac wedi darganfod nad oedd cefnogaeth i fabwysiadu cynllun o'r fath.

Mae'r sefyllfa parcio i drigolion a gweithwyr yn ardal Dyffryn Ogwen yn parhau i gael ei fonitro ac nid oes problemau sylweddol wedi dod i'r amlwg ar hyn o bryd.

Mae gwaith yr adran hon yn cyfrannu tuag at rai o Amcanion Llesiant Gwynedd, gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau

Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y sir.

Adran Economi a Chymuned

Adran Economi a Chymuned

Mae'r Adran Economi a Chymuned yn cynnwys ystod o wasanaethau sydd yn anelu at wella llesiant economaidd, cymdeithasol a diwylliannol cymunedau Gwynedd.

Dyma fraslun o waith yr Adran yn 2020/21:

Gwasanaeth Datblygu Economaidd

Rydym yn cydweithio gyda phartneriaid i greu'r amodau i fusnesau a mentrau sefydlu, cystadlu a datblygu yng Ngwynedd gan greu a chynnal swyddi o ansawdd ar draws y sir.

Mae perfformiad yr economi yn effeithio ar ansawdd bywyd trigolion Gwynedd gan ddylanwadu ar gostau byw ac incwm aelwydydd.

Mae economi Gwynedd yn perfformio yn gymharol dda ar lefel Cymru ond ddim o'i gymharu â rhanbarthau eraill o Brydain ac Ewrop. Mae lefelau cyflog yng Ngwynedd yn llawer is na rhannau eraill o Gymru ac mae gwerth cynhyrchiant busnesau Gwynedd yn isel o'i gymharu ag ardaloedd eraill. Mae'n bwysig felly fod Cyngor Gwynedd yn cymryd camau rhagweithiol i greu'r amodau fyddai'n galluogi i fusnesau dyfu, a sbarduno twf yn yr economi a hynny mewn cyfnod o ansicrwydd economaidd wrth i Brydain adael yr Undeb Ewropeaidd.

Mae 16,010 o fusnesau, mentrau a chwmnïau cymunedol yng Ngwynedd. Mae'r Adran yn darparu gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth ymarferol i'w helpu i sefydlu a datblygu er mwyn cynnal a chreu swyddi. Mae'r Gwasanaeth yn rhoi sylw arbennig i gefnogi busnesau Gwynedd i dendro'n llwyddiannus am waith a chadw'r budd yn lleol o gytundebau yn y sector cyhoeddus a phreifat, a hynny drwy gydweithio â Thîm Caffael Cyngor Gwynedd a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

8 |

o swyddi wedi eu creu gan fentrau yn derbyn cymorth 2018/19

Dros y flwyddyn nesaf byddwn yn ceisio deall effaith Brexit ar fusnesau Gwynedd gan godi ymwybyddiaeth o ffynonellau cymorth busnes er mwyn galluogi busnesau i ymdopi â'r newid.

Ein blaenoriaethau gwella yn 2020/21 fydd:

Busnesau'n Cael Cymorth i Ffynnu

Blaenoriaeth Gwella I

Mae cael busnesau sy'n ffynnu yn cyfrannu'n sylweddol at greu cyflogaeth a llewyrch yn ein cymunedau. Ond mae'n gyfnod ansicr i fusnesau ar hyn o bryd o ganlyniad i Brexit a newid mewn trefniadau masnachu a chystadlu. Mae Cyngor Gwynedd yn benderfynol o helpu mentrau lleol i addasu ac ymateb i her Brexit drwy:

- fod yn effro i lais busnesau a gwranddo'n well er mwyn deall eu hanghenion i'r dyfodol
- sicrhau fod pob rhan o'r Cyngor yn ystyried sut allent gynnig cymorth i gefnogi busnesau
- lleisio anghenion busnesau Gwynedd yn rymus wrth drafod gyda'nartneriaid
- annog busnesau Gwynedd i wneud y gorau o'r cymorth sydd ar gael gan eraill.

Rydym eisoes wedi:

- cynnal arolwg o farn busnesau o'r holl wasanaethau maent yn ei dderbyn gan y Cyngor
- trafod oblygiadau Brexit gyda'r gymuned fusnes a hyrwyddo'r cymorth sydd ar gael gan Lywodraeth Cymru ac eraill
- chwarae rhan ragweithiol yn y trafodaethau ynglŷn â dyfodol cymorth busnes yng ngogledd Cymru a dyfodol arian i gefnogi'r economi wedi Brexit.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- ymateb i ganlyniadau ein harolwg o farn busnesau am wasanaethau'r Cyngor gan weithio yn benodol gyda'r Adran Cefnogaeth Gorfforaeth a'r Adran Amgylchedd
- cyfrannu i ddatblygu'r rhwydwaith cefnogi busnes ar draws gogledd Cymru gan sicrhau ei fod yn addas i anghenion busnesau Gwynedd
- adolygu ein dulliau o ymgysylltu'n barhaus gyda busnesau a chyflwyno trefniadau newydd yng ngoleuni Brexit
- dylanwadu ar y trefniadau newydd ar gyfer arian i gefnogi'r economi wedi Brexit.

Gweledigaeth Twf Gogledd Cymru

Blaenoriaeth Gwella I

Mae diffyg twf yn wendid yn economi gogledd Cymru gyfan, a'r gogledd orllewin yn arbennig. Mewn ymateb daeth chwe sir y gogledd, a rhanddeiliaid eraill megis sefydliadau addysg y rhanbarth a'r sector breifat, ynghyd i sefydlu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru a llunio gweledigaeth ar gyfer twf yr economi.

Prif gynllun y Bwrdd yw 'Cais Twf Gogledd Cymru' ac yn Nhachwedd 2019 arwyddwyd cytundeb cychwynnol rhwng y Bwrdd Uchelgais, Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU sy'n paratoi'r ffordd ar gyfer gwireddu'r Cais Twf. Bydd y cais yn arwain at £945m o fuddsoddiad yn rhanbarth y gogledd dros y pymtheg mlynedd nesaf gan greu hyd at 4,000 o swyddi ledled y gogledd. Mae Cyngor Gwynedd yn chwarae rhan flaenllaw yn y Bwrdd Uchelgais er mwyn sicrhau fod anghenion y sir yn cael sylw a bod pobl a busnesau Gwynedd yn elwa i'r eithaf.

Rydym eisoes wedi:

- sicrhau fod sawl cynllun fydd yng Ngwynedd yn flaenoriaeth i'r Bwrdd Uchelgais gan gynnwys gwella argaeledd bandeang cyflym, datblygu safle Atomfa Trawsfynydd a datblygu Canolfan Arloesedd Gwledig yng Nglynllifon
- cytuno i fod yn awdurdod arweiniol ar gyfer y Bwrdd Uchelgais.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- parhau i ddylanwadu ar ddatblygiad y cynlluniau fydd yng Ngwynedd

- cyfrannu i ddatblygiad Fframwaith Economaidd Gogledd Cymru sydd yn cael ei pharatoi gan Lywodraeth Cymru i adnabod prif raglenni buddsoddi rhanbarthol i'r dyfodol
- dylanwadu ar Lywodraeth Prydain a Llywodraeth Cymru i sicrhau fod Gwynedd yn elwa o unrhyw arian datblygu economaidd a ddaw yn sgîl Brexit.

Creu Swyddi Gwerth Uwch (Cyflog £28,500 neu fwy)

Blaenoriaeth Gwella I

Mae cyflogau yng Ngwynedd ymysg yr isaf unman ym Mhrydain. Roedd tâl wythnosol yn y sir yr isaf yng Nghymru yn 2019 (£459 ar gyfartaledd) â thâl isel ar ei waethaf yn ein cymunedau gwledig (£423).

Mae cyflogau isel yn cyfrannu at y gyfradd uchel o dlodi ymhlith ein trigolion sy'n gweithio. Mae diffyg swyddi sy'n talu'n dda hefyd yn rheswm pam fod pobl ifanc yn gadael neu'n methu dychwelyd i'r sir sydd, yn ei dro, yn cael effaith ar ein cymunedau ac yn peryglu dyfodol yr iaith Gymraeg.

Bwriad y cynllun Creu Swyddi Gwerth Uwch ydi:

- annog a chefnogi busnesau o fewn sectorau sy'n talu'n dda megis ynni, digidol a chreadigol i sefydlu a thyfu yng Ngwynedd
- cefnogi trigolion Gwynedd i fagu y sgiliau i weithio yn y sectorau hyn ac mewn swyddi gwerth uwch sy'n cael eu creu gan fusnesau Gwynedd.

Rydym eisoes wedi:

- targedu arian oddi wrth yr Awdurdod Dadgomisiynnu Niwclear i gefnogi'r gwaith
- sicrhau arian Ewropeaidd i wireddu cynllun i ddatblygu gofod i fusnesau leoli yng Nghanolfan Awyrofod Eryri
- sicrhau arian Ewropeaidd i wireddu cynllun i gynyddu'r nifer o ddisgyblion ysgol sydd yn astudio'r pynciau a ddymunir gan fusnesau o fewn sectorau sy'n talu'n dda
- sefydlu rhwydweithiau busnes yn y sectorau digidol a chreadigol i annog cydweithio
- cefnogi busnesau i sefydlu yng Ngwynedd.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- cefnogi datblygu gofod ar gyfer 165 o swyddi yn y sector awyrofod ym maes awyr Llanbedr
- anelu i sicrhau parhad cyflogaeth ar safle cyn Atomfa Trawsfynydd gan gefnogi sefydlu endid priodol i sicrhau defnydd pellach o'r safle ar gyfer datblygiad ynni carbon isel i'r dyfodol ac arwain ar ddatblygu cynllun gan Fwrdd Uchelgais Economiadd Gogledd Cymru i baratoi'r safle ar gyfer buddsoddiad
- cefnogi datblygiad y diwydiannau creadigol a'r sector ddigidol yng Ngwynedd
- datblygu sgiliau ar gyfer swyddi gwerth uwch gan weithio gyda Phartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol a phrosiect STEM Gogledd yn benodol.

Arloesi Gwynedd Wledig

Blaenoriaeth Gwella 1

Mae heriau sylweddol yn parhau i wynebu'r economi yng Ngwynedd wledig; mae cyflogau yn arbennig o isel a dim ond un person sydd yn gweithio yn 79% o fusnesau. Mae ansicrwydd yn parhau i wynebu'r sector fwyd ac amaethyddiaeth oherwydd Brexit a chyfeiriad polisi Llywodraeth Prydain a Llywodraeth Cymru i'r dyfodol. Mae hyn yn bygwth cynaliadwyedd ein cymunedau gwledig a chadarnleoedd y Gymraeg.

Mewn ymateb, mae'r Cyngor yn bwriadu cydweithio er mwyn creu'r amodau i fusnesau addasu a chystadlu mewn ardaloedd gwledig trwy wella'r isadeiledd digidol, cefnogi busnesau i arloesi ac i gynyddu gwerth eu gweithgaredd a cheisio cadw mwy o gyfoeth yn ein hardaloedd gwledig drwy sbarduno'r economi sylfaenol.

Rydym eisoes wedi:

- sicrhau £4 miliwn o fuddsoddiad i'r cynllun Arloesi Gwynedd Wledig i annog a chefnogi arloesedd ymhlith cymunedau a busnesau gwledig
- gweithredu cynllun i gynyddu argaeledd offer cyfrifiadurol cyhoeddus yn ein cymunedau gwledig
- sicrhau arian i ymestyn peilot gynhaliwyd gan Arloesi Gwynedd Wledig a gofod darpariaeth wi-fi cyhoeddus yn 8 o brif drefi / pentrefi gwledig Gwynedd
- cychwyn gweithredu cynlluniau Gwynedd o fewn Rhaglen ARFOR i gefnogi creu gwaith o fewn cadarnleoedd y Gymraeg.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- cefnogi buddsoddiad pellach i wella argaeledd bandeang cyflym mewn ardaloedd gwledig; i hyrwyddo'r defnydd o 'rhyngryd y pethe' a gwasanaeth ffôn symudol
- gweithio gyda Grŵp Llandrillo Menai a'r sector breifat er mwyn sefydlu hwb arloesi gwledig yng Nglynllifon gan roi sylw arbennig i'r sector bwyd a diod
- cwblhau prosiectau rhaglen ARFOR yng Ngwynedd a pharatoi'r achos ar gyfer cydweithio pellach yn rhanbarth gorllewin Cymru i'r dyfodol
- dysgu mwy am yr economi sylfaenol yng Ngwynedd a sut gellir ei chefnogi ymhellach
- dylanwadu yn genedlaethol ar ran anghenion cymunedau gwledig yn sgil Brexit.

Mwy o drigolion Gwynedd yn chwarae rhan lawn yn y byd gwaith

Blaenoriaeth Gwella 3

Mae nifer sylweddol o drigolion ym methu â chyflawni eu llawn botensial gan eu bod wedi eu tangyflogi neu wedi eu heithrio o gyflogaeth.

Mae bod y tu allan i'r byd gwaith yn lleihau cyfoeth trigolion a chynyddu'r galw ar adnoddau cyhoeddus, ac mae atal hyn yn rhan allweddol o'r agenda gwrth dlodi. Ceir budd uniongyrchol o fod mewn gwaith o ran cynyddu enillion, ond hefyd ceir budd ehangach o ran iechyd, cyfleoedd bywyd plant a balchder mewn cymunedau. Mae'r Cyngor felly'n awyddus i gefnogi pobl Gwynedd i ddod i mewn neu i aros yn y byd gwaith.

Rydym eisoes wedi bod yn:

- gweithredu Rhaglenni Cymunedau i Waith a Chymunedau i Waith a Mwy gan gyflogi tîm i ddarparu cymorth i drigolion sydd wedi eu heithrio o'r byd gwaith
- adolygu'r anghenion a'r cyfleoedd o fewn y farchnad lafur yn lleol i wneud yn siŵr ein bod yn annog pobl i ddatblygu'r sgiliau sydd eu hangen arnynt
- gweithio gyda chyflogwyr, yn arbennig o fewn y diwydiant ymwelwyr, i sicrhau fod mwy o bobl Gwynedd yn elwa o'r cyfleoedd
- cyflawni rhaglen i gefnogi trigolion Gwynedd i fagu'r sgiliau digidol sydd eu hangen i gael mynediad i waith ac aros mewn gwaith gan eu cynghori ar sut i reoli arian er mwyn sefydlogi eu hamgylchiadau.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- sicrhau parhad y cynlluniau Cymunedau i Waith a Chymunedau i Waith a Mwy
- ymestyn ein dull o weithio gyda chyflogwyr i sectorau newydd gan gynnwys manwerthu ac arlwyo
- cydweithio yn agos gyda'n partneriaid ledled gogledd Cymru a chydag Adran Gwaith a Phensiynau Llywodraeth y DU i wella cydlynad ein gwasanaethau
- diwygio ein darpariaeth i gefnogi trigolion i ddatblygu sgiliau digidol a rheolaeth ariannol
- ymestyn ein darpariaeth presennol i gefnogi trigolion sydd wedi dychwelyd i waith i gynyddu eu enillion.

Gwasanaeth Twristiaeth, Marchnata a Digwyddiadau

Mae'r diwydiant twristiaeth yn gyflogwr allweddol yng Ngwynedd. Gyda gwerth economaidd o dros £1biliwn, mae dros 15,000 o bobl yn gweithio yn y maes. Rydym yn helpu'r diwydiant i ddenu pobl drwy'r flwyddyn sy'n debygol o wario mwy yn lleol, megis ymwelwyr sy'n mwynhau'r awyr agored ac ymwelwyr sy'n ymddiddori yn hanes a diwylliant arbennig Gwynedd. Er

57,100

o ddilynwyr ar gyfryngau cymdeithasol Eryri,

Mynyddoedd a Môr yn 2018/19

mwyn cyflawni hyn yn fwy effeithlon rydym wedi ailddatblygu ein platfform marchnata Eryri Mynyddoedd a Môr yn ddigidol ac yn cydweithio gyda phartneriaid i adnabod blaenoriaethau i gefnogi prif gyrchfannau twristiaeth Gwynedd a'r sector yn ehangach.

Rydym hefyd yn cefnogi trefnwyr digwyddiadau i greu bwrlwm mewn cymunedau ar draws y sir. Mae digwyddiadau cyhoeddus yn cynnig cyfle masnachol i fusnesau lleol gyflenwi neu ddarparu gwasanaethau. Trwy gynnal digwyddiadau mae modd codi proffil Gwynedd a'i marchnata fel lle cyffrous a byrlymus i fyw, i ymweld ac yn leoliad delfrydol i fusnesau fuddsoddi. Rydym eisoes wedi bod yn llwyddiannus yn denu nifer o ddigwyddiadau proffil uchel cenedlaethol a rhyngwladol i'r sir a arweiniodd at fudd economaidd o £5.47m i Wunedd yn 2019/20.

Rydym yn awyddus i barhau â hyn yn 2020/21 a sicrhau bod busnesau lleol yn elwa o'r digwyddiadau. Bydd hyn yn arwain at gyfleoedd i hyrwyddo'r sir a chynyddu nifer y cyfleoedd i gwmnïau lleol weithio neu gynnig gwasanaethau i'r digwyddiadau.

Ein blaenoriaethau gwella yn 2020/21 fydd:

Elwa o Dwristiaeth

Blaenoriaeth Gwella I

Twristiaeth yw un o brif sectorau economaidd Gwynedd ac mae'n gyflogwr pwysig. Ond mae'r cynnydd mewn nifer ymwelwyr yn ychwanegu'n sylweddol i'r pwysau ar isadeiledd cyrchfannau'r sir; cost sy'n cael ei ysgwyddo'n bennaf gan drigolion Gwynedd.

Rydym eisoes wedi:

- sefydlu grŵp llywio gyda chynrychiolwyr o'r sector dwristiaeth ar draws Gwynedd i adolygu ein trefniadau i reoli twristiaeth yng Ngwynedd
- comisiynu astudiaeth i edrych ar opsiynau denu incwm newydd i Wynedd er mwyn ymateb i'r cynnydd yn y nifer o ymwelwyr
- cynnal 2 weithdy gyda Aelodau Cyngor Gwynedd ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri er mwyn cytuno ar gyfres o egwyddorion twristiaeth a blaenoriaethau i'r dyfodol.

Yn 2020/21 byddwn yn edrych i barhau i gydweithio gyda'r diwydiant twristiaeth a'n partneriaid i greu Cynllun Rheoli Twristiaeth newydd i Wynedd fydd yn ystyried y ffordd orau o gael y budd mwyaf i'r diwydiant ac i drigolion Gwynedd. Drwy wneud hyn, byddwn yn ceisio gwella cyfraniad y sector i gymunedau ac economi Gwynedd, gwella darpariaeth cyrchfannau'r sir ynghyd â chynyddu safon darpariaeth y diwydiant i ymwelwyr a phobl Gwynedd.

Gwasanaethau Morwrol

Gan fod tirwedd ac amgylchedd naturiol Gwynedd mor bwysig i ffyniant y sir, mae'r adran yn ceisio sicrhau **adnoddau diogel o ansawdd yn ein harbwr, ein marinas** ac ar draethau Gwynedd er mwyn creu atyniadau hamdden i bobl leol ac ymwelwyr. Mae'r adran yn rheoli 301km o arfordir Gwynedd gan ganolbwyntio ar 8 o draethau Baner Las, 4 harbwr a 2 hafan gan gynnwys Hafan Pwllheli sy'n cynnig llety i 400 o gychod.

1,777 o gychod a **923** o fadau dŵr personol wedi eu cofrestru yn ystod 2018/19

Yn 2020/21 byddwn yn:

- diweddarau Cynllun Rheolaeth Traethau Gwynedd
- gweithredu Strategaethau Carthu Harbwr Pwllheli a Doc Fictoria
- datblygu opsiynau rheoli Hafan a Harbwr Pwllheli i'r dyfodol.

Gwasanaeth Rhaglenni Adfywio

Mae nifer o ffactorau economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn cyfuno i wneud Gwynedd yn le arbennig i fyw, gweithio a mentro. Ond mae rhai o'r cymunedau lle nad ydi grym y farchnad yn gryf angen hwb ar adegau er mwyn gwyrddroi dirywiad, ac er mwyn ymateb i heriau sy'n eu hwynebu cyn gallu cyflawni potensial i'r dyfodol. Adfywio ydi'r broses yma ac mae'n **ymdrech fwriadol i gydweithio gyda pobl Gwynedd a phartneriaid i wella ardaloedd** er mwyn creu cymunedau iach, llewyrchus, deinamig a chynaliadwy gyda lle amlwg a chanolog i'r iaith Gymraeg.

Nid oes modd i un adran gyflawni amcanion agenda Adfywio Gwynedd ar ei phen ei hun. Er mwyn gwneud gwahaniaeth hirdymor a gwneud y defnydd gorau o adnoddau rhaid cydweithio ar draws adrannau'r Cyngor a chydag amrywiaeth o bartneriaid cenedlaethol, rhanbarthol a lleol. Mae Bwrdd Adfywio trawsadrannol wedi cael ei sefydlu ac yn ystod 2020/21 bydd yn cydweithio gyda phartneriaid er mwyn adnabod blaenoriaethau ar gyfer y dyfodol.

Ein blaenoriaethau gwella yn 2020/21 fydd:

Rhoi Treftadaeth Llechi Gwynedd ar waith

Blaenoriaeth Gwella I

Mae nifer o gymunedau mwyaf anghenus Gwynedd yn gyfoethog o ran treftadaeth ac yn gartref i Safleoedd Treftadaeth y Byd presennol neu arfaethedig, megis y cyn ardaloedd llechi traddodiadol.

Mae cyfle yma i ni ddefnyddio enwebiad Safle Treftadaeth y Byd fel arf i adfywio ein cymunedau llechi – hyrwyddo balchder yn ein treftadaeth, hyrwyddo uchelgais i'r dyfodol a chynyddu gwerth y diwydiant ymwelwyr.

Yn ystod 2019-20 cyflwynwyd enwebiad llawn o Wynedd i Lywodraeth y Deyrnas Gyfunol ac i UNESCO ar gyfer dynodiad Safle Treftadaeth y Byd. Rhoddwyd hefyd gynlluniau ar waith sydd wedi denu dros £1m o adnoddau ychwanegol i'r sir trwy'r Gronfa Dreftadaeth, Llywodraeth Cymru, Yr Undeb Ewropeaidd a Pharc Cenedlaethol Eryri trwy brosiect LleCHI.

Yn ystod 2020-21 byddwn yn parhau i gydweithio gyda thirfeddianwyr a rhanddeiliaid ar gynlluniau rheoli safle treftadaeth byd ac yn cydweithio gyda UNESCO er mwyn sicrhau'r statws i'r diwydiant llechi erbyn mis Gorffennaf 2021.

Trwy brosiect LleCHI, byddwn yn cydweithio gyda'r cymunedau llechi i greu rhaglen o weithgareddau adfywio yn yr ardaloedd hyn fydd yn gwella gwedd a golwg cymunedau, gwella ansawdd y profiad i ymwelwyr, ac yn arwain at gynnydd ym mherchnogaeth trigolion o'u treftadaeth, iaith a diwylliant.

Hybu Canol Tref

Blaenoriaeth Gwella I

Mae canol trefi bywiog yn gallu cyfrannu'n sylweddol at lewyrch economaidd a chymdeithasol ardaloedd lleol.

Mae "stryd fawr" nifer o drefi Gwynedd angen cefnogaeth i sicrhau eu bod ffynnu gan gynnal a chreu gwaith a darparu'r ystod o nwyddau a gwasanaethau sydd eu hangen ar drigolion ac ymwelwyr.

Rydym eisoes wedi:

- datblygu fframwaith adfywio ar gyfer canol dinas Bangor fel sail i dargedu adnoddau Rhaglen Adfywio Rhanbarthol Llywodraeth Cymru;
- cydweithio gyda busnesau yn ardal Caernarfon a Bangor i hyrwyddo'r Ardaloedd Gwella Busnes (BIDS) sydd wedi creu ardoll i'r busnesau wella'r profiad i'r ymwelydd;
- bod yn llwyddiannus yn targedu adnoddau Llywodraeth Cymru i sefydlu rhaglen fenthyg i uwchraddio adeiladau segur yn ardal Caernarfon, Bangor, Bethesda a Phenygroes;
- bod yn cydweithio gyda phartneriaid yn Harlech er mwyn sefydlu fframwaith i adfywio canol y dref;
- hyrwyddo rhaglen parcio am ddim Cyngor Gwynedd dros gyfnod y Nadolig i annog mwy o siopa yn ein trefi lleol.

Byddwn yn parhau i weithio fel Cyngor cyfan i edrych sut allwn ni gefnogi a hwyluso adfywio canol trefi er mwyn iddynt gynnal ystod o wasanaethau i drigolion lleol ac ymwelwyr o fewn amgylchedd fywiog â naws Gymreig. Bydd cynlluniau yn cael eu paratoi ar gyfer 13 o ddalgylchoedd yng Ngwynedd a hynny ar sail yr hyn sydd yn bwysig i drigolion o fewn y cymunedau hyn.

Gwasanaeth Cefnogi Cymunedau

Mae'r Adran yn darparu gwasanaethau er mwyn i bobl Gwynedd wneud ein cymunedau yn lefydd gwell i fyw. **Mae'n bwysig bod grwpiau gwirfoddol a mentrau lleol yn cael eu cefnogi i ymateb i gyfleoedd ac anghenion lleol.** Mae gan y Cyngor rwydwaith o swyddogion i gefnogi cymunedau a 'CIST' o grantiau i gefnogi prosiectau cymunedol penodol.

65

o brosiectau sy'n datblygu gwasanaeth newydd/diogelu mynediad at wasanaeth yn ystod 2018/9

Byddwn yn targedu rhai cymunedau yn fwy na'i gilydd gan roi sylw arbennig i gynllunio cefnogaeth i ardaloedd gyda'r anghenion mwyaf.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- ail lansio gwasanaeth Cefnogi Cymunedau ar draws Gwynedd
- mesur maint a natur y galw am gymorth gan gymunedau ac ystyried opsiynau i ddarparu'r gwasanaeth i'r dyfodol
- cyfrannu ar waith Bwrdd Adfywio'r Cyngor drwy arwain ar y gwaith o ymgysylltu gyda chymunedau i geisio adnabod blaenoriaethau lleol.

Gwasanaeth Llyfrgelloedd

Mae'r Cyngor yn darparu gwasanaeth mewn 9 prif lyfrgell, 4 llyfrgell gymunedol a 3 dolen clicio a chasglu ar draws y sir. Mae'n bwysig i bobl Gwynedd eu bod yn gallu menthyg llyfrau a llyfrau llafar, a lawrlwytho e-lyfrau, e-lyfrau llafar ac e-gylchgronau o'u dewis. Benthycwyd 491,745 o adnoddau gan bobl Gwynedd yn 2018-19. Ond nid yw holl drigolion Gwynedd yn gallu cyrraedd eu llyfrgell leol felly mae'r Cyngor hefyd yn darparu llyfrgell deithiol sy'n ymweld â 115 o arosfannau mewn trefi a phentrefi yn fisol, ac yn ymweld â 317 o unigolion sy'n derbyn Gwasanaeth Llyfrgell i'r Cartref. Mae Llyfrgelloedd Gwynedd hefyd yn cael eu comisiynu gan yr Adran Addysg i ddarparu gwasanaeth Lori Ni sy'n ymweld â phob Ysgol Gynradd, Arbennig a Chanolfannau Iaith ddwywaith y flwyddyn i fenthyg llyfrau darllen i blant 3-11 oed.

37,060
o bobol Gwynedd yn
aelodau o Lyfrgell

Mae pobl Gwynedd yn defnyddio'r llyfrgelloedd ar gyfer llawer iawn mwy na benthyc llyfrau. Maent yn lefydd croesawgar i bobl eu defnyddio ar gyfer amryw o weithgareddau – mynychu gweithgareddau fel sesiynau digidol, sesiynau ysgrifennu creadigol, sesiynau crefft neu grwpiau dysgwyr, sesiynau i fabanod neu amseroedd stori i blant, cael cymorth a mynediad at wybodaeth ar faterion megis iechyd a lles, chwilio am waith, neu wasanaethau lleol, yn ogystal â llungopio a sganio. Mae trigolion Gwynedd hefyd yn dod i ddefnyddio un o'r 96 o gyfrifiaduron, neu'r wi-fi, sydd yn y llyfrgelloedd yn rhad ac am ddim.

Derbyniodd gwasanaeth Llyfrgelloedd Gwynedd adroddiad ardderchog ar ei berfformiad yn 2018-19, sy'n dangos fod y gwasanaeth yn perfformio'n dda oddi mewn i Fframwaith Asesu Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- paratoi achos busnes am adnoddau i uwchraddio cyfleusterau Llyfrgell Pwllheli
- datblygu ac ehangu ein cynnig lechyd, Lles a Dysgu i oedolion yn ein llyfrgelloedd
- gwreiddio trefniadau hunan wasanaeth newydd ymhob llyfrgell ar draws y sir
- parhau i gydweithio gyda chymunedau a hyrwyddo mynediad i'r gwasanaeth newydd
- ystyried rôl llyfrgelloedd o fewn cymunedau ar gyfer y dyfodol.

Gwasanaeth Archifau

Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb statudol i **warchod ein cofnodion cyhoeddus a gwneud yn siŵr fod gan bobl fynediad atynt.** Rydym yn gwneud hyn trwy ddau archifdy yng Ngwynedd - Archifdy Caernarfon ac Archifdy Meirionnydd yn Nolgellau.

28,478
wedi defnyddio'r Gwasanaeth
Archifau yn 2018/19

Mae gan Archifdai Gwynedd ystod eang o ddogfennau, lluniau, mapiau a phapurau newydd, gyda'r ddogfen hynaf yn dyddio'n ôl i 1176. Ceir amrediad o gasgliadau cyhoeddus, swyddogol a phreifat sy'n adlewyrchu diwylliant a threftadaeth cymunedau Gwynedd. Mae'r Archifdai yn darparu

sesiynau blasu, a chyrsgiau hanes teulu ac yn cydweithio gydag ysgolion cynradd Gwynedd.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- hyrwyddo mynediad i'r gwasanaeth
- cydweithio gyda Llywodraeth Cymru ac archifau eraill ar draws gogledd Cymru i adnabod cyfleoedd i wneud y defnydd gorau o adnoddau archifau yn y rhanbarth
- gweithio gyda'r Adran Addysg i drafod cynnal y Gwasanaeth Addysg Archifau ac Amgueddfeydd i'r dyfodol
- adnabod cost digido'r casgliadau

Gwasanaeth Amgueddfeydd a'r Celfyddydau

Mae'r gwasanaeth yn rhedeg dwy amgueddfa yng Ngwynedd ac yn gyfrifol am edrych ar ôl casgliadau a chreu arddangosfeydd yn y ddwy, sef Storiell ym Mangor ac Amgueddfa Lloyd George yn Llanystumdwy.

Mae llawer o'n gwaith yn y maes celfyddydau cymunedol yn targedu **prosiectau ieched, lles, addysg a thaclo unigrwydd**. Mae'r gwasanaeth hefyd yn gyfrifol am ddyrannu grantiau celfyddydol er mwyn cefnogi safon a chyfleoedd celfyddydol i bawb.

Mae'r gwasanaeth yn cefnogi rhaglenni celfyddydol amrywiol er mwyn sicrhau fod y celfyddydau'n fyw yn ein cymunedau a bod mynediad at y celfyddydau yn ein hardaloedd gwledig.

Ein nod fydd parhau i gyfoethogi bywydau trigolion Gwynedd trwy hyrwyddo dealltwriaeth o'n hetifeddiaeth a'n diwylliant unigryw.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- gweithio gyda Chyfeillion Amgueddfa Lloyd George i greu ffordd newydd o reoli'r Amgueddfa
- sicrhau llwyddiant cynllun Storiell a sefydlu Ymddiriedolaeth Ddatblygu ar ei chyfer allai weithio gyda'r sector gelfyddydol a threftadaeth yng Ngwynedd yn y dyfodol
- gweithio gyda'r sector gelfyddydol i wireddu amcanion ein strategaeth newydd i'r celfyddydau
- cefnogi Ysgol Godre'r Berwyn i sefydlu cyfleusterau celfyddydol cymunedol newydd
- datblygu cynlluniau i uwchraddio cyfleusterau Neuadd Dwyfor ac adnabod modelau darparu cynaliadwy i'r dyfodol.

Gwasanaeth Hamdden a Pharciau Gwledig

Rydym yn cydweithio gyda phartneriaid yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol er mwyn ysbrydoli, cefnogi a galluogi pobl Gwynedd i fod yn egniol a byw eu bywydau yn iach.

Mae tueddiadau ieched trigolion Gwynedd ychydig is na'r cyfartaledd cenedlaethol. Gyda lefelau gordewdra plant 4 oed yng Ngwynedd ymysg yr uchaf yng Nghymru, mae'n allweddol fod Cyngor Gwynedd a phartneriaid yn ymateb a chreu'r amodau i hyrwyddo byw'n iach.

Mae gan Cyngor Gwynedd rwydwaith o 12 o ganolfannau hamdden ar draws Gwynedd sy'n denu 1.3 miliwn o ymweliadau bob blwyddyn. Mae'r ddarpariaeth yma yn galluogi trigolion Gwynedd o bob oedran i ddysgu sgiliau newydd a mwynhau cymryd rhan mewn gweithgareddau egniol mewn lleoliadau diogel.

82%

o blant yn
gallu nofio yn
11 oed yn
2018/19

Mae Cyngor Gwynedd wedi ymrwmo i barhau i ddarparu'r cyfleusterau hyn ac wedi sefydlu Cwmni Byw'n Iach Cyf. er mwyn rhedeg y canolfannau ar ei rhan i'r dyfodol. Mae'r adran wedi gosod cytundeb i'r Cwmni i reoli'r gwasanaeth o 1 Ebrill 2019 a byddwn yn

monitro'r cytundeb yn rheolaidd er mwyn sicrhau ansawdd y gwasanaeth.

Mae'r Cyngor hefyd yn rheoli parciau gwledig yng Nglynllifon a Phadarn. Mae'r parciau hyn yn safleoedd treftadaeth pwysig ac yn atyniadau poblogaidd i ymwelwyr. Ond mae'r parciau hefyd yn asedau gwerthfawr i wella llesiant trigolion Gwynedd a hyrwyddo byw'n iach. Bydd yr adran yn ceisio sicrhau mwy o fudd lleol i'r cymunedau o'r asedau hyn.

Yn ogystal â'r cyfleusterau hyn mae'r Cyngor yn cydweithio gyda phartneriaid er mwyn sicrhau bod rhaglen o weithgareddau egniol cynhwysol ar gael i bobl ifanc drwy'r tîm Chwaraeon am Oes mewn canolfannau, ysgolion, clybiau ac yn

49%

o blant yn cymryd
rhan mewn
chwaraeon 3
gwaith yr wythnos

y gymuned. Mae rhaglen o weithgareddau Cyfeirio i Ymarfer hefyd ar gael yng Ngwynedd i helpu lleihau effaith cyflyrau sy'n atal trigolion Gwynedd rhag ymarfer a gwella eu hiechyd. Mae cynnydd sylweddol wedi bod yn niferoedd y cleientiaid ar gyfer y gwasanaeth yma, yn arbennig yn y meysydd dementia a chyflyrau cronig, ac mae tystiolaeth glir yn dangos effaith y buddsoddiad ar ansawdd bywyd ac iechyd. Darperir y 2 raglen yma yng Ngwynedd drwy gytundeb gyda Chwmni Byw'n Iach.

Yn 2020/21 byddwn yn:

- cefnogi Cwmni Byw'n Iach i reoli canolfannau hamdden ar draws Gwynedd
- sefydlu trefniadau i uwchraddio a buddsoddi yn ein cyfleusterau hamdden
- cydweithio gyda phartneriaid er mwyn datblygu model newydd i ddarparu gwasanaeth Chwaraeon am Oes ar draws gogledd Cymru a sefydlu gwasanaeth datblygu chwaraeon newydd ar y cyd â Chwmni Byw'n Iach yng Ngwynedd
- cydweithio gyda Chyrff Llywodraethol Chwaraeon er mwyn cynnig ystod o weithgareddau cynhwysol sy'n ymateb i'r galw yng Ngwynedd a'r cyfleoedd arbennig sydd ar gael yn y sir drwy ein hadnoddau naturiol
- cydweithio gyda Chwmni Byw'n Iach i ddarparu'r gwasanaeth Cyfeirio i Ymarfer ar ran y Cyngor i'r dyfodol
- datblygu opsiynau rheoli Parciau Gwledig Glynllifon a Pharc Padarn i'r dyfodol.

Mae blaenoriaethau lleol wedi cael eu nodi yng Nghynllun y Cyngor ers 2018/19 gan ymateb i'r anghenion oedd wedi eu codi gan Gynghorwyr lleol. Mae'r adran wedi defnyddio'r blaenoriaethau hyn wrth ddatblygu eu rhaglenni gwaith ehangach, ac felly mae nifer o'r anghenion yn cael eu cyfarch drwy waith sydd eisoes wedi ei ddisgrifio yn y Cynllun Adran hwn.

Isod rydym yn rhestru'r blaenoriaethau lleol ochr yn ochr â'r rhaglen neu brosiect sydd wedi ei chynllunio er mwyn ymateb i'r angen lleol a sirol hwnnw.

Blaenoriaethau Lleol	Rhaglen
<p>Wrth ymgynghori gyda chynghorwyr lleol ardaloedd Porthmadog, Ffestiniog a Phenllyn yn ôl yn haf 2017, nodwyd dyhead i ddenu mwy o swyddi tymor hir sy'n talu cyflogau da er mwyn gwella sefyllfa economaidd trigolion lleol. Mae'r flaenoriaeth Creu Swyddi Gwerth Uchel yn datblygu cyfleoedd newydd yn Nhrawsfynydd a Llanbedr fydd yn elwa'r cymunedau hyn. Yn ardal Porthmadog, nodwyd yn ogystal fod pryder ymysg y cynghorwyr lleol ynglŷn â chyflwr rhai safleoedd segur yn yr ardal ac mewn ymateb i hyn byddwn yn effro i unrhyw gyfleoedd i gefnogi gwella neu aildddefnyddio'r safleoedd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Swyddi Gwerth Uchel • Hybu Canol Tref
<p>Wrth ymgynghori gyda chynghorwyr ardal Dolgellau daeth i'r amlwg fod cysylltedd gwael ffonau symudol a band eang yn llesteirio trigolion a busnesau'r ardal. Rydym yn ceisio sicrhau blaenoriaeth i'r sir gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cynlluniau yn y maes drwy'r ddilyn egwyddorion Gwynedd Ddigidol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gweledigaeth Twf Gogledd Cymru • Arloesi Gwynedd Wledig
<p>Yn ardaloedd Dyffryn Ogwen a Dyffryn Nantlle, nododd y cynghorwyr lleol fod hyrwyddo ac adfywio'r stryd fawr yn flaenoriaeth leol, ac rydym wedi gwneud ceisiadau amlinellol ar gyfer peth gweithgaredd adfywio yn yr ardaloedd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hybu Canol Tref
<p>Wrth ymgynghori gyda chynghorwyr ardal Bangor, nodwyd dyhead i wella edrychiad yr ardal leol ac i ymateb i siopau gwag, gan nodi dymuniad i gydweithio â phartneriaid megis busnesau lleol a Chynghorau Tref a Chymuned i greu incwm er mwyn cyfrannu at y gwaith. Gallai hyn yn ei dro gefnogi busnesau a chrefftwyr lleol. Rydym yn ystyried y cyfleoedd i adeiladu ar y gwaith a wneir eisoes ar y cyd ag Ardal Gwella Busnes Bangor a'n partneriaid yn lleol ac yn rhanbarthol er mwyn llunio ymateb. Mae arian grant ychwanegol i uchafu budd y Cynllun Benthyciadau di-log wedi ei sicrhau.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hybu Canol Tref
<p>Mae cyswllt hefyd gyda'r flaenoriaeth sirol ar gyfer rhoi Treftadaeth Llechi Gwynedd ar waith, a nodir uchod. Dylai adfywio'r ardaloedd yma wella unrhyw ddelwedd negyddol sy'n deillio o fod yn ardaloedd ôl-ddiwydiannol gan ryddhau eu potensial.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rhoi Treftadaeth Llechi Gwynedd ar waith
<p>Yn ardal Ffestiniog fe ddaeth i'r amlwg fod pryderon ymysg y cynghorwyr lleol pan gynhaliwyd sesiwn ymgynghori â hwy ynglŷn â dyfodol y Ganolfan Gymunedol a'r gwasanaethau a leolir yno, a gwnaeth y tîm Adfywio arolwg diweddar ar adeiladau cyhoeddus ar hyd a lled Gwynedd. Dangosodd yr arolwg fod defnydd aneffeithiol yn cael ei wneud o nifer o adeiladau cyhoeddus ym Mlaenau Ffestiniog gan gynnwys y Ganolfan Gymunedol. Mae cyfle yma, mewn cyfnod o gyni ariannol, i rannu adnoddau yn well i'r dyfodol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gwasanaeth Cefnogi Cymunedau

Mae'r gwaith dydd i ddydd yr Adran hon yn cyfrannu tuag at Amcanion Llesiant Gwynedd canlynol gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Ennill cyflog digonol i ni fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y sir.

Adran Tai ac Eiddo

Adran Tai ac Eiddo

Mae'r Adran Tai ac Eiddo yn adran newydd a sefydlwyd yn ystod 2019 gyda'r nod o hwyluso gallu'r Cyngor i wynebu un o'r heriau mwyaf yn y Sir, sef sicrhau digon o dai pwrpasol a safonol i gyfarch anghenion poblogaeth sydd yn newid.

Mae'r Adran hefyd yn gyfrifol am reoli asedau eiddo'r Cyngor er mwyn sicrhau eu bod yn addas ar gyfer darparu gwasanaethau i drigolion y Sir.

Materion Tai

Strategaeth Cartrefi i Bobl Gwynedd 2019-24

Blaenoriaeth Gwella 4

Mae'r galw am dai cymdeithasol a fforddiadwy i gartrefu trigolion Gwynedd ar hyn o bryd yn uwch na'r cyflenwad sydd ar gael, ac mae nifer cynyddol o bobl yn ddi-gartref neu o dan fygythiad o ddi-gartrefedd yng Ngwynedd. Nid yw ein ymateb hyd yma yn cyfarch anghenion y boblogaeth leol rŵan nac i genedlaethau'r dyfodol. Mewn ymateb i'r her yma rydym eisoes wedi llunio Strategaeth Dai sydd yn anelu i wneud y gorau o'n cyflenwad o dai yng Ngwynedd, i wella eu safon yn ogystal â gwella mynediad i dai drwy gryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i bobl i'w galluogi i fyw yn annibynnol o fewn eu cymunedau.

Mae'r Strategaeth Dai yn nodi bod diffyg cyflenwad yn amlwg yn broblem ac nid yw'r ffaith bod tua 10% o stoc tai'r sir yn ail gartrefi yn helpu'r sefyllfa. Yn sgil hynny rydym wedi gosod premiwm o 50% ar y Dreth Gyngor y mae disgwyl i berchnogion tai o'r fath ei dalu ac rydym hefyd wedi comisiynu gwaith ymchwil i ystyried pa newidiadau deddfwriaethol fyddai eu hngen er mwyn medru cael gwell rheolaeth ar y sefyllfa.

Yr hyn a welwyd yn sgîl cyflwyno premiwm ail gartrefi yw bod rhai perchnogion yn defnyddio'r ddarpariaeth yn y ddeddfwriaeth trethiant bresennol i symud y tŷ i'r gyfundrefn Dreth Busnes sy'n golygu nad yw'r Cyngor yn cael y mantais o'r premiwm, a thrwy hynny, yn colli'r cyfle i weithredu er mwyn ceisio gwneud rhywbeth am y lleihad yn y cyflenwad. Rydym yn arwain ar y gwaith o dynnu sylw'r Llywodraeth at y broblem yma ac yn pwysu am newid deddfwriaeth er mwyn sicrhau nad yw hynny yn digwydd yn y dyfodol.

Yn ystod 2020/21 byddwn yn defnyddio'r egwyddorion sydd wedi eu sefydlu yn y Strategaeth i lunio rhaglen o gynlluniau penodol er mwyn ceisio:

- sicrhau bod pobl Gwynedd yn gallu canfod cartref addas
- sicrhau bod neb yn ddi-gartref yng Ngwynedd
- cyfarch anghenion iechyd a llesiant pobl Gwynedd
- sicrhau bod cartrefi pobl Gwynedd yn gyfeillgar i'r amgylchedd
- parhau i ddwyn pwysau ar y Llywodraeth i newid y ddeddfwriaeth ar ymdriniaeth trethiant ail gartrefi.

Hyd yma mae'r Cyngor wedi bod yn defnyddio'r Grant Tai Cymdeithasol gan Lywodraeth Cymru i hwyluso gallu'r Cymdeithasau Tai i adeiladu mwy o dai i bobl leol. Yn y dyfodol byddwn yn edrych i ddefnyddio ein hadnoddau ein hunain i gyflymu'n gallu i gwrdd â'r her yn y maes yma.

Nifer o unedau newydd a ddatblygwyd gyda'r Grant Tai Cymdeithasol

Digartrefedd

Mae'r Gwasanaeth Digartrefedd yn darparu cyngor a chymorth i bobl sydd yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd. Mae'r tîm yn cyflawni dyletswydd statudol y Cyngor er mwyn cwrdd â gofynion y Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Mae eu gwaith yn cynnwys:

- helpu i atal digartrefedd cyn iddo ddigwydd
- asesu anghenion llety ac anghenion cefnogaeth unigolion a theuluoedd sydd dan fygythiad o fod yn ddigartref
- helpu i ffeindio rhywle arall i fyw pan fo unigolyn neu deulu yn wynebu dod yn ddigartref
- darparu llety dros dro mewn achosion o argyfwng, a sicrhau llety ar gyfer y rhai sydd mewn blaenoriaeth angen.

Nifer o bobl y bu i'r Uned Digartrefedd eu helpu yn ystod y flwyddyn

Llety Dros dro

Nifer o bobl ddigartref y darparwyd llety dros dro ar eu cyfer ar fyrder

2016/17 -	247
2017/18 -	289
2018/19 -	339

Mae'r gwasanaeth yn darparu nifer o lety dros dro nes bod eiddo parhaol ar gael i bobl ddigartref, gan gynnwys dwy hostel ym mherchnogaeth y Cyngor, 67 eiddo wedi eu prydlesu gan berchnogion preifat, a 21 eiddo wedi eu prydlesu gan Gymdeithasau Tai. Darparwyd llety ar gyfer 339 o deuluoedd/unigolion yn 2018/19.

Cefnogaeth tenantiaeth

Gan fod nifer o bobl ddigartref yn fregus, darperir cefnogaeth i sicrhau fod unigolion yn gallu cynnal eu tenantiaeth ac osgoi dod yn ddigartref eto. Mae cymorth yn cael ei rhoi ar nifer o faterion megis hawlio budd-daliadau, cymorth ar gyfer cynnal a chadw llety, deall hawliau a chyfrifoldebau, a cheisio am grantiau ar gyfer dodrefnu eiddo.

Cofrestr Tai Cymdeithasol

Mae'r tîm Opsiynau Tai Gwynedd yn gweinyddu'r Gofrestr Tai Cyffredin ac yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r darparwyr tai cymdeithasol yn y sir sef Adra,

Grŵp Cynefin a Thai Gogledd Cymru. Prif nod y tîm ydi blaenoriaethu mynediad at dŷ cymdeithasol ar sail y mwyaf anghenus yn ein cymunedau ac i ddarparu cyngor i drigolion ar yr opsiynau tai sydd ar gael yng Ngwynedd. Gyda chymorth Opsiynau Tai Gwynedd llwyddodd dros 600 o deuluoedd i gael tenantiaeth gymdeithasol newydd yn 2019.

Nifer o deuluoedd y rhoddwyd tenantiaeth o'r newydd iddynt mewn tŷ cymdeithasol yn ystod y flwyddyn

2017 - 580

2018 - 610

2019 - 687

Cynllun ail leoli ffoaduriaid

Ers 2016 mae Gwynedd wedi cyfrannu at gynllun Llywodraeth y DU i Ailsefydlu Pobl Fregus o Syria. Ymrwymodd y Cyngor i groesawu a chartrefu hyd at 40 o unigolion oedd wedi gorfod ffoi o Syria yn dilyn y rhyfeloedd yno. Bellach rydym wedi cyflawni ein haddewid fel Cyngor ac ymfalchïo o fod wedi gallu helpu 8 teulu i ymgartrefu yng Ngwynedd.

Yn sgil llwyddiant y cynllun hwn, mae'r Cyngor bellach wedi ymrwmo i groesawu hyd at 20 o ffoaduriaid mwyaf bregus sy'n cael eu hadnabod gan Uchel Gomisiwn Ffoaduriaid y Cenhedloedd Unedig (UNHCR) fel rhan o'r cynllun Ffoaduriaid Byd Eang dros y tair blynedd nesaf.

Safle teithwyr

Mae gofyn statudol ar bob Awdurdod Lleol i gwrdd â'r angen am safleoedd addas ar gyfer teithwyr. Mae safle pwrpasol yn cael ei rheoli gennym yn Llandygái ers blynnyddoedd lawer ac yn dilyn derbyn cymorth grant gan Lywodraeth Cymru bu buddsoddiad o £1.8m yno yn ddiweddar i wella'r cyfleusterau ac ymestyn y ddarpariaeth i gwrdd â'r gofyn o fewn y Sir.

Gorfodaeth Tai

Pwrpas y Tîm Gorfodaeth yw sicrhau cartrefi safonol, cynnes a diogel i denantiaid o fewn y Sir. Rydym yn gyfrifol am orfodi safonau mewn 9,000 o dai rhent preifat a 8,500 o dai cymdeithasol yng Ngwynedd.

Rydym hefyd yn gofalu am Gynllun Trwyddedu Tai Aml Ddaliadaeth (HMO's) sydd yn gwirio fod tai o'r fath yn cyrraedd y safonau disgwylidig. Ar hyn o bryd mae 900 o dai aml ddeiliadaeth wedi derbyn trwydded gennym yn dilyn proses archwilio fanwl.

Mae'r Uned hefyd yn gweithio ar y cyd gyda Rhentu Doeth Cymru i gynnal cofrestr cenedlaethol o dai rhent, yn archwilio anheddau ar gyfer achosion y Swyddfa Gartref, delio gyda dros 300 o gwynion blynyddol yn ymwneud ag achosion o niwsans, ymdrin â phroblemau yn deillio o dai gwag ac yn ymdrin ag oddeutu 20 achos blynyddol o ddadfeddiannu anghyfreithlon.

Addasiadau i Dai

Mae'r Uned hon yn gyfrifol am hybu annibyniaeth a lles trigolion Gwynedd drwy ddarparu addasiadau prydlon a safonol i dai oedolion a phlant sydd ag anableddau corfforol. Buddsoddir oddeutu £1.3m y flwyddyn ar gynlluniau megis creu ystafelloedd ymolchi hygyrch, gosod rampiau y tu allan i'r tŷ, codi estyniadau ayb. Mae oddeutu 30 o'r rhain yn gyfeiriadau a dderbynnir gan ysbytai er mwyn galluogi i gleifion allu dychwelyd adref. Rydym hefyd yn ariannu oddeutu 900 y flwyddyn o fân addasiadau megis gosod canllawiau, rampiau symudol ac addasiadau bychain eraill.

Mae'r uned yn gweinyddu benthyciadau di-log ar gyfer atgyweirio tai mewn cyflwr gwael sydd mewn perchnogaeth trigolion ar incwm isel, mae galw sylweddol a chyson ar y benthyciadau hyn.

Tai Gwag

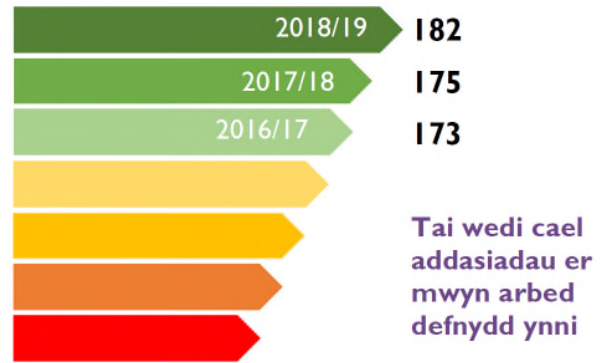
Mae oddeutu 1,300 o dai gweigion yng Ngwynedd ar yn o bryd, ac mae gennym rôl bwysig wrth geisio dod a'r tai yma yn ôl i ddefnydd er mwyn cyfrannu at y nifer o dai fforddiadwy sydd ar gael i bobl leol. Ers 2008 mae dros 500 o dai gwag wedi dod yn ôl i ddefnydd drwy ddulliau megis cynnig grantiau i brynwyr tro cyntaf, darparu benthyciadau i landlordiaid a defnyddio pwerau gorfodaeth. Mae hyn wedi arwain at allu cartrefu dros 1,000 o bobl leol mewn tai oedd yn arfer bod yn wag ers peth amser.

Mae ein llwyddiant yn y maes yma wedi denu buddsoddiad allanol, megis £1.45m o arian Llywodraeth Cymru yn 2018-2021 ar gyfer gogledd y Sir. Yn y blynyddoedd nesaf byddwn yn parhau i roi blaenoriaeth i'r maes hwn ac yn edrych hefyd i ddefnyddio ein adnoddau i brynu tai gwag pan fo'r cyfle i wneud hynny.

Tlodi Tanwydd

Mae rhan fwyaf o adnoddau'r Llywodraeth yn y maes yma'n cael ei gyfeirio tuag at y Cymdeithasau Tai ond mae'r Cyngor wedi gallu gwneud cyfraniad gwerthfawr yn y maes pwysig yma hefyd. Mae gennym nifer o gynlluniau sy'n cael eu hariannu o wahanol ffynonellau gyda'r nod o gynorthwyo'r rhai sydd fwyaf tebygol o ddiodesd o dodi tanwydd.

Materion Eiddo

Pwrpas y Gwasanaethau Eiddo yw sicrhau fod gennym eiddo sy'n addas i ddarparu gwasanaethau'r Cyngor a rheoli'n asedau eiddo yn effeithiol ac effeithlon.

Mae'r Cyngor yn berchen ar 967 o adeiladau wedi eu lleoli ar 478 o safleoedd ledled y Sir. Mae'r rhain yn bennaf yn adeiladau a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau i drigolion Gwynedd ond rydym hefyd yn berchen ac yn defnyddio eiddo anweithredol i hyrwyddo amcanion y Cyngor e.e. datblygu'r economi, darparu gofal cymdeithasol ayb. Mae nifer o'r eiddo anweithredol yma'n cael eu prydlesu i fusnesau lleol a sefydliadau eraill, sydd yn creu incwm refeniw blynyddol oddeutu £1.1m i'r Cyngor.

Cynnal a Chadw

Mae'r uned Cynnal a Chadw adeiladau yn darparu desg gymorth 24/7 er mwyn delio gyda oddeutu 8,000 o alwadau y flwyddyn am waith trwsio adeiladau. Mae nifer o'r rhain yn alwadau am waith lle bo angen ymateb brys er mwyn osgoi cau adeilad.

Er mwyn cyflawni'r gwaith hwn rydym yn gweithio mewn partneriaeth gyda nifer o gontractwyr lleol ond hefyd rydym wedi datblygu tîm mewnol o grefftwyr sy'n gallu delio gyda gwaith adeiladu, gwaith coed, gwaith plymwr ayb. Byddwn yn datblygu'r tîm mewnol ymhellach eleni drwy ychwanegu dau drydanwr.

Diogelwch Eiddo

Rydym yn sicrhau fod ein hadeiladau yn ddiogel i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau i drigolion Gwynedd drwy sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r lluo o gyfrifoldebau statudol a sicrhau fod gennym raglen cynnal a chadw effeithiol. Rydym yn rheoli risgiau asbestos, Clefyd y Lleng Filwyr, Radon a risgiau tân ac yn sicrhau fod systemau trydanol, nwy, olew, dwr ayb yn ddiogel ar gyfer y miloedd o drigolion y Sir sy'n treulio amser yn ein hadeiladau bob dydd.

Datblygu Eiddo

Ysgol newydd Y Garnedd fydd yn agor ym Medi 2020

Pwrpas yr Uned yw datblygu adeiladau newydd neu addasu ac adnewyddu adeiladau presennol i wella'r gwasanaeth a roddir i drigolion Gwynedd.

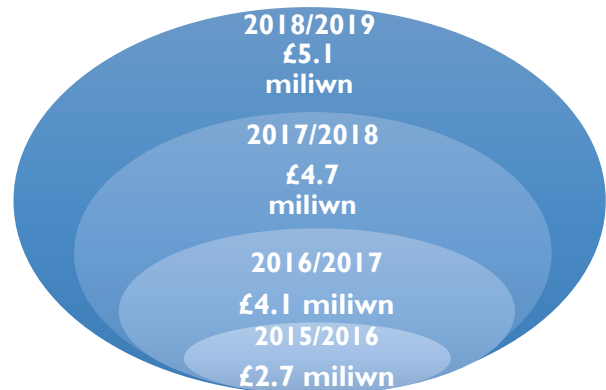
Drwy gydweithio'n agos gyda'r Tim Moderneiddio Addysg bu i'r Uned Datblygu Eiddo gwblhau rhaglen £51m o adeiladau ysgol newydd dros y 6 mlynedd ddiwethaf a bellach mae rhaglen newydd £56m wrthi'n cael ei datblygu ar gyfer y pum mlynedd nesa.

Mae'r tim hefyd wrthi'n cyflawni rhaglen o welliannau ac estyniadau i gartrefi gofal y sir ynghyd â rhaglen o unedau blynyddoedd cynnar i gyfarch yr angen mewn nifer o gymunedau unigol ledled Gwynedd.

Rheoli Stadau

Ein pwrpas yw sicrhau fod y Cyngor yn derbyn y gwerth gorau wrth reoli ei bortffolio asedau eiddo a sicrhau mai dim ond yr asedau hynny sydd wirioneddol eu hangen arnom sydd yn cael eu cadw. Dros y degawd diwethaf rydym wedi gallu lleihau maint stad eiddo'r Cyngor dros 25% gan sicrhau fod ein gwariant ar gynnal a darparu adeiladau cyn lleied â phosib er mwyn rhyddhau adnoddau ariannol ar gyfer darpariaeth gwasanaethau rheng flaen.

Incwm cronus o werthu eiddo

Y tîm Stadau sydd hefyd yn gyfrifol am reoli holl brydlesi'r Cyngor gan gynnwys y Stad Manddaliadau a'r portffolio Eiddo Diwydiannol gan gynnwys Canolfannau Menter Intec ac Mentec gan greu incwm rhent blynyddol o dros £1.1m.

Rheoli Swyddfeydd

Mae'r Tîm Swyddfeydd yn darparu gofod swyddfa ar gyfer oddeutu 1,500 o staff mewn 7 adeilad sylweddol, gan gynnwys yr holl wasanaethau perthnasol y mae hynny yn ei olygu fel gofalu, glanhau a threfniadau diogelwch ar gyfer yr adeiladau a'u defnyddwyr.

Gwasanaeth Glanhau

Rydym hefyd yn darparu **gwasanaeth glanhau** ar gyfer nifer sylweddol o adeiladau amrywiol a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau rheng flaen y Cyngor. Rydym hefyd yn ddarparwr i sefydliadau allanol.

Uned Cadwraeth Ynni

Yn dilyn mabwysiadu ein Cynllun Rheoli Carbon, mae'r Tîm Ynni yn gweithredu nifer o brosiectau i **leihau allyriadau carbon**. Mae gwaith y tîm i leihau ein defnydd wedi creu arbedion referniw blyneddol o dros £1.1m i'r Cyngor. Rydym wedi cychwyn y gwaith o adnabod sut allwn ni gyfrannu ymhellach tuag at ddyhead y Cyngor i wynebu'r argyfwng hinsawdd.

Mae rhaglen i godi ymwybyddiaeth ymysg plant ysgol wedi bod yn rhan bwysig o'r gwaith hwn gan ddefnyddio cymeriadau megis Sbarci a Fflic. www.sbarciafflic.org

Rheoli Pla a Wardeiniaid Cŵn

Rydym yn cynnig gwasanaeth rheoli a difa pob math o bla drwy gontractau a thrwy ymateb i alwadau dyddiol gan y cyhoedd am gymorth i reoli pla yn eu cartrefi neu fusnesau.

Rydym hefyd yn cyflawni'r gwasanaeth statudol i ofalu am gŵn strae.

Teleofal

Rydym yn darparu gwasanaeth gosod a chynnal a chadw offer Teleofal i drigolion Gwynedd. Mae hwn yn wasanaeth poblogaidd tu hwnt gan unigolion bregus a'u teuluoedd gyda'r defnydd o Dechnoleg Gynorthwyol yn galluogi i bobl barhau i fyw yn annibynnol yn eu cartref.

Mae gwaith yr adran hon yn cyfrannu tuag at rai o Amcanion Llesiant Gwynedd, gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib

Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y sir.

Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd

Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd (YGC)

Mae Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd (YGC) yn gweithredu fel adran fasnachol sy'n dod ag incwm i'r Cyngor, tra hefyd yn ymgymryd â swyddogaethau statudol ym maes dŵr a rheoli llifogydd. Drwy gyfuno'r masnachol a'r statudol mae YGC yn gallu cynnal swyddi safon uchel tra'n cadw arbenigedd o fewn y sir. Mae'r Adran yn arbenigo mewn meysydd peirianyddol ac adeiladu.

Dŵr a Llifogydd

O ganlyniad i Newid Hinsawdd, mae bygythiadau erydiad arfordirol a llifogydd yn gwaethygu. Ein bwriad yw i reoli a lleihau effeithiau'r bygythiadau hyn ar bobl Gwynedd. Mae hefyd deddfwriaethau cenedlaethol sy'n gosod cyfrifoldebau statudol ar y Cyngor.

Blaengynllunio ac Adnabod Risg

Yn unol ag amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015), mae'n hanfodol ein bod yn blaengynllunio i gadw'n cymunedau yn ddiogel, yn iach ac yn hyfyw i'r dyfodol. Mae newid hinsawdd yn creu heriau penodol, ac mae'r maes llifogydd wedi'i gydnabod fel maes blaenoriaeth yn rhyngwladol.

Er mwyn blaengynllunio am yr heriau hyn, rydym yn mynd ati i greu darlun o berygl llifogydd ar draws Gwynedd drwy ddadansoddi'r data sy'n cael ei gasglu gennym yn ogystal â data allanol swyddogol arall megis rhagolygon hinsawdd a lefelau'r môr. Hyn oll sydd, wedyn, yn sail i'n Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd.

Mae'r Gwasanaeth hefyd yn annog cydweithrediad rhwng y Cyngor gyfan a rhanddeiliaid amrywiol (megis Cyfoeth Naturiol Cymru, Dŵr Cymru a'n cymunedau) i sicrhau ein bod yn cymryd pob cyfle posib i gydweithio i addasu ac amddiffyn rhag llifogydd. Mae ceisiadau grant llwyddiannus yn sicrhau buddsoddiad yn isadeiledd Gwynedd sy'n cynyddu gwytnwch ein cymunedau yn wyneb risgiau llifogydd. Rydym wedi adnabod bod angen cefnogaeth barhaus ymhob cymuned er mwyn sicrhau gwytnwch cynaliadwy i liniaru'r risgiau yma i'r dyfodol.

Isod, fe welwch grynodedeb o'r gwaith casglu data sy'n bwydo i mewn i'r gwaith hwn.

Archwiliadau i Achosion o Llifogydd

Mae ymchwilio i ddigwyddiadau o lifogydd yn ddyletswydd arnom o dan y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr. Ers i'r Ddeddf ddod yn weithredol yn 2010 mae YGC wedi ymchwilio i 42 digwyddiad o lifogydd mewnol bob blwyddyn, ar gyfartaledd. Rydym hefyd yn casglu gwybodaeth wrth ddarganfod diffygion, neu dderbyn unrhyw bryderon gan drigolion Gwynedd sy'n gysylltiedig â llifogydd. Ein nod yw ymateb i'r rhain yn yr amser byrraf posib.

Cynnal a Chadw Asedau Atal Llifogydd

Rydym yn gyfrifol am gynnal 229 o asedau arfordirol sy'n ymestyn ar hyd 19km o amddiffynfeydd arfordirol, a 52 o asedau sy'n rheoli'r risg o lifogydd o gyrsiau dŵr cyffredin. Mae arolygu a chynnal yr asedau hyn yn hanfodol wrth warchod cymunedau Gwynedd. Rydym yn rhoi sgôr o 1 i 5 (gydag 1 yn golygu 'fel newydd') i

bob ased, ac yn gosod targed cyflwr i bob un. Ein nod yw i bob ased yng Ngwynedd gyrraedd ei darged cyflwr i sicrhau eu bod yn lliniaru risgiau llifogydd i bobl Gwynedd. Rydym hefyd yn cynnal ac yn gweithredu rhaglen fonitro arfordirol sy'n asesu newidiadau i'r arfordir. Bydd hyn, oherwydd effaith newid hinsawdd, yn effeithio ar ein cymunedau arfordirol fwyfwy yn y blynyddoedd i ddod.

Ein Rôl yn y Drefn Gynllunio

Cyngor Gwynedd yw'r Awdurdod Llifogydd Arweiniol Lleol ac felly mae gan YGC rôl i atal datblygiadau a gweithgareddau a allai gyfrannu at berygl llifogydd. Mae'r rhain yn bennaf yn cynnwys:

- Rhoi cyngor ar geisiadau cynllunio
- Cynghori ar waith mewn cyrsiau dŵr a chaniatáu ceisiadau perthnasol – ar gyfartaledd yn flynyddol, rydym yn derbyn 50 cais sy'n cael effaith ar neu yn rhwystro'r llif mewn cwrs dŵr cyffredin. Rydym yn sicrhau bod y gwaith adeiladu'n cael ei wneud mewn modd sydd â'r effaith lleiaf posib i berygl llifogydd a'r amgylchedd. Mae gofyniad statudol arnom i ymateb mewn 28 diwrnod ond y nod ym mhob achos yw i gymeradwyo ceisiadau cyn gynted ag y bo modd.

Cymeradwyo Systemau Traenio Cynladwy

Ers Ionawr 2019 mae angen i fathau penodol o ddatblygiadau dderbyn caniatâd Systemau Traenio Cynladwy (SuDS). Cyn cychwyn adeiladu mae angen i ddatblygwyr ystyried sut y byddent yn rheoli dŵr ar y safle er mwyn sicrhau ansawdd y dŵr a lleihau'r risg o lifogydd i'r dyfodol.

Rydym yn gorff cymeradwyo SuDS ac hefyd yn cynnig cymorth cyn cais i helpu datblygwyr i gwrdd â'r gofynion newydd.

Yn 2020/21, a thu hwnt, byddwn yn parhau i ddatblygu cynlluniau er mwyn denu buddsoddiadau i liniaru risgiau llifogydd i drigolion Gwynedd ac yn codi ymwybyddiaeth o'r risgiau hyn drwy'r sir mewn ymgais i gynyddu gwytnwch ein cymunedau wrth eu wynebu.

Gwasanaethau Ymgynghorol

Mae YGC yn dylunio a rheoli prosiectau sy'n ymwneud â ffyrdd, strwythurau, adeiladau ac ati yng Ngwynedd a thrwy Gymru. Rydym yn creu a chynnal swyddi o ansawdd na fyddent yn y sir fel arall, a thrwy ddenu ffioedd am ein gwaith rydym yn cyfrannu tuag at gostau cynnal Cyngor Gwynedd.

Rydym yn darparu gwasanaethau ymgynghorol amrywiol yn y meysydd isod:

- adeiladu ac isadeiledd,
- dŵr ac amgylchedd,
- technegol, a
- busnes a rheoli prosiectau.

Perfformiad Cyllidol

	2016/17	2017/18	2018/19
Trosiant	£5.5m	£5.3m	£5.3m
Elw/Colled	+ £96.5k	+ £81k	+ £59k

Fel rhan o'r gwasanaethau yma, gallwn wneud gwaith pensaernïol, syrfeio, dylunio, archwilio ac asesu, modelu hydroleg, geodechnegol a llawer mwy.

Mae'r gwaith yma'n chwarae rôl hanfodol yn ein gallu i wireddu ein gofynion statudol mewn perthynas â llifogydd ac erydiad arfordirol. Mae hyn oherwydd fod ein gallu i ddenu ffioedd am ein gwaith ymgynghorol yn ein galluogi i adeiladu arbenigedd technegol a gwyddonol o fewn y Cyngor a dal ein gafael ar yr arbenigedd hwnnw. Yn ei dro, mae'r arbenigedd yma'n darparu'r seiliau i ni allu denu grantiau'n llwyddiannus drwy ddatblygu cynlluniau gwaith rheoli risg llifogydd sy'n arloesol ac yn gynaliadwy. Mae'r gwasanaethau ymgynghorol felly yn allweddol i'n caniatáu ni i warchod pobl Gwynedd yn wyneb effeithiau newid hinsawdd.

Yn 2020/21 byddwn yn canolbwyntio ar ychwanegu i'n rhestr o gleientiaid er mwyn cynyddu'r buddsoddiad rydym yn ei ddenu tra hefyd yn ymestyn yr amrediad o wasanaethau proffesiynol y gallwn eu cynnig.

Mae'r gwaith dydd i ddydd yr adran hon yn cyfrannu tuag at Amcanion Llesiant Gwynedd canlynol gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn eu cymunedau

Cael manteisio ar harddwch amgylchedd naturiol y sir

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol

Mae'r adran yn atgyfnerthu gallu'r Cyngor i ddarparu'r gorau i drigolion Gwynedd trwy gyfuniad o wasanaethau cefnogol, arbenigol a rheng-flaen. Mae hyn yn rhoi cyfle i weddill y Cyngor ganolbwyntio ar y gwasanaethau eraill a ddarperir yn uniongyrchol i'r cyhoedd.

Cyswllt Cwsmer

Mae Galw Gwynedd, o'i ganolfan ym Mhenrhyndeudraeth, yn ymateb i alwadau ffôn, negeseuon e-byst a cheisiadau am wasanaeth ar-lein ar ran gwasanaethau'r Cyngor. Mae Siop Gwynedd yn Nolgellau, Pwllheli a Chaernarfon yn gweithredu fel siop-un-stop a derbynfa i'r un pwrpas, yn ogystal â gweithredu fel pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer y Gwasanaethau Trethi a Budd-dal.

Ateb galwadau ffôn, ar gyfartaledd o fewn 36 eiliad

Derbynnir tua 200,000 galwad ffôn yn Galw Gwynedd bob blwyddyn, a daw o leiaf 20,000 o ymwelwyr i Siopau Gwynedd yn flynyddol.

I'r dyfodol byddwn yn:

- adolygu a chyflwyno trefniadau newydd i'r gwasanaeth switsfwrdd er mwyn gwella gwasanaeth i gwsmeriaid,
- ail-strwythuro er mwyn sicrhau y gellir darparu yr ystod llawn o wasanaethau ymhob un o'n Canolfannau Cyswllt Cwsmer,
- datblygu'r defnydd presennol o "web-chat" ac ymestyn y gefnogaeth i ddefnyddwyr ein gwasanaethau ar-lein.

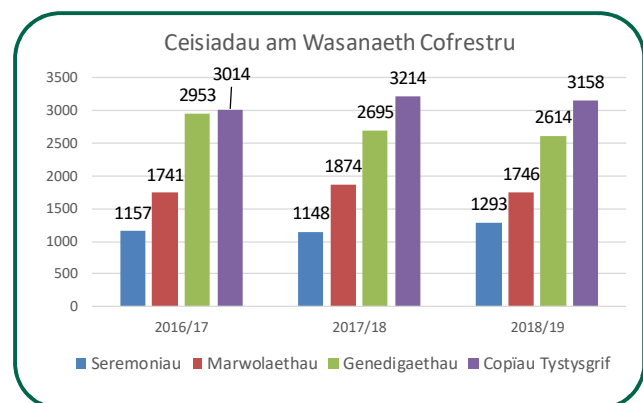
Cofrestru

Mae'r Cyngor yn darparu gwasanaeth cofrestru o bedwar lleoliad ar draws y sir gan gynnwys Ysbyty Gwynedd.

Cofrestrwyd dros 5,000 o briodasau, partneriaethau sifil, genedigaethau a marwolaethau yn ystod y flwyddyn ddiwethaf a derbyniwyd dros 3,000 o geisiadau am dystysgrifau. I'r dyfodol byddwn yn:

- ail-edrych ar drefniadau gwaith ar draws y gwasanaeth,
- datblygu hunan wasanaeth ar gyfer apwyntiadau genedigaethau, marwolaethau a cheisiadau am dystysgrifau,
- cryfhau ein trefniadau parhad gwasanaeth.

Cyfathrebu ac Ymgysylltu

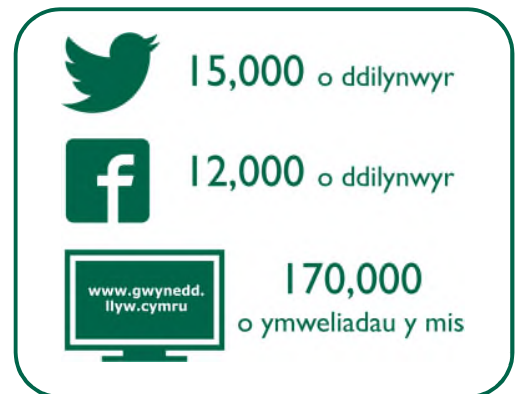

Mae'r Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu yn hwyluso deialog ddwyffordd gyda phobl Gwynedd, staff a chynghorwyr.

Mae'r cyfathrebu yma yn cynnwys cynnal perthynas ragweithiol gyda'r cyfryngau, cynnal gwefan a chyfrifon gwefannau cymdeithasol y Cyngor, cyhoeddi Newyddion Gwynedd, cydgorddio cyfleoedd i bobl Gwynedd leisio barn ar waith y Cyngor a chynnal trefniadau cyfathrebu mewnol y Cyngor.

I'r dyfodol byddwn yn:

- gwella'r drefn o adnabod a blaenoriaethu'r prif negeseuon a'r prif faterion er mwyn sicrhau bod pobl Gwynedd yn derbyn yr wybodaeth maent ei angen,
- ymgymryd â gwaith datblygu ac ymgysylltu i sefydlu os yw gwefan y Cyngor yn parhau i gwrdd ag anghenion ac i adnabod unrhyw gamau fydd angen eu cymryd i'r dyfodol,
- gweithredu cynlluniau cyfathrebu mewnol mewn ymateb i negeseuon sy'n deillio o'r Arolwg Staff.

Cefnogi Busnes y Cyngor

Mae'r gwasanaeth hwn yn cydlynu trefniadau ar gyfer cyhoeddi Cynllun y Cyngor, Cynllun Cydraddoldeb ac adroddiadau perfformiad y Cyngor yn ogystal â darparu cefnogaeth weithredol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, cynghori ar drefniadau prosiect a rheoli prosiectau, adolygiadau gwasanaeth ac ymchwiliadau craffu. Byddwn yn helpu gwasanaethau'r Cyngor i roi ystyriaeth deg i gydraddoldeb a hawliau pob unigolyn, ystyried gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn cynorthwyo swyddogion a chynghorwyr i herio cynlluniau ac arferion gwaith.

Elfen arall o waith y gwasanaeth yw cefnogi gwaith y *Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus* lle mae cynghorau Gwynedd ac Ynys Môn yn ogystal â'r *Bwrdd Iechyd, Cyfoeth Naturiol Cymru* a'r *Gwasanaeth Tân* ac *Achub* yn cydweithio er mwyn gwella lles trigolion mewn sawl maes.

I'r dyfodol byddwn yn:

- gweithredu ar y rhaglen waith o fewn Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-24 er mwyn sicrhau fod cydraddoldeb wedi'i wreiddio yn holl waith y Cyngor,
- cychwyn ar y gwaith o adolygu a diweddarau'r asesiadau llesiant a gyhoeddwyd ar gyfer yr 14 ardal llesiant sydd yng Ngwynedd a Môn.

Sicrhau Tegwch i Bawb

Blaenoriaeth Gwella 3

Er mwyn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth rydym yn wneud rhaid i ni yn gyntaf adnabod unrhyw rwystrau sy'n wynebu rhai pobl wrth chwilio am, neu dderbyn, gwasanaethau gan y Cyngor. Er ein bod, dros y blynyddoedd, wedi casglu llawer o wybodaeth, nid ydym yn teimlo ein bod wedi clywed gan ystod digon eang o bobl.

Ein bwriad felly yw cynnal ymchwiliad trylwyr o farn pobl Gwynedd sydd â nodweddion gwarchoddedig (fel maent yn cael eu nodi yn Neddff Cydraddoldeb 2010) am y gwasanaethau mae'r Cyngor yn eu cynnig. Byddwn yn gwneud hynny nid yn unig drwy holiadur ar bapur ac ar lein ond hefyd drwy gyfarfod hefo ystod eang o bobl a defnyddio dulliau creadigol er mwyn cyrraedd pawb.

Bydd yr ymgysylltiad yma yn digwydd yn 2020/21 fel rhan o Gynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-24. Byddwn yn creu Cynllun Gweithredu pellach yn seiliedig ar y dystiolaeth rydym yn ei dderbyn.

Ymchwil a Gwybodaeth

Er mwyn i bob gwasanaeth yn y Cyngor fod yn gweithio'n llwyddiannus yn unol ag egwyddorion Ffordd Gwynedd maent angen deall beth ydi anghenion eu cwsmeriaid, yn gallu mesur os ydyn nhw'n cyflawni yr hyn sy'n bwysig i'w cwsmeriaid, ac yn gwneud penderfyniadau ar sail tystiolaeth o'r effaith ar bobl Gwynedd. I wneud hyn i gyd mae gwybodaeth – ei gasglu, ei gadw, a'i ddadansoddi – yn hollbwysig. Mae'r gwasanaeth yma i gefnogi gwasanaethau'r Cyngor i wneud hyn.

Gan bod cymaint o wybodaeth yn cael ei ddal ar gyfer darparu gwasanaethau'r Cyngor, yn cynnwys gwybodaeth am bobl, mae angen gwneud yn siŵr fod y trefniadau ar gyfer creu, cadw, rhannu a defnyddio'r wybodaeth yma yn gweithio'n iawn ac yn cydymffurfio â deddfwriaeth.

I'r dyfodol byddwn yn:

- cydweithio hefo'r Gwasanaeth Cefnogi Busnes i wella'r dystiolaeth sydd ar gael i wasanaethau'r Cyngor ynglŷn â natur ac anghenion ardaloedd lleol yng Ngwynedd,
- datblygu'r wybodaeth a dadansoddiadau mae rheolwyr y Cyngor yn ei gael ynglŷn â'u gweithlu a gwneud yr wybodaeth yma yn haws i gael mynediad ato,
- gwneud y mwyaf o botensial system rheoli dogfennau a chofnodion newydd y Cyngor (iGwynedd), gan helpu gwasanaethau i ddatblygu pethau sy'n hwyluso ffyrdd o weithio a dileu camau diangen,
- sicrhau bod trefniadau ac arferion gwaith cadw a rhannu gwybodaeth yn sicrhau bod y defnydd o ddata yn ddiogel ac yn cydymffurfio â deddfwriaeth ar bob adeg.

iGwynedd

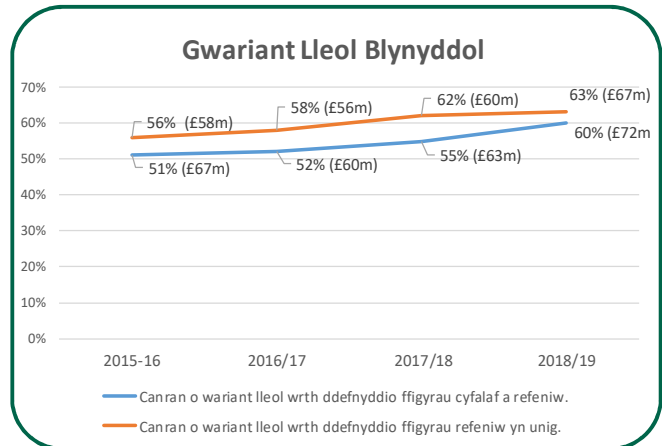
Caffael

Mae'r Cyngor yn gwario dros £97m y flwyddyn ar gaffael, neu brynu, gwahanol nwyddau a gwasanaethau o gyllidebau referniw. Yn 2018/19, roedd pryntiant o nwyddau a gwasanaethau lleol gyfwerth â £60m i'r economi leol.

I'r dyfodol byddwn yn:

- cryfhau a datblygu'r arbenigedd caffael o fewn y Cyngor ac adolygu'r hyn yr ydym yn ei brynu ar hyn o bryd,
- mabwysiadu'r arfer orau yn y maes a chyflwyno cynlluniau pellach i gefnogi'r farchnad,
- datblygu'n systemau pwrcasu electroneg er mwyn ymateb i ofynion newydd.

Cadw'r Budd yn Lleol

Blaenoriaeth Gwella I

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am brynu nifer o nwyddau a gwasanaethau ac yn awyddus i geisio sicrhau fod busnesau lleol yn gallu cystadlu ac ennill y cytundebau hyn er mwyn sicrhau fod cymaint o wariant y Cyngor ag sy'n bosibl yn aros yn lleol. Yn 2018/2019, fe lwyddwyd i gynyddu'r canran o wariant lleol i 63% o'i gymharu â 62% y flwyddyn flaenorol. Cyflwynwyd trefniadau newydd i geisio prynu nwyddau a gwasanaethau mewn ffyrdd mwy arloesol ac effeithlon, a chymerwyd camau er mwyn hwyluso gallu busnesau i gystadlu am gytundebau.

Yn 2020/21 byddwn yn ymgysylltu gyda busnesau lleol er mwyn asesu beth fyddai'n gwneud cyfleon caffael yn fwy deiniadol iddynt a pha gefnogaeth pellach sydd eu hangen arnynt. Byddwn hefyd yn adolygu ein trefniadau caffael er mwyn sicrhau bod y cydbwysedd rhwng cadw'r budd yn lleol a chael gwerth am arian yn un priodol.

Democratiaeth ac Iaith

Mae'r Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith yn gyfrifol am dri maes penodol, sef democratiaeth, cyfieithu ac iaith. Rydym yn gyfrifol am gynnal y drefn bwyllgorau a chynnig cefnogaeth amrywiol i'r 75 cynghorydd.

laith weithredol y Cyngor yw'r Gymraeg, ond mae holl wasanaethau'r Cyngor ar gael i'r cyhoedd yn y Gymraeg a'r Saesneg. Felly rydym yn hybu ac yn galluogi'r defnydd o'r Gymraeg trwy'n holl wasanaethau. Cefnogir hyn trwy ddarparu gwasanaeth cyfieithu ar bapur ac ar lafar i staff, cynghorwyr a thrigolion y sir.

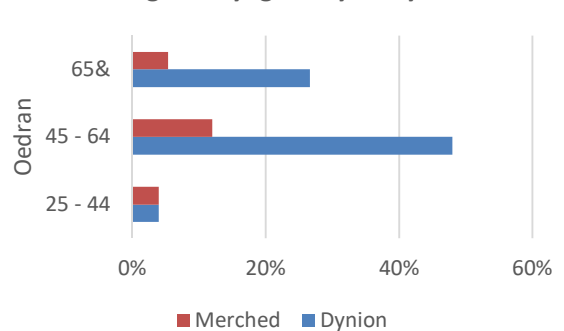
Cymraeg

Mae'r Cyngor eisiau gweld sefyllfa lle mae Gwynedd yn parhau i fod yn gadarnle i'r iaith a'i bod yn iaith bob dydd sydd yn cael ei chlywed a'i siarad yn naturiol gan blant, pobl ifanc ac oedolion ar draws y sir.

I'r dyfodol byddwn yn:

- datblygu trefniadau craffu rhanbarthol ar y cyd ag awdurdodau eraill lle bo hynny'n berthnasol,
- adeiladu ar y trefniadau mynychu o bell a gwe ddarlledu pwyllgorau presennol er mwyn lleihau'r ôl-troed carbon a hwyluso gwaith cynghorwyr,
- adolygu sut yr ydym yn hybu'r Gymraeg yn y gymuned,
- hybu'r defnydd o'r Gymraeg mewn technoleg.

Demograffi Cynghorwyr Gwynedd

Y Gymraeg a'r Gwasanaethau Cyhoeddus

Blaenoriaeth Gwella 5

Ar hyn o bryd mae anghysondeb yn narpariaeth gwasanaethau dwyieithog gan gyrrff cyhoeddus yng Ngwynedd sy'n golygu nad yw hi bob amser yn bosibl i drigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn naturiol wrth gyfathrebu gyda chyrrff cyhoeddus.

Yn dilyn cymeradwyo rhaglen waith yn y maes hwn, ac fel rhan o Is-grŵp Iaith Gymraeg y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, byddwn yn cydweithio gyda'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, y Bwrdd Iechyd a Chyngor Sir Ynys Môn i sefydlu trefniadau gweithio mewn sefyllfa ddwyieithog ar gyfer Timau Adnoddau Cymunedol gan:

- sefydlu gwaelodlin sgiliau iaith y gweithlu ym mhob ardal,
- llunio rhaglen waith ddatblygol i fynd i'r afael â materion amlygwyd wrth adnabod y gwaelodlin.

Busnesau Gwynedd yn Defnyddio'r Gymraeg

Blaenoriaeth Gwella 5

Mae gan y Cyngor gyswllt uniongyrchol efo busnesau Gwynedd er mwyn hybu'r defnydd o'r Gymraeg o fewn y sector breifat. Mae swyddogion Hunaniaith yn ogystal â swyddogion o fewn yr Adran Economi a Chymuned yn annog busnesau i gynyddu'r defnydd o'r iaith trwy eu gwaith yn y cymunedau.

Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid allanol megis Cymraeg Byd Busnes a Chomisiynydd y Gymraeg er mwyn hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg ymysg Busnesau Gwynedd. I wneud hyn byddwn yn:

- datblygu trefniadau cadarn i gyfeirio busnesau at Cymraeg Byd Busnes os ydynt eisiau cymorth ychwanegol i gynyddu eu defnydd o'r Gymraeg,
- cynnal ymgyrchoedd i hyrwyddo'r Gymraeg a digwyddiadau Cymreig gyda busnesau,
- treialu ffyrdd newydd o hyrwyddo'r Gymraeg ymysg busnesau drwy brosiect traws-sirol ARFOR.

Cynlluniau Argyfwng

Mae gan y Cyngor rôl i baratoi cynlluniau ar gyfer ymdrin ag argyfwng ac i gydweithio efo'r gwasanaethau brys, asiantaethau a gwirfoddolwyr er mwyn gofalu am les y cyhoedd.

Mae darparu cyfleusterau bwyd a gorffwys, llety dros-dro a diogelwch ffyrdd yn enghreifftiau amlwg o'r cyfrifoldebau penodol sydd gan y Cyngor wrth ymateb i argyfwng.

Mae'r Grŵp Gweithredol Cynlluniau Argyfwng, sy'n cynnwys cynrychiolaeth o bob adran, yn cyd-gordio trefniadau i baratoi ar gyfer argyfyngau tra bo Grŵp Strategol, dan arweiniad y Cyfarwyddwr Corfforaethol, yn cadw trosolwg ac yn herio'r trefniadau hynny yn ôl yr angen.

Cefnogir hyn oll gan y Gwasanaeth Cynlluniau Argyfwng Rhanbarthol sydd wedi'i gytundebu i ddarparu'r arweiniad arbenigol yn y maes hwn.

I'r dyfodol byddwn yn:

- adolygu a chryfhau ein trefniadau parhad gwasanaeth gan gynnal ymarferion lleol i sicrhau ein bod yn gallu ymateb yn effeithiol

Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol

Mae'r tîm o ymgynghorwyr a swyddogion adnoddau dynol yn gyfrifol am gynghori rheolwyr a phenaethiaid ysgolion ar ystod eang o faterion cyflogi staff. Mae hynny'n cynnwys dehongli yr amodau gwaith, materion cyflog cyfartal, ailstrwythuro neu dorri ar wasanaethau, ymdrin â disgyblaethau a chwynion, rheoli absenoldebau a chynllunio'r gweithlu. Mae'r gwasanaeth hefyd yn arwain ar raglen sy'n canolbwyntio ar adolygu a datblygu amodau gwaith y Cyngor ac yn chwarae rôl ganolog mewn cynnal perthynas waith adeiladol efo'r undebau llafur.

I'r dyfodol byddwn yn:

- datblygu a gweithredu model busnes y gwasanaeth, fel bo'r pwyslais cynyddol ar roi cyngor a chefnogi rheolwyr i gymryd perchnogaeth o faterion cyflogaeth dydd i ddydd,
- gweithredu rhaglen o adolygu a datblygu'r amodau gwaith lleol fel eu bod nhw'n adlewyrchu a chefnogi'r ffordd y mae'r Cyngor am i'w staff weithio,
- cynghori adrannau wrth iddynt gynllunio'r gweithlu a'u cynorthwyo a'u cefnogi i fynd i'r afael â gofynion parhad gwasanaeth i'r dyfodol.

Merched mewn Arweinyddiaeth

Blaenoriaeth Gwella 3

Er yn gadarn ei fod yn talu cyflog ar sail cyfartal, mae'r Cyngor yn cydnabod bod y nifer o ferched sydd yn cyflawni swyddogaeth rheolaethol o fewn y Cyngor yn anghymesur â rhaniad o fewn y gweithlu cyfan h.y. 70% merched 30% dynion.

Prif amcan y prosiect hwn felly yw hybu'r nifer o ferched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor trwy adolygu'r amodau a'r amgylchedd gwaith er mwyn denu mwy o ferched i ymgymryd â'r gwaith i'r dyfodol. Byddwn yn gweithredu'r rhaglen waith sydd wedi'i sefydlu gan y Grŵp Prosiect yn dilyn ymgynghoriad a gynhaliwyd o fewn y Cyngor yn ystod 2019/20. Mae'r rhaglen honno yn cynnwys cyflwyno rhaglen datblygu potensial ar gyfer merched, cynnal awdit o'n dulliau recriwtio a penodi ar gyfer swyddi rheolaethol, a chreu ffordd ar gyfer arweinwyr a darpar arweinwyr benywaidd o fewn y Cyngor.

Gwasanaeth Cefnogol

Mae'r Gwasanaeth Cefnogol yn darparu cymorth gweinyddol megis trefnu penodiadau, archebu nwyddau, argraffu, talu biliau a dosbarthu post i staff y Cyngor.

Yn 2018/19, mae'r gwasanaeth wedi canolbwyntio ar symleiddio trefniadau gweinyddol, lleihau gwaith papur diangen a galluogi staff a rheolwyr i gael mynediad at wasanaeth a gwybodaeth yn uniongyrchol ac yn amserol.

I'r dyfodol byddwn yn:

- mewnosod trefniadau recriwtio a phenodi er mwyn lleihau gweinyddiaeth fewnol a hefyd hwyluso'r dasg i unigolion wrth ymgeisio am swydd efo'r Cyngor,
- newid y drefn o gyfathrebu a gweinyddu trwy bapur i fod yn gweithio'n electroneg.

Gwasanaeth Ymgynghorol Iechyd, Diogelwch a Llesiant

Mae'r gwasanaeth yn cyflawni rôl statudol o roi cyngor cymwys i'r cyflogwr ar faterion iechyd, diogelwch a llesiant. Mae hyn yn cynnwys cyngori ar safonau cyfreithiol ym maes diogelwch, ymchwilio i ddamweiniau a digwyddiadau eraill, monitro, archwilio a chynnal rhaglen hyfforddi.

Yn ychwanegol, rydym yn cefnogi staff trwy gyfnodau o absenoldebau, yn rhoi cyngor i reolwyr ar iechyd eu staff ac asesu addasrwydd i weithio yn dilyn anaf neu salwch, yn sgrinio iechyd gweithwyr, yn cynnal gwyladwriaeth iechyd ar staff yn ogystal â chynllunio a gweithredu rhaglen hybu iechyd a llesiant.

I'r dyfodol byddwn yn:

- prif ffrydio iechyd a llesiant meddyliol o fewn y gweithlu, gan godi ymwybyddiaeth ac arfogi staff ar draws y Cyngor ac hyrwyddo diwylliant o rannu profiadau a chefnogi unigolion,
- datblygu a gweithredu model busnes newydd ar gyfer y gwasanaeth er mwyn annog perchnogaeth yn y gwasanaethau o faterion iechyd a diogelwch dydd i ddydd o fewn y Cyngor gan flaenoriaethu adnodd ar gyfer y risgiau uchaf.

Dysgu a Datblygu'r Sefydliad

Mae'r gwasanaeth yn cynnig cefnogaeth dysgu a datblygu perthnasol, ymgynghori ac ymateb i anghenion unigolion a thimau, helpu i ddatblygu awyrgylch waith a buddiannau fel bod pawb yn rhoi o'u gorau, helpu gwasanaethau i adnabod cyfleoedd i wella ac yn datblygu talent i lenwi bylchau'r dyfodol.

Darperir rhaglenni *Dysgu a Datblygu* i staff (ar bob lefel) ac Aelodau Etholedig, sy'n cynnwys datblygu'r arweinyddiaeth. Mae'r gwasanaeth yn gweithio gyda timau a swyddogion i sicrhau perthnasedd y gwasanaeth, i 'lenwi bylchau' yn y ddarpariaeth a theilwra teitlau i gyfarfod eu hanghenion.

Mae'r gwasanaeth yn hybu a chefnogi unigolion i gymryd perchnogaeth dros eu dysgu eu hunain, a chynigir amrediad o ddulliau dysgu sy'n cynnwys y 'traddodiadol' yn ogystal â dulliau arloesol megis *cymhelliant a mentora*, dysgu trwy brofiad a defnyddio technoleg.

Amcan y gwaith datblygu'r sefydliad yw meithrin ymddygiadau a diwylliant sy'n creu a chynnal awyrgylch waith lle mae staff ar eu gorau i wasanaethu pobl Gwynedd. Mae rhoi llais i staff, gyda chyfle i gyfrannu barn a syniadau yn rhan allweddol o hyn tra bo ffocws hefyd ar ddatblygu gweithlu'r dyfodol trwy gynlluniau *Adnabod a Datblygu Talent*. Cynigir amrediad cynyddol o fuddiannau sydd yn cyfrannu at lesiant a bodlonrwydd staff.

Elfen bwysig arall yw *Gwella Gwasanaeth* drwy ymateb yn gadarnhaol i gwynion, gan hwyluso trefniadau i wasanaethau gymryd perchnogaeth drostynt, a dysgu ohonynt.

I'r dyfodol byddwn yn:

- cyfrannu at gynllun i sicrhau bod holl staff y Cyngor yn meddu ar sgiliau technoleg gwybodaeth briodol er mwyn defnyddio systemau hunan-wasanaeth a manteisio ar y ddarpariaeth e-ddysgu,
- datblygu ac ymestyn y defnydd o'r Modiwl Datblygu Staff gan annog unigolion i gymryd perchnogaeth dros eu dysgu eu hunain,
- ymestyn y diwylliant Gwerthuso Parhaus ar draws y Cyngor.

Hybu Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor

Blaenoriaeth Gwella 5

Mae Cyngor Gwynedd wedi bod ar flaen y gad o ran sicrhau fod gwasanaethau ar gael yn y Gymraeg a sicrhau bod gwaith mewnol y Cyngor yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg. Serch hynny, rydym yn cydnabod ein bod mewn cyfnod heriol a bod angen gweithio yn barhaus i wthio'r ffiniau er mwyn gwneud yn siŵr bod gwasanaethau yn manteisio ar bob cyfle i hybu defnydd o'r Gymraeg ac yn galluogi'r cyhoedd i ddefnyddio'r Gymraeg ym mhob cyd-destun. Llwyddwyd hyd yma i adolygu anghenion iaith pob swydd ac i asesu gallu ieithyddol 40% o'n swyddogion yn erbyn y gofynion hynny. Cefnogwyd hyn oll gan raglen ddysgu a gloywi iaith.

Yn ystod 2020/21 fe fyddwn yn canolbwyntio ar weithio gyda gweddill gwasanaethau'r Cyngor, yn enwedig rhai rheng flaen, i gwblhau'r asesiad ac i ddatblygu sgiliau staff newydd a chyfredol gan achub ar gyfleon newydd i sicrhau ein bod yn cynnig pob agwedd ar ein gwasanaethau yn gwbl ddwyieithog.

Arfogi Unedau i roi Ffordd Gwynedd ar Waith

Blaenoriaeth Gwella 7

Ni fydd sicrhau diwylliant cyson yn digwydd ar ei ben ei hun, a phwrpas y prosiect hwn fydd arwain timau gwasanaeth i adlewyrchu ar eu trefniadau gwaith presennol, herio a ydynt yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog, ac ystyried a oes lle i wella.

Drwy wneud hyn byddwn yn sicrhau fod pob uned gwasanaeth o fewn y Cyngor yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth y maent yn ei wneud. Bydd hefyd yn sicrhau ein bod yn ystyried dulliau amgen o weithredu (gan gynnwys cydweithio ag eraill) gan fesur y syniadau hynny yn ôl un llinyn mesur yn unig - sef i ba raddau y mae'n cynyddu'r budd i bobl Gwynedd.

Rydym eisoes wedi llunio rhaglen ddatblygu yn seiliedig ar ddysgu yn y gweithle ac wedi cynnal hyfforddiant ar egwyddorion Ffordd Gwynedd i benaethiaid, uwch reolwyr a'r rhan helaethaf o reolwyr. Yn ogystal, mae nifer o adolygiadau gwasanaeth wedi eu cynnal neu ar waith o fewn y Cyngor.

Mae'r Strategaeth Ffordd Gwynedd wreiddiol a gyhoeddwyd yn Hydref 2015 wedi dod i ddiwedd ei hoes. Cymeradwywyd Cynllun Ffordd Gwynedd ar ei newydd wedd yn ystod 2019/20. Mae'r cynllun yn manylu ar y camau nesaf i'w cymryd er mwyn gwreiddio'r diwylliant a'r ffordd o weithio o fewn y Cyngor. Prif ffocws y gwaith hwn yn y flwyddyn i ddod fydd gwireddu'r amcanion yn y rhaglen waith, sy'n cynnwys cynllunio'r gweithlu, cyswllt â'r cwsmer, amodau gwaith a herio perfformiad fel rhai o'i prif flaenoriaethau.

Cynllun Prentisiaethau

Blaenoriaeth Gwella 1

Mae Llywodraeth Cymru wedi amlinellu'r weledigaeth genedlaethol ar gyfer mynd i'r afael ag anghenion o ddatblygu sgiliau hanfodol yng Nghymru a'r economi ehangach, adnabod y meysydd blaenoriaeth a sut y bydd prentisiaethau yn rhan annatod o wireddu hynny.

Mae'r Cyngor eisoes wedi adnabod meysydd priodol ar gyfer sefydlu prentisiaethau ac wedi clustnodi cyllid er mwyn gwireddu'r cynlluniau hynny am y ddwy flynedd nesaf.

Byddwn yn symud ymlaen i benodi ychwaneg o brentisiaid mewn meysydd blaenoriaeth yn ystod 2020/21 gan ystyried ymarferoldeb parhad y cynllun tu hwnt i'r ymrwymiad presennol.

Mae'r gwaith dydd i ddydd yr adran hon yn cyfrannu tuag at Amcanion Llesiant Gwynedd canlynol gan sicrhau fod trigolion Gwynedd yn:

Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel

Ennill cyflog digonol i ni fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd

Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg

Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)

Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)

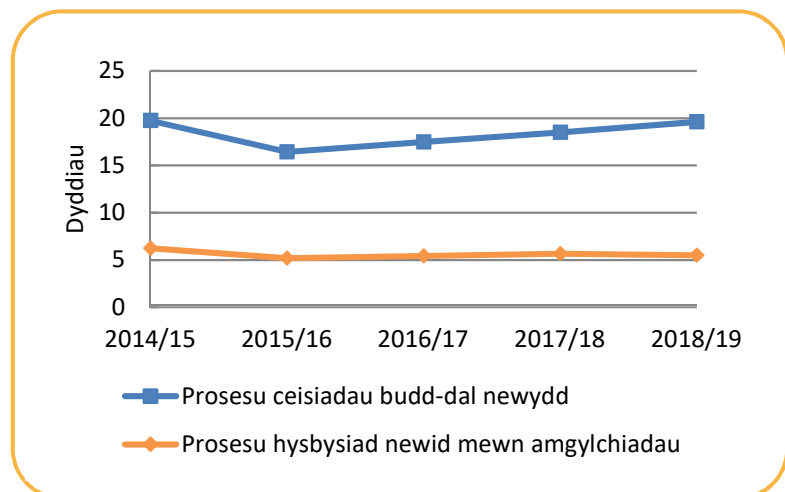
Bwriad yr Adran Cyllid yw cyfrannu at gyflawni'r nod o geisio'r gorau i bobl Gwynedd mewn cyfnod anodd drwy:

- Sicrhau'r gefnogaeth briodol i weithrediad busnes y Cyngor a'i wasanaethau wrth reoli, gwarchod a datblygu ei sefyllfa ariannol, er mwyn sefydlu cymuned gynaliadwy mewn modd agored, ymatebol a blaengar.
- Sicrhau arweiniad cefnogol proffesiynol a thechnoleg o ansawdd uchel sy'n hyrwyddo gwerthoedd sylfaenol y Cyngor ac annog mentergarwch.
- Darparu gwasanaethau rheng-flaen (fel casglu refeniw a thalu budd-daliadau) o ansawdd addas i'r cwsmer, gan ddarparu tegwch i bobl a chymunedau, a rhoi ffocws ar drigolion.

Gwasanaeth Budd-daliadau

Rydym yn gweinyddu cymorth budd-daliadau i tua 7,500 o denantiaid i dalu eu rhent, ac i tua 10,000 o unigolion, cyplau neu deuluoedd i dalu eu bil Treth Cyngor, gan anelu i wneud hynny'n brydlon a chywir.

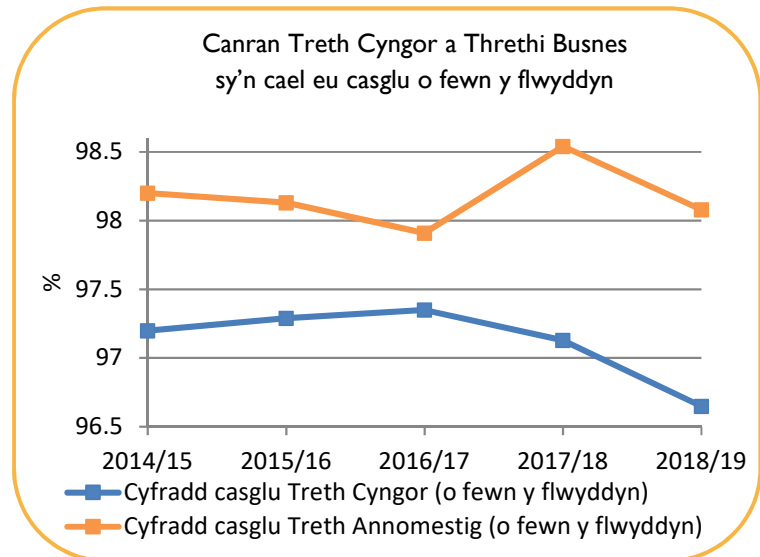
Fe welir o'r graff bod y nifer o ddiwrnodau y mae'n ein gymryd i ni dalu wedi dechrau cynyddu hyd at 2019, ond mae ymdrechion i leihau'r nifer dyddiau yn dechrau dwyn ffrwyth, a byddwn yn ceisio lleihau'r amser eto i'r dyfodol.

Yn 2020/21, byddwn yn parhau i hyfforddi staff a chynllunio busnes ar sail nifer disgwylidig y trosglwyddiadau i Credyd Cynhwysol. Ar y cyd ag awdurdodau eraill, byddwn yn llobio'r Llywodraeth fod lefel y galw am wasanaeth gan y Cyngor am barhau'n uwch na'u rhagdybiaethau. Er colli'r arian i gynnig cefnogaeth gyllidebu personol a cefnogaeth ddigidol, disgwylir i ymholiadau gan y cyhoedd barhau. Ar y cyfan, mae trefniadau yn gweithredu'n llyfn ac felly mae'r tebygolrwydd o ddirywiad sylweddol yn y gwasanaeth a roddir yn gymharol isel bellach.

Gwasanaeth Trethi

Heb Dreth Cyngor a Threthi Busnes, ni fyddai'n bosib i'r Cyngor ddarparu ei wasanaethau. Mae'r gwasanaeth yma yn gweinyddu a chasglu Treth Cyngor dros 61,500 eiddo, a Threth Busnes (Treth Annomestig) tua 7,500 eiddo busnes yn y ffordd fwyaf prydlon ac effeithlon bosib, gan gynnwys gweinyddu'r amrywiaeth o ddisgowntau, eithriadau a chynlluniau rhyddhad sydd ar gael.

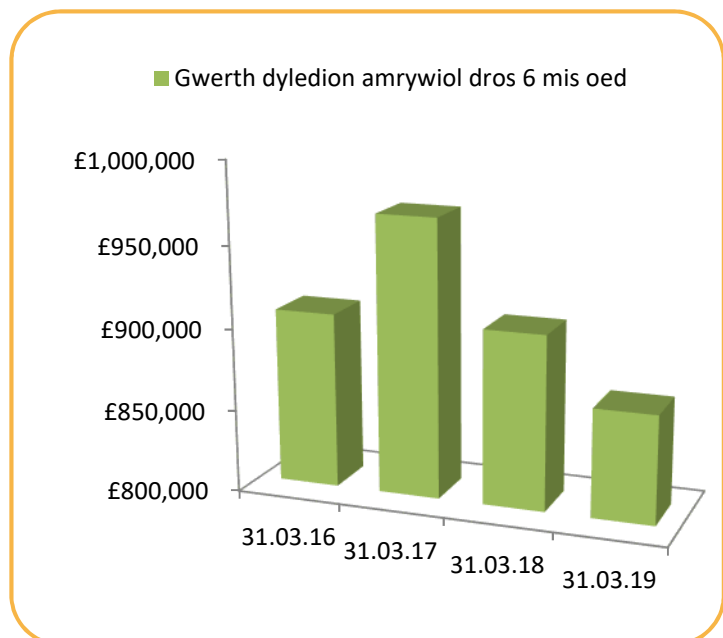
Rydym yn deall yn iawn nad yw hi'n hawdd i bawb dalu'r trethi yma, ac fe fyddwn yn ceisio bod yn hyblyg (e.e. annog trefniadau a chytundebau talu) a chydymdeimladol i amgylchiadau unigolion. Rydym yn ceisio cymell unigolion i ofyn am gyngor ar gyllido personol a chyngor dyledion ehangach.

Mae trosglwyddiad unedau gwyliau o'r drefn Treth Cyngor i drethi annomestig yn parhau'n risg ariannol. Yn 2020/21 byddwn yn parhau i ymateb yn rhagweithiol i ddylanwadu ar Lywodraeth Cymru, gan gynnwys pwyso i newid deddfwriaeth.

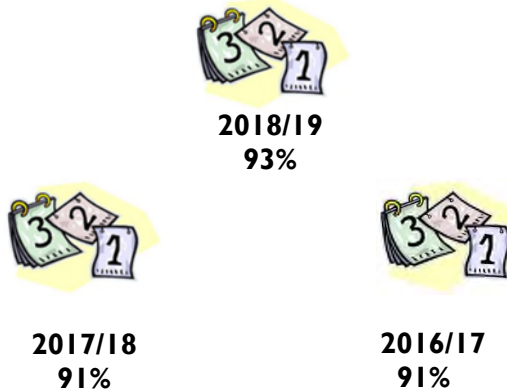
Gwasanaeth Incwm

Mae'r Cyngor yn derbyn incwm (e.e. grantiau, taliadau am wasanaeth) o bob math, ac mae'r Gwasanaeth Incwm yn prosesu'r incwm yma, gan gasglu dyledion y Cyngor yn brydlon ac effeithlon er mwyn gwneud yn fawr o'r incwm. Rydym fel gwasanaeth yn ystyried anghenion adrannau'r Cyngor a gweithredu'n sensitif i amgylchiadau ariannol dyledwyr wrth fynd at ei waith.

Rydym wedi adnabod yr angen i wella prosesau adennill rhai o ddyledion yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, a byddwn yn cydweithio â'r Adran honno er mwyn gwneud yn fawr o'r arian dyledus sy'n cael ei gasglu ac sydd ar gael i ddarparu gwasanaethau.

% anfonebau a dalwyd o fewn 30 diwrnod

Gwasanaeth Taliadau

Rydym yn gyfrifol am dalu credydwy'r y Cyngor a GwE yn gywir ac ar amser. Byddwn yn talu dros 105,00 o anfonebau yn flynyddol, gyda 93% o'r anfonebau yn cael eu talu o fewn 30 diwrnod ar gyfartaledd, gan anelu i flaenoriaethu talu cyflenwyr lleol yn brydlon.

Byddwn yn symud i drefniadau o e-anfonebu a hynny er mwyn gwella effeithlonrwydd y gwasanaeth. Bydd y trefniadau yma'n lleihau'r oedi wrth dalu ac yn ein galluogi i gael rheolaeth dros yr holl anfonebau fydd yn cyrraedd y Cyngor.

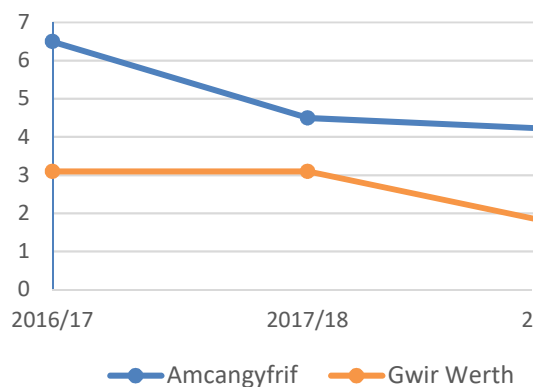
Gwasanaeth Cyflogau

Mae dros 7,200 o unigolion gwahanol yn gweithio i'r Cyngor er mwyn ei alluogi i wasanaethu ar ran pobl Gwynedd, a phwrpas y Gwasanaeth Cyflogau ydi sicrhau eu bod yn cael eu talu yn gywir ac ar amser. Mae'r gwasanaeth hefyd yn cadw cyfrifon priodol ar gyfer talu cyrff allanol fel Cyllid a Thollau ei Mawrhydi (HMRC).

Gwasanaeth Pensiynau

Mae'r Gwasanaeth Pensiynau yn gyfrifol am weinyddu Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLIL) ar ran dros 40 o gyflogwyr gan gynnwys Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Mae'r gronfa yn cynnwys dros 18,000 o aelodau actif, 12,000 o aelodau gohiriedig a 10,000 o bensiynwyr. Mae dyletswyddau'r gwasanaeth o ddydd i ddydd yn cynnwys sefydlu record i aelodau newydd; gwneud newidiadau i gofnodion aelodau; cyfrifo buddion gohiriedig; trosglwyddo hawliau pensiwn i mewn ac allan o'r CPLIL, a thalu buddion ar ôl ymddeoliad a marwolaeth aelodau'r cynllun.

Cyfartaledd nifer dyddiau gwaith a gymerwyd i anfon llythyr yn hysbysu gwer buddion ymddeol

Yn ystod 2020/21 byddwn yn gwella ein darpariaeth hunan wasanaeth i aelodau ac yn gweithio gyda'n cyflogwyr i sicrhau ein bod yn derbyn manylion cyflog/cyfraniadau'r aelodau yn fisol.

Gwasanaeth Buddsoddi a Rheolaeth Trysorlys

Yn y gwasanaeth yma rydym yn buddsoddi arian y Cyngor er mwyn ennill llog i gyfrannu at ariannu gwasanaethau. Rydym hefyd yn rheoli buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn er mwyn sicrhau'r gallu i dalu pensiynau rŵan ac i'r dyfodol. Yn ychwanegol at hyn, rydym yn gyfrifol am wneud penderfyniadau ar fenthyciadau tymor hir.

Amcan yr uned yw cadw'r arian yn ddiogel, ennill llog a sicrhau fod arian ar gael i dalu am wariant dyddiol.

Yn ystod 2018/19 arhosodd gweithgarwch benthyca'r Cyngor o fewn y cyfyngiadau a osodwyd yn wreiddiol. £307,000 oedd cyfanswm y llog a difidendau a dderbyniwyd ar fuddsoddiadau sydd yn uwch na'r £130,000 oedd yn y gyllideb. Nid oedd unrhyw fanciau yr oedd y Cyngor wedi'u defnyddio ar gyfer buddsoddi wedi methu talu.

Mae cronfeydd pensiwn llywodraeth leol yng Nghymru yn gweithio drwy bŵlio buddsoddiadau er mwyn cael y budd gorau o gyd-fuddsoddi.

Gwasanaeth Cyllid a Chyfrifeg (yn cynnwys unedau datganoledig)

Rydym yn darparu gwasanaeth cyllid a chyfrifeg, ac yn cynorthwyo a chefnogi gwasanaethau i fod yn effeithiol ac yn effeithlon. Mae'r gwasanaeth:

- Yn monitro ac adrodd yn rheolaidd ar berfformiad ariannol y Cyngor
- Yn darparu cefnogaeth ariannol gyda chyllideb gros o dros £418 miliwn
- Yn gyfrifol am gynhyrchu cyfrifon terfynol ar gyfer cyfrifon Cyngor Gwynedd, dau Gyd-Bwyllgor, yr Harbwr a Bwrdd Uchelgais Economiadd Gogledd Cymru
- Yn cynorthwyo'r adrannau i wireddu dros £52.2 miliwn o arbedion a thoriadau ers 2010/11, sydd yn 93.6% o'r targed arbedion, gydag ychydig o lithriad ar y gweddill. Mae'r gwaith o gefnogi'r drefn arbedion yn parhau.

**Llwyddiant i
gadw o fewn y
gyllideb**

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru wedi cyhoeddi adroddiad archwiliad diamod ar ddatganiadau ariannol 2018/19, sef bod y cyfrifon wedi eu paratoi'n briodol ac yn rhoi darlun cywir a theg o'r sefyllfa ariannol.

Byddwn yn darparu mwy o gyngor ariannol i holl ddeiliaid cyllidebau'r Cyngor, yn ogystal â chyngor "busnes" i adrannau.

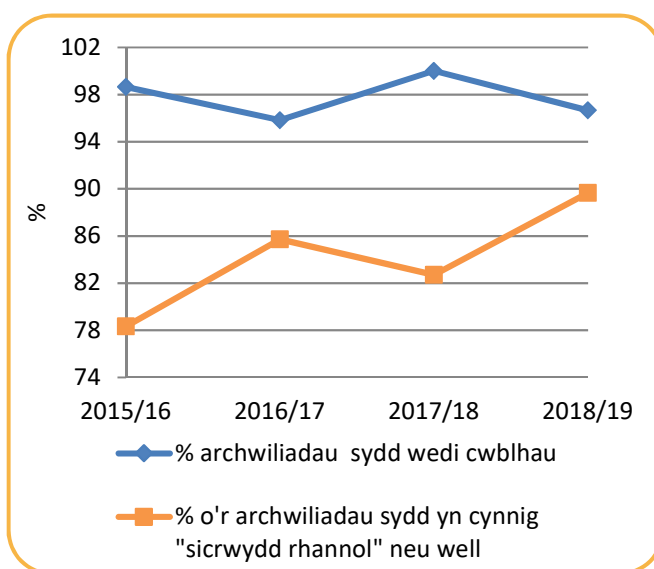
Nid yw'r arian mae'r Cyngor yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru yn ddigonol i dalu am y gwasanaethau allweddol mae'r Cyngor yn ddarparu. Felly, er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys byddwn hefyd yn parhau i wireddu'r arbedion sydd eisoes wedi eu cymeradwyo, a hefyd yn sicrhau ein bod yn cynllunio i ddarganfod a dethol yr arbedion fydd eu hangen er mwyn ymateb i'r her ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn y dyfodol.

Gwasanaeth Archwilio Mewnol

Rydym yn adolygu trefniadau llywodraethu a gweinyddol y Cyngor er mwyn rhoi hyder i'r awdurdod ac i'r dinesydd fod y trefniadau yma yn gadarn. Byddwn yn adrodd yn annibynnol a gwrthrychol i'r Pennaeth Cyllid a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Ar gyfer 2018/19, cyflwynwyd trefn newydd o osod adroddiadau Archwilio Mewnol mewn un o bedwar categori o sicrwydd cyffredinol. Mae adborth cychwynnol wedi bod yn bositif iawn.

Cwblhawyd y drefn o ddatblygu "camau gweithredu cytunedig", sef cytundeb rhyngom â rheolwyr ar draws y Cyngor ar sut i wella rheolaeth a lleihau risgiau.

Gwasanaeth Risg ac Yswiriant

Mae angen i holl adrannau'r Cyngor asesu'r bygythiadau a chyfleoedd all eu hwynebu wrth ddarparu eu gwasanaethau, a blaenoriaethu eu gweithgareddau ar sail yr asesiad. Rôl y Gwasanaeth Risg ac Yswiriant ydy cynghori a chefnogi'r adrannau wrth wneud hyn. Rydym hefyd yn amddiffyn buddiannau trethdalwyr drwy sicrhau trefniadau yswiriant priodol ac ymdrin â thua 250 o hawliadau'r flwyddyn.

Mae gwaith dal angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd. Bydd y Gwasanaeth Risg ac Yswiriant yn cefnogi'r holl adrannau er mwyn sicrhau fod defnydd y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gyson ar draws y Cyngor, ac fod risgiau yn cael eu diweddu'n barhaus. Law yn llaw â hynny, bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach.

Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth

Rydym yn gweithredu Strategaeth Technoleg Gwybodaeth y Cyngor er mwyn helpu pobl Gwynedd i gael mynediad rhwydd at wybodaeth a gwasanaethau'r Cyngor, ac i staff weithio'n effeithlon.

Wyneb y gwasanaeth yw'r *Gwasanaeth Cefnogol a'r Ddesg Gymorth* sy'n cefnogi 2,350 o ddefnyddwyr ac yn diwallu tua 20,000 cais am wasanaeth gan gynnwys darparu 450 cyfrifiadur newydd bob blwyddyn a 1,780 o ffonau symudol a chyfrifiaduron llechen.

% argaeledd rhwydwaith

2019/20: 99.98%

% gwasanaeth y Ddesg Gymorth (bodlon neu bodlon iawn)

2019/20: 99.35%

Mae'r Strategaeth Technoleg Gwybodaeth yn sicrhau bod ein gwasanaethau technoleg yn cael eu cyflwyno ar seiliau cadarn sy'n cael ei gefnogi gan yr *Uned Isadeiledd, Teleffon a Rhwydwaith*, gan ymledu i 250 adeilad, 1,400 o bwyntiau mynediad di-wifr a 2,700 o gysylltiadau ffôn, ac yn cefnogi'r holl systemau yn ein canolfan data ar 440 gweinyddwr a dros 1,000TB o storfa. Cafwyd problemau difrifol gyda'r ganolfan ddata yng Ngorffennaf, 2018 a rhoddwyd rhaglen waith sylweddol at ei gilydd i wella'n gwytnwch gan fuddsoddi mewn system awyru newydd i waredu problem lleithder yn y brif ganolfan ddata yn y Pencadlys a chyflwyno gweinyddwyr a storfa newydd yn y brif ganolfan ddata a'r ganolfan ddata ym Mhenrhyndeudraeth. Cysylltir y ddwy ganolfan ddata gyda chyswllt ffibr cyflym a byddwn yn gweld gwelliannau pellach yn cael eu cyflwyno'n fuan yn 2020 i gryfhau gwytnwch ein systemau.

Mae Strategaeth Ddigidol Ysgolion Gwynedd wedi ei baratoi, gyda'r gwaith technegol i'w gyflwyno bellach ar waith a byddwn yn cyflwyno Strategaeth Ddigidol Corfforaethol newydd yn ystod 2020/21 gan drawsnewid ein gwasanaethau ymhellach.

Mae'r *Uned Datblygu a Gwasanaeth Gwybodaeth Ddaearyddol* yn darparu oddeutu 160 system sydd wedi eu datblygu o amgylch anghenion pwrpasol y defnyddiwr, gan gynnwys systemau sy'n cael eu defnyddio gan yr adrannau i wasanaethu'r cyhoedd, rhyngwynebau uniongyrchol i'r cyhoedd a hunan-wasanaeth i staff.

Mae'r *Uned Rheoli Rhaglen ac Arloesi* yn darparu cefnogaeth i'r adrannau ar gyfer diwallu eu hanghenion TG, gan gynnwys archebu cyfarpar a deunyddiau TG, gweithredu a monitro cytundebau a dadansoddi anghenion.

Yn ystod 2020/21 byddwn yn cynnal ymarferion pellach i gryfhau gwytnwch ein darpariaeth a'r gofyn cynyddol i gefnogi gwasanaethau 24/7 awr, cyflwyno gwelliannau sylweddol o fewn ein ysgolion a rhoi'r Strategaeth Ddigidol newydd ar waith.

Gwasanaethau Cyfreithiol

Gwasanaethau Cyfreithiol

Mae'r adran yn cefnogi gallu'r Cyngor i ddarparu'r gorau i drigolion Gwynedd drwy gyfuniad o wasanaethau cefnogol a rheng-flaen.

CYFREITHIOL

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn darparu cefnogaeth gyfreithiol ar draws holl ystod gwaith y Cyngor, o amddiffyn plant ac erlyn i baratoi gorchmynion traffig a thrafodion tir ac eiddo.

Yn ogystal â bod ar gael i ymdrin ag ymholiadau dyddiol, mae'r tîm yn ymdrin â tua 900 o achosion a thrafodion yn flynyddol ar gyfartaledd. Rydym hefyd yn cefnogi prif brosiectau y Cyngor megis sefydlu Cwmni Byw'n lach, Adolygiad Gofal Cartref a'r Strategaeth Dai.

Dangosyddion 2018/19

Canran holiaduron bodlonrwydd cwsmer sy'n sgorio 10/10

84%

PRIODOLDEB

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau a'r Swyddog Monitro i weithredu eu cyfrifoldebau am briodoldeb gweithrediad y Cyngor, y Cyfansoddiad a chwynion ynghyd â'r fframwaith foesebol ar gyfer aelodau'r Cyngor a Chynghorau Tref a Chymuned.

Rydym yn parhau i gefnogi cyfundrefn priodoldeb Cyngor Gwynedd ynghyd â'r gyfundrefn foesebol i Gynghorau Tref a Chymuned y Sir. Darperir gwasanaeth Swyddog Monitro a chefnogaeth gyfreithiol hefyd i brosiectau cyd-weithio megis GwE, Cyd Bwyllgor Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

ETHOLIADAU

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn darparu cefnogaeth i'r Swyddog Canlyniadau a'r Swyddog Cofrestru Etholiadol.

Rydym fel tîm yn gweinyddu'r gofrestr etholwyr ynghyd â chynnal etholiadau ac is-etholiadau lleol a chenedlaethol, refferenda neu boliau o fewn y sir.

Prosiectau

Wrth gefnogi dyletswydd statudol y Swyddog Cofrestru Etholiadol i hyrwyddo cofrestru rydym yn parhau â phrosiect i hyrwyddo a chynyddu effeithlonrwydd prosesau Cofrestru Etholiadol.

Ein blaenoriaethau ar gyfer 2020/21 fydd:

- Ymateb i'r newidiadau sydd yn dod yn weithredol yn y drefn Canfas Blynyddol ar gyfer 2020

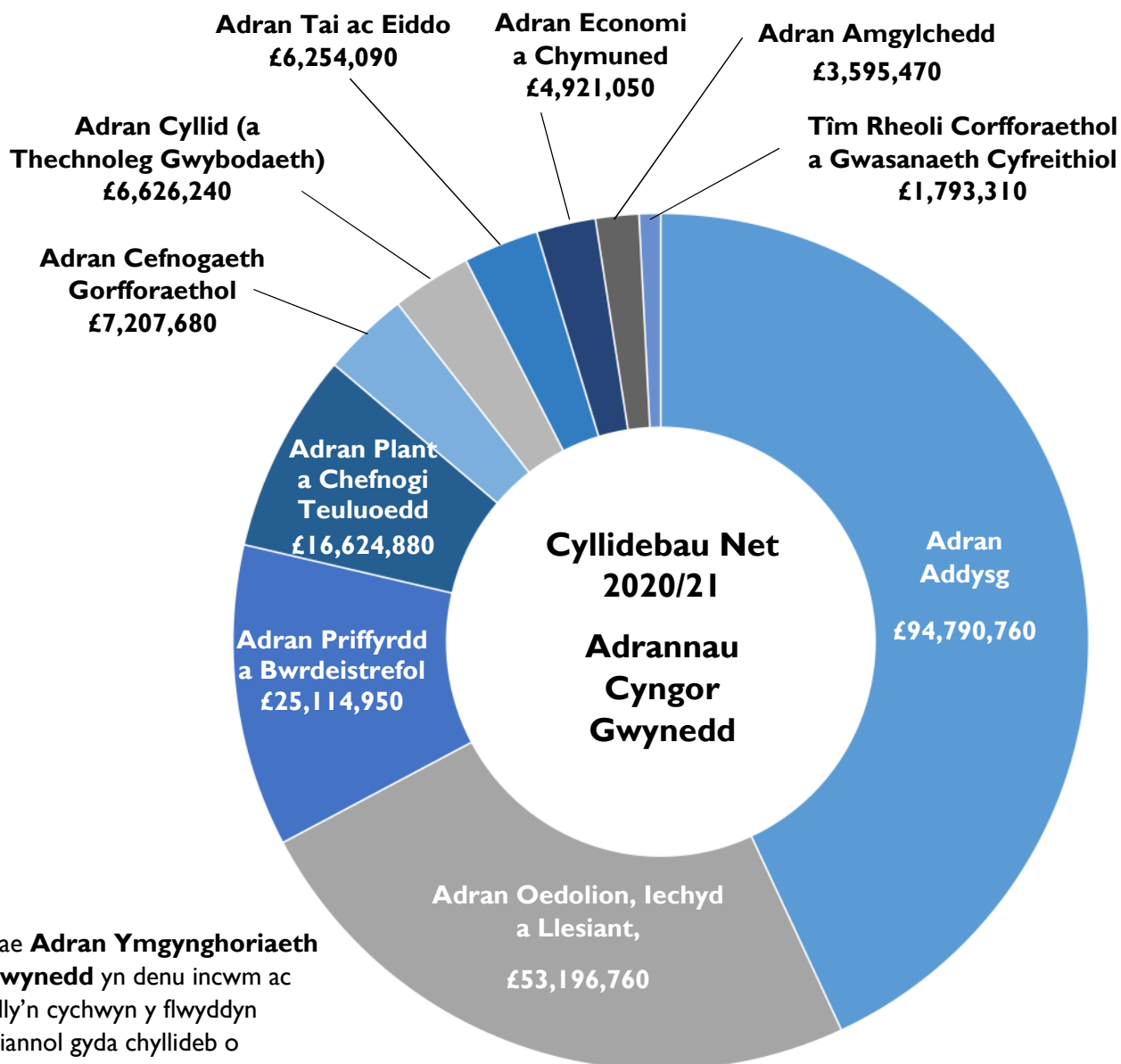
- Ehangu a diwigio yr hawliau pleidleisio, yn benodol ar gyfer etholwyr rhwng 16 ac 18, a ddaw yn sgil Bil Senedd ac Etholiadau (Cymru) 2019 a Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2019.

CRWNER

Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn darparu cefnogaeth i Wasanaeth y Crwner ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru.

Rydym yn cefnogi a gweinyddu trefniadau'r Crwner ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru. Mae'r tîm wedi ei sefydlu o fewn y Cyngor ac yn derbyn cefnogaeth uniongyrchol o fewn yr adran bellach.

Gwybodaeth Ariannol 2020/21

Adran Addysg 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Ysgolion - Datganoledig	77,165,250
Gwasanaethau Ansawdd Ysgolion	2,731,060
Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol	8,157,430
Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad a Lles	4,516,930
Arweinyddiaeth a Rheolaeth	2,220,090
Cyfanswm	94,790,760

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Pobl Hŷn	23,318,723
Anabledd Corfforol	3,445,088
Anabledd Dysgu	19,526,777
Iechyd Meddwl	3,669,912
Rheolaeth, Gweinyddiaeth a Gwasanaethau Eraill	3,236,260
Cyfanswm	53,196,760

Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Gwastraff ac Ailgylchu	11,012,480
Cynnal Ffyrdd	8,282,060
Glendid Strydoedd	2,457,320
Goleuadau Stryd	1,649,060
Toiledau Cyhoeddus	718,470
Cynnal Tiroedd a Meysydd Chwarae	410,760
Amlogfa a Mynwentydd	-89,140*
Teledu Cylch Cyfyng	177,630
Rheolaeth Fflyd	293,480
Eraill	202,830
Cyfanswm	25,114,950

Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Rheolaeth Plant a Chefnogi Teuluoedd	583,530
Gwasanaethau Gweithredol	2,082,120
Gwasanaethau Lleoliadau	9,167,970
Gwasanaethau Derwen	1,802,200
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid	251,100
Tîm Trothwy Gofal, Tîm Nos a Gwasanaethau Eraill	1,707,980
Uned Blynyddoedd Cynnar	147,260
Gwasanaethau Ieuenctid	882,720
Cyfanswm	16,624,880

Adran Amgylchedd 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Rheolaeth a Chategori Corfforaethol	399,430
Gwasanaethau Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu	188,070
Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd	213,230
Diogelwch, Glendid a Safonau Bwyd	707,100
Iechyd yr Amgylchedd	457,540
Safonau Masnach	490,010
Gwasanaethau Cleient Gwarchod y Cyhoedd	-70,860*
Traffig, Diogelwch y Ffyrdd a Gorfodaeth	489,360
Cynllunio Ymlaen	76,370
Parcio a Gorfodaeth	-1,812,580*
Cludiant	1,235,420
Tocynnau Teithio Rhad	497,350
Gwasanaethau Cefn Gwlad	725,030
Cyfanswm	3,595,470

Adran Economi a Chymuned 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Rheolaeth yr Adran	32,784
Rhaglenni Adfywio	150,744
Cefnogi Cymunedau	284,344
Morwrol a Pharciau Gwledig	38,054
Cytundebau Hamdden	1,546,754
Rhaglenni Chwaraeon	90,874
Rhaglenni Datblygu Economaidd	-16,726*
Twristiaeth a Marchnata a Digwyddiadau	290,264
Llyfrgelloedd	1,642,204
Amgueddfeydd a'r Celfyddydau	487,514
Archifau	374,244
Cyfanswm	4,921,050

Adran Tai ac Eiddo 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Rheolaeth a Gweinyddiaeth	82,360
Gwasanaethau Eiddo Corfforaethol	1,345,880
Gofalwyr	56,840
Swyddfeydd a Cynnal a Chadw	3,230,040
Arlwyo, Glanhau a Gofalu	-2,490*
Ynni	-115,830*
Canolfannau Cymuned, Adeiladau Amrywiol a Mân-ddaliadau	-142,000*
Unedau Diwydiannol, Intec a Mentec	93,960
Difa Pla a Rheoli Cŵn	24,630
Gwasanaethau Tai	620,590
Digartrefedd	1,060,110
Cyfanswm	6,254,090

Adran Ymgynghoriaeth Gwynedd 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £*
Peirianeg	-719,100
Uned Dŵr ac Amgylchedd	-25,930
Uned Adeiladu	-70,160
Rheoli Risg Llifogydd	626,300
Cyfanswm	-188,890*

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Rheolaeth Adrannol	398,530
Cynlluniau Argyfwng (yn ymddangos yng nghynllun adrannol Cefnogaeth Gorfforaethol)	111,040
Uned Cefnogi Busnes y Cyngor	485,300
Cyfathrebu ac Ymgysylltu	426,890
Ymchwil a Dadansoddeg	416,820
Gwasanaeth Democratiaidd a Democratiaeth	2,219,610
Gwasanaethau Iaith Gymraeg	262,780
Caffael	261,220
Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol	542,930

Iechyd, Diogelwch a Llesiant	464,960
Gwasanaeth Cefnogol	537,660
Dysgu a Datblygu'r Sefydliad	385,550
Siop Gwynedd, Galw Gwynedd, Bathodynau Glas, Cofrestrydd	694,390
Cyfanswm	7,207,680

Adran Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) 2020/21	
Maes	Cyllideb Net £
Rheolaeth Adrannol	356,780
Cyllid a Chyfrifeg	1,173,200
Buddsoddi a Rheolaeth Trysorlys	122,030
Archwilio Mewnol	309,520
Cyflogau	333,200
Taliadau	176,320
Incwm	414,910
Refeniw Canolog	279,750
Trethi	177,290
Budd-daliadau	349,450
Technoleg Gwybodaeth - Corfforaethol	853,620
Technoleg Gwybodaeth - Rheoli Rhaglen	253,290
Technoleg Gwybodaeth - Datblygu	651,140
Technoleg Gwybodaeth - Isadeiledd	831,070
Technoleg Gwybodaeth - Cefnogol	344,670
Cyfanswm	6,626,240

Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	
Maes	Cyllideb Net £
Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr a chyllidebau cynlluniau penodol	553,450
Swyddog Monitro a Phriodoldeb	131,520
Gwasanaeth Cyfreithiol	593,260
Cofrestru Etholwyr	162,390
Crwner	329,450
Etholiadau	23,240
Cyfanswm	1,793,310

* ffigyrau negyddol gan fod incwm yn fwy na'r gwariant.

Asesiad Effaith Cydraddoldeb

1 Manylion

1.1 Beth yw enw'r Cynllun dan sylw?

Cynllun y Cyngor 2018 – 23 – *Adolygiad 2020/21*

1.2 Beth ydi pwrpas y Cynllun sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Pwrpas Cynllun y Cyngor ydi adnabod blaenoriaethau a meysydd allweddol i'w gweithredu rhwng 2018 a 2023. Cafodd fersiwn wreiddiol y Cynllun ei fabwysiadu gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 8 Mawrth 2018.

Caiff y Cynllun ei adolygu'n flynyddol a'i ail-gyhoeddi gydag unrhyw addasiadau angenrheidiol. Dyma'r newidiadau sydd wedi eu gwneud yn *Adolygiad 2020/21* -

Bydd y fersiwn hon o'r Cynllun, *Adolygiad 2020/21*, yn disodli'r fersiwn gyfredol a cheir rhestr isod o'r prif addasiadau a wnaed i'r Cynllun yn dilyn yr adolygiad:

Mewn ymateb i benderfyniad y Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar 7 Mawrth 2019 y dylid gwneud popeth o fewn ein gallu i sicrhau bod y sir yn parhau i fod yn gartref bywiog, hyfw a chynaliadwy i'n plant ac i blant ein plant am genedlaethau i ddod mae blaenoriaeth wella newydd wedi ei ychwanegu:

- **Ymateb i'r Argyfwng Newid Hinsawdd**

Cwblhawyd y prosiectau canlynol neu maent wedi trosglwyddo i fod yn rhan o waith dydd i ddydd yn ystod 2019/20 :

- **Cryfhau'r Arweinyddiaeth**
- **Dalgylch y Berwyn, Y Bala**
- **Strategaeth Cefnogi Teuluoedd**
- **Cynyddu Budd Digwyddiadau Mawrion**
- **Datblygu'r Arweinyddiaeth**

Mae'r prosiectau canlynol wedi eu hychwanegu o'r newydd:

- **Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd**
- **Cydweithio Meirionnydd**
- **Sicrhau Tegwch i Bawb**

Mae Aseiad Effaith Cydraddoldeb cychwynnol i ddau o'r prosiectau newydd hyn wedi eu atodi ond penderfynwyd ei bod yn gynamserol i gychwyn ar aseiad i'r Cynllun Gweithredu Newid Hinsawdd.

Yn ogystal, mae'r prosiectau canlynol wedi newid:

- **Strategaeth Iaith Uwchradd** wedi newid ei deitl i **Hybu Defnydd o'r Gymraeg ymysg Plant a Phobl Ifanc**

Mae'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb yma yn edrych ar y Cynllun yn ei gyfanrwydd. Mae disgwyl i bob cynllun unigol gael Aseiad ar wahân ar y prosiect yn ei gyfanrwydd a/neu ar rannau penodol ohono. Dyletswydd y person sy'n gyfrifol am y cynllun unigol yw gwneud yr Aseiad(au) yna.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr aseiad yma?

Dewi Jones, Rheolwr Uned Cefnogi Busnes y Cyngor

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr aseiad? Pa fersiwn yw hwn?

27 Mehefin 2017, fersiwn 1 yn ymwneud â'r ymgysylltiad
13 Rhagfyr 2017, fersiwn 2, aseiad llawn o'r Cynllun
4 Chwefror 2019 – fersiwn 3, aseiad llawr o adolygiad 2019-20

Hwn yw fersiwn 4 – 31 Ionawr 2020, aseiad llawn o adolygiad 2020-21

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr aseiad yma?

Aelodau, defnyddwyr gwasanaeth, trigolion Gwynedd, partneriaid ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion cydraddoldeb?

Ymgynghoriad 6 wythnos yn ystod gaeaf 2017/18 i gyflwyno ac egluro'r blaenoriaethau drafft i'r cyhoedd, partneriaid a sefydliadau lleol a chodi ymwybyddiaeth o'r cyfle iddynt gymryd rhan yn yr ymarferiad drwy gwblhau holiadur byr ar-lein ar www.gwynedd.llyw.cymru/ymgyngori. Roedd copïau papur hefyd ar gael yn llyfrgelloedd a Siopau Gwynedd leol.

Anogwyd cymaint â phosib o bobl Gwynedd i gwblhau a dychwelyd yr holiadur gan ddefnyddio gwefan y Cyngor, y wasg leol, rhaeadru'r neges trwy ein partneriaid, gwefannau cymdeithasol ac e-newyddlen aelodau etholedig Rhaeadr.

Cysylltwyd â cymaint a phosib o grwpiau diddordeb a grwpiau sy'n cynrychioli neu'n gweithio hefo pobl a/neu blant hefo nodweddion cydraddoldeb i roi gwybod iddynt am yr ymgysylltiad ac i ofyn iddynt hysbysu eu defnyddwyr am yr holiadur.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Derbyniwyd 197 o holiaduron.

Gofynnwyd i'r ymatebwyr gwblhau cwestiynau am eu nodweddion cydraddoldeb (yn ddewisol) a roedd yr wybodaeth a gasglwyd fel a ganlyn:

- 1) Cwblhau'r holiadur fel...
 - Unigolyn - 159
 - Sefydliad neu fusnes – 5
 - Dim ateb – 33
- 2) Rhyw
 - Gwryw - 84
 - Benyw - 65
 - Gwell gennyf beidio â dweud – 9
 - Dim ateb – 39
- 3) Grŵp oedran
 - 18-29 - 8
 - 30-39 - 23
 - 40-49 - 29
 - 50-59 - 34
 - 60-69 - 31
 - 70 neu'n hyn - 25
 - Gwell gennyf beidio â dweud - 9
 - Dim ateb – 38

4) Hunaniaeth genedlaethol

- Cymro / Cymraes – 77
- Sais / Saesnes – 22
- Prydeiniwr / Prydeinwraig – 46
- Arall – 9
- Gwell gennyf beidio â dweud – 8
- Dim ateb – 35

5) Tarddiad Ethnig

- Gwyn - 141
- Cymysg / sawl grwp ethnig – 4
- Du / Affricanaidd / Caribïaidd – 1
- Gwell gennyf beidio â dweud – 11
- Arall – 3
- Dim ateb – 37

6) Ydych chi'n ystyried eich hun yn berson anabl?

- Ydw - 15
- Nac Ydw - 129
- Gwell gennyf beidio â dweud – 15
- Dim ateb – 38

7) Crefydd

- Christian (pob enwad) – 72
- Hindw – 2
- Dim crefydd – 52
- Anffyddiwr – 5
- Tyst Jehova – 1
- Dyniaethwr -1
- Vasinava – 1
- Wicca - 1
- Arall – 7
- Gwell gennyf peidio â dweud – 17
- Dim ateb – 38

8) Cyfeiriadedd Rhywiol

- Heterorywiol / Strêt - 127
- Dyn hoyw – 1
- Deurywiol – 1
- Arall – 8
- Gwell gennyf beidio â dweud - 20
- Dim ateb – 40

9) Rhywedd adeg geni

- Gwryw - 79
- Benyw – 61
- Rhyngrywiol - 1
- Gwell gennyf beidio â dweud - 15
- Dim ateb – 41

10)Y ffordd rydych yn meddwl amdanoch chi eich hun

- Gwryw - 77
- Benyw - 59
- Arall – 8
- Gwell gennyf beidio â dweud - 13
- Dim ateb - 40

Nid oedd yn bosib adnabod patrwm yn ymatebion unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb

Dylai prosiectau unigol ymgysylltu â thrigolion Gwynedd yn ôl yr angen.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Fel rhan o'r broses o lunio Cynllun y Cyngor ar gyfer 2018-23 yn 2017 cynhaliwyd cyfres o 8 cyfarfod ardal yn ystod mis Gorffennaf er mwyn rhoi cyfle i aelodau lleol amlygu unrhyw faterion oedd angen sylw o fewn yr ardaloedd hynny. Yn ogystal, bu i aelodau'r Pwyllgorau Craffu adnabod materion yr oeddent hwy o'r farn y dylid eu cynnwys o fewn Cynllun y Cyngor i'r dyfodol.

Cynhaliwyd 4 sesiwn gweithdy pellach gydag aelodau ym mis Medi 2017 yng Nghaernarfon, Penrhyndeudraeth, Dolgellau a Phwllheli. Bwriad y gweithdai hyn oedd rhoi cyfle iddynt adnabod y blaenoriaethau sirol i'w cynnwys o fewn Cynllun y Cyngor a chynnig sylwadau pellach ar y blaenoriaethau sydd wedi eu hadnabod fesul ardal.

Disgwylir i unrhyw brosiect newydd fod â thystiolaeth gadarn am yr angen amdano. Wrth gynllunio unrhyw brosiect newydd dylid mesur yr effaith ar bobl Gwynedd, a llunio Aseiad Effaith Cydraddoldeb penodol yn ôl yr angen (gweler 1.2).

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Bydd hyn yn cael ei adnabod yn asesiadau'r prosiectau unigol

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Beth yw'r effaith fydd y Cynllun newydd yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb? Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb.

Nodweddion	Sut fath o effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Yr iaith Gymraeg	Positif	<p>Mae hwn yn faes blaenoriaeth felly disgwylir cael effaith bositif ar yr iaith Gymraeg. Disgwylir i bob cynllun unigol i edrych ar yr effaith ar yr iaith wrth wneud Aseiad Effaith Cydraddoldeb ar wahân.</p> <p>Wrth sôn am flaenoriaethu'r Gymraeg yn benodol yn yr ymgynghoriad, roedd 18 o'r sylwadau yn cefnogi'r angen i flaenoriaethu'r Gymraeg ac 14 yn dweud na ddylid gwario arian ar yr iaith.</p> <p>Derbyniwyd nifer o sylwadau am ddefnyddio'r iaith Gymraeg yn y gymuned neu thu allan i'r ystafell ddosbarth hefo mudiadau fel Clwb Ffermwyr Ifanc yn cael eu crybwyll gan nifer yn sgil cynnig i ad-drefnu'r Gwasanaeth Ieuenctid.</p> <p>Yn ychwanegol adnabuwyd yr anghenion canlynol - i'r Cyngor helpu'r sector breifat i gynnig darpariaeth Cymraeg, mwy o arwyddion dwyieithog, a sicrhau swyddi neu dai addas er mwyn cadw pobl ifanc yn yr ardal. Credai un fod y Gymraeg yn sgil i ddenu swyddi i'r ardal.</p> <p>Roedd pryder fod blaenoriaethu'r Gymraeg yn gelyniaethu'r di-Gymraeg a thwristiaid. Roedd pryder hefyd am gostau, gyda nifer yn credu nad oedd eisiau gohebu'n ddwyieithog ond yn hytrach yn newis iaith y derbynnydd ac nad oes angen cyfieithu ar y pryd os yw pawb yn gallu siarad Saesneg. Nodwyd y gallai polisi staffio'r Cyngor elyniaethu pobl di-Gymraeg a gallai'r Cyngor golli allan ar staff sy'n fwy galluog/profiadol. Credwyd</p>

		<p>fod hyn yn arbennig o debygol mewn meysydd fel gofal. Awgrymwyd y dylid cael cyfle i ddysgu'r Gymraeg 'on the job' a hefyd y dylai'r Cyngor annog, nid gorfodi, staff i siarad yr iaith.</p> <p>Roedd galw gan un person i'r ohebiaeth gan ysgolion fod yn ddwyieithog yn hytrach nag uniaith Gymraeg.</p> <p>Yn ôl yr ymatebwyr, y pethau pwysig am wersi Cymraeg oedd eu cost, eu cyfleuster (trafnidiaeth ayb) a'u haddasrwydd.</p> <p>Derbyniwyd nifer o sylwadau am y Gymraeg wrth drafod materion plant, pobl ifanc a theuluoedd yn ogystal. Roedd y rhan fwyaf o'r sylwadau hynny'n erbyn rhoi ffafriaeth i'r iaith Gymraeg. Mae pryder y byddai'n effeithio safonau addysg a recriwtio staff a hefyd am y gost. Dywedwyd y dylid gadael i athrawon ddatblygu sgiliau iaith tra yn y swydd. Ar y llaw arall derbyniwyd sylwadau am yr angen i datblygu deunyddiau e.e. apps, a rhoi gwersi Cymraeg am ddim.</p> <p>Er nad yn sôn am yr iaith Gymraeg yn benodol, mae nifer o sylwadau yn ymwneud â'r angen am dai fforddiadwy a thai i bobl lleol.</p> <p>Nodwyd yr angen am Gymraeg clir wrth gyfathrebu hefo'r cyhoedd, yn arbennig adroddiadau addysg. Nodwyd hefyd yr angen i wella safon yr iaith mewn gohebiaeth ayb a'r angen i'w wirio cyn ei anfon. Roedd yr ymatebydd yn derbyn mai oherwydd fod y Gymraeg yn iaith naturiol roedd y gwallau'n digwydd.</p>
Anabledd	Positif	<p>Mae gofal yn faes blaenoriaeth felly disgwylir cael effaith positif. Disgwylir i bob cynllun unigol arall edrych ar yr effaith ar anabledd wrth wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb ar wahân.</p> <p>Mae'r ymatebion i'r ymgysylltiad yn dangos cefnogaeth mawr i'r gweithlu gofal gyda nifer eisiau iddynt gael codiad yn eu cyflog, amodau gweithio gwell, mwy o hyfforddiant a'r siawns i symud ymlaen yn eu gyrfa. Roedd pryder am y trosiant yn y gweithlu. Mae galw hefyd am wella safonau o fewn cartrefi gofal ac i ddenu mwy o bobl ifanc i fewn i'r maes.</p>

		<p>Neges gryf arall yw'r angen i wneud gwaith ataliol er mwyn sicrhau nad yw pobl angen gofal iechyd a dysgu o ymarfer da mannau eraill. Dangoswyd cefnogaeth gryf i adnoddau fel llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden fel adnoddau ar gyfer hyn a byddai toriadau yn y meysydd hyn yn "false economy". Pwysleisiwyd hefyd yr angen am drafnidiaeth.</p> <p>Hefyd mae'r angen i'r Cyngor gydweithio mwy, yn fewnol a gyda mudiadau allanol fel iechyd a'r trydydd sector, yn neges gryf gan y rhai sydd wedi ymateb i'r ymgynghoriad. Dylid hefyd rhoi cefnogaeth i gymunedau a darparu adnoddau fel gofal iechyd a cartrefi gofal ychwanegol yng nghefn gwlad yn ogystal â'r trefi mawrion.</p> <p>Adnabuwyd y camddefnydd o fannau parcio hygyrch i bobl anabl. Dau berson o blaid pobl anabl yn talu am barcio, un ohonynt yn berson anabl. Dywedodd un person anabl fod ceir wedi parcio ar y pafin yn broblem iddo.</p> <p>Mae'r angen am amrywiaeth o dai wedi ei adnabod gan gynnwys rhai hygyrch.</p> <p>Dau berson yn poeni nad oeddynt yn cyrraedd meini prawf am ofal er ei bod yn anabl.</p> <p>Nodwyd fod pobl anabl a hefo rhai cyflyrau iechyd fwy o angen toiledau cyhoeddus.</p> <p>Credai nifer o Feirionnydd nad oedd ansawdd gofal yn wastad ar draws y sir hefo un person yn gofyn am ganolfan i bobl ag Alzheimers yn y rhanbarth ac un arall yn nodi pryder am fethu cael gofal yn y Gymraeg yno. Nododd un person anabl nad oedd yn bosib cael pobl i lanhau yn Meirionydd. Roedd wedi derbyn rhestr gan y Cyngor ond nid oedd neb arno o'i ardal. Credai fod hyn oherwydd yr angen i siarad Cymraeg. Roedd yn pryderu oherwydd yr effaith ar anghenion iechyd.</p>
Rhyw	Positif	<p>Ceir un cynllun unigol yn y benodol yn y maes yma sef "Merched mewn Arweinyddiaeth" felly disgwylir effaith positif yma. Wedi dweud hynny nid yw'n bosib adnabod effaith y Cynllun yn ei gyfanrwydd heb gwblhau asesiadau effaith ar y cynlluniau unigol eraill.</p>

<p>Oedran</p>	<p>Positif</p>	<p>Mae oedran yn cael ei flaenoriaethu mewn nifer o feysydd felly disgwylir cael effaith positif ar faes plant, pobl ifanc a phobl hŷn.</p> <p>Disgwylir i bob cynllun unigol i edrych ar yr effaith ar oeddrannau gwahanol wrth wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb ar wahân.</p> <p>Roedd yr ymgynghoriad yn dangos cefnogaeth i waith ym maes Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd, yn enwedig cymorth ac ymyrraeth cynnar, cryfhau addysg a rhoi hyfforddiant i bobl ifanc er mwyn iddynt cael swyddi. Roedd pryder fod pwyslais ar yr iaith Gymraeg yn effeithio recriwtio ac ansawdd addysg o fewn yr ysgolion. Nodwyd pwysigrwydd darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol. Roedd nifer yn mynegi nad oeddynt eisiau gweld toriadau ym maes gofal plant. Dywedodd un person ei bod yn bwysig i gefnogi pobl ifanc ar ôl iddynt adael gofal.</p> <p>Mae pryder ein bod yn colli pobl ifanc dawnus. Swyddi tymhorol twristiaeth ddim yn cadw pobl ifanc yn yr ardal. Diffyg gobaith a dyhead yn broblem i bobl ifanc ym Meirionnydd yn ôl un person. Pobl ifanc angen gwaith i dalu am dai.</p> <p>Mae'r Cyngor yn adnabod y bydd newid mewn demograffeg, hefo'r gymuned yn mynd yn hŷn. Mae'r ymateb i'r ymgysylltiad yn dangos fod pobl yn pryderu am ddarpariaeth i'r dyfodol, e.e. cartrefi gofal, oherwydd y newidiadau hyn. Mae galw i bobl allu byw yn annibynnol yn eu cymunedau ac i roi cefnogaeth i'r cymunedau hynny er mwyn lleihau'r angen am ofal. Mae un ymatebwr eisiau prentisiaethau i bobl hŷn nid yn unig pobl ifanc ac un arall yn nodi'r ffaith fod pobl hŷn angen parcio mewn llefydd agosach at y canol i dref.</p> <p>Gwelir galw hefyd am feithrin perthynas da rhwng y cenedlaethau, gyda'r rhaglen deledu Hen Blant Bach yn cael ei enwi. Un person yn cynnig y dylidparu pobl hŷn unig hefo pobl ifanc digartref.</p> <p>Adnabuwyd fod ceir yn parcio ar y pafin yn broblem i bobl hŷn a theuluoedd hefo plant bychan mewn pramiau.</p> <p>Carfan o bobl sydd efallai ddim yn cael llawer o sylw</p>
----------------------	----------------	--

		<p>wrth baratoi Asesiadau Effaith Cydraddoldeb yw pobl oed gwaith ond mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn gwarchod hawliau pobl o bob oed. Mae'r sylwadau am swyddi ayb yn berthnasol i'r oedran yma. Roedd cefnogaeth gref i greu a chadw swyddi yng Ngwynedd a gwella'r isadeiledd er mwyn gwneud hynny. Roedd yna hefyd negeseuon am wella sgiliau'r trigolion, denu cwmnïau mawr, peidio bod yn or ddibynnol ar dwristiaeth, a chefnogi datblygiadau tu allan i'r sir. Gall diffyg trafnidiaeth cyhoeddus ar yr adegau iawn greu problemau i bobl sydd eisiau gweithio.</p> <p>Mae'r angen am amrywiaeth o dai wedi ei adnabod, gyda anghenion pobl ifanc a phobl hŷn yn cael eu hadnabod. Ond eto ni ddylid anghofio anghenion pobl o oedran arall, gyda'r galw am dai fforddiadwy a thai i bobl lleol. Roedd sylwadau hefyd am gael tai yn agos at gyfleon gwaith a chysylltiadau trafnidiaeth cyhoeddus, llacio'r rheolau cynllunio yng nghefn gwlad, edrych ar dai gwag a'r angen am dai cymdeithasol. Teimlai un person mai'r broblem oedd fod y cartrefi sydd ar gael ddim yn y lle iawn i deuluoedd ifanc (h.y. mewn trefi wrth ymyl ysgolion a siopau).</p> <p>Roedd nifer o bobl yn adnabod pwysigrwydd llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden ar gyfer plant, pobl ifanc a phobl hŷn ar gyfer cymdeithasu, iechyd a rhywle i fynd oddi ar y stryd. Nodwyd hefyd yr angen am ddarpariaeth ar gyfer pobl ifanc e.e. clybiau ieuenctid, Clwb Ffermwyr Ifanc.</p>
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim wedi ei adnabod	<p>Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.</p> <p>Dywedodd un person nad oedd lle i grefydd o fewn addysg.</p>
Ailbennu rhywedd	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.

Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim wedi ei adnabod	Nid oes unrhyw gynlluniau unigol yn ymwneud â'r nodwedd yma. Bydd angen i'r Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.

3.2 Ydi'r Cynllun yn ateb y Dyletswyddau Cyffredinol yma? Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r dyletswyddau yma

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	Ydi'r polisi'n cael effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Ydi	Dylai'r meysydd blaenoriaeth a'r cynlluniau unigol gael effaith bositif ar y ddyletswydd. Bydd angen i'r Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Dylai'r meysydd blaenoriaeth a'r cynlluniau unigol gael effaith bositif ar y ddyletswydd. Bydd angen i'r Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried. Fel dywedodd un ymatebwr, mae'n bwysig cofio nodweddion cydraddoldeb unigolion wrth ddarparu gwasanaethau, yn enwedig ym maes gofal.
Meithrin perthnasau da	Ydi	Dylai'r meysydd blaenoriaeth a'r cynlluniau unigol gael effaith bositif ar y ddyletswydd. Bydd angen i'r Aseidiadau Effaith Cydraddoldeb ar y cynlluniau unigol adnabod os oes materion i'w hystyried.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r Cynllun felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol a beth yw'r rheswm am hyn?

Mae'n ymddangos y dylai'r meysydd blaenoriaeth gael effaith sylweddol bositif ar o leiaf rai o'r nodweddion cydraddoldeb. Mae pob asesiad effaith cydraddoldeb unigol yn edrych ar yr effaith mewn mwy o fanylder.

4.2 Ydi'r Cynllun felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol a beth yw'r rheswm am hyn?

Nid oes effeithiau sylweddol negyddol wedi eu hadnabod hefo'r Cynllun yn ei gyfanrwydd. Mae pob asesiad effaith unigol yn edrych ar yr effaith mewn mwy o fanylder.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewisiwch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r cynllun gan ei fod yn gadarn	X
Addasu'r cynllun i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r cynllun gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r cynllun oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	

4.4 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Mae'r asesaidai unigol yn adnabod unrhyw effeithiau negyddol a'r camau i'w liniaru.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Nid yw'n berthnasol i'r Cynllun yn ei gyfanrwydd.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y cynllun (cynllun gweithredu)?

Mae Adrannau'r Cyngor yn gyfrifol am weithredu'r cynlluniau unigol o fewn Cynllun y Cyngor. Mae prosesau herio perfformiad y Cyngor, ble fydd yr Aelod Cabinet ac aelodau o bwyllgorau craffu yn herio twf a datblygiad y gwaith sy'n cael ei gyflawni ar y Cynllun, yn waith parhaus drwy'r flwyddyn. Mae'r adroddiadau ar y cyfarfodydd herio perfformiad hyn yn cael eu cyhoeddi fel rhan o bapurau cyfarfod y Cabinet.

Os oes angen newid cynnwys neu gyfeiriad unrhyw brosiect unigol bydd angen ail ymweld â'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb ar gyfer y prosiect hwnnw. Mae'r ddogfen hon hefyd yn cael ei chyflwyno i'r Cabinet a'r Cyngor er mwyn ei chraffu ac yn cael ei hadolygu'n flynyddol.

Asesiad Effaith Cydraddoldeb

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

I Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Prosiect Uwchradd Meirionnydd

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Nod Prosiect Uwchradd Meirionnydd yw sicrhau fod ansawdd yr addysg yn yr ardal yn gyson dda ac yn gynaliadwy i'r dyfodol.

I.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Garem Jackson, Pennaeth Addysg

I.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Fersiwn 1 - 4 Chwefror 2020

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Wrth i'r prosiect ddatblygu, rhagwelir y bydd angen gweithio gyda penaethiaid a llywodraethwyr ysgolion uwchradd Meirionnydd er mwyn cynnal yr asesiad. Yn ddibynnol ar gyfeiriad y prosiect, gall y bydd angen gweithio hefo'r holl rhan-ddeiliaid perthnasol.

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig?

Dim - cyn-amserol ar y pwynt yma o'r prosiect.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Amherthnasol - gweler uchod.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Cynhaliwyd cyfres o sesiynau gyda penaethiaid Uwchradd Meirionnydd rhwng Mehefin a Medi 2019 er mwyn trafod y sefyllfa bresennol a'r heriau y mae'r ysgolion uwchradd yn eu wynebu. Yn dilyn hynny, casglwyd barn gychwynnol y penaethiaid trwy gyfrwng holiadur ar gychwyn tymor yr Hydref.

2.5 Oes yna unrhyw flychau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Dim ar y pwynt yma.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae croeso i chwi ychwanegu nodweddion eraill os ydych chi'n dymuno.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Yr iaith Gymraeg	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Anabledd	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Rhyw	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Oedran	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Ailbennu rhywedd	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Nac ydi	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma..
Meithrin perthnasau da	Nac ydi	Cynamserol i adnabod yr effaith ar y pwynt yma.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Cynamserol i asesu'r effaith ar gydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Cynamserol i asesu'r effaith ar gydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	-
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	-
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	-
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	-

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Amherthnasol.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Amherthnasol.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd yr asesiad hwn yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd wrth i'r prosiect ddatblygu.

Asesiad Effaith Cydraddoldeb

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

1 Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Sicrhau Tegwch i Bawb

1.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Er mwyn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth rydym yn wneud rhaid i ni yn gyntaf adnabod unrhyw rwystrau sy'n wynebu rhai pobl wrth chwilio am, neu dderbyn, gwasanaethau gan y Cyngor. Er ein bod, dros y blynyddoedd, wedi casglu llawer o wybodaeth, nid ydym yn teimlo ein bod wedi clywed gan ystod digon eang o bobl.

Ein bwriad felly yw cynnal ymchwiliad trylwyr o farn pobl Gwynedd sydd â nodweddion gwarchoddedig (fel maent yn cael eu nodi yn Neddf Cydraddoldeb 2010) am y gwasanaethau mae'r Cyngor yn eu cynnig. Byddwn yn gwneud hynny nid yn unig drwy holiadur ar bapur ac ar lein ond hefyd drwy gyfarfod hefo ystod eang o bobl a defnyddio dulliau creadigol er mwyn cyrraedd pawb.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Delyth William, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

28 Ionawr 2020, fersiwn 1

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Pobl Gwynedd
Grŵp Craidd Cydraddoldeb
Grwpiau nodweddion gwarchoddedig
Y Cabinet
Aelodau Etholedig
Staff y Cyngor

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig?

Mae'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol wedi ei greu mewn cydweithrediad gyda'r Grŵp Craidd Cydraddoldeb a gan ddefnyddio gwybodaeth o'r holiadur "Pa Wasanaethau sy'n Bwysig i Chi?".

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Codwyd nifer o faterion gweithredol o'r sgysiau gyda'r Grŵp Craidd Cydraddoldeb (gweler Asesiad y Cynllun Cydraddoldeb Strategol am fwy o fanylion). Penderfynwyd fod hyn yn dangos yr angen i edrych ar ein ffordd o weithio a sicrhau ein bod yn rhoi cydraddoldeb yn ganolog i bopeth rydym ni'n wneud. Rhan bwysig o hynny ydi bod a digon o wybodaeth am unrhyw rwystrau mae pobl Gwynedd yn eu wynebu wrth ymwneud â'r Cyngor.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Rydym yn gweithredu yn unol a Deddf Cydraddoldeb 2010 sy'n nodi pwysigrwydd canfod barn unigolion amrywiol. Rydym hefyd yn gweithredu yn unol â'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae ffordd y Cyngor o weithio, Ffordd Gwynedd, yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth rydym ni yn ei wneud. Er mwyn gwneud hynny mae casglu barn y cyhoedd yn greiddiol er mwyn darparu'n addas ar gyfer pob un o bobl Gwynedd.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Nid oes bylchau yn yr wybodaeth rydym ei angen i wneud y penderfyniad i ymgysylltu. Byddwn yn datblygu'r asesiad yma wrth i ni baratoi ar gyfer y gwaith ac yn ei fonitro'n rheolaidd.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae croeso i chwi ychwanegu nodweddion eraill os ydych chi'n dymuno.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif	Pwrpas casglu'r wybodaeth yw i wella ein gwasanaeth i bobl hefo pob nodwedd, sef pob un o bobl Gwynedd. Wrth wneud paratodau i ymgysylltu byddwn yn ystyried anghenion pawb drwy gyfrwng asesiad effaith cydraddoldeb ac yn gweithredu yn ôl yr angen er mwyn sicrhau ein bod yn cynnwys cymaint o bobl a
Yr iaith Gymraeg	Positif	
Anabledd	Positif	
Rhyw	Positif	
Oedran	Positif	
Cyfeiriadedd rhywiol	Positif	
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Positif	

Ailbennu rhywedd	Positif	phosib
Beichiogrwydd a mamolaeth	Positif	
Priodas a phartneriaeth sifil	Positif	

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â chamwahanuaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Ydi	<p>Bydd yr ymgynghoriad yn cynnwys cymaint o bobl a phosib er mwyn casglu gwybodaeth, gan gynnwys staff y Cyngor. Dylai'r dulliau a ddefnyddir sicrhau nad oes camwahanuaethu'n digwydd ac yn sicr byddwn yn gwarchod rhag unrhyw aflonyddu neu erledigaeth o'r rhai sy'n cymryd rhan.</p> <p>Byddwn yn defnyddio'r wybodaeth a gesglir er mwyn adnabod os oes unrhyw gamwahanuaethu, aflonyddu ac erledigaeth sy'n digwydd.</p>
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	<p>Byddwn yn defnyddio amrywiol dulliau er mwyn sicrhau ein bod yn cynnwys cymaint o bobl a phosib ac yn ystyried eu anghenion. Byddwn yn gweithio'n arbennig i gynnwys pobl sydd ddim fel arfer yn ymateb i ymgynghoriadau.</p> <p>Y prif reswm dros ymgysylltu yw i hyrwyddo cyfleoedd cyfartal i bawb. .</p>
Meithrin perthnasau da	Ydi	<p>Mae meithrin perthynas da yn caniatáu i ni ddefnyddio dulliau gwahanol i siwtio pobl hefo nodweddion gwahanol, yn unol a'u anghenion. Byddwn yn gwneud hyn wrth baratoi'r ymgysylltiad.</p> <p>Pwrpas y gwaith yw defnyddio'r wybodaeth er mwyn darparu gwasanaethau gwell ar gyfer holl bobl Gwynedd, beth bynnag eu nodweddion gwarchodedig.</p>

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Ni fydd y gwaith ymgynghori ynddo'i hun yn cael effaith sylweddol, bositif ond byddwn yn defnyddio'r wybodaeth a gesglir er mwyn cael effaith bositif ar ein gwasanaethau

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Nac ydyw

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	X
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Byddwn yn datblygu'r ymgynghoriad mewn ffordd fydd yn addas ar gyfer pawb.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Dim yn berthnasol

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Byddwn yn gwneud asesiad effaith llawer llawnach wrth baratoi'r ymgysylltiad.

Cyfarfod:	Y Cyngor llawn
Dyddiad:	5 Mawrth 2020
Pwnc:	Cyllideb 2020/21
Aelod Cabinet:	Cynghorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet dros Gyllid
Swyddog Cyswilt:	Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid
Pwrpas:	Gosod Cyllideb y Cyngor a phennu lefel Treth Cyngor 2020/21

CYLLIDEB 2020/21

Argymhellion y Cabinet i'r Cyngor llawn yw y dylid:

1. **sefydlu cyllideb o £261,837,750 ar gyfer 2020/21** i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £187,579,040 a **£74,258,710 o incwm o'r Dreth Cyngor gyda chynnydd o 3.9%**.
2. sefydlu rhaglen gyfalaf o £44,247,260 yn 2020/21 i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yn Atodiad 4 i'r adroddiad.

Byddai cynyddu'r Dreth Cyngor **3.9%** yn gynydd wythnosol o £1.04, neu £54.09 yn flynyddol, gyda threth 'Band D' o **£1,430.31** am 2020/21.

Mae effaith manwl hyn wedi'i osod allan yn y penderfyniad ffurfiol sy'n Atodiad 11.

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Rhaid i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys ar gyfer 2020/21.
- 1.2 Eleni, mae'r Cyngor wedi derbyn setliad grant mwy teg na fu mewn blynyddoedd blaenorol. Er hynny, rhaid cymryd rhai penderfyniadau ar gyfuniad o gyflawni arbedion ychwanegol a chodi'r Dreth 3.9%.
- 1.3 Argymhellir codi'r Dreth 3.9% yn 2020/21 er mwyn amddiffyn gwasanaethau i bobl Gwynedd, gan fyddai gweithredu'r cynlluniau arbedion eraill a ystyriwyd wedi bod yn annerbyniol oherwydd yr effaith ar bobl Gwynedd.
- 1.4 Wedi ymgynghori gydag aelodau mewn cyfres o weithdai yn Ionawr, a gyda'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu (13 Chwefror), mae'r Cabinet wedi argymhell cyllideb briodol i'r Cyngor ar gyfer 2020/21.
- 1.5 Erbyn 2020/21, byddai angen cynyddu ein gwariant o £15.8m er mwyn "sefyll yn llonydd" (mae manylion yn rhan 3 isod), gan gynnwys £4.3m i gwrdd â phwysau ar gyllidebau'r gwasanaethau (mae manylion o'r 'bidiau' unigol yn Atodiad 2).
- 1.6 Er mwyn cyfarch y bwlch ariannol, bydd raid priodoli £1.9m o arbedion (mae manylion yn rhan 4 isod a'r cynlluniau unigol wedi'u rhestru yn Atodiad 3) ac wedyn rhaid cynyddu'r Dreth Cyngor 3.9% (mae manylion yn rhan 5 isod, ac yn Atodiad 6).

- 1.7 Bu adolygiad trylwyr o'r Strategaeth Asedau llynedd, ac eleni rydym yn cynnig sefydlu rhaglen gyfalaf gwerth £44,247,260 yn 2020/21, fel sydd wedi'i osod allan yn Atodiad 4.
- 1.8 Bwriedir modelu Strategaeth Ariannol Tymor Canolig (am 2020/21 – 2022/23) yn ystod haf 2020, ar ôl Cyllideb Canghellor y DU, ayb, rhag ofn y bydd rhywbeth sylfaenol yn newid yng ngweithrediadau'r Llywodraeth. Mae'n bosib bydd angen trefniadau hyblyg er mwyn gallu gwireddu mwy o arbedion mewn blynyddoedd dilynol, ond bwriedir ystyried hynny ar ôl derbyn mwy o wybodaeth.
- 1.9 Mae cyllideb 2020/21 yn ceisio gwarchod y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu i bobl Gwynedd, ac yn argymhell cynnydd 3.9% yn y Dreth Cyngor er mwyn cyflawni'r amcan hwnnw eleni. Wrth ddethol arbedion, rydym am eu cyflawni yn y lleoedd hynny fydd yn cael yr ardrawiad lleiaf ar ein pobl, ond gwelir y bydd hynny yn fwy heriol erbyn 2021/22 a tu hwnt, pe bai setliadau grant anffafriol, fel a fu mewn blynyddoedd blaenorol.
- 1.10 Mater i'r Cyngor llawn yw ystyried y gyllideb a gosod y Dreth Cyngor erbyn 2020/21 ar sail y materion a nodir yn yr adroddiad dilynol. Mae'r adroddiad manwl yma'n nodi'r ffactorau sydd yn dylanwadu ar y gyllideb refeniw arfaethedig ar gyfer 2020/21, ac yn amlinellu'r prif newidiadau ers 2019/20.

2. GRANT LLYWODRAETH CYMRU

- 2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi'r setliad dangosol i ariannu awdurdodau lleol ar gyfer 2020/21. Nodir manylion fel y'i cyhoeddwyd yn swyddogol 'debyg-wrth-debyg' gan Llywodraeth Cymru yn y tabl isod, ynghyd â'r gwir ffigyrau "cash":

Grant Cynnal Refeniw 2019/20 – 2020/21	Cyfanswm Awdurdodau Cymru £	Cyngor Gwynedd swyddogol £	Cyngor Gwynedd "cash" £
Grant y Llywodraeth 2019/20	4,290,612,000	179,374,740	176,551,790
Grant y Llywodraeth 2020/21	4,474,443,600	187,579,040	187,579,040
Cynnydd £	183,831,600	8,204,300	11,027,250
Cynnydd %	+4.3%	+4.6%	-

Mae manylion pellach ar gael yma –

https://llyw.cymru/setliad-refeniw-chyfalaf-llywodraeth-leol-dros-dro-2020-i-2021?_ga=2.186323562.297550458.1580053366-1435204194.1547569279

- 2.2 Fe welir o ffigyrau swyddogol Llywodraeth Cymru sy'n y tabl uchod yn dybiannol fod Cyngor Gwynedd yn derbyn cynnydd grant o £8.2m erbyn y flwyddyn nesaf (ar ôl addasu'r ffigwr 2019/20 i adlewyrchu'r trosglwyddiadau i mewn i'r setliad), sy'n 4.6%, gyda chyfartaledd y cynnydd ar draws Cymru yn 4.3%.
- 2.3 Mae nifer o ffactorau yn bwydo'r fformiwla dyrannu grant llywodraeth leol, megis y nifer disgyblion, nifer hawlwy'r cymorth incwm, ayb, ac mae ffactor casglu gwastraff wedi mynd o'n plaid ni eleni (yn adlewyrchu cost uwch casglu mewn ardal wledig).
- 2.4 Hefyd, yn ogystal â ffigyrau swyddogol "tebyg wrth debyg" Llywodraeth Cymru (uchod), derbyniwyd cynnydd go sylweddol oherwydd addasiad sylfaen trethiannol sy'n ail-ddosbarthu grant rhwng awdurdodau lleol Cymru. Roedd hyn oherwydd lleihad mewn eiddo treth cyngor yng Ngwynedd (gwneud i fyny am effaith mudo 'tai gwyliau'

i'r rhestr treth busnes), o'i gymharu â chynnydd cyffredinol arferol mewn eiddo treth cyngor ar draws awdurdodau lleol eraill Cymru.

- 2.5 Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru eu setliad grant terfynol ar gyfer awdurdodau lleol yn hwyr ar 25 Chwefror, ynghyd â chyllideb terfynol Llywodraeth Cymru eu hunain ar gyfer 2020/21. Yn unol â'r disgwyl, cadarnhawyd fod dim newid o'r ffigwr drafft £187,579,040.

3. GWARIANT REFENIW'R CYNGOR - 2020/21

- 3.1 Nodir yn y tabl isod y cynnydd yn y gwariant fydd ei angen er mwyn "sefyll yn llonydd" yn 2020/21.

Gofynion Gwario Ychwanegol

	£	£
Cyllideb Sylfaenol		248,013,890
Chwyddiant Cyflogau Staff	4,535,220	
Pensiynau Athrawon	1,193,180	
Pensiynau Arall	-1,684,170	
Chwyddiant Arall (cyflenwyr)	2,865,940	
Ardollau (Tân a CNC)	148,310	
Demograffi	821,440	
Trosglwyddiadau i'r Setliad	2,062,350	
Terfynu Grant Penodol	500,000	
Bidiau - Pwysau ar Wasanaethau	4,336,690	
Bidiau Cyfalaf	1,004,000	
Addasiad Cytundeb Torfol	380,000	
Addasiadau Cyllideb Amrywiol	-48,850	
Cost Benthycia / Llog ar Falansau	-304,850	
Cyfanswm net yr ychwanegiadau		<u>15,809,260</u>
Cyfanswm gofynion gwario 2020/21 cyn arbedion		<u>263,823,150</u>

3.2 Cyllideb Sylfaenol 2019/20

Er mai £248m yw gwariant net 2019/20, mae'n bwysig nodi fod gwir wariant y Cyngor yn £418m oherwydd ein bod yn derbyn lluo o grantiau penodol gwerth £110m ac yn codi bron i £60m am wasanaethau yr ydym yn eu darparu.

3.3 Chwyddiant Cyflogau £4.5m

Darperir ar gyfer cynnydd tâl dros 2% i staff y Cyngor, yn unol â'n rhagamcan o gytundeb cenedlaethol, fydd yn weithredol o Ebrill 2020. Hefyd, darperir ar gyfer cynnydd tâl 2.75% i athrawon ysgolion Gwynedd am y cyfnod Ebrill – Awst 2020, a 2% o Fedi 2020 – Mawrth 2021.

3.4 **Pensiynau Athrawon £1.2m**

Mae Llywodraeth San Steffan wedi codi cyfradd cyfraniad pensiwn cyflogwyr i'r Cynllun Pensiwn Athrawon o 16.5% i 23.6% o Fedi 2019, ac mae gwerth 7% o gost cyflogau athrawon ysgolion Gwynedd am 5 mis yn £1.2m (gyda £1.7m yn 2019/20, mae cost hyn am flwyddyn llawn bron yn £3m).

3.5 **Pensiynau Arall -£1.68m**

Roedd canlyniad prisiad actiwaraid teirblynyddol o Gronfa Bensiwn Gwynedd yn dod i gasgliad fod y gronfa gyfan wedi'i ariannu 108% ar 31/03/19 ac elfen Cyngor Gwynedd fel cyflogwr wedi'i ariannu 109%. Roedd hyn yn bennaf oherwydd dychweliadau gwell na'r disgwyl wrth fuddsoddi ar y farchnad stoc ers 2016.

O ganlyniad, mae actiwari'r Gronfa wedi caniatáu i ni gwtogi cyfraniadau pensiwn Cyngor Gwynedd fel cyflogwr o 21.9% i 20.4%, fydd yn arbed £1,833,170 y flwyddyn mewn argostau cyflogi. Yn ganol yr holl bwysau i wario mwy sy'n y rhestr uchod, mae'r arbediad £1.8m yma'n gymorth sylweddol i sefyllfa'r Cyngor, ac mae cyflogwyr eraill yng Nghronfa Gwynedd wedi elwa yn yr un modd.

Yn groes i'r arbediad £1.8m uchod, rydym yn darparu £149k ychwanegol ar gyfer mwy o staff y Cyngor yn ymuno gyda'r cynllun pensiwn, drwy 'auto-enrolment'.

3.6 **Chwyddiant Arall £2.9m**

Swm 'net' sy'n cynnwys darpariaeth ar gyfer effaith y 'cyflog byw' (isafswm tâl) ar gostau a ffioedd ein cyflenwyr preifat (yn cynnwys £643k ar gyfer cartrefi gofal preswyl annibynnol), ynghyd â chynnydd chwyddiant sylweddol ar gyllidebau tanwydd ac ynni (£472k).

3.7 **Ardollau £148k**

Yn Rhagfyr 2019, penderfynodd Awdurdod Tân Gogledd Cymru godi'r ardoll 2% ar yr awdurdodau cyfansoddol, sy'n cynyddu'r gofyn ar Cyngor Gwynedd o £137k, tra bu cynnydd £11k mewn ardoll draenio arbennig i 'Cyfoeth Naturiol Cymru', ond dim cynnydd yn ardoll Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.

3.8 **Demograffi £821k**

Cyfanswm sy'n adlewyrchu +£300k oherwydd cynnydd net mewn nifer disgyblion yn yr ysgolion, +£510k i'r Adran Gofal Oedolion i gyfarch y nifer cynyddol o bobl fydd angen gofal mewn poblogaeth sy'n heneiddio, a +£11k oherwydd cynnydd mewn plant sy'n derbyn gofal gan yr Adran Plant a Theuluoedd.

Mae'r ffigwr net o +£300k i ysgolion yn cuddio sefyllfa wahanol mewn gwahanol sectorau, sef uwchradd +£452k a cynradd -£152k.

3.9 **Trosglwyddiadau i'r setliad £2.06m**

Mae cyfrifoldeb ac adnoddau ar gyfer pensiynau (£1.5m) a tâl (£470k) athrawon (elfen 7/12 Medi 2019 – Mawrth 2020) yn trosglwyddo i mewn i setliad grant Llywodraeth Cymru i'r Cyngor erbyn 2020/21, ynghyd â swm llai (£87k) ar gyfer Gofal Nyrsio. Bydd y cyllidebau sy'n trosglwyddo i gyllideb y Cyngor, ynghyd â'r cyfrifoldebau perthnasol, yn cael eu dyrannu i'r adrannau perthnasol.

Felly, bydd cynnydd tua £2m yng nghyllideb yr Adran Addysg a chynnydd £87k yng nghyllideb yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant i adlewyrchu'r gofynion gwario perthnasol.

3.10 **Terfynu Grant Penodol £500k**

Derbynnir nifer sylweddol o grantiau penodol lle disgwylir yn aml i'r Cyngor ymrwymo i wariant ychwanegol. Mewn rhai achosion, gellid defnyddio grantiau penodol i ariannu pwysau ar wariant anorfod.

Yng nghyllideb 2019/20, defnyddiwyd grantiau penodol ar gyfer ariannu'r gost ychwanegol pensiynau athrawon a chwyddiant tâl athrawon, ac mae rheiny yn trosglwyddo i'r setliad grant cyffredinol erbyn 2020/21 (gweler isod).

Hefyd, defnyddiwyd grant penodol £0.5m llynedd er mwyn ariannu rhai bidiau am wasanaethau ataliol yn yr Adran Gofal Plant. Yn anffodus, mae Llywodraeth Cymru wedi penderfynu bydd y grant penodol i 'atal plant rhag cael eu derbyn i ofal' ddim yn parhau erbyn 2020/21, a ddim yn trosglwyddo i'r setliad chwaith.

Felly, rhaid i'r Cyngor ddarparu £500k rŵan er mwyn ariannu bidiau ataliol 2019/20 yr Adran Plant, sydd bellach yn ariannu swyddi a gwasanaethau hanfodol.

3.11 **Pwysau ar Wasanaethau £5.34m**

'Bidiau' anorfod – gweler Atodiad 2 am fanylion pob 'bid' unigol, yn cynnwys £4.34m refeniw a £1m cyfalaf. Argymhellir cymeradwyo ceisiadau ('bidiau') gwerth £5.34m gan adrannau'r Cyngor am adnoddau parhaol ychwanegol i gwrdd â phwysau anorfod ar eu gwasanaethau.

Hefyd, argymhellir cymeradwyo bidiau un-tro gwerth £311,500 ar ôl neilltuo arian i'r perwyl hyn yn yr adolygiad Tachwedd o gyllideb 2019/20, cymeradwywyd gan y Cabinet ar 21 Ionawr 2020.

Cofier fod nifer o brif flaenoriaethau'r Cyngor (materion datblygol er mwyn gwneud gwahaniaeth) yn cael eu hariannu a'u comisiynu ar wahân i hyn (fesul un drwy benderfyniadau'r Cabinet), drwy Gynllun y Cyngor. Beth gyflwynir yn y "bidiau" yn Atodiad 2 yw ymrwymïadau anorfod mae'r gwasanaethau'n wynebu rŵan.

Mae pob Adran yn cael yr hawl i nodi os oes yna unrhyw wariant y mae'n rhaid i'r Cyngor ei gyflawni os yw am sicrhau parhad gwasanaeth sylfaenol. Nid yw'r pennawd yma ar gyfer datblygiadau newydd dymunol, ond yn hytrach ar gyfer parhad gwasanaethau sylfaenol presennol.

Mae elfen o'r ceisiadau yma wrth gwrs yn amlygu eu hunain wrth i ni adolygu patrymau gwariant y flwyddyn gyfredol. Mae eraill yn ganlyniad i faterion sy'n codi lle mae angen gwario er mwyn gwarchod deilliannau i'r cyhoedd, neu i gwrdd â gofynion statudol. Mae yna elfen hefyd o lywodraeth ganolog yn creu pwysau a disgwyliadau, wedyn ninnau'n gorfod dygymod gyda'r sgil effeithiau.

Mae'r eitemau cyflwynir yma yn Atodiad 2 wedi cael eu herio'n drylwyr gan y Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Cabinet, cyn eu hargymell i'w cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Ymhellach, trafodwyd yr holl 'bidiau' yma pryd y'i cyflwynwyd ar 'sleids' i'r gyfres o 'Weithdai Cyllideb' ar 20-27 Ionawr 2020, lle roedd aelodau'r Cyngor yn cydsynio fod y gwariant yn anorfod.

3.12 **Addasiad Cytundeb Torfol £380k**

Yn ystod 2012, roedd gan y Cyngor fwch ariannol o £32m yn ei gynllun ariannol tymorcanol, a gofynnwyd i'r gweithwyr dderbyn pecyn oedd yn gyfystyr â rhoi diwrnod a hanner yn ddi-dâl i'r awdurdod mewn blwyddyn.

Mewn cyfnod ariannol anodd, cytunodd y gweithwyr fod angen iddynt aberthu diwrnod a hanner o gyflog, er mwyn amddiffyn gwasanaethau ac isafu'r nifer o ddiswyddiadau.

Cafodd y didyniad tâl ei leihau o un a hanner diwrnod i un diwrnod yn 2018. Adeg hynny, ddaru'r Cyngor ymrwymo i gael gwared â'r un diwrnod sy'n weddill cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl.

Yng nghyd-destun setliad grant y Cyngor am 2020/21 sy'n well na'r disgwyl, credwn fod cyfle eleni i ddileu'r un diwrnod sy'n weddill.

Er fod y setliad grant wedi'i wrthbwyso gan gostau ychwanegol, mae'r sefyllfa yn fwy ffafriol nac unrhyw flwyddyn ers 2008.

Bydd darpariaeth cyllideb o £380k yn ein galluogi i roi'r tâl am ddiwrnod yn ôl i staff y Cyngor, hynny yw, dileu'r didyniad tâl presennol o Ebrill 2020 ymlaen.

3.13 **Addasiadau Cyllideb Amrywiol -£49k**

Cyfanswm sy'n adlewyrchu nifer sylweddol o addasiadau i wahanol gyllidebau ar draws y Cyngor, ond yn bennaf dychwelyd 'bidiau' ni ddefnyddiwyd.

3.14 **Costau Benthycu a Llog ar Falansau -£305k**

Rhagamcan o ostyngiad (£85k) mewn llog taladwy ar fenthyciadau yn 2020/21, wrth i hen fenthyciadau hir-dymor ddirwyn i ben, ynghyd â chynnydd (£220k) mewn dychweliadau wrth fuddsoddi balansau a llif arian y Cyngor.

4. **ARBEDION**

4.1 Roedd y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 23 Gorffennaf 2019 yn darogan bwllch ariannu rhwng £1.7m a £7.3m yn 2020/21 (gyda cynnydd treth 3.5%).

4.2 Felly, penderfynwyd gofyn i adrannau ddarganfod eu siâr nhw o £2m i adnabod arbedion ar gyfer 2020/21, gan ofyn i'r Pwyllgorau Craffu ystyried holl gynlluniau 'posib' a gyflwynwyd gan yr adrannau (ac ysgolion). Cyflawnodd aelodau'r Cabinet (yng nghyfarfod 17 Rhagfyr 2019) y dasg o ddethol y cynlluniau cyflwynir yma'n Atodiad 3 (gwerth £1m), a diystyrru opsiynau lle fyddai'r effaith ar wasanaethau i bobl Gwynedd yn annerbyniol.

4.3 Wedi adnabod bwllch ariannu tebygol 2020/21 yn sgîl 'setliad' dangosol Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol, eglurwyd sefyllfa'r gyllideb i aelodau'r Cyngor mewn cyfres o 'Weithdai Cyllideb' ar 20-27 Ionawr 2020.

4.4 Wedi gwrandao ar adborth cefnogol aelodau yn y 'Gweithdai Cyllideb', mae'r Cabinet wedi penderfynu symud ymlaen i weithredu'r detholiad gwerth £1,062,320 o arbedion ar gyfer cyfarch y bwllch yn rhannol, ynghyd â £923,080 o gynlluniau arbedion cymeradwy o flynyddoedd blaenorol, gyda'r cynnydd mewn Treth Cyngor yn gorfod cyfarch y bwllch gweddilliol.

- 4.5 Felly, pe bai'r Cyngor yn cymeradwyo gweithredu'r cynlluniau arfaethedig cyflwynir yn Atodiad 3, byddwn yn cynhaeafu gwerth £1m o arbedion pellach yn 2020/21.
- 4.6 Hefyd, er mwyn dygymod gyda'r bwllch ariannu, gellid cynhaeafu £0.9m o arbedion sydd eisoes wedi'u cymeradwyo ar gyfer 2020/21.

Arbedion i ddygymod gyda Bwlch Ariannu 2020/21	
	£
Arbedion Blaenorol Cymeradwy	923,080
Arbedion Effeithlonrwydd Pellach	<u>1,062,320</u>
Cyfanswm yr Arbedion i gau'r Bwlch	<u>1,985,400</u>

- 4.7 O ganlyniad, bydd cyfanswm o £1.9m o arbedion i'w ddefnyddio i leihau'r bwllch ariannu.
- 4.8 Mae'r holl gynlluniau arbedion arfaethedig sydd angen eu cymeradwyo wedi'u cyflwyno yma'n Atodiad 3 fel y'i cyflwynwyd i'r pwyllgorau craffu perthnasol yn Nhachwedd ac wedyn i'r Cabinet ar 17 Rhagfyr 2019.
- 4.9 Yng nghyfarfod Cabinet 18 Chwefror, penderfynwyd symud ymlaen i weithredu'r rhestr cynlluniau arbedion sy'n Atodiad 3, er mwyn gallu argymell y Gyllideb hon i'r Cyngor llawn.

5. BWLCH ARIANNU 2020/21, A'R DRETH CYNGOR

- 5.1 Fe welir o ran 2 uchod fod anghenion gwario'r Cyngor (cyn tynnu arbedion) ar gyfer 2020/21 yn £263.8m. Nodwyd yn rhan 2 uchod fod y grant oddi wrth Lywodraeth Cymru am fod yn £187.6m.
- 5.2 Fel eglurwyd yn rhan 4 uchod, mae cyfanswm o £1.9m o arbedion i'w ddefnyddio i leihau'r bwllch ariannu.

Sefydlu Cyllideb 2020/21	
	£
Cyllideb Sylfaenol 2019/20	248,013,890
Gofynion Gwario Ychwanegol	<u>15,809,260</u>
Gofynion Gwario 2020/21 cyn Arbedion	263,823,150
llai Incwm Grant Refeniw Llywodraeth Cymru	-187,579,040
llai Cyfanswm yr Arbedion i gau'r Bwlch	-1,985,400
Bwlch gweddilliol o'r Dreth Cyngor	<u>74,258,710</u>

- 5.3 Golygai hynny fod bwllch gweddilliol o £74.3m, ac argymhellir cyfarch y bwllch hwnnw drwy'r Dreth Cyngor. Bydd angen codi'r Dreth 3.9% er mwyn cynhyrchu incwm digonol.

- 5.4 Mae'r dewis rhwng cynnal gwasanaethau a threthu o hyd yn un anodd, wrth gwrs, a mater i'r holl aelodau yw pwyso a mesur a dod i'r balans y maent yn ystyried sy'n briodol. Fodd bynnag, ymhellach i sawl sgwrs anffurfiol yn y gweithdai aelodau, **argymhellir cynnydd Treth Cyngor o 3.9%, fyddai'n gynnydd wythnosol o £1.04, neu £54.09 yn flynyddol, gyda threth 'Band D' o £1,430.31 am 2020/21.**
- 5.5 Bydd y dreth a godir gan y cynghorau cymuned a'r Heddlu yn ychwanegol i hyn, wrth gwrs.
- 5.6 Mae gwybodaeth gefndirol a'r cyd-destun ar gyfer gosod lefel y Dreth (ynghyd â manylion y Premiwm ar ail gartrefi a tai gwag) wedi'i gyflwyno yn Atodiad 6.

6. CASGLIADAU / CYLLIDEB 2020/21

- 6.1 Mae'r adroddiad yma a'r atodiadau yn gosod allan y ffactorau y dylid eu hystyried wrth sefydlu cyllideb 2020/21 ac er gwaethaf setliad grant mwy teg eleni, yn cadarnhau rhaid parhau i gynhaefu arbedion ar gyfer dygymod gyda'r sefyllfa ariannol sy'n wynebu'r Cyngor.
- 6.2 Argymhellir cyfarch angen gwario refeniw o £261.8m, wedi ychwanegu £15.8m, sy'n cynnwys darparu £5.3m er mwyn cyfarch y galw am wasanaethau.
- 6.3 Ar ôl derbyn grant gan Lywodraeth Cymru o £187.6m a dibynnu ar £1.9m o arbedion, bydd angen i lefel y Dreth Cyngor gynyddu 3.9% i gynhyrchu £74.3m o incwm er mwyn cau bwch ariannu 2020/21.

Cyllideb gytbwys ar gyfer 2020/21	
	£
Gofynion Gwario 2020/21 cyn Arbedion	263,823,150
Cyfanswm Arbedion 2020/21	-1,985,400
Cyllideb 2020/21	<u>261,837,750</u>
I'w ariannu drwy -	
Incwm Grant	187,579,040
Treth Cyngor (cynnyrch ar ôl codi 3.9%)	<u>74,258,710</u>
Cyllideb 2020/21	<u>261,837,750</u>

- 6.4 Bydd hyn yn golygu gosod cyllideb net o £261,837,750. Rhoddir ddadansoddiad o'r gyllideb fesul gwasanaeth yn Atodiad 1.

7. CYFALAF

- 7.1 Sefydlwyd strategaeth asedau 2019/20 – 2028/29 gan y Cyngor llawn ar 7 Mawrth 2019 a'r Cabinet ar 2 Ebrill 2019, ac rydym yn ychwanegu ato erbyn 2020/21. Mae manylion yn Atodiad 4.
- 7.2 Wedi gwrandao ar adborth aelodau yn y gweithdai cyllideb a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, mae'r Cabinet yn argymhell ychwanegu £1m o refeniw at y rhaglen gyfalaf i'w wario yn 2020/21, er mwyn sefydlu rhaglen gyfan am 2020/21 gwerth £44,247,260 i'w ariannu o'r ffynonellau wedi'u dadansoddi yn Atodiad 4.

8. STRATEGAETH TYMOR HIRACH

- 8.1 Fel arfer, cynhwysir Strategaeth Ariannol Tymor Canolig gyda'r adroddiad cyllideb. Eleni, mae mwy o ansicrwydd am y dyfodol cyn cyllideb Canghellor Llywodraeth San Steffan ar 11 Mawrth 2020.
- 8.2 Rhaid i awdurdodau lleol Cymreig ddarogan polisi/bwriad Llywodraeth Cymru yn ogystal. Fel dywedai Julie James AC, y Gweinidog Llywodraeth Leol, mewn llythyr i Arweinyddion awdurdodau lleol gogledd Cymru ar 30 Ionawr:

"Uchelgais Llywodraeth Cymru yw darparu cymaint o sicrwydd cynnar â phosibl i'n partneriaid a'n rhanddeiliaid o ran cynlluniau gwario a setliadau aml-flwyddyn, fodd bynnag, rhaid cydbwysu hyn â rhagdybiaethau cynllunio realistig a synhwyrrol. Ynghyd â'r sefyllfa barhaus ynghylch Brexit, mae'r diffyg eglurder mewn perthynas â rhagolygon cyllidol y DU yn creu her na welwyd ei thebyg o'r blaen i ni wrth ddatblygu ein cynlluniau gwariant ar gyfer y dyfodol. Yn y cyfnod ansicr hwn ..."

"... rydym yn cydnabod ac yn cydymdeimlo â'r galwadau gan ein partneriaid yn y sector cyhoeddus am gyllidebu dros gyfnod hwy er mwyn cefnogi blaengynllunio ariannol. Bydd Cyllideb nesaf y DU ar 11 Mawrth yn dod â rhywfaint o eglurder i gyllid Llywodraeth Cymru yn y tymor byr, a bydd angen ystyried unrhyw ariannu yn y dyfodol yng nghyd-destun Adolygiad Cynhwysfawr o Wariant y DU yn ddiweddarach eleni. "

- 8.3 Nid yw'n eglur eto pryd cawn arwydd o ganlyniadau'r Adolygiad Cynhwysfawr.
- 8.4 Felly, byddaf yn cyflwyno Strategaeth Ariannol Tymor Canolig i gyfarfod dilynol o'r Cabinet er mwyn ystyried strategaeth arbedion i'r dyfodol yn ystod tymor yr haf.

9. YSTYRIAETHAU ERAILL AC AMRYWIOL ASESIADAU

- 9.1 Ystyrir fod y lefel gyfredol o falansau cyffredinol, sef £7.5m, yn briodol ac nid yw'r gyllideb yma'n argymhell defnydd o'r balansau rydym am gadw ar gyfer llif arian ymarferol a gwariant annisgwyl. Cyflwynir wybodaeth manwl am y balansau a chronfeydd wrth gefn yn Atodiad 7.
- 9.2 Mae Atodiad 5 yn egluro sefyllfa teg 'bargen' cyllideb ysgolion Gwynedd yn fanwl.
- 9.3 Wrth benderfynu ar gyllideb, ac yn arbennig ynglŷn â chynlluniau arbedion, rhaid i'r Cabinet a'r Cyngor ystyried effaith eu penderfyniadau o safbwynt cydraddoldeb yn unol â'r dyletswyddau statudol sydd ar y Cyngor drwy Ddeddf Cydraddoldeb 2010. O ganlyniad, mae asesiad safonol wedi ei baratoi ar gyfer y cynlluniau arbedion. Mae Atodiad 8 yn ymdrin yn benodol â'r ddyletswydd, ac hefyd yn cynnwys sylwadau'r swyddog cyllid statudol ar y Gyllideb cyfan o safbwynt cydraddoldeb.
- 9.4 Mae'r Cyngor yn gweithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac mae'r argymhellion yn yr adroddiad yn seiliedig ac wedi eu datblygu yn unol â'r ddyletswydd statudol sydd ar y Cyngor dan Adran 3 i ymgymryd â datblygiad cynaliadwy yn ei holl weithgareddau. Rhoddir gwybodaeth fanylach am y Ddeddf Llesiant a chasgliadau perthnasol yn Atodiad 9.

- 9.5 Mae rhaid i'r swyddog cyllid statudol fynegi barn am gadernid yr amcangyfrifon. Cyflwynir asesiad o risgiau a chadarnhad priodol yn Atodiad 10.

Barn yr aelod lleol

Dim yn fater lleol

Barn y swyddogion statudol

Swyddog Monitro:

Mae'r argymhelliad gan y Cabinet ar gyfer y gyllideb yn anorfod yn ganlyniad proses fanwl sydd yn dwyn at eu gilydd ystyriaethau statudol, cyllidol a blaenoriaethu. Yn unol â threfniadau llywodraethu'r Cyngor mae hyn yn cynnwys trosolwg y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Dylai'r Cyngor ddal sylw at y cyfan o'r asesiadau ac ymgynghoriadau a gyfeirir atynt a'r canfyddiadau sydd yn deillio wrth ystyried cymeradwyo'r argymhelliad. Bydd mabwysiadu'r Gyllideb yn sefydlu fframwaith gyllidol fydd yn caniatáu y Cabinet i symud ymlaen a blaenoriaethu'r Cyngor.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet Cyllid i baratoi'r adroddiad yma, yn unol â phenderfyniad Cabinet 18 Chwefror, ac yn cadarnhau'r cynnwys. Wedi ystyried yr holl risgiau amlinellir yn Atodiad 10 i'r adroddiad, a'r camau lliniaru, rwyf o'r farn fod Cyllideb y Cyngor am 2020/21 yn gadarn, yn ddigonol, ac yn gyraeddadwy.

ATODIADAU

- 1 Cyllidebau Arfaethedig
- 2 Crynodeb Bidiau
- 2a Bidiau Refeniw Parhaol
- 2b Bidiau Refeniw Un-tro
- 2c Bidiau Cyfalaf
- 3 Arbedion
- 3a Rhestr Arbedion
- 4 Cyfalaf
- 5 Ymdrin â'r Gyllideb Ysgolion yn 2020/21
- 6 Treth Cyngor
- 7 Balansau
- 8 Asesiad Effaith Cydraddoldeb
- 9 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015
- 10 Cadernid yr Amcangyfrifon
- 11 Penderfyniad ffurfiol

	Teitl y Bid	Parhaol (£)	Un tro (£)	Cyfalaf (£)
Adran Addysg				
Bid 1	Cludiant Tacsis Ysgolion	150,000		
Bid 2	Cludiant Bysus Ysgolion	184,000		
Un tro 1	Gwaith maes craidd ar gyfer Darpariaeth Ysgolion Uwchradd Meirionnydd		21,000	
Un tro 2	Cymorth Adrannol Band B		42,500	
Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd				
Bid 3	Lleoliadau Plant Mewn Gofal	1,780,000		
Bid 4	Gwasanaeth Cefnogol Plant	55,000		
Un tro 3	Swyddog Cefnogi Teuluoedd Maethu		150,000	
Adran Amgylchedd				
Cyf 1	Darpariaeth pwyntiau gwefru cerbydau cyhoeddus			456,000
Adran Economi a Chymuned				
Cyf 2	Cronfa Datblygu Gwirfoddol (CIST Gwynedd)			50,000
Cyf 3	Pont Aberdyfi			50,000
Adran Tai ac Eiddo				
Bid 5	Gwasanaethau Digartrefedd	57,560		
Bid 6	Llety dros dro	265,000		
Cyf 4	Gwella diogelwch swyddfeydd Cae Penarlâg a Ffordd y Cob			30,000
Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol				
Cyf 5	Cyfleusterau golchi cerbydau graeanu Ardal Arfon			65,000
Cyf 6	Adeiladu pont newydd dros yr Afon Rhyd-Hir (Pont Bodfel yn Boduan)			1,200,000
Un tro 4	Gwywiad yr Onnen		98,000	
Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant				
Bid 7	Llety Cefnogol - Anabledd Dysgu	877,220		
Bid 8	Oed Trosglwyddo - Oedolion ifanc Anableddau Dysgu	389,200		
Bid 9	Ildio cytundebau Tai a Chefnogaeth	110,410		
Bid 10	Cyfarch anghenion staffio gofal mwy dwys mewn dau Gartref Preswyl	395,300		
Bid 11	Costau gofal Cartrefi Preswyl a Nyrsio Preifat	73,000		
Cyf 7	Darpariaeth Di-wifr o fewn Cartrefi Preswyl y Cynqor			94,360
Cyf 8	RITA - System therapi atgof digidol mewn Cartrefi Preswyl			58,860

*Nodyn - Bidiau Cyfalaf
£1m eisioes yn y Rhaglen Gyfalaf,
gyda £1m ychwanegol yn 2020/21*

BIDIAU REFENIW PARHAOL 2020/21

	Teitl y Bid	Manylion y Bid	Swm a Argymhellir (£)
ADDYSG			
Bid 1	Cludiant Tacsis Ysgolion	Cytundebau diweddaraf ar sail 187 diwrnod (nifer dyddiau blwyddyn gyllidol 2020/21) yn dangos gwariant o £2.474m, yn erbyn cyllideb o £2.164m – diffyg o £310k. Mae'r gorwariant yn gysylltiedig â diffyg o £150k yn bid a gyflwynwyd ar gyfer y flwyddyn gyllidol 2019/20 (cyflwynwyd bid o £550k a derbyniwyd £400k). Noder fod y gyllideb hefyd wedi gostwng £170k yn barhaol ers 2019/20 o ganlyniad i ail-dendro cytundebau yn Ebrill 2019.	150,000
Bid 2	Cludiant Bysus Ysgolion	Mae'r Adran Amgylchedd yn cynnal adolygiad strategol o'r gwasanaeth cludiant cyhoeddus a fydd yn asesu a blaenoriaethu'r gwasanaethau pwysicaf. Rhagolygon diweddaraf yn dangos gorwariant o £39k ar y gyllideb 'Bysus Ysgolion' sydd yn cynnwys bid un tro o £145k yn 2019/20. Mae'r cais hwn felly yn gofyn am £184k ar sail y sefyllfa waethaf.	184,000
PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD			
Bid 3	Lleoliadau Plant Mewn Gofal	Cynnydd yn y nifer o leoliadau maeth efo teulu, galw am leoliadau maeth drwy asiant oherwydd diffyg capasati mewnol ac achosion dwys a chymleth sy'n gwneud lleoliad preswyl allsirol yn annorfol. Ariannu - Lleoliadau allsirol £1.030m, Lleoliadau Maethu Asiant £300k a Lleoliadau Maethu Mewnol £450k.	1,780,000
Bid 4	Gwasanaeth Cefnogol Plant	Mae'r gwasanaeth Cefnogol yn darparu gwasanaeth goruchwyllo cyswllt rhwng plant mewn gofal a'u rhieni. Mae hybu cyswllt yn gyfrifoldeb statudol. Gan fod nifer plant mewn gofal wedi cynyddu'n raddol dros amser, law yn llaw a hynny mae'r nifer trefniadau cyswllt dan oruchwyliaeth hefyd wedi cynyddu. Ariannu 2 Swyddog Cefnogol a chostau teithio.	55,000
TAI AC EIDDO			
Bid 5	Gwasanaethau Digartrefedd	Cyngor yn derbyn grant gan Lywodraeth Cymru i ariannu tri chynllun allweddol i'r gwasanaeth digartrefedd. Ers 2015/16 mae'r Llywodraeth wedi peidio ag ychwanegu chwyddiant blynyddol at y swm a ddyrennir i'r Cyngor felly mae hyn wedi creu diffyg yn y gyllideb.	57,560
Bid 6	Llety dros dro	Yn dilyn newidiadau yn Neddff Tai (Cymru) 2014, mae dyletswydd ar Awdurdodau Lleol roi cymorth i unrhyw berson digartref. Mae hyn wedi creu mwy o alw a'r gwasanaeth yn ceisio ymdopi gyda chynnig gwasanaeth i 36% yn ychwanegol ers i'r ddeddf ddod i rym.	265,000

OEDOLION, IECHYD A LLESIANT			
Bid 7	Llety Cefnogol - Anabledd Dysgu	Mae angen yr unigolion yr ydym yn eu cefnogi yn mynd yn fwy cymhleth, gyda nifer uwch o unigolion yn derbyn cefnogaeth yng Ngwynedd. Mae'r niferoedd sydd yn byw mewn tŷ a chefnogaeth wedi cynyddu ac mae hyn wedi arwain at orwariant yn y gwasanaeth Anabledd Dysgu yn ystod 2019/20 ac rydym yn rhagweld cynnydd eto dros y blynyddoedd nesaf.	877,220
Bid 8	Oed Trosglwyddo: Oedolion ifanc Anableddau Dysgu	Bydd 11 unigolyn sydd wedi derbyn gwasanaeth gan yr Adran Plant a Theuluoedd yn cychwyn derbyn gwasanaeth gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn ystod 2020/21. Bydd angen cwrdd ag anghenion yr unigolion a'u teuluoedd yn unol â'r asesiad anghenion, er mwyn cwrdd ac allbynnau llesiant penodol.	389,200
Bid 9	Darparwr annibynnol yn ildio cytundebau hanesyddol Tai a Chefnogaeth ar y sail nad ydynt mwyach yn gynaliadwy iddynt	Yn y maes Tai a Chefnogaeth, rydym yn comisiynu cwmnïau o fewn y sector annibynnol i gefnogi ein trigolion sydd ag Anableddau Dysgu. Un o'r prif gwmnïau anibynnol sy'n cael eu defnyddio ydi Allied Healthcare. Mae'r cwmni yma yn ddiweddar wedi mynd trwy broses CVA (Company Voluntary Arrangement) ac mae'r cwmni wedi nodi nad ydi 3 o'r cytundebau sydd gennym efo'r cwmni yn gynaliadwy ar sail y gost uned sy'n cael ei dalu ar hyn o bryd. Felly, roedd rhaid ail-dendro am y tri cytundeb. Mae rhain bellach wedi eu derbyn yn ôl ac mae costau ychwanegol o ddarparu'r gwasanaeth. Roedd cost cynnal y gefnogaeth yn y tri tŷ dan sylw yn £283k o dan yr hen gost uned. Yn dilyn y broses tendro, bydd y gost yn £393k. Bydd y bid o £110k felly yn ariannu'r diffyg yma, ac yn caniatáu i'r gwasanaeth barhau i gynnal gwasanaeth o safon uchel i unigolion efo Anableddau Dysgu yn unol a'u asesiad anghenion.	110,410
Bid 10	Cyfarch anghenion staffio gofal mwy dwys yng Nghartref Preswyl Hafod Mawddach a Chefn Rodyn	Darparu gofal mwy dwys mewn 2 o gartrefi preswyl y Cyngor, sef Cefn Rodyn ac Hafod Mawddach. Yr amcan sydd gan y gwasanaeth yw datblygu gwasanaethau fydd yn hybu bywyd y defnyddwyr, cefnogi eu gofal cymleth ac hybu annibyniaeth.	395,300
Bid 11	Costau Gofal Cartrefi Preswyl a Nyrsio Preifat	Ar hyn o bryd, mae gan y Cyngor drefniant ffi safonol o ran lleoli unigolion mewn cartrefi preswyl a nyrsio preifat. Mae nifer cynyddol o gartrefi yn gwrthod ffi safonol y Cyngor gan nodi nad yw'n ddigonol, ac yn mynnu pris uwch am y lleoliad. Os nad yw'r Cyngor yn gallu canfod lleoliad arall sy'n addas i'r unigolyn o fewn ffi safonol y Cyngor, ni fydd dewis ond talu'r ffi y mae'r cartref yn ei fynnu.	73,000
CYFANSWM BIDIAU REFENIW			4,336,690

BIDIAU REFENIW UN TRO 2020/21

	Teitl y Bid	Manylion y Bid	Swm a Argymhellir (£)
ADDYSG			
Un tro 1	Gwaith maes craidd ar gyfer Darpariaeth Ysgolion Uwchradd Meirionnydd	Ariannu 3 ymgynghorwr allanol i edrych yn fanwl ar yr heriau sydd wedi codi wrth geisio gwella cydweithio strategol rhwng yr Awdurdod ac Ysgolion Uwchradd Meirionnydd.	21,000
Un tro 2	Cymorth Adrannol Band B	I ariannu cefnogaeth arbenigol i wireddu Band B o'r Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif sydd yn cynnwys buddsoddiad strategol allweddol ar gyfer gwella stad addysgol ar draws y Sir.	42,500
PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD			
Un tro 3	Swyddog Cefnogi Teuluoedd Maethu	Mae lleoliadau maethu gyda theulu yn medru bod yn gymhleth i'w gefnogi, sydd yn ei dro yn cael effaith ar amser y tim i gefnogi gofawyr maeth cyffredinol. 2 Swyddog Cefnogi Teuluoedd Maethu am gyfnod o ddwy flynedd.	150,000
PRIFFYRDD A BWRDEISTREFOL			
Un tro 4	Gwywiad yr Onnen	Gwywiad yr onnen yw'r clefyd mwyaf i gael effaith ar y DU. Bydd gwywiad yr onnen yn arwain at newidiadau i'n tirwedd a phoblogaeth goed, newidiadau i fioamrywiaeth, cymeriad y tirwedd ac o bosib cynyddu effeithiau tebyg i lifogydd. I gyflogi 2.5 swydd i asesu a chasglu data ar y clefyd "Gwywiad yr Onnen". Mae angen asesu'r effaith ar ein sefydliad h.y. sawl coeden onnen sydd ganddom a faint sydd gyda'r gwywiad.	98,000
CYFANSWM BIDIAU REFENIW UN TRO			311,500

BIDIAU CYFALAF 2020/21

	Teitl y Bid	Manylion y Bid	Swm a Argymhellir (£)
AMGYLCHEDD			
Cyf 1	Darpariaeth pwyntiau gwefru cerbydau cyhoeddus	<p>Mae bwriad o gyflwyno cais i Lywodraeth Prydain am arian cyfalaf er mwyn cael mwy o bwyntiau gwefru cyhoeddus i gerbydau trydan. Ond ni fydd y Llywodraeth yn ariannu 100% o'r prosiect - Dim ond meysydd parcio arhosiad hir sy'n gymwys. Nid yw'r grant yn cyllido 100% o'r costau yn y safleoedd sydd yn gymwys.</p> <p><u>Meysydd Parcio sydd ddim yn gymwys am grant:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Intec, Bangor • Byw'n Iach – Bala, Bangor, Bethesda, Porthmadog, Caernarfon, Dolgellau, Pwllheli, Tywyn • Maes Parcio – Glanrafon (Bangor), Glan-y-Môr Uchaf (Caernarfon), Gilfach Ddu (Llanberis), Ffordd y Cob (Pwllheli) <p><u>Meysydd Parcio sydd yn gymwys am grant</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aberdyfi • Abermaw • Safle Shell, Caernarfon • Llyn Bach, Porthmadog • Sgwâr Kyffin, Bangor • Ffordd Balaclafa, Caernarfon • Ger-y-Llyn, Llanberis • Bron-y-Graig Uchaf, Harlech 	456,000
ECONOMI A CHYMUNED			
Cyf 2	Cronfa Datblygu Gwirfoddol - Cyfalaf (CIST Gwynedd)	Mae CIST Gwynedd yn darparu grantiau refeniw a chyfalaf i grwpiau gwirfoddol ar draws y sir i ddatblygu a gwireddu prosiectau cymunedol. Cyflwynwyd bid am £70k yn 2019/20 a cymeradwywyd £50k, gyda'r arian wedi ei neilltuo i gefnogi 6 prosiect.	50,000
Cyf 3	Pont Aberdyfi	Cyflwr Pont Aberdyfi wedi dirywio ac wedi dod i ddiwedd ei oes. Amcan gost am osod pont newydd yw £100k. Cyflwynir y bid ar y sail y byddai'r elusen Outward Bound (OB) yn cwrdd â 50% o gost y cynllun. Cafodd bid ei gyflwyno yn 2018/19 am swm o £114k. Ail-gyflwyno'r bid gan adlewyrchu cyfraniad OB a rhai arbedion yn sgil adolygu dyluniad y bont.	50,000

TAI AC EIDDO			
Cyf 4	Gwella diogelwch swyddfeydd Cae Penarlâg a Ffordd y Cob	I ariannu system Cerdyn Mynediad (System fynediad drysau AIT) i Ffordd y Cob a Chae Penarlâg.	30,000
PRIFYRDD A BWRDEISTREFOL			
Cyf 5	Golchi cerbydau graeanu Ardal Arfon	Mae'r angen i gael man golchi pwrpasol yn Storfa Halen Cibyn er sicrhau bod y cerbydau graeanu a'r cerbyd llwytho yn cael eu glanhau ar ddiwedd pob gweithred. Nid yw'r drefn bresennol yn cyfarfod y gofynion nac ychwaith yn cyd fynd â rheoliadau delio a dŵr llygredig.	65,000
Cyf 6	Adeiladu pont newydd (Bodfel) dros yr Afon Rhyd-hir (Boduan)	Bu trafodaeth gyda Cadw a swyddogion Cadwraeth y Cyngor am ledu yr hen bont tra wrthi'n cario allan y gwaith cynnal, ond nid oedd hyn yn dderbyniol. Rydym felly wedi gwyntyllu adeiladu pont newydd ar y safle y bont dros dro er ymateb pryderon diogelwch defnyddwyr yr hen ffordd dros y bont oherwydd ei bod yn gul ac ond lled un rhes o draffig. Bydd yr opsiwn yma hefyd yn lleihau ein gwariant anorfod o godi allan y pridd sydd o fewn yr hen bont a'i ail osod gyda concrid.	1,200,000
OEDOLION, IECHYD A LLESIANT			
Cyf 7	Darpariaeth Di-wifr o fewn Cartrefi Preswyl y Cyngor	Helpu'r preswylwyr fod yn fwy annibynnol a llai unig. Galluogi gweithwyr o fewn y cartref i archebu nwyddau, cyflawni hyfforddiant ayyb ar-lein. Galluogi gweithwyr cymdeithasol/gweithwyr gofal i asesu ac arolygu achosion o fewn y Cartrefi a chofnodi yn y fan a'r lle. Sicrhau fod unigolion yn gallu "gweld" arbenigwyr mewn ysbytai ble mae diffyg trafndiaeth i fynychu apwyntiadau.	94,360
Cyf 8	RITA - System therapi atgof digidol mewn Cartrefi Preswyl	System fyddai yn atgyfnerthu bywyd unigolion sy'n byw gyda Dementia yn ein cartrefi preswyl. Gall gefnogi a hwyluso bywyd dydd i ddydd, cefnogi gweithgareddau ystyrlon, gan helpu gyda gwneud defnydd effeithiol o gapasiti y staff yn y gweithle.	58,860
CYFANSWM BIDIAU CYFALAF			2,004,220

ATODIAD 3

ARBEDION

Yr arbedion a ddewiswyd at ddibenion cwrdd ag elfen o'r galwadau ychwanegol am wasanaethau'r Cyngor wrth osod cyllideb 2020/21.

1. Ar 23 Gorffennaf 2019 bu i'r Cabinet ystyried adroddiad a oedd yn ceisio darogan y sefyllfa ariannol y byddwn yn ei wynebu yn 2020/21.
2. Fe nodwyd bryd hynny, oherwydd nad oedd y grant yr oeddem wedi bod yn ei dderbyn oddi wrth Lywodraeth Cymru dros y 12 mlynedd diwethaf wedi bod yn ddigonol i gwrdd â chwyddiant, a chan fod galwadau mewn amrywiol feysydd fel gofal oedolion a phlant yn cynyddu hefyd, roeddem wedi bod mewn cylch parhaus o orfod darganfod arbedion.
3. Oherwydd hynny tra byddai yna gyfleoedd cyfyngedig i geisio darganfod mwy o arbedion effeithlonrwydd roeddem bellach wedi cyrraedd sefyllfa lle y byddai unrhyw angen am arbedion o sylwedd yn debygol o olygu toriadau i wasanaethau.
4. Ar ben hynny, gan nad oeddwn yn gwybod beth fyddai'r cytundebau tâl fyddai'n cael ei gytuno ar gyfer y gweithlu nac ychwaith yn gwybod beth fyddai'r setliad grant gan y Llywodraeth ar gyfer 2020/21, roedd yn hynod heriol i ddarogan gyda hyder beth fyddai maint y bwloch ariannol y byddem yn ei wynebu yn 2020/21.
5. Roedd y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 23 Gorffennaf 2019 yn darogan bwloch ariannu rhwng £1.7m a £7.3m yn 2020/21 (gyda chynnydd treth 3.5%).
6. Felly, penderfynwyd gofyn i adrannau ddarganfod eu siâr nhw o £2m i adnabod arbedion ar gyfer 2020/21, gan ofyn i'r Pwyllgorau Craffu ystyried holl gynlluniau 'posib' a gyflwynwyd gan yr adrannau (ac ysgolion).
7. Roedd yr holl adrannau wedi adrodd ar eu cynigion i'r pwyllgorau craffu, ac yng nghyfarfod 17 Rhagfyr 2019, cyflawnodd aelodau'r Cabinet y dasg o ddethol y cynlluniau cyflwynir yma'n y rhestr ganlynol (gwerth £1m) gyda'r ardrawiad lleiaf ar drigolion yn y meysydd unigol.
8. Yn gyffredinol, roedd y pwyllgorau craffu yn gytûn mai dyna oedd wedi cael ei sefydlu, ond gyda rhai eithriadau.

9. Wedi adnabod bwlch ariannu tebygol 2020/21 yn sgil 'setliad' dangosol Llywodraeth Cymru gwell na'r disgwyl ar gyfer awdurdodau lleol, roedd y Cabinet yn cefnogi barn y pwyllgorau craffu wrth benderfynu ymwrthod rhag defnyddio'r arbedion canlynol –
 - Cynigion Adrannau Plant a Theuluoedd ac Economi a Chymuned sy'n ymwneud â gwasanaethau dewisol eu natur gwerth cyfanswm o **£31,000**;
 - Cynnig gwerth **£112,530** o fewn maes Addysg i leihau'r gyllideb ADY ganolog yn sgil lleihad mewn gwariant perthnasol (£110,000 eisoes yn cael ei ddefnyddio i gyfarch bwlch mewn cynllun arbedion nad yw'n gwireddu);
 - Cynigion gwerth cyfanswm o **£331,000** o fewn maes Oedolion oedd am gael ardrawiad ar wasanaethau rheng flaen;
 - Cynnig i leihau dyraniad cyllidebau cyffredinol ysgolion o **£463,900**.
10. Wedi gwrandao ar adborth cefnogol aelodau yn y 'Gweithdai Cyllideb' ar 20-27 Ionawr, mae'r Aelod Cabinet dros Gyllid yn cyflwyno'r rhestr ganlynol o arbedion gwerth cyfanswm o £1,062,320 i'w gwireddu yn 2020/21.
11. Ni ddylai'r arbedion "effeithlonrwydd" yma gael effaith o sylwedd ar drigolion Gwynedd.
12. Hefyd, er mwyn cyfarch bwlch ariannol 2020/21, amcangyfrifir gellid gwireddu gwerth £923,080 o gynlluniau arbedion sydd eisoes wedi'u cymeradwyo mewn blynyddoedd blaenorol (felly ddim yn destun penderfyniad eleni).
13. Gall gweithredu rhai o'r arbedion, wrth gwrs, orfod dilyn prosesau statudol a byddent yn ddarostyngedig i ganlyniadau prosesau o'r fath. Yn amlwg mae'r argymhelliad ac unrhyw benderfyniad yn cydnabod hyn ac nid yw yn rhagfarnu eu deilliannau.
14. Byddai'r cynigion a nodir yn y rhestr ganlynol yn cynhyrchu'r arbedion £1,062,320 yn 2020/21.

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
----------	------------------------------	----------------------

Plant a Chefnogi Teuluoedd

£53,000	Amrywiol - addasu cyfraddau chwyddiant.	Dim effaith ar drigolion. Mae'r Gwasanaeth yn ddiweddar wedi mynd drwy broses ail strwythuro dyletswyddau. Roedd swydd yn wag yn y gwasanaeth ac roedd modd ail ddyrannu'r gwaith ar draws y timau heb ardrawiad negyddol ar ddarparu gwasanaethau uniongyrchol.
£30,000	Staffio - dileu swydd yn y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid.	Dim effaith ar drigolion. Mae'r Gwasanaeth yn ddiweddar wedi mynd drwy broses ail strwythuro dyletswyddau. Roedd swydd yn wag yn y gwasanaeth ac roedd modd ail ddyrannu'r gwaith ar draws y timau heb ardrawiad negyddol ar ddarparu gwasanaethau uniongyrchol i bobl ifanc a'u teuluoedd.
£83,000	Cyfanswm	

Oedolion, Iechyd a Llesiant

£43,850	Ildio Chwyddiant - i. ildio chwyddiant (CPI tua 1.5%) ar gyllidebau amrywiol ond eithrio cyllidebau ar gyfer comisiynu gwasanaethau 3ydd Sector lle mae costau staffio.	Byddai hyn yn rhoi elfen o bwysau ychwanegol ar ystod eang o gyllidebau ond oherwydd eu natur ni ddylai hynny gael effaith sylweddol ar drigolion. Gallai yr elfennau sydd a chostau staffio gael rhyw gymaint o effaith ar raglenni lle mae y 3ydd sector yn cefnogi gwaith yn y gymuned.
£7,550	ii. ildio chwyddiant (CPI tua 1.5%) comisiynu 3ydd Sector lle mae costau staffio.	
£16,660	iii. ildio chwyddiant contractau mudiadau 3ydd sector.	

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
£39,850	Cyllidebau sydd yn tanwario'n flynyddol - mae nifer fechan o gyllidebau o fewn yr Adran yn tanwario o flwyddyn i flwyddyn. Yn hytrach na defnyddio yr arian i gynorthwyo gyda cyllidebau sydd yn gorwario yn flynyddol, cynigir bod y symiau yn cael eu cynaeafu fel arbediad.	Er na fyddai cynaeafu yr arian yn cael effaith ar y penawdau cyllideb dan sylw mae'n bosib y byddai'r gwasanaethau sydd yn cael eu cynorthwyo o flwyddyn i flwyddyn yn cael eu rhoi dan fwy o bwysau gyda risg uwch o orwariant o 2020/21 ymlaen. Byddai unrhyw effaith ar drigolion yn dibynnu ar lwyddiant i reoli galw a gwariant yn y cyllidebau hynny.
£49,360	Cefnogaeth Busnes - ail strwythuro y Gwasanaeth Busnes gan leihau'r gefnogaeth a roir i'r timau adnoddau cymunedol integredig. Addasu a lleihau ymhellach y gefnogaeth fusnes a roddir i dimau rheng flaen yr Adrannau Oedolion a Plant.	Mae'r timau yma eisoes wedi eu lleihau yn y cylch toriadau diwethaf. Rhagwelir y byddai y cynllun hwn yn arwain at ostyngiad sylweddol mewn perfformiad ar draws y Gwasanaeth Busnes o ran arbenigedd, llwyth gwaith ac arweiniad a sgil effaith hynny fyddai effaith negyddol ar allu'r Adrannau Oedolion a Plant i fod yn cyflawni eu pwrpas. Byddai hynny, ynghyd a'r angen i neilltuo cyfran o amser staff maes i ymgymryd â dyletswyddau gweinyddol yn cael effaith ar groes-doriad eang o unigolion a theuluoedd sy'n cael cefnogaeth.
£157,270	Cyfanswm	

Tud. 196

Tai ac Eiddo

£35,000	Cynnal a Chadw Adeiladau - mewnnoli'r gwaith statudol o archwilio systemau dŵr yn holl adeiladau'r Cyngor i amddiffyn defnyddwyr rhag Clefyd y Llengfilwyr.	Dim. Mae hwn yn arbediad effeithlonrwydd a fydd yn golygu y bydd y gwaith yn dal i gael ei gwblhau ond mewn ffordd ratach. Mae contractwyr allanol arbenigol yn gwneud y gwaith ar hyn o bryd. Rydym wedi bod yn meithrin yr arbenigedd hwn yn fewnol yn ddiweddar ac, nawr, trwy benodi dau swyddog ychwanegol, gallwn wneud y gwaith hwn ein hunain am gôst is na thalu cwmni preifat i'w wneud ar ein rhan. Bydd hyn hefyd yn golygu y gallwn warantu gwasanaeth cyfrwng Cymraeg o hyn ymlaen - nid yw hyn bob amser yn wir wrth ddefnyddio contractwyr allanol.
---------	---	---

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
£25,000	Cynnal a Chadw Adeiladau - mewnoli gwaith cynnal a chadw trydanol yn adeiladau'r Cyngor.	<p>Dim. Mae hwn yn arbediad effeithlonrwydd a fydd yn golygu y bydd y gwaith yn dal i gael ei gwblhau ond mewn ffordd ratach.</p> <p>Yn draddodiadol, mae'r Cyngor wedi bod yn penodi contractwyr allanol i gwblhau ei holl waith cynnal a chadw adeiladau. Yn gyffredinol, mae hyn yn gweithio'n effeithiol ond mae problemau parhaus wrth geisio gwneud gwaith ar raddfa fach, sy'n werth ychydig gannoedd o bunnoedd ar y tro. Roedd yr amser arwain i mewn yn hir i gwsmeriaid a'r gôst yn uwch na'r hyn sy'n dderbyniol.</p> <p>Dros y ddwy flynedd ddiwethaf, rydym wedi penodi ein seiri a'n plymwyr ein hunain i wneud y math hwn o waith, ac mae hyn wedi caniatáu i ni leihau'r amser arwain i'n cwsmeriaid ac wedi caniatáu i ni sicrhau ein bod yn cael gwell gwerth am arian. Rydym wedi creu achos busnes sy'n dangos y gellid gwireddu arbedion pellach trwy gyflogi dau drydanwr ein hunain.</p> <p>Bydd hyn hefyd yn golygu y gallwn warantu gwasanaeth cyfrwng Cymraeg o hyn ymlaen - nid yw hyn bob amser yn wir wrth ddefnyddio contractwyr allanol.</p>
£60,000	Cyfanswm	

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
----------	------------------------------	----------------------

Addysg ac Ysgolion

Ysgolion

£31,620	Lwfans y pen - peidio ychwanegu chwyddiant yn llawn	Lleihad cymharol fychan yn yr adnoddau addysgol fydd ar gael i ddisgyblion a thrwy hynny angen i'r ysgolion fod yn fwy effeithlon gyda defnydd o'u hadnoddau.
£31,620	Is-gyfanswm	

Adran Addysg

£17,630	Amrywiol - peidio ychwanegu chwyddiant yn llawn ar adnoddau nad ydynt yn staff.	Dim effaith ar drigolion ar y sail y bydd swyddogion yn ymdopi gyda'r arbediad trwy fod yn fwy effeithlon gyda defnydd o adnoddau.
£55,900	Lleihad côst cytundeb blynyddol Cyd Bwyllgor Addysg Cymru (CBAC) - mae'r lleihad yn y gôst eisoes wedi'i gyflawni trwy gyfuniad o ymdrechion ar y cyd rhwng CBAC, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Chymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru i ddarganfod arbedion effeithlonrwydd ariannol.	Dim effaith ar drigolion.
£46,500	Lleihau'r gronfa datblygu - mae gan yr Adran Addysg gronfa ddatblygu (cymharol fechan) gwerth £89,710, cyn gweithredu'r arbediad yma. Mae'r gronfa yn galluogi'r Adran i fuddsoddi mewn blaenoriaethau un tro yn amserol ac sydd y tu allan i Gynllun y Cyngor. Yn dilyn asesiad o gyllideb yr Adran Addysg ac ymarferiad blaenoriaethu, y consensws yw y gellid lleihau'r gronfa ddatblygu. Er hynny, pwysleisir nad fan hyn y byddwn yn troi ato os bydd angen darganfod arbedion pellach yn y dyfodol.	Lleihau gallu'r Adran Addysg i gyllido rhai blaenoriaethau y tu allan i Gynllun y Cyngor, allai arwain at effaith cymharol fychan ar drigolion.
£120,030	Is-gyfanswm	
£151,650	Cyfanswm	

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
----------	------------------------------	----------------------

Economi a Chymuned

£17,530	Peidio ychwanegu chwyddiant yn llawn neu yn rhannol ar benawdau gellir eu rheoli – penawdau cyflenwadau a gwasanaethau yn bennaf.	Arbedion ymylol ar benawdau y gellir eu rheoli – nid oes disgwyl i'r arbedion yma gael effaith ar drigolion Gwynedd.
£8,290	Peidio ychwanegu chwyddiant yn llawn neu yn rhannol ar gyllidebau sydd yn cyfrannu at gronfeydd adnewyddu. Cronfeydd Morwrol ac Hamdden yn benodol.	Yn golygu lleihad yn y buddsoddiad i adnewyddu offer yn y dyfodol all effeithio maes o law ar ansawdd y gwasanaeth a'r targed incwm.
£1,920	Peidio ychwanegu chwyddiant ar bennawd Grantiau Celfyddydau.	Yn golygu lleihad yn y grant y gellir ei ddosrannu i bartneriaid yn y dyfodol i hyrwyddo'r celfyddydau.
£12,820	Diddymu cyllideb wrth gefn Gwasanaeth Hamdden. Wrth drosglwyddo rheolaeth gwasanaeth hamdden i Cwmni Byw'n Iach 1/4/19 sefydlwyd cyllideb ar gyfer gwariant annisgwyl sydd tu allan i reolaeth yr Adran. E.e. eleni mae gwaith cynnal a chadw brys yn Canolfan Glaslyn yn sgil pibell ddŵr yn gollwng wedi golygu cost uwch na'r disgwyl ar y gyllideb "prynu ddŵr".	Dim effaith uniongyrchol ar drigolion ond mae'r cynnig hwn yn golygu nad oes ffynhonnell gan yr Adran i ariannu materion annisgwyl heb reolaeth arnynt fydd yn arwain at orwariant.
£2,650	Arbedion y Gwasanaeth Archifau – trwy ddefnyddio dulliau digidol i atgynhyrchu lluniau a hyrwyddo digwyddiadau.	Arbedion effeithlonrwydd felly dim effaith ar drigolion Gwynedd.
£7,200	Arbedion trwy ddiddymu swydd Cydlynnydd Digidol Gwasanaeth Llyfrgelloedd. Mae'r swydd yn wag ac yn sgil adolygiad Ffordd Gwynedd mae'r gwasanaeth wedi ailystyried ei flaenoriaethau ac yn cynnig diddymu rhan o'r swydd fel toriad heb effaith uniongyrchol ar y maes darpariaeth digidol.	Arbedion effeithlonrwydd felly dim effaith ar drigolion Gwynedd.

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
£4,000	Arbedion yn Parc Padarn yn deillio trwy ail-strwythuro trefniadau staffio a wnaed yn dilyn targed arbedion effeithlonrwydd ac ymddeoliad cynnar Rheolwr y Parc nôl yn 2014/15.	Arbedion effeithlonrwydd felly dim effaith ar drigolion Gwynedd.
£500	Arbedion Rheolaeth yr Adran – peidio prynu papurau newydd dyddiol.	Arbedion effeithlonrwydd felly dim effaith ar drigolion Gwynedd.
£2,000	Arbedion prydles Stad y Goron yn y Gwasanaeth Morwrol. Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i gytundeb "composite lease" gyda Stad y Goron ar gyfer arfordir Gwynedd. Mae trafodaethau wedi cychwyn i addasu prydles yr Hafan i fod yn seiliedig ar drosiant cyfredol yn hytrach na trosiant hanesyddol. Mae'r gytundeb presennol yn ymrwymo y Cyngor i wariant o £144,990 yn yr Hafan, Pwllheli. Mae'r gyllideb presennol yn £153,200 ond nid oes gwybodaeth eto am beth fydd yn ddyledus i'r dyfodol. Fodd bynnag rhagwelir fod digon o sgôp i roi £2,000 i fyny fel arbedion.	Arbedion effeithlonrwydd felly dim effaith ar drigolion Gwynedd.
£6,000	Cwtogi gwariant ar nifer o benawdau tim cefnogi busnes gan gynnwys costau swyddfa, marchnata, rhwydweithio, tanysgrifiadau, ayb.	Bydd rhan o'r toriad yn arbediad effeithlonrwydd drwy newid strwythur a cyfuno unedau gwasanaeth, ond bydd elfen o'r toriad yn lleihau gallu'r Gwasanaeth i ymgysylltu gyda busnesau drwy leihau nifer ymgyrchoedd marchnata a rhwydweithio.
£3,000	Cwtogi'r gwariant ar nifer o benawdau'r Gwasanaeth Twristiaeth, Marchnata a Digwyddiadau yn bennaf cyllidebau penodol ar gyfer marchnata a digwyddiadau allanol.	Bydd lleihad yn y gefnogaeth sydd ar gael i fusnesau lleol gyda llai o ymgyrchoedd marchnata a sesiynau i ymgysylltu gyda'r sector dwristiaeth.
£65,910	Cyfanswm	

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
----------	------------------------------	----------------------

Cefnogaeth Gorfforaethol

£16,140	Peidio rhoi chwyddiant ar gyllidebau deunyddiau a chyflenwadau o fewn yr Adran.	Dim - o ystyried cynigion eraill i dorri ar gyllidebau deunyddiau a chyflenwadau, ni ystyrir peidio rhoi chwyddiant ar y cyllidebau hyn yn 2020/21 yn gam a fyddai'n effeithio ar allu'r Adran i gyflawni ei swyddogaeth.
£7,200	Peidio adnewyddu trwydded Cyswllt Cwsmer.	Dim - yn bresennol, defnyddir meddalwedd NDL ar gyfer trosglwyddo gwybodaeth o'r Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer yn uniongyrchol i system APAS o fewn y Gwasanaeth Cynllunio. Mae newidiadau yn y modd y gweithredir oddi ar y 1af o Ebrill 2020 yn golygu na fydd angen buddsoddi yn y drwydded hon i'r dyfodol.
£24,000	Lleihau amryw gyllidebau canolog ac o fewn y Gwasanaeth Cefnogi Busnes a'r Gwasanaeth Cefnogol yn benodol.	Dim - ceir cyfuniad yma o arbedion bychain yn deillio o ail-strwythuro blaenorol o fewn yr Adran, gostyngiad mewn gwariant ar argraffu dogfennau corfforaethol e.e. Cynllun y Cyngor, Adroddiad Perfformiad, yn ogystal â lleihau gwariant ar ddeunyddiau a chyflenwadau.
£10,000	Denu incwm ychwanegol o ffynonellau newydd.	Dim - darparu gwasanaethau i sefydliad allanol o'r newydd.
£4,000	Lleihad gwariant ar gyflogau o fewn y Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer.	Dim - yr arbediad yma yn deillio o'r symud cynyddol i ddefnyddio darpariaeth hunanwasanaeth ochr yn ochr ag ail-strwythuro o fewn trefniadau rheoli'r Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer yn ddiweddar.
£61,340	Cyfanswm	

Tud. 201

Cyllid

£14,000	Chwyddiant - Amrywiol - peidio ychwanegu chwyddiant am 2020/21 ar rai cyllidebau heblaw am staff.	Dim effaith ar drigolion Gwynedd - gall yr Adran barhau i gyflawni ei swyddogaeth tra'n peidio rhoi chwyddiant ar rai penawdau cyllideb.
£14,000	Cyfrifeg/Rheoli - denu incwm ychwanegol drwy gytundebau o'r newydd.	Dim effaith ar drigolion Gwynedd - daw'r incwm o ddarparu gwasanaethau i sefydliad allanol o'r newydd.

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
£11,000	Technoleg Gwybodaeth - denu incwm ychwanegol, cyfuniad o gytundebau newydd a gweithgareddau ychwanegol.	Dim effaith ar drigolion Gwynedd - derbynir incwm gan gwsmer allanol am lefel uwch o ddarpariaeth.
£12,000	Trethi Annomestig - denu incwm ychwanegol o ffi gweinyddu cynllun Ardal Gwella Busnes (AGB).	Dim effaith ar drigolion Gwynedd - mae'r incwm 'newydd' yma'n dod o gytundeb sydd bellach yn ddibynadwy.
£7,930	Moderneiddio - lleihau nifer o gyllidebau drwy weithredu ffyrdd newydd o weithio ar draws yr adran.	Dim effaith ar drigolion Gwynedd - wrth ddefnyddio gwasanaethau ar-lein, rydym am wario llai ar bostio, rhybuddion statudol ac ar wasanaethau arbenigol.
£58,930	Cyfanswm	

Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol

Iud. 202	£5,000	Hepgor chwyddiant ar rai penawdau cyllidebol y Tîm Arweinyddiaeth, Cyfreithiol, Cofrestru Etholwyr a'r Crwner.	Dim effaith amlwg - dylid medru dygymod gyda'r cyllidebau dan sylw ar eu lefelau presennol.
	£3,000	Tîm Arweinyddiaeth a Swyddog Monitro - Lleihau cyllideb postio, offer a dodrefn.	Dim - yn sgil symud i fwy o ddefnydd technoleg rydym yn gwario llai ar y gyllideb postio a gellir ei leihau'n sylweddol.
	£3,390	Tîm Arweinyddiaeth - Lleihau cyllideb cynadleddau.	Dim - yn sgil y bwriad i gadw un swydd Cyfarwyddwr yn wag bydd yna lai o allu i fynd i gyfarfodydd ar ran y Cyngor ac felly llai o wariant cefnogol yn gwneud hynny.
	£2,500	Darfod achrediad Cyfreithiol Lexcel.	Dim - bwriedir hepgor achrediad allanol Lexcel gyda threfniadau rheoli swyddfa yn parhau i gael eu cynnal yn unol â'r un egwyddorion.
	£2,910	Cyfreithiol - Incwm.	Dim - dros y blynyddoedd a fu, er mwyn cwrdd â thargedau incwm bu'r Uned Gyfreithiol yn gwneud gwaith allanol er mwyn denu incwm. Dengys lefelau presennol ein bod yn cynhyrchu mwy na ddisgwyliwyd yn wreiddiol.
	£16,800	Cyfanswm	

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
----------	------------------------------	----------------------

Amgylchedd

£9,580	Gweithiau - rhewi chwyddiant.	Ni ragwelir effaith ar drigolion Gwynedd wrth rewi chwyddiant am un flwyddyn yn unig gan fod yn swm eithaf bychain.
£4,000	Rheolaeth Adeiladu - ffioedd darparu cyngor ymlaen llaw.	Nid yw'r ffioedd yma'n cael eu gweithredu ar hyn o bryd, ond mae trefn debyg mewn bodolaeth yn y Gwasanaeth Cynllunio. Mae'r adborth gan y sawl sy'n derbyn y sylwadau yn gadarnhaol dros ben, gyda thrigolion yn teimlo eu bod yn cael cyngor llawer mwy defnyddiol a'i fod yn werth am arian.
£5,000	Lleihau cyllideb Hyfforddiant.	Ni ragwelir effaith sylweddol yma ar drigolion Gwynedd. Fe fydd angen i'r Adran fod yn fwy penodol ar ba hyfforddiant sydd wirioneddol ei angen i lenwi bylchau mewn gwybodaeth ac i fod yn cwrdd â gofynion newydd ynghyd a datblygu staff.
£15,000	Gwaith stryd - torri hanner swydd.	Gall colli hanner swydd arwain at ardrawiad sylweddol, ond rhagwelir bod posib lleihau'r effaith yn sylweddol drwy well defnydd o dechnoleg a chydweithio agosach gyda'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
£2,000	Deunyddiau swyddfa.	Mae'r holl fesurau arbedion yma yn ymwneud â phrynu'n rhatach, prynu llai, neu beidio â phrynu o gwbl drwy wneud gwell defnydd o dechnoleg (e.e. defnyddio llai o bapur, argraffu llai). Mae'r adran mewn gwirionedd yn gor-gyflawni o dan y pennawd 'Rheolaeth Categori' yn eu rhestr arbedion Adranol. Ni ragwelir effaith ar drigolion Gwynedd.
£8,000	Argraffu/llungopïo.	
£5,000	Gwasanaeth proffesiynol/technegol.	
£7,420	Tanysgrifiadau.	
£25,000	Offer a chelfi.	
£15,560	Arbedion trwy brynu'n rhatach (meddalwedd).	
£96,560	Cyfanswm	

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
----------	------------------------------	----------------------

Priffyrdd a Bwrdeistrefol

£15,000	Lleihad yn nefnydd trydan Twnnel Caernarfon.	Dim effaith ar drigolion - Lleihad yn y costau yn dilyn newid i'r system reoli a goleuo yn cynnwys cyflwyno lampau LED.
£3,000	Nwy yr Amlogfa (defnydd).	Dim effaith ar drigolion - Defnydd o'r ynni wedi lleihau yn dilyn gwell rheolaeth/systemau newydd.
£80,000	Côt ymdrin â gwastraff masnachol.	Dim effaith ar drigolion - Erbyn hyn rydym yn trin ein gwastraff gweddilliol yn safle Parc Adfer sydd yn safle llosgi ar y cyd gydag Awdurdodau'r Gogledd. Mae strwythur y ffi wedi sicrhau lleihad yn ein costau.
£46,250	Chwyddiant.	Dim effaith ar drigolion - Gweithio o fewn y gyllideb gyfredol 2019/20 a gweithio'n agos gyda'r Tîm Categori Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
£20,000	Chwyddiant - deunyddiau cyffredinol.	Dim effaith ar drigolion - Addasu Cyllidebau - gweithio o fewn cyllidebau cyfredol 2019/20, gweithio mwy effeithlon ac yn agosach gyda'r Tîm Categori Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
£7,000	Ar-ddyletswydd Bwrdeistrefol.	Dim effaith ar drigolion - Sefydlu un drefn ar-ddyletswydd ar draws yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.
£12,940	Gwariant amrywiol fflyd.	Dim effaith ar drigolion - Mae gwaith diweddar y Tîm Categori wedi adnabod cyfleoedd o weithio yn fwy effeithlon.
£50,000	Ail-strwythuro'r Adran.	Dim effaith ar drigolion - Cyflwyno strwythur newydd o fewn yr Adran er sicrhau gwell effeithlonrwydd/cydweithio ar draws y gwasanaethau.

Swm £	Pennawd Cyllideb a Chynigion	Effaith ar Drigolion
£35,000	Cynllun Cau Cilgwyn.	Dim effaith ar drigolion - Mae Cynllun Cau yn ei le ar gyfer safle Cilgwyn sydd wedi bod a gofynion eithaf caeth mewn perthynas â gwaith monitro. Mae'r safle bellach wedi cau ers peth amser ac mae'r Adran wedi agor trafodaeth gyda Cyfoeth Naturiol Cymru ar leihad gofynion y Cynllun Cau sydd wedi ei gytuno mewn egwyddor. Wrth weld y cynllun newydd yn ei le bydd gofyn am waith monitro misol yn newid i un pob chwarter sydd am leihau ar yr holl waith profi.
£12,000	Coed - dim didoli.	Dim effaith ar drigolion - Yn flaenorol roedd rhaid didoli rhai mathau o goed er sicrhau ein bod yn gallu cyfrif y gwastraff tuag at ffigyrau ailgylchu. Erbyn hyn, gan weld Parc Adfer yn weithredol ac ein bod yn gallu cyfrif 'bottom ash' nid yw'n ofynnol didoli'r coed.
£281,190	Cyfanswm	

Ymgyngoriaeth Gwynedd (YGC)

£7,260	Trwy wneud addasiadau i wariant a chyllidebau YGC mae effaith net o leihad yn y gwariant. Mae hyn yn rhannol wedi ei gyflawni trwy dorri'n ôl ar aelodaeth YGC o sefydliadau fel NSAN (National Skills Academy Nuclear) a hefyd dorri ar wariant ar gylchgronau a thebyg, gan fod y rhain bellach ar gael trwy ffurf electronig neu ar y we.	Dim effaith ar drigolion.
£22,410	Cynyddu adnoddau o fewn Unedau YGC sy'n galluogi'r Adran gynyddu incwm. Mae'r Ffurflenni Newid Strwythur diweddar wedi cynyddu'r capasiti o fewn meysydd Ymgyngoriaeth Costau ac Coleg.	Dim effaith ar drigolion.
£29,670	Cyfanswm	

£1,062,320 CYFANSWM

ATODIAD 4

CYFALAF

1. Tra bod cyllidebau refeniw awdurdodau lleol yn wynebu cyfyngiadau, mae cyllidebau cyfalaf hefyd dan bwysau, ac mae ymhlygiadau refeniw i wariant cyfalaf sydd heb ei ariannu drwy grant penodol.
2. Gosodaf isod raglen arfaethedig ar gyfer y cynlluniau am y dair mlynedd nesaf:

RHAGLEN GYFALAF			
	2020/21	2021/22	2022/23
	£'000	£'000	£'000
Cynlluniau Asedau'r Cyngor :			
Cynlluniau Ysgolion 21 Canrif	1,521	1,895	995
Cynlluniau Tai	2,100	2,525	2,225
Hwb Iechyd a Gofal Penygroes	750	1,750	1,000
Cartrefi/ Canolfannau Oedolion	1,476	650	450
Ffyrdd, Pontydd a Bwrdeistrefol	745	776	1,145
Cynlluniau Eraill	2,513	2,980	2,214
Bidiau Cyfalaf	1,000	500	500
Cynlluniau Eraill :			
Cynnal a Chadw Ysgolion – Disodli o 19/20	1,975	0	0
Cefnogi Ysgogiad Economaidd – o 19/20	925	0	0
Bidiau Cyfalaf	1,004	0	0
Strategaeth Tai	4,150	2,700	2,700
Cynlluniau Eisoes wedi eu cymeradwyo	26,088	4,134	0
CYFANSWM Y RHAGLEN	44,247	17,910	11,229

3. Byddwn yn ariannu'r rhaglen fel a ganlyn:

ARIANNU'R RHAGLEN GYFALAF			
	2020/21	2021/22	2022/23
	£'000	£'000	£'000
Benthyca Gyda Chefnogaeth	4,053	4,053	4,053
Benthyca Arall	3,563	2,567	0
Grantiau a Chyfraniadau	13,510	2,557	2,557
Derbyniadau Cyfalaf	827	0	0
Refeniw Corfforaethol	1,004	0	0
Cronfa Cyfalaf	257	3,801	0
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	21,033	4,932	4,619
CYFANSWM ARIANNU'R RHAGLEN	44,247	17,910	11,229

4. Sefydlwyd strategaeth asedau newydd o 2019/20 ymlaen gan y Cyngor ar 7 Mawrth 2019. Bydd y strategaeth asedau newydd yn weithredol am y cyfnod 2019/20 hyd at 2028/29. Fe'i ymgorfforir fel rhan o'r Rhaglen Gyfalaf.

5. Sefydlwyd proffil tair mlynedd o 2019/20 gan y Cabinet ar 2 Ebrill 2019, gyda'r bedwaredd blwyddyn yn cael ei broffilio yn y rhaglen gyfalaf 2022/23.
6. Mae'r tabl uchod felly yn adlewyrchu'n fras y gofynion cyfalaf (ynghyd â'r ariannu) ar gyfer gosod cyllideb 2020/21 i 2022/23, tra bod y manylder ar y cynlluniau unigol wedi ei sefydlu gan y Cyngor yn y strategaeth asedau 10 mlynedd 2019/20 hyd 2028/29.
7. Felly, gofynnir i'r Cyngor llawn sefydlu rhaglen gyfan gwerth £44,247,260 ar gyfer 2020/21, i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yn y tabl o dan rhan 3 uchod.

ATODIAD 5

YMDRIN Â'R GYLLIDEB YSGOLION YN 2020/21

1. Wrth ddatblygu strategaeth arbedion a chyllideb drafft ar gyfer 2020/21, cytunwyd ffordd ymlaen er mwyn osgoi trosglwyddo targed arbedion o sylwedd i ysgolion Gwynedd eto eleni. Mae'r cynnig gerbron yn cynnwys un arbediad effeithlonrwydd i'r ysgolion, gwerth £31k (0.04% o'r cwantwm arian dirprwyedig) ymysg £1.9m o arbedion bydd y Cyngor yn gwiroddu erbyn 2020/21. Wrth gwrs, penderfynwyd yn y Cabinet ar 17 Rhagfyr 2019 i beidio torri £464k o'r pennawd cyllideb staff dysgu (arbediad posibl roedd dan sylw). Felly, erbyn 2020/21 bydd dim newid i'r gymhareb disgybl:athro cyfredol yn y fformiwla dyrannu cyllidebau ysgolion.
2. Bydd y gyllideb ysgolion yn cynyddu eleni oherwydd yr addasiadau "demograffi" arferol, sy'n deillio o newidiadau yn niferoedd disgyblion. Defnyddir gwir nifer disgyblion Medi 2019 i gyfrifo dyraniadau 2020/21. Mae'r sefyllfa yn gwahaniaethu o ysgol i ysgol, ond ar y cyfan mae effaith cynnydd niferoedd disgyblion yn golygu y byddai'r gyllideb ysgolion yn ei gyfanrwydd yn codi £300k, sy'n cynnwys lleihad -£152k cynradd a chynnydd +£452k uwchradd.
3. Mae Llywodraeth San Steffan wedi codi cyfradd cyfrannu cyflogwyr i'r Cynllun Pensiwn Athrawon o 16.5% i 23.6% o Fedi 2019. Bydd cost hyn yn £1.2m am y 5 mis yn 2020/21 sy'n effaith blwyddyn lawn o £2.8m gyda'r £1.6m ychwanegwyd eisoes. Mae'n 7% o gost cyflogau athrawon, ond yn gynydd 40% mewn cyfraniadau pensiwn cyflogwr.
4. Gwelir yn y rhan bidiau (Atodiad 2) o'r adroddiad hwn fod argymhelliad i gytuno i ariannu bidiau gwerth £334k, tuag at gyllidebau cludiant yr Adran Addysg, sy'n golygu y bydd cost 'Addysg' yn cynyddu eto rhwng 2019/20 a 2020/21. Yn sicr, wedi cymryd chwyddiant dros £2.3m a £1.2m pensiwn athrawon i ystyriaeth, bydd y gyllideb ysgolion dipyn uwch yn 2020/21 na lefel 2019/20.
5. Tra mae grantiau penodol gwerth £2m am tâl a phensiwn athrawon wedi trosglwyddo i'r setliad, bydd yna nifer o grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru yn parhau ym maes Addysg yn 2020/21 ar lefel tebyg i 2019/20. Hefyd, bydd grant newydd am ADY allasai fod gwerth £280k i Addysg yng Ngwynedd.

ATODIAD 6

TRETH CYNGOR

1. Mae'n benderfyniad allweddol i aelodau'r Cyngor llawn wneud, yn sgil yr ystyriaethau cyflwynir yma, i sefydlu union lefel y cynnydd Treth Cyngor ar gyfer 2020/21. Yr allwedd i hyn yw cael y balans yn briodol rhwng yr angen i wario ar wasanaethau i'r rhai mwyaf bregus yn ein cymdeithas, a'r cynnydd treth sydd yn addas i'w godi ar drigolion Gwynedd.
2. Yn y tybiaethau hanesyddol a wnaed yn ein strategaeth ariannol tymor canolig, defnyddiwyd ffigwr o 3.5%, fel amcangyfrif o'r cynnydd cyfartalog yng Nghymru. Erbyn 2019/20, roedd setliad grant Llywodraeth Cymru yn siomedig, ac roedd raid codi'r dreth 5.8%.
3. Eleni, erbyn 2020/21 argymhellir codi'r dreth 3.9%, fydd yn cynhyrchu £74.3m o dreth, yn cynnwys £2.7m o gynnyrch Premiwm a £2.8m o incwm ychwanegol tuag at y bwlch. Byddai hynny'n gyfystyr i gynnydd yn y Dreth Cyngor o £54.09 i eiddo mewn Band D, neu £1.04 yr wythnos. Bydd y dreth a godir gan y cynghorau cymuned a'r Awdurdod Heddlu yn ychwanegol i hyn wrth gwrs.
4. Mae dros 15.6% o dai sy'n atebol i dalu treth yng Ngwynedd yn derbyn rhyw elfen o gymorth tuag at eu Treth Cyngor, ac mae dros 60% o eiddo Gwynedd mewn bandiau is na band D. Byddai pob 0.1% ychwanegol o dreth yn addasu'r bwlch ariannol y byddem angen ei ddarganfod o tua £71,460. Felly, byddai 0.5% yn golygu addasu'r bwlch ariannol tua £357,310 tra byddai 1% yn golygu addasu'r bwlch ariannol o tua £714,620.
5. Nodir isod y cynnydd a welwyd yn Nhreth Cyngor Gwynedd, a'r cynnydd a welwyd ar gyfartaledd ar draws Cymru, ers 2014/15:

Blwyddyn	Gwynedd	Cymru
2019/20	5.8%	6.2%
2018/19	4.8%	5.0%
2017/18	2.8%	3.1%
2016/17	4.0%	3.7%
2015/16	4.5%	4.3%
2014/15	3.9%	4.2%
Cyfanswm 2014-20	25.8%	26.5%
Cyfartaledd 2014-20	4.3%	4.4%

Yn 2019/20 roedd lefel Treth Cyngor Band D Cyngor Gwynedd yn £1,376, tra roedd lefel treth cyfartalog siroedd Cymru yn £1,294.

<https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-03/council-tax-levels-in-wales-april-2019-march-2020-651.pdf>

6. Ni wyddom yn union eto beth fydd y cyfartaledd cynnydd ar draws Cymru yn 2020/21, ond yr wybodaeth ddiweddaraf sydd gennyf yw bydd y cyfartaledd ar draws Cymru tua 4.5%. Felly, mae'r cynnig gerbron am fod yn is na lefel cyfartaledd Cymru erbyn 2020/21, ac felly yn cadw at y polisi hir-dymor.
7. Mae'r dewis rhwng cynnal gwasanaethau a threthu o hyd yn un anodd, wrth gwrs, a mater i'r holl aelodau yw pwyso a mesur a dod i'r balans y maent yn ystyried sy'n briodol. Fodd bynnag, ymhellach i sawl sgwrs anffurfiol yn y gweithdai aelodau, **argymhellir cynnydd Treth Cyngor o 3.9%, fyddai'n gynnydd wythnosol o £1.04, neu £54.09 yn flynyddol, gyda threth 'Band D' o £1,430.31 am 2020/21.**

CYNNYRCH PREMIWM TRETH CYNGOR AR EIDDO GWAG AC AIL GARTREFI

8. Yng nghyfarfod y Cyngor llawn ar 19 Rhagfyr 2019, penderfynwyd parhau gyda'r premiwm o 50% ar ail gartrefi ac ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy am 2020/21. Amcangyfrifir bydd y Cyngor yn derbyn £2.7m o incwm ychwanegol yn 2020/21 trwy godi'r premiwm, a bwriedir neilltuo'r arian mewn cronfa er mwyn gweithredu'r Strategaeth Tai, fydd yn anelu i ddarparu tai ar gyfer pobl ifanc yn ein cymunedau.
9. Rhaid ymgorffori'r holl incwm a cyfarch gwariant perthnasol yng nghyllideb 2020/21.

ATODIAD 7

BALANSAU

1. Mae awdurdodau lleol angen lefel darbodus o 'gyfalaf gweithio' i gynnal llif arian digonol ac i gyfarch gwariant annisgwyl. Rhagwelir bydd gan y Cyngor falansau cyffredinol o £7.5m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hon, yn cynrychioli tua 1.8% o wariant refeniw gros y Cyngor.
2. 'Rydym wedi nodi, ar fwy nag un achlysur, oherwydd yr amgylchiadau tymhestlog y byddwn yn eu hwynebu dros y blynyddoedd i ddod, ei fod yn briodol cadw symiau wrth gefn er mwyn medru ymdrin gyda phroblemau allasai godi.
3. Nid oes unrhyw beth wedi digwydd yn y cyfamser i newid y farn yma, gyda'r cynnydd mewn galw am wasanaethau gofal, ansicrwydd Brexit ac adolygiad gwariant Llywodraeth San Steffan ar y gweill, yn golygu fod y risg yn parhau. Felly, mae'r angen i sicrhau fod gennym falansau priodol i fedru dygymod gydag unrhyw sioc ariannol dal yn berthnasol.
4. Wedi defnyddio £312k o danwariant corfforaethol 2019/20 er mwyn ariannu'r bidiau un-tro, **argymhellir peidio defnyddio balansau cyffredinol yn 2020/21.**
5. **Mae gan y Cyngor nifer o reserfau penodol** sydd wedi eu sefydlu i gwrdd ag anghenion gwariant penodol. Mae'r rhain hefyd yn rhan o gyllideb y Cyngor, wrth gwrs, ac wedi'u craffu yn flynyddol. Rhoddwyd sylw i'r reserfau penodol gan y Cabinet ar 21 Mai 2019 a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu hefyd ar 13 Mehefin 2019, pryd cymeradwywyd trosglwyddo £4m o gronfeydd a darpariaethau tuag at flaenoriaethau / anghenion corfforaethol. Rwy'n adolygu lefel y reserfau yma'n barhaus, a **bwriedir cynnal adolygiad trylwyr eto erbyn Mai/Mehefin 2020**, i ystyried faint o le fydd yna i'r Cyngor newid ei flaenoriaethau tu mewn i'r reserfau yma.
6. Yn ei adroddiad "Ymdrin â'r Heriau Ariannol sy'n wynebu Llywodraeth Leol yng Nghymru" (2014), mae **Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) wedi datgan** (ym mharagraff 1.8):

*"Gall cyngorau ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i'w helpu i gydbwysu eu cyllidebau lle nad yw cynlluniau arbedion yn cyflawni'r canlyniadau disgwylidig neu lle mae'r incwm yn llai na'r disgwyl. Fodd bynnag, **ni fyddai fel arfer yn briodol cyllido gwariant rheolaidd o gronfeydd wrth gefn.** Mae lefel synhwyrol o gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn elfen allweddol o sefydlogrwydd ariannol; bydd isafswm y lefel briodol yn amrywio gan ddibynnu ar rwymedigaethau hysbys a phosibl awdurdod a'i gynlluniau gwariant. Ceir arwyddion bod ambell gyngor yn dibynnu gormod ar gronfeydd wrth gefn cyffredinol i ymdrin â diffyg yn y gyllideb, yn hytrach na cheisio mabwysiadu dulliau mwy cynaliadwy, sy'n aml yn golygu gwneud penderfyniadau amhoblogaidd."*

Ategwyd y neges yma mewn cyfarfod adborth diweddar gyda SAC, a disgwylir iddynt adrodd yn fuan ar gynaliadwyedd a gwytnwch ariannol awdurdodau lleol Cymru.

7. Hefyd, ar 10 Ionawr 2020, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddatganiad am gronfeydd wrth gefn awdurdodau lleol, sy'n rhoi cyd-destun defnyddiol i'n sefyllfa ac yn dangos Cyngor Gwynedd ar lefel rhesymol yn ganol amrediad o gronfeydd defnyddiadwy awdurdodau Cymru.
<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-01/cronfeydd-yr-awdurdodau-lleol-2018-19.pdf>

8. Rwy'n argyhoeddedig fod defnydd y Cyngor o gronfeydd penodol (y Gronfa Trawsffurfio, ayb) i ariannu gofynion un-tro (fel bydd rheiny yn codi) yn weithred cwbl briodol, a ni argymhellir unrhyw ddefnydd o falansau'r Cyngor i fantoli cyllideb 2020/21.
9. Wrth gwrs, gallai sefyllfa ariannol 2020/21 wedi bod yn wahanol. Eleni, mae balansau'r Cyngor wedi bod yn arf allweddol roedd yn caniatáu i ni aros i weld beth oedd sefyllfa'r setliad grant, cyn hyd yn oed ystyried lefel arbedion uwchben y £2m. Roedd bodolaeth ein balansau yn 'prynu amser' ac osgoi 'hel bwganod' am doriadau nad oedd eu hangen erbyn 2020/21. Gan nad oeddem wedi gorfod defnyddio balansau eleni i 'bontio' hyd nes byddai cynlluniau arbedion ychwanegol wedi'u cymeradwyo a'u gweithredu, mae cadw'r balansau yn caniatáu i ni ddefnyddio'r un rhesymeg eto erbyn cyllideb 2021/22.

ATODIAD 8

ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

1. Mae'r gyllideb a amlinellir yma'n ceisio parhau i ddarparu'r deilliannau priodol i holl drigolion y sir, ond gan fu cynnydd annigonol yn ein incwm i gwrdd â'r galw am wasanaethau yn ogystal â chwyddiant, mae'n rhaid gweithredu'r cynlluniau arbedion roedd wedi'u cymeradwyo eisoes ynghyd â'r pecyn o gynlluniau ychwanegol sy'n Atodiad 3.
2. Gydag arbedion, mae posibilrwydd i ni gael ardrawiad fyddai'n effeithio'n anghymesur ar rai gyda nodweddion gwarchodedig, ond mae'r adrannau sy'n berchen ar yr arbedion wedi cynnig cynlluniau arbedion effeithlonrwydd yn hytrach na thoriadau. Hefyd, mae'r cynlluniau arbedion unigol wedi bod yn destun asesiadau effaith priodol sy'n cefnogi'r penderfyniadau ariannol gerbron yma. Lle'n briodol, yn Atodiad 3, gwelir sylwadau perthnasol gyferbyn â'r cynlluniau unigol.
3. Ein nod oedd sicrhau fod ein penderfyniadau ariannol yn cydymffurfio â dyletswyddau'r Ddeddf Cydraddoldeb, sef:
 - Diddymu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithiol, ac unrhyw ymddygiad arall sydd wedi ei wahardd dan y Ddeddf.
 - Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig berthnasol a'r rhai nad ydynt.
 - Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt.Wrth asesu, roeddem wedi ceisio canfod sut i wneud y gorau o bob cyfle i wella cydraddoldeb yn ogystal â cheisio osgoi neu liniaru unrhyw effaith negyddol hyd orau ein gallu.
4. Wrth gynllunio ein cyllidebau ar gyfer parhad gwasanaethau'r Cyngor, mae ein cyfrifwyr wedi rhoi ystyriaeth i gydraddoldeb ar bob lefel, gan ddefnyddio data a thystiolaeth am ddemograffi a thueddiadau wrth gynllunio ar lefel strategol. Yn yr un modd (ond yn fwy penodol) wrth ddod i benderfyniad ar gynlluniau arbedion unigol, mae penaethiaid adrannau'r Cyngor wedi dadansoddi effaith cynlluniau ar wasanaethau, a monitro'r effaith yn briodol.
5. Mae'r gyllideb a argymhellir yn gwneud mwy na chwrdd â chostau chwyddiant. Mae o hefyd yn ceisio sicrhau fod pwysau cyllidebol anorfod sy'n disgyn ar wasanaethau (oherwydd galwadau uwch a roddir arnynt, yn sgil nifer uwch o gleientau, disgyblion, a.y.b.) hefyd yn cael eu cyfarch trwy wneud penderfyniadau cyllidebol cydwybodol a rhesymol (gweler y gofynion gwario ychwanegol, gan gynnwys 'demograffi', yn rhan 3 o'r adroddiad).
6. Mae gan bob gwasanaeth yr hawl i gyflwyno cais am adnodd os yw'n ystyried fod angen cyllideb ychwanegol i sicrhau fod gwasanaethau'n parhau. Mae'r symiau a welir o dan y pennawd "pwysau ar wasanaethau" yn gydnabyddiaeth fod y Cyngor yn darparu cyllid digonol er mwyn sicrhau nad yw ein trefniadau ariannol yn cael effaith andwyol ar lefel y gwasanaethau a ddarperir. Fe geir manylion llawn yn Atodiad 2 ac fe welir fod rhan sylweddol (dros £4m) o'r cyfanswm bidiau refeniw parhaol (£4.34m) yn mynd i'r maes gofal cymdeithasol (yn cynnwys Digartrefedd, Gofal Oedolion a Gofal Plant), a bod mwyafrif y gweddill (£334k) ohono'n mynd at gludiant ysgolion ar gyfer disgyblion gydag anghenion arbennig.

Derbyniwyd cymorth gan Delyth Gadlys Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb y Cyngor, wrth i ni lenwi'r ffurflen yma.

ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

1) Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Arbedion 2020/21

1.2 Beth ydi pwrpas yr adroddiad sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Arbedion i gwrdd â bwloch ariannol mae'r Cyngor yn ei wynebu yng Nghyllideb 2020/21. Pob Adran wedi cael targed yn wreiddiol o 0.78% o'u cyllidebau gros, oedd yn gyfanswm £2 filiwn. Wedi cael ei leihau i £1.062 miliwn yn dilyn asesiad o'r cynigion, a peidio gweithredu'r rhai allai gael effaith ar drigolion.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dafydd L Edwards, Pennaeth Cyllid.

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Bu asesiad anffurfiol cyn cyfarfod Cabinet 17/12/19. Cychwynwyd yr asesiad ffurfiol yma ar 31 Ionawr 2020.

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Adrannau'r Cyngor
Pobl Gwynedd
Aelodau'r Pwyllgorau Craffu a Phwyllgor Archwilio a Llywodraethu
Y Cabinet
Aelodau Etholedig mewn Gweithdai Cyllideb

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig?

Yn ystod 2018 gwnaed ymgynghoriad o'r enw "Pa Wasanaethau sy'n Bwysig i Chi?" i adnabod beth oedd blaenoriaethau pobl Gwynedd ar gyfer penderfyniadau'r gyllideb ar gyfer 2019-22. Defnyddir yr ymgynghoriad yma yn weithredol am y dair blynedd.

At ddiben arbedion newydd 2020/21 yn y Gyllideb yma, cynhaliwyd trafodaethau mewn cyfarfodydd o'r Pwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, er mwyn craffu holl gynigion yr Adrannau (gwerth £2m).

Cynhaliwyd 4 Seminar Cyllideb – 1 yn Dolgellau, 1 yn Pwllheli a 2 yng Nghaernarfon i edrych ar y gyllideb gan gynnwys yr arbedion (gwerth £1.062m i'w cyflwyno am benderfyniad).

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Roedd yr ymgynghoriad "Pa Wasanaethau sy'n Bwysig i Chi?" yn dangos fod y rhan fwyaf o bobl Gwynedd yn teimlo mai Gwasanaethau Cymdeithasol ac Addysg oedd y gwasanaethau mwyaf pwysig i'w gwarchod.

Yn sgil y craffu, penderfynwyd cyfyngu'r arbedion i £1.062m, sef y cynigion na ddylai gael effaith ar drigolion (gweler adroddiad Cabinet 17 Rhagfyr 2019 sy'n cynnwys tabl gan y Prif Weithredwr sy'n graddio'r arbediad o ran effaith).

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Cyflwynir Cyllideb 2020/21 a'r cynlluniau arbedion gerbron yng nghyd-destun Setliad Grant Llywodraeth Cymru i awdurdodau lleol Cymru, sy'n darparu adnoddau ychwanegol digonol i gyfarch chwyddiant, ond ddim digon er mwyn cyfarch y galw ychwanegol, yn bennaf, mwy o alw am wasanaethau gofal cymdeithasol, plant ac oedolion.

Felly, er mwyn rhoi blaenoriaeth i'r pobl bregus yng Ngwynedd sy'n derbyn y gwasanaethau gofal, rhaid blaenoriaethu a sicrhau arbedion mewn meysydd gyda llai o ardrawiad.

Gwybodaeth Adrannau'r Cyngor – Mae gan yr Adrannau wybodaeth craidd o'u gwasanaethau. Maent wedi edrych yn ofalus ar eu gwaith ac wedi adnabod arbedion pellach fydd ddim yn cael effaith, neu'n cael effaith bychan, ar drigolion Gwynedd. Maent wedi gallu gwneud hyn oherwydd pethau fel newidiadau mewn technoleg, neu arferion gwell.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Nac oes

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae croeso i chwi ychwanegu nodweddion eraill os ydych chi'n dymuno.

Nodweddion	Sut fath o effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.
Yr iaith Gymraeg	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar yr iaith Gymraeg, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.
Anabledd	negyddol	Mae'r Adran Oedolion wedi adnabod y posibilrwydd o effaith, ond nid effaith sylweddol, ar y rhai sy'n defnyddio eu gwasanaethau. Bydd angen i'r Adran honno sicrhau eu bod yn lliniaru unrhyw effaith.
Rhyw	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.
Oedran	negyddol	Mae'r Adran Oedolion wedi adnabod y posibilrwydd o effaith, ond nid effaith sylweddol, ar y rhai sy'n defnyddio eu gwasanaethau. Mae effaith, ond nid effaith sylweddol, wedi ei adnabod hefo rhai o cynigion yr Adran Addysg hefyd. Bydd angen i'r Adrannau sicrhau eu bod yn lliniaru unrhyw effaith.
Cyfeiriadedd rhywiol	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.
Ailbennu rhywedd	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.

Beichiogrwydd a mamolaeth	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.
Priodas a phartneriaeth sifil	dim	Nid oes effaith wedi ei adnabod ar y nodwedd yma, ond mae'n angenrheidiol i'r Adrannau sicrhau eu bod yn cadw golwg ac adnabod a lliniaru unrhyw effaith sy'n cael ei amlygu wrth weithredu.

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	Ni chredir fod yr effaith a soniwyd amdano yn 3.1 yn ddigonol i arwain at gamwahaniaethu, aflonyddu nac erledigaeth
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Posib	Gan fod effaith wedi ei adnabod, bydd yn rhaid gweithredu yn ofalus i sicrhau nad yw'r newidiadau'n effeithio'r ddyletswydd yma.
Meithrin perthnasau da	Posib	Gan fod effaith wedi ei adnabod, bydd yn rhaid gweithredu yn ofalus i sicrhau nad yw'r newidiadau'n effeithio'r ddyletswydd yma.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Nid oes effaith sylweddol bositif wedi ei adnabod o ganlyniad i weithredu arbedion, ond bydd effaith cyffredinol bositif o barhad y gwasanaethau ystyriwyd yn flaenoriaeth i'w hamddiffyn a'u ariannu i'r lefel galw ychwanegol.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Mae effaith wedi ei adnabod, ond ni chredir y bydd yn sylweddol, oherwydd mai arbedion effeithlonrwydd yn hytrach na thoriadau sydd yma.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	X

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Bydd yr Adrannau yn gweithio i sicrhau eu bod yn lliniaru unrhyw effeithiau negyddol.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Gweler uchod.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd yr arbedion yn cael eu herio yn y Cyfarfodydd Herio Perfformiad 3 gwaith y flwyddyn ac yn cael eu hadrodd i'r Cabinet fel rhan o adroddiadau perfformiad yr Aelodau Cabinet unigol. Hefyd, bydd adroddiad Trosolwg Arbedion yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet ac i'r Pwyllor Archwilio a Llywodraethu tair gwaith y flwyddyn.

ATODIAD 9

DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

1. Mae'r gwaith o gynllunio a pharatoi'r argymhellion wedi digwydd o fewn cyd-destun gofynion y Ddeddf uchod. Er bod yr argymhellion yn deillio o ddewisiadau ariannol anodd, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar seiliau'r egwyddor o weithredu mewn modd sydd yn cyfarch y ddyletswydd statudol yn Adran 3 i ymgymryd â datblygu cynaliadwy a chyflawni Amcanion Llesiant y Cyngor. Mae hyn yn cael ei gyfarch wrth adnabod a chloriannu'r dewisiadau o ran arbedion, ond hefyd wrth benderfyniadau a dewisiadau o safbwynt darparu adnoddau digonol er mwyn cynnal lefel briodol o wasanaethau.
2. Mae'r gyllideb hon yn adlewyrchu'r pum ffordd o weithio canlynol y mae'r Cyngor yn ystyried wrth gymhwyso datblygu cynaliadwy.
 - Edrych i'r tymor hir – Mae gyllideb yn cynllunio ar gyfer y dyfodol, gan adnabod anghenion a galw am wasanaethau yn y dyfodol, a chymryd agwedd strategol i sicrhau bod gwasanaethau'n gynaliadwy.
 - Deall problemau a'u hatal - Mae'r broses gyllidebu yn hwyluso dealltwriaeth o'r sefyllfa ariannol, fel y gellir mynd i'r afael â gwreiddiau materion. Hefyd, mae'r gyfres o Weithdai Aelodau wedi hwyluso dealltwriaeth o'r strategaeth ariannol.
 - Cymryd agwedd integredig – Mae polisiâu ac arferion cyllidebu Cyngor Gwynedd, a'r cynigion cyllideb eleni wedi'u ystyried o safbwynt yr holl nodau llesiant.
 - Gweithio gydag eraill mewn ffordd gydweithredol - Lle gellir darparu gwasanaethau gwell trwy gydweithredu, a gweithio gyda phartneriaid, mae'r broses gyllidebol a'r strategaeth arbedion yn annog hyn, yn fewnol ac allanol, lle mae hynny'n fwy cynaliadwy.
 - Cynnwys y boblogaeth mewn penderfyniadau - Mae rhan o'r broses gyllidebu a'r strategaeth arbedion hir-dymor wedi cynnwys ymgysylltu â thrigolion, cwsmeriaid a phartneriaid.
3. Prif gasgliadau am gyllideb 2020/21 ynglŷn â'r 7 nod llesiant:
 - Llewyrchus – Niwtral (ychwanegu at adnoddau gwasanaethau sy'n rhoi diwedd ar dlodi)
 - Cydnerth - Positif (agwedd darbodus, hir-dymor at ariannu gwasanaethau a galluogi Cynllun y Cyngor)
 - Iachach – Positif (ariannu Unedau Dementia, a gofynion eraill 'Gofal')
 - Mwy Cyfartal – Positif (trethu er mwyn ariannu gwasanaethau 'lles')
 - Cymunedau Cydlynus – Niwtral (parhau i ariannu gwasanaethau sy'n cadw pobl yn ddiogel)
 - Diwylliant a'r Gymraeg – Positif (drwy ariannu gwasanaethau dwy-ieithog)
 - Byd-eang Gyfrifol – Niwtral (parhau i ariannu prosiectau digidol, amgylcheddol, cydweithredol)
4. Ynglŷn â chynlluniau arbedion ariannol penodol, fel rhan o'r gyfundrefn arbedion gorfforaethol ac adrannol, lle'n briodol bu asesiad llesiant penodol fesul cynllun unigol, ac ystyriaeth o hynny yn y pwyllgorau craffu trefnwyd i'w ystyried ac i flaenoriaethu arbedion i'w gweithredu.
5. Yn gyffredinol, wedi'i gplysu gyda Chynllun y Cyngor a'r Amcanion Llesiant, mae'r gyllideb yma'n cefnogi'r Cyngor i wireddu amcanion strategol.

ATODIAD 10

CADERNID YR AMCANGYFRIFON

1. Yn unol ag Adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003, mae'n ofynnol i'r Prif Swyddog Cyllid adrodd ar gadernid yr amcangyfrifon cyllidebol a digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn arfaethedig. Mae Atodiad 7 yn amlinellu sefyllfa'r balansau a chronfeydd wrth gefn, tra mae'r atodiad yma'n cadarnhau cadernid yr amcangyfrifon cyllidebol sy'n sail i'r gyllideb.
2. Mae amcangyfrifon y gyllideb yn seiliedig ar dybiaethau ynghylch gwariant ac incwm yn y dyfodol ac mae'n anochel eu bod yn cynnwys elfen o risg yn sgil rhagdybio. Gall effaith y risg hon gael ei lliniaru drwy gynlluniau wrth gefn, cyllidebau wrth gefn a chronfeydd ariannol wrth gefn.
3. Nid yw cadernid yr amcangyfrifon cyllidebol yn gwestiwn syml os ydynt wedi'u cyfrifo yn gywir. Yn ymarferol, mae llawer o gyllidebau wedi'u seilio ar amcangyfrif neu ragolygon, a bydd elfen o risg ynghylch gwireddu cynlluniau a chyflawni targedau. Ystyrir gwahanol risgiau i'r gyllideb isod:
4. **Risg Chwyddiant** - Mae risg gall chwyddiant droi allan yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaeth a wnaed yn y gyllideb. Ar gyfer 2020/21, caniatawyd chwyddiant ar sail y wybodaeth ddiweddaraf am tâl a phrisiau, ond mae risg y bydd chwyddiant yn codi eto yn ystod 2020/21 ac ansicrwydd ynghylch y lefel tebygol. Gall cynnydd mewn chwyddiant ychwanegu at gostau'r Cyngor, ond gellir lleddfu hyn drwy ddefnyddio cyllideb wrth gefn fel bo'r angen.
5. **Risg Cyfraddau Llog** - Gall cyfraddau llog effeithio'r gyllideb refeniw drwy'r llog a enillir - h.y. byddai cynnydd yn y gyfradd llog yn golygu mwy o incwm. Yn unol â Strategaeth Fuddsoddi'r Cyngor (eitem ddilynol ar raglen y cyfarfod hwn), nid yw'r gyllideb yn dibynnu ar ddychweliadau rhy uchel. Mae cyfraddau llog yn parhau i fod ar eu hisaf erioed ac nid ydynt yn debygol o godi cyn o leiaf 2021/22. Felly, ystyrir bod y risg o ran cyfraddau llog yn isel a byddai'n digolledu'r risg chwyddiant, oherwydd bod un yn debygol o gynyddu gyda'r llall.
6. **Risgiau Grantiau Penodol** - Mae'r risgiau ynghlwm â'r nifer fawr o grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru, a chyrrff eraill sy'n cefnogi cyfran o wariant y Cyngor. Gall rhai o'r rhain ostwng, neu cael eu torri, ac nid oes gennym ddarlun cyflawn wrth i'r flwyddyn ariannol gychwyn. Bydd rhaid i'r gwariant cysylltiedig orffen pan daw grant i ben, ond mae'n bosibl fydd telerau contract yn golygu na all gwariant gael ei dorri mor gyflym â'r grant, neu bod costau diswyddo i'w hariannu. Ymhellach, efallai bydd gweithgaredd a ariennir mor bwysig i gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor ei hun, a'r Cyngor yn penderfynu parhau â'r gwariant (fel y grant £500k ym maes Plant erbyn 2020/21). Byddwn yn lliniaru'r risg hon drwy sicrhau bod gennym yr wybodaeth orau sydd ar gael am grantiau, ond mae'r cyrrff ariannu (Llywodraeth, ayb) yn rheoli'r sefyllfa hyn.
7. **Risgiau Incwm** - Mae'r gyllideb yn seiliedig ar sicrhau cynnydd penodol mewn incwm ffioedd sydd cyfwerth â'r cynnydd mewn costau perthnasol. Os bydd galw am wasanaethau'r Cyngor yn disgyn, ac nad yw targedau incwm yn cael eu cyflawni, gall hynny arwain at orwario ar gyllidebau adrannol. Bydd angen monitro gwir sefyllfa'r gyllideb yn ofalus yn ystod y flwyddyn ac, os oes angen, torri yn ôl ar wariant i gyfateb i'r gostyngiad mewn incwm. Bydd hynny ddim yn bosib gyda rhai cyllidebau mawr corfforaethol, lle rhaid gosod amcangyfrifon incwm ar lefel darbodus.

8. **Risg ag Arbedion** - Un risg sylweddol yn yr amgylchiadau presennol yw bod y Cyngor yn or-optimistaidd o ran gwireddu cynlluniau arbedion. Petai'r prosiectau hyn yn rhedeg i drafferthion ac yn methu cyflawni'r arbedion a gymerwyd allan o'r gyllideb, gallai hynny arwain at orwario sylweddol. Yn unol â'r drefn arferol, byddwn yn lliniaru'r risg drwy sicrhau fod cynlluniau arbedion ym mherchnogaeth adrannau ac aelodau'r Cabinet, a monitro'r cynnydd perthnasol yn rheolaidd. Hefyd, erbyn 2020/21, rydym wedi gwneud amcangyfrif darbodus o'r gwerth (£0.9m) arbedion cymeradwy o flynyddoedd blaenorol y bydd modd i ni gynhaefu).
9. **Costau Diswyddo Staff** - Mae rhai gwasanaethau yn ailstrwythuro eu staff er mwyn cyflawni arbedion, a staff yn cael eu rhyddhau drwy ddiswyddiad. Lle'n briodol, caiff costau diswyddo eu cyllido o gronfa wrth gefn ganolog, ac mae swm addas wedi cael ei neilltuo i'r perwyl hyn, sy'n lliniaru'r risg.
10. **Premiwm y Dreth Cyngor** - Wrth benderfynu ar y Sylfaen Drethiannol, aseswyd nifer yr ail gartrefi a thai gwag i'w cynnwys yn y ffigyrau yn ddarbodus. Mae risg bod nifer yr eiddo fydd yn talu wedi'i or-amcan a'r incwm a gesglir yn is na'r swm amcangyfrifwyd (oherwydd eiddo'n trosglwyddo i'r rhestr treth fusnes). Rydym yn rheoli'r risg drwy gyflogi arolygwyr sy'n gwirio'r ffeithiau, a thrwy beidio ymrwymo'r holl gynnyrch treth posibl o'r Premiwm cyn daw'r sefyllfa'n fwy eglur.
11. **Barn y Swyddog Cyllid Statudol** - Wedi ystyried yr holl risgiau a nodir uchod a'r camau lliniaru, mae'r Pennaeth Cyllid (Swyddog Adran 151) o'r farn bod y cyllidebau yn gadarn, yn ddigonol, ac yn gyraeddadwy.

(i) Penderfyniad drafft y Dreth Cyngor yn seiliedig ar argymhelliad y Cabinet i'r Cyngor ar gyfer ei gyfarfod ar 5 Mawrth 2020 (ar sail cynnydd o 3.9%)

(ii) Tablau yn dangos lefel y Dreth Cyngor a'r cynnydd fesul cymuned

.....

(i) Draft Council Tax resolution based on the Cabinet's recommendation to the Council for its meeting on 5 March 2020 (on the basis of a 3.9% increase)

(ii) Tables showing the level of Council Tax and increases by community

Penderfynwyd

1. Cymeradwyo'r argymhellion a gyflwynir gan y Cabinet fel y nodir yn yr adroddiad.
2. Nodi fod yr Aelod Cabinet dros Gyllid, drwy daflen benderfyniad dyddiedig 11 Tachwedd 2019, wedi cymeradwyo cyfrifiad y symiau a ganlyn ar gyfer y flwyddyn 2020/21 yn unol â'r rheoliadau a luniwyd dan Adran 33 (5) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 ("Y Ddeddf"):-
 - (a) 51,917.91 yw'r swm a gyfrifwyd fel Sylfaen drethiannol Gwynedd yn unol â'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Cyngor) (Cymru) 1995 fel y'i diwygiwyd fel ei sylfaen Dreth Cyngor am y flwyddyn.
 - (b) Rhan o ardal y Cyngor – Sylfaen drethiannol Cymuned –

Aberdaron	547.61	Llanddeiniolen	1,832.47
Aberdyfi	981.63	Llandderfel	497.41
Abergwyngregyn	117.58	Llanegryn	162.93
Abermaw (Barmouth)	1,154.44	Llanelltyd	292.05
Arthog	629.90	Llanengan	2,110.47
Y Bala	780.58	Llanfair	306.29
Bangor	3,844.14	Llanfihangel y Pennant	218.27
Beddgelert	306.63	Llanfrothen	224.99
Betws Garmon	134.95	Llangelynnin	413.24
Bethesda	1,664.32	Llangywer	137.48
Bontnewydd	437.65	Llanllechid	344.29
Botwnnog	444.04	Llanllyfni	1,405.19
Brithdir a Llanfachreth	419.04	Llannor	901.31
Bryncrug	337.30	Llanrug	1,124.21
Buan	224.70	Llanuwchllyn	307.41
Caernarfon	3,556.57	Llanwnda	796.76
Clynnog Fawr	449.14	Llanycil	193.56
Corris	301.71	Llanystumdwy	866.96
Criccieth	944.20	Maentwrog	281.18
Dolbenmaen	618.47	Mawddwy	352.78
Dolgellau	1,224.77	Nefyn	1,453.53
Dyffryn Ardudwy	802.28	Pennal	220.28
Y Felinheli	1,146.20	Penrhyndeudraeth	781.77
Ffestiniog	1,735.84	Pentir	1,243.77
Y Ganllwyd	91.23	Pistyll	249.91
Harlech	775.51	Porthmadog	2,022.66
Llanaelhaearn	443.62	Pwllheli	1,736.18
Llanbedr	329.38	Talsarnau	327.52
Llanbedrog	720.23	Trawsfynydd	498.88
Llanberis	773.86	Tudweiliog	464.83
Llandwrog	1,033.56	Tywyn	1,617.43
Llandygai	996.31	Waunfawr	564.51

sef y symiau a gyfrifwyd fel symiau Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

3. Bod y symiau a ganlyn yn cael eu cyfrifo yn awr gan y Cyngor ar gyfer y flwyddyn 2020/21 yn unol ag Adranau 32 i 36 o'r Ddeddf:-

- (a) £392,527,390 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(2)(a) i (e) o'r Ddeddf (gwariant gros).
- (b) £128,663,670 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(3)(a) i (c) o'r Ddeddf (incwm).
- (c) £263,863,720 Sef y swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm 3(a) uchod a chyfanswm 3(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 32(4) o'r Ddeddf, fel ei ofynion cyllideb ar gyfer y flwyddyn (cyllideb net).
- (ch) £187,100,978 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y byddant yn daladwy yn ystod y flwyddyn i'w gronfa ar gyfer cyfan o'r Dreth Annomestig Genedlaethol a Grant Cynnal Refeniw, llai amcangyfrif o'r gost i'r Cyngor o ryddhad dewisol o'r dreth annomestig a ganiateir.
- (d) £1,478.54 Sef y swm yn 3(c) uchod llai'r swm yn 3(ch) uchod, y cyfan wedi ei rannu gan y swm a nodir yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 33(1) o'r Ddeddf, sef swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn (treth Cyngor Gwynedd a threth cyfartalog cynghorau cymuned).
- (dd) £2,504,030 Sef cyfanswm yr holl eitemau arbennig y cyfeirir atynt yn Adran 34(1) o'r Ddeddf (praeseptau'r cynghorau cymuned).
- (e) £1,430.31 Sef y swm yn 3(d) uchod llai'r canlyniad a geir wrth rannu'r swm yn 3(dd) uchod â'r swm yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 34(2) fel swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle nad oes unrhyw eitem arbennig yn berthnasol (Band D ar gyfer treth Cyngor Gwynedd yn unig).

(f) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor –

Aberdaron	1,457.70	Llanddeiniolen	1,447.66
Aberdyfi	1,467.79	Llandderfel	1,448.40
Abergwyngregyn	1,455.82	Llanegryn	1,464.07
Abermaw (Barmouth)	1,482.28	Llanelltyd	1,455.99
Arthog	1,450.15	Llanengan	1,456.37
Y Bala	1,462.34	Llanfair	1,482.55
Bangor	1,531.29	Llanfihangel y Pennant	1,482.08
Beddgelert	1,466.18	Llanfrothen	1,467.20
Betws Garmon	1,449.58	Llangelynnin	1,454.03
Bethesda	1,499.74	Llangywer	1,459.41
Bontnewydd	1,472.58	Llanllechid	1,473.88
Botwnnog	1,444.95	Llanllyfni	1,465.06
Brithdir a Llanfachreth	1,451.79	Llannor	1,450.46
Bryncrug	1,467.69	Llanrug	1,483.68
Buan	1,447.00	Llanuwchllyn	1,466.09
Caernarfon	1,486.12	Llanwnda	1,465.45
Clynnog Fawr	1,465.93	Llanycil	1,450.98
Corris	1,461.23	Llanystumdwy	1,451.07
Criccieth	1,474.79	Maentwrog	1,451.83
Dolbenmaen	1,459.41	Mawddwy	1,455.31
Dolgellau	1,487.46	Nefyn	1,481.91
Dyffryn Ardudwy	1,492.63	Pennal	1,459.18
Y Felinheli	1,465.21	Penrhyndeudraeth	1,480.84
Ffestiniog	1,565.69	Pentir	1,470.51
Y Ganllwyd	1,463.19	Pistyll	1,476.33
Harlech	1,520.57	Porthmadog	1,461.25
Llanaelhaearn	1,486.66	Pwllheli	1,475.24
Llanbedr	1,475.85	Talsarnau	1,497.48
Llanbedrog	1,460.16	Trawsfynydd	1,470.40
Llanberis	1,469.08	Tudweiliog	1,447.52
Llandwrog	1,492.23	Tywyn	1,486.16
Llandygai	1,455.81	Waunfawr	1,451.57

sef y symiau a geir trwy ychwanegu symiau'r eitem neu eitemau arbennig sy'n berthnasol i dai annedd yn y rhannau hynny o ardal y Cyngor y cyfeiriwyd atynt uchod, at y swm a geir yn 3(e) uchod wedi'u rhannu ym mhob achos gan y swm yn 2(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 34(3) o'r Ddeddf, fel symiau sylfaenol ei Dreth Gyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

(ff) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor, y ffigyrau a nodir yn **Atodiad 1**, sef y symiau a geir trwy luosi'r symiau yn 3(f) uchod â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau a nodir yn Adran 5 (1) o'r Ddeddf, yn berthnasol i dai annedd a restrir mewn band prasio arbennig wedi'i rannu â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau hynny'n berthnasol i dai a restrir ym mand prasio D, a gyfrifir gan y Cyngor, yn unol ag Adran 36(1) o'r Ddeddf, yn symiau sydd i'w hystyried ar gyfer y flwyddyn ar gyfer y categorïau o dai annedd a restrir yn y gwahanol fandiau prasio.

4. Nodi ar gyfer y flwyddyn 2020/21 fod Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru wedi nodi'r symiau a ganlyn mewn praecept a roddwyd i'r Cyngor, yn unol ag Adran 40 o'r Ddeddf ar gyfer pob un o'r categorïau o dai annedd a ddangosir isod:

Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
193.74	226.03	258.32	290.61	355.19	419.77	484.35	581.22	678.09

5. Wedi pennu'r cyfanswm ym mhob achos o'r symiau 3(ff) a 4 uchod, bod y Cyngor, yn unol ag Adran 30(2) o'r Ddeddf trwy hyn, yn pennu'r symiau a nodir yn **Atodiad 2** ar gyfer y Dreth Gyngor yn y flwyddyn 2020/21 ar gyfer pob categori o dai annedd a ddangosir yn yr Atodiad.

Resolved

1. To approve the recommendations of the Cabinet as noted in the report.
2. It be noted that the Cabinet Member for Finance, in a decision notice dated 11 November 2019, approved the calculation of the following amounts for 2020/21 in accordance with Regulations made under Section 33 (5) of the Local Government Finance Act 1992 ("The Act"):-
 - (a) 51,917.91 being the amount calculated in accordance with the Local Authorities (Calculation of Council Tax Base) (Wales) Regulations 1995 as amended, as its Council Tax base for the year.
 - (b) Parts of the Council's Area – Communities Tax Base -

Aberdaron	547.61	Llanddeiniolen	1,832.47
Aberdyfi	981.63	Llandderfel	497.41
Abergwyngregyn	117.58	Llanegryn	162.93
Abermaw (Barmouth)	1,154.44	Llanelltyd	292.05
Arthog	629.90	Llanengan	2,110.47
Y Bala	780.58	Llanfair	306.29
Bangor	3,844.14	Llanfihangel y Pennant	218.27
Beddgelert	306.63	Llanfrothen	224.99
Betws Garmon	134.95	Llangelynnin	413.24
Bethesda	1,664.32	Llangywer	137.48
Bontnewydd	437.65	Llanllechid	344.29
Botwnnog	444.04	Llanllyfni	1,405.19
Brithdir a Llanfachreth	419.04	Llannor	901.31
Bryncrug	337.30	Llanrug	1,124.21
Buan	224.70	Llanuwchllyn	307.41
Caernarfon	3,556.57	Llanwnda	796.76
Clynnog Fawr	449.14	Llanycil	193.56
Corris	301.71	Llanystumdwy	866.96
Criccieth	944.20	Maentwrog	281.18
Dolbenmaen	618.47	Mawddwy	352.78
Dolgellau	1,224.77	Nefyn	1,453.53
Dyffryn Ardudwy	802.28	Pennal	220.28
Y Felinheli	1,146.20	Penrhyndeudraeth	781.77
Ffestiniog	1,735.84	Pentir	1,243.77
Y Ganllwyd	91.23	Pistyll	249.91
Harlech	775.51	Porthmadog	2,022.66
Llanaelhaearn	443.62	Pwllheli	1,736.18
Llanbedr	329.38	Talsarnau	327.52
Llanbedrog	720.23	Trawsfynydd	498.88
Llanberis	773.86	Tudweiliog	464.83
Llandwrog	1,033.56	Tywyn	1,617.43
Llandygai	996.31	Waunfawr	564.51

being the amounts calculated as the amounts of its Council Tax base for the year for dwellings in those parts of its area to which one or more special items relate.

3. That the following amounts be now calculated by the Council for the year 2020/21 in accordance with Sections 32 to 36 of the Act:-

- (a) £392,527,390 Being the aggregate of the amounts which the Council estimates for the items set out in Section 32(2)(a) to (e) of the Act (gross expenditure).
- (b) £128,663,670 Being the aggregate of the amounts which the Council estimates for the items set out in Section 32(3)(a) to (c) of the Act (income).
- (c) £263,863,720 Being the amount by which the aggregate at 3(a) above exceeds the aggregate at 3(b) above, calculated by the Council, in accordance with Section 32(4) of the Act, as its budget requirement for the year (net budget).
- (ch) £187,100,978 Being the aggregate of the sums which the Council estimates will be payable during the year into its fund in respect of the National Non-Domestic Rates and Revenue Support Grant, less the estimated cost to the Council of discretionary non-domestic rate relief granted.
- (d) £1,478.54 Being the amount at 3(c) above less the amount at 3(ch) above, all divided by the amount at 2(a) above, calculated by the Council, in accordance with Section 33(1) of the Act, as the basic amount of its council tax for the year. (Gwynedd Council tax and average community council tax).
- (dd) £2,504,030 Being the aggregate amount of all special items referred to in Section 34(1) of the Act (community council precepts).
- (e) £1,430.31 Being the amount at 3(d) above less the result given by dividing the amount at 3(dd) above by the amount at 2(a) above, calculated by the Council, in accordance with Section 34(2) of the Act, as the basic amount of its Council Tax for the year for dwellings in those parts of its area to which no special item relates (Band D for Gwynedd Council tax only).

(f) Parts of the Council's Area – Community

Aberdaron	1,457.70	Llanddeiniolen	1,447.66
Aberdyfi	1,467.79	Llandderfel	1,448.40
Abergwyngregyn	1,455.82	Llanegryn	1,464.07
Abermaw (Barmouth)	1,482.28	Llanelltyd	1,455.99
Arthog	1,450.15	Llanengan	1,456.37
Y Bala	1,462.34	Llanfair	1,482.55
Bangor	1,531.29	Llanfihangel y Pennant	1,482.08
Beddgelert	1,466.18	Llanfrothen	1,467.20
Betws Garmon	1,449.58	Llangelynnin	1,454.03
Bethesda	1,499.74	Llangywer	1,459.41
Bontnewydd	1,472.58	Llanllechid	1,473.88
Botwnnog	1,444.95	Llanllyfni	1,465.06
Brithdir a Llanfachreth	1,451.79	Llannor	1,450.46
Bryncrug	1,467.69	Llanrug	1,483.68
Buan	1,447.00	Llanuwchllyn	1,466.09
Caernarfon	1,486.12	Llanwnda	1,465.45
Clynnog Fawr	1,465.93	Llanycil	1,450.98
Corris	1,461.23	Llanystumdwy	1,451.07
Criccieth	1,474.79	Maentwrog	1,451.83
Dolbenmaen	1,459.41	Mawddwy	1,455.31
Dolgellau	1,487.46	Nefyn	1,481.91
Dyffryn Ardudwy	1,492.63	Pennal	1,459.18
Y Felinheli	1,465.21	Penrhyndeudraeth	1,480.84
Ffestiniog	1,565.69	Pentir	1,470.51
Y Ganllwyd	1,463.19	Pistyll	1,476.33
Harlech	1,520.57	Porthmadog	1,461.25
Llanaelhaearn	1,486.66	Pwllheli	1,475.24
Llanbedr	1,475.85	Talsarnau	1,497.48
Llanbedrog	1,460.16	Trawsfynydd	1,470.40
Llanberis	1,469.08	Tudweiliog	1,447.52
Llandwrog	1,492.23	Tywyn	1,486.16
Llandygai	1,455.81	Waunfawr	1,451.57

being the amounts given by adding to the amount at 3(e) above the amounts of the special item or items relating to dwellings in those parts of the Council's area mentioned above divided in each case by the amount of 2(b) above, calculated by the Council, in accordance with Section 34(3) of the Act, as the basic amounts of its Council Tax for the year for dwellings in those parts of its area to which one or more special items relate.

- (ff) In respect of parts of the Council's area, the figures noted in **Appendix 1**, being the amounts given by multiplying the sums specified in 3(f) above by the number which, in the proportion set out in Section 5 (1) of the Act, is applicable to dwellings listed in a particular valuation band divided by the number which in that proportion is applicable to dwellings listed in valuation band D, calculated by the Council, in accordance with Section 36(1) of the Act, as the amounts to be taken into account for the year in respect of categories of dwellings listed in different valuation bands.

4. That it be noted that for the year 2020/21 the Police and Crime Commissioner for North Wales have stated the following amounts in a precept issued to the Council, in accordance with Section 40 of the Local Government Finance Act, 1992, for each of the categories of dwellings shown below.

Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
193.74	226.03	258.32	290.61	355.19	419.77	484.35	581.22	678.09

5. That, having calculated the aggregate in each case of the amounts at 3(ff) and 4 above, the Council, in accordance with Section 30(2) of the Local Government Finance Act, 1992, hereby sets the amounts noted in **Appendix 2** as the amounts of Council Tax for the year 2020/21 for each of the categories of dwellings shown therein.

Eitem 11

CYFARFOD:	Y CYNGOR LLAWN
DYDDIAD:	5 MAWRTH 2020
PWNC:	STRATEGAETH CYFALAF 2020/21 (YN CYNNWYS STRATEGAETHAU BUDDSODDI A BENTHYG)
PWRPAS:	MABWYSIADU'R STRATEGAETH ARFAETHEDIG AR GYFER 2020/21
SWYDDOG CYSWLLT:	DAFYDD L EDWARDS, PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET:	Y CYNGHORYDD IOAN THOMAS, AELOD CABINET CYLLID

PENDERFYNIAD A GEISIR

Derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r Strategaeth Cyfalaf ar gyfer 2020/21.

CYFLWYNIAD

1. Mae rheoliadau cenedlaethol perthnasol yn mynnu penderfyniad gan y Cyngor llawn ar y Strategaeth Cyfalaf blynyddol. Er mwyn lledaenu dealltwriaeth o'r maes hyn, trefnwyd i'r cyflwyniad gan swyddogion o gwmni Arlingclose, Ymgynghorwyr Rheolaeth Trysorlys y Cyngor, i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
2. Mae'r adroddiad strategaeth gyfalaf hwn ar gyfer 2020/21. Mae'n rhoi trosolwg lefel uchel ar y modd y mae gwariant cyfalaf, ariannu cyfalaf a gweithgaredd rheolaeth trysorlys yn cyfrannu at ddarparu gwasanaethau cyhoeddus lleol. Mae hefyd yn rhoi trosolwg o sut rheolir y risgiau cysylltiedig, a'r goblygiadau i gynaliadwyedd ariannol yn y dyfodol. Fe'i hysgrifennwyd mewn arddull rwydd er mwyn hwyluso dealltwriaeth aelodau o'r meysydd hyn sy'n dechnegol ar brydiau.
3. Bydd penderfyniadau ar reolaeth cyfalaf a thrysorlys a wneir eleni yn cael effaith ariannol ar y Cyngor am nifer o flynyddoedd i'r dyfodol. Maent felly o dan reolaeth fframwaith genedlaethol a fframwaith polisi lleol, fel a grynhoir yn yr adroddiad hwn.

GWARIANT CYFALAF A CHYLLIDO

4. Gwariant cyfalaf yw pan mae'r Cyngor yn gwario arian ar asedau, megis eiddo neu gerbydau, a fydd yn cael eu defnyddio am fwy na blwyddyn. Mewn llywodraeth leol mae hyn yn cynnwys gwario ar asedau sy'n eiddo i gyrff eraill, a rhoi benthyciadau a grantiau i gyrff eraill i'w galluogi nhw i brynu asedau. Mae gan y Cyngor ryddid cyfyngedig i bennu'r hyn sy'n cyfrif fel gwariant cyfalaf, ac mae rhai asedau gwerth isel yn cael eu trosglwyddo i refeniw yn ystod y flwyddyn. Asesir pob ased a chynllun yn ôl ei haeddiant ei hun, a chyfrifir amdanynt yn unol â hynny hefyd.

- Ceir eglurhad pellach am bolisi'r Cyngor ar gyfalafu yn Nodiadau Polisi Datganiad Cyfrifon y Cyngor ar gyfer 2018/19, gweler:
<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyngor-Gwynedd.aspx>

5. Yn 2020/21, mae'r Cyngor yn bwriadu gwneud gwariant cyfalaf o £49m, fel crynhoir isod:

Tabl 1: Dangosydd Darbodus: Amcangyfrifon o Wariant Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 2018/19 £m	Amcan 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m	Cyllideb 2022/23 £m
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol	22.8	31.8	44.2	17.9	11.2
Prydlesu Cronfa Gyffredinol *	n/a	n/a	5.0	0.0	0.0
CYFANSWM	22.8	31.8	49.2	17.9	11.2

* Mae'r Gwariant Cyfalaf am 2020/21 yn cynnwys £5m oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.

6. Mae prif brosiectau cyfalaf y Gronfa Gyffredinol yn 2020/21 yn cynnwys:

- Bidiau Cyfalaf (i'w cymeradwyo) - £2.0m
- Cartrefi Preswyl - £1.5m
- Strategaeth Tai - £4.2m
- Ysgolion yr Unfed Garrif ar Hugain - £1.5m

7. **Llywodraethu:** Mae gan y Cyngor Strategaeth Asedau 10 mlynedd, sef cynllun o flaenoriaethau gwariant cyfalaf y Cyngor yn seiliedig ar anghenion yr adrannau. Mae'r strategaeth yn cynnwys cyfran heb ei chlustnodi. O'r gyfran hon, mae modd i adrannau wneud cais yn flynyddol am arian ar gyfer cynlluniau cyfalaf. Yr Adran Gyllid sy'n cydlynu'r ceisiadau. Mae'r Cabinet yn gwerthuso pob cais yn seiliedig ar flaenoriaethau, ac yn gwneud argymhellion.

Cyflwynir ceisiadau cyfalaf a strategaeth asedau i'r Cabinet a'r Cyngor llawn yn flynyddol.

- Am ragor o wybodaeth am raglen gyfalaf y Cyngor, ewch i **Atodiad A**.

8. Rhaid ariannu pob gwariant cyfalaf naill ai o ffynonellau allanol (grantiau gan y llywodraeth a chyfraniadau eraill), adnoddau'r Cyngor (refeniw, cronfeydd a derbyniadau cyfalaf), neu ddyled (benthyca, prydlesu, a Menter Cyllid Preifat (MCP)). Bwriedir ariannu'r gwariant uchod fel a ganlyn:

Tabl 2: Cyllido Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 2018/19 £m	Amcan 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m	Cyllideb 2022/23 £m
Ffynonellau Allanol	10.5	16.9	13.5	2.6	2.6
Adnoddau ein Hunain	4.4	8.5	23.1	8.7	4.6
Dyled *	7.9	6.4	12.6	6.6	4.0
CYFANSWM	22.8	31.8	49.2	17.9	11.2

* Mae'r Ddyled am 2020/21 yn cynnwys £5m oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.

9. Cyllid dros dro yn unig yw dyled, gan fod rhaid talu benthyciadau a phrydlesau yn ôl. Mae hwn, felly, yn cael ei ddisodli mewn amser gyda mathau gwahanol o ariannu, fel arfer o refeniw. Gelwir hyn yn ddarpariaeth lleiafswm refeniw (DLIR). Fel arall, gellir defnyddio enillion a ddaw o werthu asedau cyfalaf (a elwir yn dderbyniadau cyfalaf) i ddisodli dyled ariannol. Mae'r defnydd o'r derbyniadau cyfalaf a'r DLIR bwriedig fel a ganlyn:

Tabl 3: Disodli Dyled mewn £ miliynau

	Gwir 2018/19 £m	Amcan 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m	Cyllideb 2022/23 £m
Adnoddau ein Hunain	7.7	7.5	8.6	8.4	8.4

- Ceir Datganiad Darpariaeth Lleiafswm Refeniw cyflawn y Cyngor yn **Atodiad B** y Datganiad Strategaeth Cyfalaf.

10. Mesurir cyllid sy'n ariannu dyled cronus y Cyngor yn ôl y gofyn cyllido cyfalaf (GCC). Mae hyn yn cynyddu gyda gwariant cyfalaf newydd a ariennir drwy ddyled, ac mae'n lleihau gyda DLIR a derbyniadau cyfalaf a ddefnyddir i ddisodli dyled. Disgwylir y bydd y GCC yn cynyddu £4.0m yn ystod 2020/21.

Yn seiliedig ar y ffigyrau gwariant ac ariannu uchod, mae GCC amcangyfrifedig y Cyngor fel a ganlyn:

Tabl 4: Dangosydd Darbodus: Amcangyfrifon o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2019 £m	Amcan 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m	Cyllideb 31.3.2023 £m
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol *	177.8	176.7	180.7	178.9	174.6

* Mae'r Gofyn Cyllido Cyfalaf am 2020/21 ac ymlaen i flynyddoedd dilynol yn cynnwys £5m o gynnydd oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.

11. **Rheoli Asedau:** Er mwyn sicrhau bod asedau cyfalaf yn parhau'n ddefnyddiol yn y tymor hir, mae gan y Cyngor strategaeth rheoli asedau. Mae'r Cynllun Asedau ar gyfer y cyfnod 10 mlynedd o 2019/20 hyd 2028/29 wedi cael ei ddatblygu a chafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn ar 07/03/2019, gweler Eitem 11 ar y rhaglen:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=2457&ver=4&>

12. **Gwaredu Asedau:** Pan nad oes angen yr ased cyfalaf mwyach, gellir ei werthu er mwyn gwario'r derbyniadau cyfalaf yma ar asedau newydd neu i ad-dalu dyled. Mae ad-dalu grantiau cyfalaf, benthyciadau a buddsoddiadau hefyd yn creu derbyniadau cyfalaf. Bwriad y Cyngor yw derbyn derbyniadau cyfalaf fel a ddengys yn y tabl isod:

Tabl 5: Derbyniadau Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 2018/19 £m	Amcan 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m	Cyllideb 2022/23 £m
Gwerthu Asedau	0.7	0.0	0.0	0.8	0.0

RHEOLAETH TRYSORLYS

13. Mae rheolaeth trysorlys yn ymwneud â chadw digonedd ond nid gormodedd o arian parod i ddiwallu anghenion gwariant y Cyngor, gan reoli'r risgiau cysylltiedig. Buddsoddir arian dros ben nes bydd galw amdano, ac ymdrinnir â phrinder arian drwy fenthyg, er mwyn sicrhau nad yw'r gweddill credyd na'r gorddrafft yn y cyfrif banc cyfredol yn ormod. Mae'r Cyngor fel arfer yn gyfoethog mewn arian parod yn y tymor byr gan fod incwm referniw'n cael ei

dderbyn cyn cael ei wario. Ond yn y tymor hir mae'n ariannol dlawd, gan fod gwariant cyfalaf yn digwydd cyn canfod yr arian i dalu amdano. Caiff gormodedd arian parod refeniw ei osod yn erbyn diffygion arian parod cyfalaf er mwyn lleihau faint a fenthycir yn gyffredinol.

14. Oherwydd y penderfyniadau a wnaethpwyd yn y gorffennol, ar hyn o bryd mae benthyciadau'r Cyngor yn £104m, gyda chyfradd llog cyfartalog o 5.7%, a buddsoddiadau trysorlys o £44m ar gyfradd gyfartalog o 1.36%.
15. **Y Strategaeth Fenthyca:** Prif amcanion y Cyngor wrth fenthyg yw canfod cost fenthyca sy'n isel ond sy'n benodedig, gan gynnal hyblygrwydd pe bai cynlluniau yn newid yn y dyfodol. Yn aml, mae'r amcanion hyn yn gwrthdaro. Mae'r Cyngor, felly, yn ceisio cael cydbwysedd rhwng benthyciadau rhad, tymor byr (ar gael ar hyn o bryd am ryw 0.75%) a benthyciadau tymor hir ar gyfradd sefydlog lle mae'r gost yn y dyfodol yn hysbys ond yn uwch (tua 2.0% i 3.0% ar hyn o bryd).
16. Gweler lefelau rhagamcanedig o gyfanswm dyled y Cyngor sy'n weddill (sef rhwymedigaethau benthyg, MCP a phrydlesau) isod, o'u cymharu â'r gofyn cyllido cyfalaf (gweler uchod).

Tabl 6: Dangosydd Darbodus: Dyled Gros a'r Gofyn Cyllido Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2019 £m	Amcan 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m	Cyllideb 31.3.2023 £m
Dyled (gan gynnwys MCP a phrydlesau)	109.6	107.1	110.1	107.9	105.7
Gofyn Cyllido Cyfalaf	177.8	176.7	180.7	178.9	174.6

17. Yn ôl y canllaw statudol, dylai dyled aros islaw'r gofyn cyllido cyfalaf, ac eithrio yn y tymor byr. Fel y gwelir yn nhabl 6, mae'r Cyngor yn disgwyl y bydd yn cydymffurfio â hyn yn y tymor canolig.
18. **Meincnod Ymrwymiad:** Er mwyn cymharu faint mae'r Cyngor wedi'i fenthyg mewn gwirionedd yn erbyn strategaeth amgen, mae meincnod ymrwymiad wedi'i gyfrifo sy'n dangos y lefel risg isaf o fenthyg. Mae hyn yn tybio fod balansau arian parod a buddsoddiadau yn cael eu cadw ar o leiaf £20m ar ddiwedd pob blwyddyn. £110m yw'r meincnod hwn ar hyn o bryd a rhagwelir y bydd yn syrthio i £106m dros y tair blynedd nesaf.

Tabl 7: Benthycia a'r Meincnod Ymrwymiad mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2019 £m	Amcan 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m	Cyllideb 31.3.2023 £m
Benthyciadau sy'n Ddyledus	106.4	104.2	103.1	101.8	100.5
Meincnod Ymrwymiad	109.6	107.1	110.1	107.9	105.7

19. Mae'r tabl yn dangos fod y Cyngor yn disgwyl i'w fenthyciadau aros islaw ei feincnod ymrwymiad. Mae hyn am fod yr allbynnau arian parod wedi bod yn is na'r disgwyl hyd yma o ganlyniad i'r sefyllfa negyddol gyda chyfalaf gweithredol. Os yw'r sefyllfa'n newid, bydd unrhyw fenthyciadau angenrheidiol yn rhai tymor byr.
20. **Terfyn Benthyc Fforddiadwy:** Mae'n ofyn cyfreithiol i'r Cyngor bennu terfyn benthyc fforddiadwy (fe'i gelwir hefyd y terfyn dyled ariannol awdurdodedig) bob blwyddyn. Yn unol â chanllaw statudol, pennir "ffin gweithredol" is. Dyma'r lefel rhybudd os bydd dyled yn dynesu at y terfyn.

Tabl 8: Dangosyddion Darbodus: Y Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Weithredol ar gyfer Dyledion Allanol mewn £m

	Terfyn 2019/20 £m	Terfyn 2020/21 £m	Terfyn 2021/22 £m	Terfyn 2022/23 £m
Terfyn Awdurdodedig - Cyfanswm Dyledion Allanol	200	200	200	200
Ffin Gweithredol - Cyfanswm Dyledion Allanol	190	190	190	190

Mae'r Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Gweithredol am 2020/21 ac ymlaen i flynyddoedd dilynol yn cynnwys £6m o gynnydd oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.

- Mae manylion pellach ar fenthyciadau ar gael yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn **Atodiad C**.
21. **Y Strategaeth Fuddsoddi Trysorlys:** Mae buddsoddiadau'r trysorlys yn digwydd drwy dderbyn arian parod cyn iddo gael ei dalu allan eto. Fel arfer, ni ystyrir fod buddsoddiadau a wneir am resymau gwasanaeth neu er elw ariannol yn unig yn rhan o reolaeth y trysorlys.

22. Polisi'r Cyngor ar fuddsoddiadau'r trysorlys yw blaenoriaethu diogelwch a hylifedd dros gynnyrch; sef, canolbwyntio ar leihau risg yn hytrach nac uchafu deilliannau. Mae arian parod sy'n debygol o gael ei wario yn y dyfodol agos yn cael ei fuddsoddi'n ddiogel, er enghraifft gyda'r llywodraeth, awdurdodau lleol eraill, neu fanciau ansawdd uchel penodedig, er mwyn lleihau'r perygl o golled. Bydd arian a gedwir yn hwy yn cael ei fuddsoddi'n ehangach, gan gynnwys mewn bondiau, cyfrannau ac eiddo, er mwyn cydbwysu'r perygl o golled gyda'r perygl o gael deilliannau sy'n is na chwyddiant. Gellir cadw buddsoddiadau dyfodol agos a thymor hwy mewn cronfeydd wedi'u pwlio, lle mae rheolwr cronfa'n penderfynu pa fuddsoddiadau penodol i'w prynu ac fe all y Cyngor ofyn am ei bres yn ôl ar fyr rybudd.

Tabl 9: Buddsoddiadau Rheolaeth y Trysorlys mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2019 £m	Amcan 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m	Cyllideb 31.3.2023 £m
Buddsoddiadau'r Dyfodol Agos	25	10	10	10	10
Buddsoddiadau'r Tymor Hwyl	10	10	10	10	10
CYFANSWM	35	20	20	20	20

- Ceir manylion pellach ar fuddsoddiadau'r trysorlys yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn **Atodiad C**.

23. **Rheolaeth Risg:** Mae rheoli a rheoli risg yn effeithiol yn brif amcan gweithgareddau rheolaeth trysorlys y Cyngor. Felly mae'r strategaeth rheolaeth trysorlys yn nodi amryw o ddangosyddion a therfynau i gyfyngu ar y risg o golledion annisgwyl ac yn manylu i ba raddau y gellir defnyddio deilliadau ariannol i reoli risgiau trysorlys.
24. **Llywodraethu:** Gwneir penderfyniadau ar fuddsoddi a benthyg gan reolwyr y trysorlys yn ddyddiol; felly, fe'u dirprwyir i Bennaeth a staff yr Adran Gyllid, sy'n gweithredu yn unol â'r Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn. Cyflwynir adroddiadau hanner blwyddyn a blwyddyn gyfan ar weithgaredd rheolaeth trysorlys i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu sy'n gyfrifol am graffu penderfyniadau rheolaeth trysorlys. Mae aelodau y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn cyflwyniad mewn seminar blynyddol gan Arlingclose, ein ymgynghorwyr ariannol, cafodd ei gynnal ar 15 Ionawr 2020 ar gyfer y flwyddyn ariannol 2020/21.

BUDDSODDIADAU ER DIBENION GWASANAETH

25. Gall y Cyngor wneud buddsoddiadau i gynorthwyo gwasanaethau cyhoeddus lleol, gan gynnwys gwneud benthyciadau i fusnesau bychain er mwyn hyrwyddo twf economaidd a chefnogi'r strategaeth dai. Yn sgil yr amcan gwasanaeth cyhoeddus, mae'r Cyngor yn fodlon cymryd mwy o risg na gyda buddsoddiadau'r trysorlys. Fodd bynnag, mae'n dal i gynllunio na fydd buddsoddiadau o'r fath yn gwneud colled hyd yn oed ar ôl talu'r holl gostau.
26. **Llywodraethu:** Gwneir penderfyniadau ar fuddsoddiadau gan y Pennaeth Gwasanaeth priodol mewn ymgynghoriaeth â Phennaeth yr Adran Gyllid. Mae mwyafrif y benthyciadau'n rhai gwariant cyfalaf a byddant hefyd yn cael eu cymeradwyo fel rhan o'r rhaglen gyfalaf.

YMRWYMIADAU

27. Yn ogystal â'r ddyled o £106m y manylir arno uchod, mae'r Cyngor wedi'i ymrwymo i wneud taliadau yn y dyfodol i unioni'r diffyg yn ei gronfa bensiynau (gwerth o £299m). Mae hefyd wedi clustnodi £8m er mwyn cyflenwi risgiau'r darpariaethau, y mae 99% ohonynt yn ymwneud â Safleoedd Gwastraff. Mae perygl hefyd y gall y Cyngor orfod talu ymrwymadau dibynnol yn ymwneud â chapio a gofynion ôl-ofal ar gyfer Safleoedd Tirlenwi'r Cyngor, a hefyd ymrwymadau yswiriant sy'n ymwneud â threfniadau yswiriant yr awdurdodau a'i rhagflaenodd, a chau Cronfa Yswiriant Municipal Mutual (MMI). Yn unol â'r gofynion cyfrifeg, ni chlustnodwyd unrhyw arian ar gyfer ymrwymadau dibynnol o'r fath.
28. **Llywodraethu:** Penaethiaid Gwasanaethau sy'n gwneud penderfyniadau newydd ar ymrwymadau dewisol mewn ymgynghoriaeth â'r Pennaeth Cyllid. Mae'r Adran Gyllid yn monitro'r perygl y bydd ymrwymadau'n dod yn wir ac y bydd angen taliad. Adroddir ar ymrwymadau materol newydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- Ceir manylion pellach yr ymrwymadau ar dudalen 11 Datganiad o'r Cyfrifon 2018/19
<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyngor-Gwynedd.aspx>

GOBLYGIADAU CYLLIDEB REFENIW

29. Er nad yw'r gyllideb refeniw yn talu am wariant cyfalaf yn uniongyrchol, mae'r llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a DLIR yn gost ar refeniw, a'i osod yn erbyn unrhyw incwm buddsoddi a dderbynnir. Gelwir y ffi net flynyddol yn gostau

ariannu. Cymharir hyn gyda'r ffrwd referniw net h.y. y swm a gyllidir drwy Dreth Cyngor, Trethi Annomestig Cenedlaethol a grantiau cyffredinol gan y llywodraeth.

Tabl 10: Dangosydd Darbodus: Cyfran Costau Ariannu i'r Llif Referniw Net

	Gwir 2018/19	Amcan 2019/20	Cyllideb 2020/21	Cyllideb 2021/22	Cyllideb 2022/23
Costau Ariannu * (£m)	£13.4m	£13.2m	£14.2m	£14.1m	£13.9m
Cyfran y Llif Referniw Net (%)	5.5%	5.3%	5.4%	5.3%	5.2%

* Mae'r Costau Ariannu am 2020/21 ac ymlaen i flynyddoedd dilynol yn cynnwys £0.7m o gynnydd oherwydd newid yn y dull cyfrifo am brydlesau.

- Caiff manylion pellach goblygiadau referniw gwariant cyfalaf eu cynnwys yng Nghyllideb 2020/21:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru/ieListDocuments.aspx?CId=136&MId=2813&Ver=4>

30. **Cynaliadwyedd:** Oherwydd natur hirdymor gwariant ac ariannu cyfalaf, bydd goblygiadau cyllideb referniw'r gwariant a wneir yn y blynyddoedd nesaf yn ymestyn 50 mlynedd a mwy i'r dyfodol. Mae'r Pennaeth Cyllid yn fodlon fod y rhaglen gyfalaf a gynigir yn ddarbodus, yn fforddiadwy ac yn gynaliadwy yn y tymor hir.

GWYBODAETH A SGILIAU

31. Mae'r Cyngor yn cyflogi staff profiadol mewn swyddi uwch a chanddynt gymwysterau proffesiynol; mae ganddynt gyfrifoldeb dros wneud penderfyniadau gwariant cyfalaf, benthyca, a buddsoddi. Er enghraifft, mae'r Pennaeth Cyllid yn gyfrifydd cymwys gyda blynyddoedd o brofiad, ac mae'r Pennaeth Tai ac Eiddo yn syrfëwr siartredig ac yn aelod o Sefydliad Brenhinol Syrfeyr Siartredig. Mae'r Cyngor efo staff cymwysedig ac yn talu i staff i astudio tuag at gymwysterau proffesiynol perthnasol megis CIPFA, ACCA ac AAT.
32. Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor yn talu cwmni Arlingclose i fod yn ymgynghorwyr rheolaeth y trysorlys. Mae'r ffordd hon yn un fwy cost effeithiol na chyflogi staff o'r fath yn uniongyrchol, ac mae'n sicrhau bod gan y Cyngor fynediad at wybodaeth a sgiliau sy'n gymesur â'i awch am risg.

33. Mae staff perthnasol yn mynychu digwyddiadau hyfforddiant CIPFA ac Arlingclose er mwyn sicrhau ein bod yn ymwybodol o'r datblygiadau diweddaraf, a bod gwybodaeth a sgiliau yn gyfredol.

ARGYMHELLIAD

34. Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2020/21.
-

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Mae arweiniad statudol dan ddarpariaethau Deddf Llywodraeth leol 2003 yn gofyn fod y Cyngor yn paratoi strategaeth fuddsoddi flynyddol. Mae'r adroddiad a'r argymhelliad yn cyfarch y gofyn i'r Cyngor Llawn gyflawni hyn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol berthnasol.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio i baratoi'r adroddiad yma ac rwy'n cadarnhau fod y cynnwys yn addas i bwrpas.

CYFALAF

1. Tra bod cyllidebau refeniw awdurdodau lleol yn wynebu cyfyngiadau, mae cyllidebau cyfalaf hefyd dan bwysau, ac mae ymhygiadau refeniw i wariant cyfalaf sydd heb ei ariannu drwy grant penodol.
2. Gosodaf isod raglen arfaethedig ar gyfer y cynlluniau am y dair mlynedd nesaf:

RHAGLEN GYFALAF			
	2020/21	2021/22	2022/23
	£'000	£'000	£'000
Cynlluniau Asedau'r Cyngor :			
Cynlluniau Ysgolion 21 Canrif	1,521	1,895	995
Cynlluniau Tai	2,100	2,525	2,225
Hwb Iechyd a Gofal Penygroes	750	1,750	1,000
Cartrefi/ Canolfannau Oedolion	1,476	650	450
Ffyrdd, Pontydd a Bwrdeistrefol	745	776	1,145
Cynlluniau Eraill	2,513	2,980	2,214
Bidiau Cyfalaf	1,000	500	500
Cynlluniau Eraill :			
Cynnal a Chadw Ysgolion – Disodli o 19/20	1,975	0	0
Cefnogi Ysgogiad Economaidd – o 19/20	925	0	0
Bidiau Cyfalaf	1,004	0	0
Strategaeth Tai	4,150	2,700	2,700
Cynlluniau Eisoes wedi eu cymeradwyo	26,088	4,134	0
CYFANSWM Y RHAGLEN	44,247	17,910	11,229

3. Byddwn yn ariannu'r rhaglen fel a ganlyn:

ARIANNU'R RHAGLEN GYFALAF			
	2020/21	2021/22	2022/23
	£'000	£'000	£'000
Benthyca Gyda Chefnogaeth	4,053	4,053	4,053
Benthyca Arall	3,563	2,567	0
Grantiau a Chyfraniadau	13,510	2,557	2,557
Derbyniadau Cyfalaf	827	0	0
Refeniw Corfforaethol	1,004	0	0
Cronfa Cyfalaf	257	3,801	0
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	21,033	4,932	4,619
CYFANSWM ARIANNU'R RHAGLEN	44,247	17,910	11,229

4. Sefydlwyd strategaeth asedau newydd o 2019/20 ymlaen gan y Cyngor ar 7 Mawrth 2019. Bydd y strategaeth asedau newydd yn weithredol am y cyfnod 2019/20 hyd at 2028/29. Fe'i ymgorfforir fel rhan o'r Rhaglen Gyfalaf.
5. Sefydlwyd proffil tair mlynedd o 2019/20 gan y Cabinet ar 2 Ebrill 2019, gyda'r bedwaredd blwyddyn yn cael ei broffilio yn y rhaglen gyfalaf 2022/23.
6. Mae'r tabl uchod felly yn adlewyrchu'n fras y gofynion cyfalaf (ynghyd â'r ariannu) ar gyfer gosod cyllideb 2020/21 i 2022/23, tra bod y manylder ar y cynlluniau unigol wedi ei sefydlu gan y Cyngor yn y strategaeth asedau 10 mlynedd 2019/20 hyd 2028/29.
7. Felly, gofynnir i'r Cyngor llawn sefydlu rhaglen gyfan gwerth £44,247,260 ar gyfer 2020/21, i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yn y tabl o dan rhan 3 uchod.

DATGANIAD DARPARIAETH LLEIAFSWM REFENIW BLYNYDDOL 2020/21

1. Pan fo'r Cyngor yn ariannu gwariant cyfalaf trwy ddyled, rhaid iddo roi adnoddau o'r neilltu er mwyn ad-dalu'r ddyled yn ddiweddarach. Mae'r swm gaiff ei godi ar y gyllideb refeniw ar gyfer ad-dalu'r ddyled yn cael ei adnabod fel y Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (DLIR neu MRP), er nad oes lleiafswm statudol wedi bod ers 2008. Mae Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn gofyn i'r Cyngor roi ystyriaeth i Ganllaw Llywodraeth Cymru *Canllaw ar y Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw* (Canllaw LIC) a gyhoeddwyd ddiwethaf yn 2018.
2. Nod cyffredinol Canllaw LIC yw sicrhau y caiff y ddyled ei had-dalu dros gyfnod sydd naill ai'n cyfateb yn rhesymol i'r cyfnod y mae'r gwariant cyfalaf yn darparu buddion ynddo, neu, yn achos benthyca gaiff ei gefnogi gan Grant Cynnal Refeniw'r Llywodraeth, dros gyfnod sy'n cyfateb yn rhesymol i'r cyfnod sydd dan sylw wrth bennu'r grant.
3. Mae Canllaw LIC yn gofyn i'r Cyngor gymeradwyo Datganiad DLIR yn flynyddol, ac yn argymhell nifer o opsiynau ar gyfer cyfrifo swm darbodus o DLIR. Mae'r datganiad a ganlyn yn ymgorffori opsiynau a argymhellir yn y Canllaw yn ogystal â dulliau darbodus a benderfynwyd yn lleol.
 - Ar gyfer cyfalaf a wnaed cyn 1 Ebrill 2008, ac ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a wnaed ar y dyddiad hwnnw neu wedi hynny, caiff y DLIR ei bennu yn unol â'r rheoliadau blaenorol oedd yn berthnasol ar 31 Mawrth 2008, yn ymgorffori "Addasiad A" o £1.9m.
 - Ar gyfer gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a wnaed ar ôl 31 Mawrth 2008, caiff y DLIR ei bennu trwy godi'r gwariant dros oes ddefnyddiol ddisgwyliedig yr asedau perthnasol mewn taliadau hafal yn cychwyn yn y flwyddyn ar ôl i'r ased ddod yn weithredol. Caiff DLIR ar dir rhydd-ddaliadol a brynir ei godi dros 50 mlynedd. Caiff DLIR ar wariant nad yw'n perthyn i asedau sefydlog ond sydd yn wariant cyfalaf yn ôl rheoliadau neu gyfarwyddiadau ei godi dros 20 mlynedd.
 - Ar gyfer asedau a geir trwy brydlesau cyllidol neu'r Fenter Gyllid Preifat, pennir bod y DLIR yn hafal i'r elfen o rent neu ffi gaiff ei hysgrifennu yn erbyn yr ymrwymiad ar y fantolen.
 - Ar gyfer benthyciadau gwariant cyfalaf i drydydd parti, sy'n cael eu had-dalu mewn rhandaliadau blynyddol neu amlach, ni fydd y Cyngor yn gwneud DLIR. Yn hytrach bydd yn rhoi derbyniadau cyfalaf sy'n deillio o'r ad-daliadau prifswm o'r neilltu i leihau y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC).

4. Ni fydd gwariant cyfalaf a wneir yn 2020/21 yn destun ffi DLIR hyd nes 2021/22.
5. Yn seiliedig ar amcangyfrif diweddaraf y Cyngor o'i Ofyn Cyllido Cyfalaf ar 31 Mawrth 2020, mae'r gyllideb ar gyfer DLIR wedi ei bennu fel a ganlyn:

	31.03.2020 Amcan GCC £m	2020/21 Amcan DLIR £m
Gwariant cyfalaf cyn 01.04.2008 a gwariant cyfalaf gyda chefnogaeth wedi 31.03.2008	133.5	5.3
Gwariant cyfalaf heb gefnogaeth wedi 31.03.2008	40.3	2.4
Prydlesau Cyllidol a Menter Cyllid Preifat	2.9	0.9
Cyfanswm Cronfa Gyffredinol	176.7	8.6

Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys 2020/21

1. Cyflwyniad

- 1.1** Rheolaeth trysorlys yw rheolaeth llif arian, benthyca a buddsoddiadau'r Cyngor a'r risgiau cysylltiol. Mae'r Cyngor wedi benthyg a buddsoddi symiau sylweddol o arian ac felly yn agored i risgiau ariannol gan gynnwys colli buddsoddiadau a'r effaith refeniw o'r newidiadau mewn cyfraddau llog. Mae adnadod, monitro a rheoli risg ariannol yn llwyddiannus felly yn ganolog i reolaeth ariannol bwylllog y Cyngor.
- 1.2** Mae rheolaeth risg trysorlys yn y Cyngor yn rhan o fframwaith y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifiaeth *Rheolaeth Trysorlys yn y Gwasanaethau Cyhoeddus: Cod Ymarfer Rhifyn 2017* (Cod CIPFA) sy'n gofyn i'r Cyngor gymeradwyo strategaeth rheolaeth trysorlys cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Yn ogystal, fe wnaeth Llywodraeth Cymru (LIC) gyhoeddi canllaw diwygiedig ym mis Tachwedd 2019 sef y *Canllaw ar Fuddsoddiadau Awdurdodau Lleol* sy'n gofyn i'r Cyngor gymeradwyo strategaeth fuddsoddi cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Mae'r adroddiad hwn yn cyflawni cyfrifoldeb cyfreithiol y Cyngor dan *Ddeddf Llywodraeth Leol 2003* i roi ystyriaeth i'r ddau beth hyn, sef Cod CIPFA a Chanllaw LIC.
- 1.3** Yn unol ag Arweiniad LIC, gofynnir i'r Cyngor gymeradwyo Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys diwygiedig os yw'r tybiaethau sydd yn sail i'r adroddiad hwn yn newid yn sylweddol. Byddai amgylchiadau o'r fath yn cynnwys, er enghraifft, newid mawr annisgwyl mewn cyfraddau llog, newid yn rhaglen cyfalaf y Cyngor neu yn lefel ei balans buddsoddi, neu golled sylweddol yng ngwerth teg buddsoddiad anariannol a nodwyd fel rhan o'r prosesau paratoi ac archwilio cyfrifon diwedd blwyddyn.

2. Y Cyd-destun Allanol

2.1 Cefndir Economaidd

Bydd cynnydd y DU wrth negodi i adael yr Undeb Ewropeaidd, ynghyd â'i drefniadau masnachu yn y dyfodol, yn parhau i ddylanwadu'n fawr ar strategaeth rheoli trysorlys y Cyngor ar gyfer 2020/21.

Roedd Chwyddiant Prisiau Defnyddwyr (CPI) y DU ar gyfer mis Medi yn 1.7% flwyddyn-ar-flwyddyn, a heb newid o'i gymharu â'r mis blaenorol. Cododd y chwyddiant craidd, nad yw'n cynnwys y rhannau mwy cyfnewidiol, i 1.7% o 1.5%

ym mis Awst. Mae'r data diweddaraf am y farchnad lafur ar gyfer y tri mis hyd at Awst 2019 yn dangos bod y gyfradd diweithdra wedi cropian yn ôl i fyny i 3.9% tra roedd y gyfradd cyflogaeth yn 75.9%, fymryn yn is na'r canrannau uchaf erioed a welwyd yn ddiweddar. Roedd y gyfradd dwf flynyddol gyfartalog ar gyfer tâl yn 3.8% ym mis Awst, wrth i gyflogau barhau i gynyddu'n raddol. Mewn termau real, ar ôl addasu ar gyfer chwyddiant, roedd y tŵf tâl wedi cynyddu 1.9%.

Fe wnaeth tŵf GDP gynyddu 0.3% yn nhrydydd chwarter 2019 o -0.2% yn y tri mis blaenorol, gyda'r gyfradd flynyddol yn disgyn eto'n is o dan ei chyfradd dueddol i 1.0% o 1.2%. Fe wnaeth gwasanaethau ac adeiladu gyfrannu'n bositif at dwf, o 0.6% a 0.4% yn eu trefn, tra bod y sector cynhyrchu wedi aros yn fflat ac amaeth wedi disgyn 0.2%. Gan edrych i'r dyfodol, mae Adroddiad Polisi Ariannol Banc Lloegr (yr Adroddiad Chwyddiant Chwarterol gynt) yn rhagweld y bydd tŵf economaidd yn cyflymu eto yn ystod 2020 wrth i ansicrwydd ynghylch Brexit leddfu ac yn rhoi hwb i fuddsoddiad mewn busnes, gan helpu'r GDP i gyrraedd 1.6% yn Ch4 2020, 1.8% yn Ch4 2021 a 2.1% yn Ch4 2022.

Fe wnaeth Banc Lloegr gadw'r Gyfradd Banc ar 0.75% ym mis Tachwedd yn dilyn pleidlais 7-2 gan y Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC). Er iddynt beidio â newid y cyfraddau, fe wnaeth aelodau'r MPC gadarnhau, petai'r ansicrwydd ynghylch Brexit yn parhau neu pe byddai tŵf byd-eang yn methu ag adfer ei hun, y byddent yn barod i dorri cyfraddau llog fel bo'r angen. Yn fwy na hyn, mae'r addasiadau at i lawr i rai o'r rhagamcanion tŵf yn yr Adroddiad Polisi Ariannol yn awgrymu efallai nad yw'r Pwyllgor mor sicr bellach o'r angen i gynyddu'r cyfraddau, hyd yn oed os oes bargaen Brexit.

Mae tŵf yn Ewrop yn parhau'n feddal, gydag economi'r Almaen yn gwano – gwelwyd y GDP yn disgyn -0.1% yn Ch2 a disgwylir iddo lithro i ddirwasgiad technegol yn Ch3. Roedd chwyddiant yn y parth Ewro yn 0.8% blwyddyn-ar-flwyddyn ym mis Medi, sy'n llawer is na tharged Banc Canolog Ewrop sef 'o dan, ond yn agos at 2%'. Canlyniad hyn oedd i'r banc canolog gadw ei brif gyfradd llog ar 0% a thorri'r gyfradd cyfleuster adneuon i -0.5%. Yn ogystal â chadw cyfraddau llog ar lefelau eithriadol o isel, cyhoeddodd Banc Canolog Ewrop (yr ECB) y byddai'n ailgychwyn ei raglen '*quantitative easing*' o fis Tachwedd ymlaen.

Yn yr UD, fe wnaeth y Gronfa Ffederal ddechrau llacio polisi ariannol eto yn 2019, fel mesur i atal tŵf economaidd rhag arafu yn yr UD ac yn fyd-eang yn sgil y rhyfel masnach sy'n mynd ymlaen gyda Tsieina. Yn ei gyfarfod diwethaf fe wnaeth y Ffed dorri cyfraddau i 1.50-1.75% ac mae marchnadoedd ariannol yn disgwyl llacio pellach ar bolisi ariannol yn 2020. Arafodd tŵf GDP yr UD i 1.9% yn Ch3 (fel cyfradd flynyddol) o 2.0% yn Ch2.

2.2 Rhagolygon credyd

Mae amodau credyd ar gyfer banciau mwy y DU wedi aros yn weddol llyfn dros y flwyddyn ddiwethaf. Cafodd ymadawriad y DU o'r Undeb Ewropeaidd ei ohirio dair gwaith yn 2019, a thra bod pryderon yn parhau y bydd economi'r byd yn arafu, nid yw'r pryderon hyn wedi datblygu'n broblemau credyd i'r banciau hyd yma. Yn y cyfamser, mae'r gwaith diwygio bancio yn dilyn yr argyfwng ariannol wedi'i orffen fwy neu lai, gyda'r banciau clustnodedig newydd wedi eu gwreiddio yn y farchnad.

Fe wnaeth banciau herio (*challenger banks*) gyrraedd y penawdau newyddion yn 2019, gyda Metro Bank a TSB Bank yn dioddef cyhoeddusrwydd gwael a niferoedd eu cwsmeriaid yn gostwng.

Wrth edrych ymlaen, y prif risgiau sy'n wynebu banciau a chymdeithasau adeiladu yn 2020/21 yw'r potensial am Brexit "heb fargen" a/neu ddirwasgiad byd-eang, a chynghorir pawb i fod yn bwyllog wrth roi arian ar gadw gyda'r banciau.

2.3 Rhagolygon cyfraddau llog

Mae ymgynghorydd rheoli trysorlys y Cyngor, Arlingclose, yn rhagweld y bydd y Gyfradd Banc yn aros ar 0.75% hyd ddiwedd 2022. Pennir fod y risgiau i'r rhagolygon hyn yn pwyso tuag i lawr yn sylweddol, yn enwedig o gofio'r etholiad cyffredinol sydd ar y gorwel, yr angen am fwy o eglurder ar Brexit, a'r arafwch economaidd byd-eang sy'n parhau. Ar ôl mynegi'n flaenorol efallai y byddai'n rhaid i gyfraddau llog gynyddu petaem yn cyrraedd cytundeb ar Brexit, fe wnaeth Banc Lloegr ddatgan yn ei Adroddiad Polisi Ariannol ym mis Tachwedd ac yn ei benderfyniad ar y Gyfradd Banc (pleidlais 7-2 i gadw'r cyfraddau fel y maent) fod yr MPC nawr yn credu fod hyn yn llai tebygol, hyd yn oed petai yna gytundeb Brexit.

Mae enillion gilt wedi cynyddu ond yn parhau ar lefelau isel, a dim ond cynnydd bychan iawn a ddisgwylir o'r lefelau presennol yn seiliedig ar ragolygon cyfraddau llog Arlingclose. Yr achos canolog yw i enillion gilt 10-mlynedd ac 20-mlynedd gynyddu i tua 1.00% a 1.40% yn eu trefn dros y gorwel amser, gyda risgiau eithaf cytbwys tuag i lawr a thuag i fyny. Fodd bynnag, mae bron yn bendant y bydd yna gyfnewidioldeb tymor byr yn deillio o ddigwyddiadau economaidd a gwleidyddol dros y cyfnod.

Mae rhagolwg economaidd a chyfraddau llog mwy manwl a ddarparwyd gan Arlingclose i'w weld yn **Atodiad 1**.

2.4 Er diben gosod y gyllideb, tybiwyd bod buddsoddiadau rheolaeth trysorlys newydd yn cael eu gwneud ar gyfradd o 2.00% ar gyfartaledd, ac na fydd angen unrhyw fenthyciadau tymor hir newydd yn 2020/21.

3. Y Cyd-destun Lleol

3.1 Ar 31 Rhagfyr 2019, roedd gan y Cyngor fenthyciadau o £104m a £44m o fuddsoddiadau. Ceir rhagor o fanylder yn **Atodiad 2**. Mae tabl 1 isod yn ddadansoddiad mantolen sy'n dangos y newidiadau a ragwelir i'r symiau hyn.

Tabl 1: Crynodeb mantolen a'r rhagolwg

	31.3.20 Gwir £m	31.3.20 Amcan £m	31.3.21 Cyllideb £m	31.3.22 Cyllideb £m	31.3.23 Cyllideb £m
CFR	177.8	176.7	180.7	178.9	174.6
Llai: Rhwymedigaethau arall *	(3.2)	(2.9)	(7.0)	(6.1)	(5.2)
Benthyca CFR	174.6	173.8	173.7	172.8	169.4
Llai: Benthyca allanol **	(106.4)	(104.2)	(103.1)	(101.8)	(100.5)
Benthyca mewnol	68.2	69.6	70.6	71.0	68.9
Llai: Cronfeydd defnyddiadwy	(73.0)	(70.2)	(60.0)	(55.4)	(51.3)
Llai: Cyfalaf gweithio	(29.4)	(29.4)	(29.4)	(29.4)	(29.4)
Buddsoddiadau	(34.2)	(30.0)	(18.8)	(13.8)	(11.8)

* ymrwymadau PFI

**yn dangos dim ond benthyciadau y mae'r Cyngor wedi ymrwymo iddynt heb gynnwys ail gyllido dewisol

3.2 Caiff yr angen sylfaenol i fenthyca er dibenion cyfalaf ei fesur gan y Gofyn Benthyca Cyfalaf (CFR), tra mai'r cronfeydd defnyddiadwy a'r cyfalaf gweithio yw'r adnoddau sylfaenol sydd ar gael i'w buddsoddi. Strategaeth gyfredol y Cyngor yw cynnal benthyciadau a buddsoddiadau islaw eu lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn benthyca mewnol.

3.3 Mae Tabl 1 yn dangos bydd angen i'r Cyngor fenthyg yn ystod y tair blynedd nesaf. Os yw hyn yn digwydd, defnyddir benthyca tymor byr er mwyn lleihau'r gyfradd llog.

3.4 Mae'r *Cod Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol* gan CIPFA yn argymhell y dylai cyfanswm dyledion y Cyngor fod yn is na'i CFR uchaf posib yn ôl y rhagolygon dros y tair blynedd nesaf. Dengys Tabl 1 fod y Cyngor yn disgwyl cydymffurfio â'r argymhelliad hwn yn ystod 2020/21.

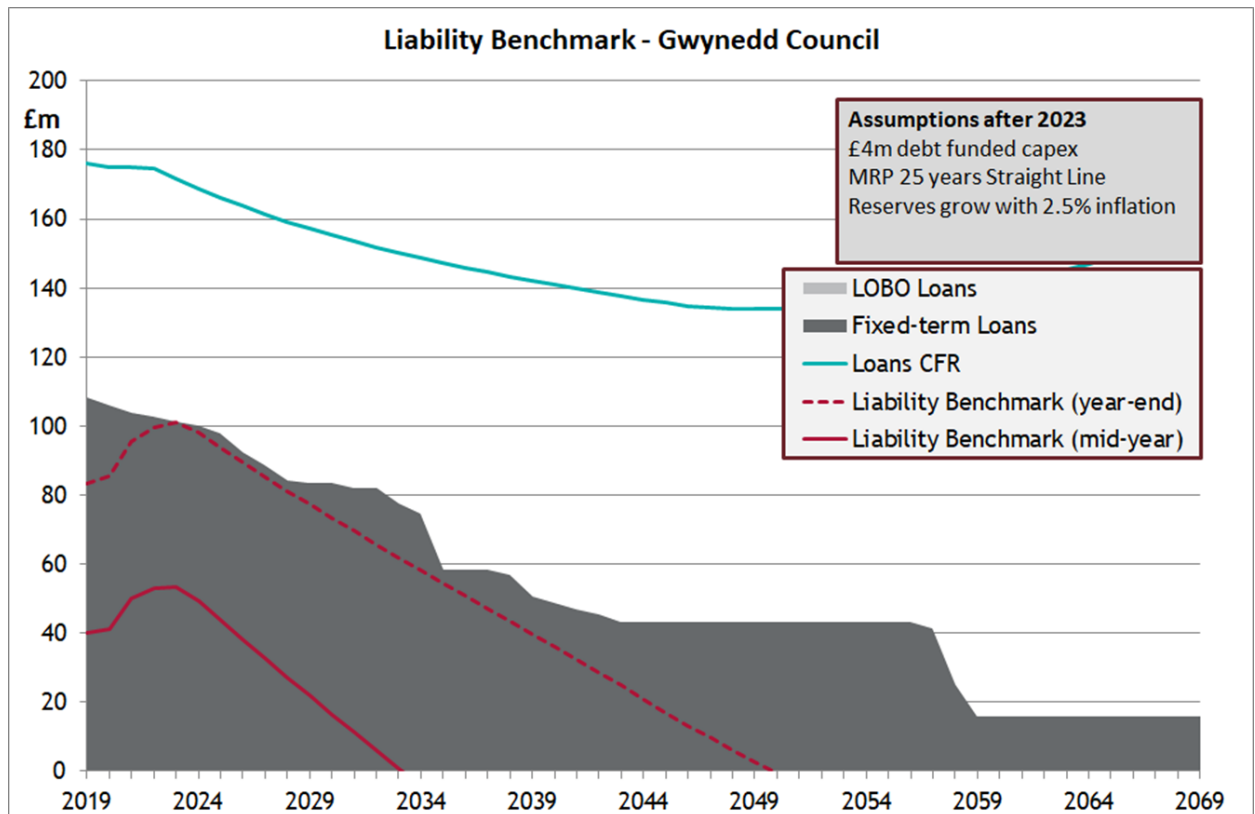
4. Meincnod Ymrwmiadau

4.1 Er mwyn cymharu gwir fenthyciadau'r Cyngor yn erbyn strategaeth arall, mae meincnod rhwymedigaeth wedi cael ei chyfrifo sy'n dangos lefel benthyca gyda risg isaf. Mae hyn yn tybio'r un rhagolygon a tabl 1 uchod, ond bod balansau arian a buddsoddiadau yn aros ar lefel isafswm o £20m ar ddiwedd bob blwyddyn er mwyn cynnal digon o hylifedd ond lleihau'r risg credyd.

Tabl 2: Meincnod Ymrwmiadau

	31.3.19 Gwir £m	31.3.20 Amcan £m	31.3.21 Cyllideb £m	31.3.22 Cyllideb £m	31.3.23 Cyllideb £m
CFR	177.8	176.7	180.7	178.9	174.6
Llai: Cronfeydd ddefnyddiadwy	(73.0)	(70.2)	(60.0)	(55.4)	(51.3)
Llai: Cyfalaf gweithio	(29.4)	(29.4)	(29.4)	(29.4)	(29.4)
Ychwangeu: Lleiafswm buddsoddiadau	34.2	30.0	18.8	13.8	11.8
Meincnod Ymrwmiadau	109.6	107.1	110.1	107.9	105.7

4.2 Gan ddilyn o'r rhagolygon tymor canolig yn nhabl 2 uchod, mae'r meincnod tymor hir yn rhagdybio gwariant cyfalaf wedi'i ariannu gan fenthyciadau o £4m y flwyddyn, lleiafswm darpariaeth referniw ar wariant cyfalaf newydd yn seiliedig ar gyfnod oes ased o 25 mlynedd a chynnydd chwyddiant o 2.5% y flwyddyn ar incwm, gwariant a reserfau. Dangosir hyn yn y siart canlynol:

Mae'r siart yn dangos bod benthyciadau yn llawer is na'r CFR a bod gan y Cyngor arian i fuddsoddi. Ar sail y tybiaethau nodir uchod, hwn yw'r sefyllfa sydd yn debygol o barhau yn y tymor hir.

5. Y Strategaeth Fenthyca

5.1 Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn dal £104 miliwn o fenthyciadau, mae hyn fel rhan o'i strategaeth ar gyfer ariannu rhaglenni cyfalaf y blynyddoedd cynt. Mae rhagolygon y fantolen a welir yn nhabl 1 yn dangos nad yw'r Cyngor angen benthycia arian tymor hir yn 2020/21 ond efallai bydd angen benthycia tymor byr oherwydd rhesymau llif arian. Bydd y Cyngor hwyrach angen benthycia i ariannu gofynion y blynyddoedd i ddod ymlaen llaw, cyn belled nad yw hyn yn uwch na'r terfyn awdurdodedig ar gyfer benthycia, sef £200 miliwn.

5.2 Amcanion

Prif amcan y Cyngor wrth fenthyca arian yw cael cydbwysedd risg isel priodol rhwng sicrhau costau llog isel a ennill sicrwydd cost dros y cyfnod mae angen yr arian. Yn ail amcan i hyn yw'r hyblygrwydd i ail negodi benthyciadau pe bai cynlluniau tymor hir y Cyngor yn newid.

5.3 Strategaeth

Yn wyneb y toriadau sylweddol i wariant cyhoeddus, ac yn arbennig i'r cyllid ar gyfer llywodraeth leol, mae strategaeth benthycy'r Cyngor yn parhau i fynd i'r afael â'r mater allweddol o fforddiadwy heb beryglu sefydlogrwydd tymor hir y portffolio dyledion. Gan fod cyfraddau llog tymor byr yn llawer is na chyfraddau tymor hir, mae'n debygol o fod yn fwy effeithiol yn y tymor byr i unai defnyddio adnoddau mewnol, neu i fenthycy dros y tymor byr yn lle hynny.

Drwy wneud hyn, gall y Cyngor leihau costau benthycy net (er yn hepgor yr incwm o fuddsoddiadau) a lleihau'r risg trysorlys cyffredinol. Bydd y buddion o fenthycy mewnol yn cael eu monitro'n rheolaidd yn erbyn y potensial o greu costau ychwanegol trwy ohirio benthycy tan y dyfodol, pan ragwelir y bydd cyfraddau benthycy tymor hir yn codi yn gymedrol. Bydd Arlingclose yn cynorthwyo'r Cyngor gyda'r 'gost cario' a'r dadansoddiad elw. Gall yr allbwn o hwn bennu p'un a fydd y Cyngor yn benthycy symiau ychwanegol ar gyfraddau sefydlog hirdymor yn 2020/21 gyda'r bwriad o gadw costau llog y dyfodol yn isel, hyd yn oed os bydd hyn yn creu cost ychwanegol yn y tymor byr.

Yn flaenorol mae'r Cyngor wedi codi'r rhan fwyaf o'i fenthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB), ond fe wnaeth y llywodraeth gynyddu cyfraddau PWLB 1% ym mis Hydref 2019, sy'n gwneud hyn yn opsiwn cymharol ddrud bellach. Bydd y Cyngor nawr yn gobeithio cael unrhyw fenthyciadau tymor hir o ffynonellau eraill gan gynnwys banciau, pensiynau ac awdurdodau lleol, a bydd yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gyflwyno bondiau ac offerynnau cyffelyb, er mwyn gostwng cyfraddau llog a lleihau'r or-ddibyniaeth ar un ffynhonnell gyllid yn unol â Chod CIPFA.

Fel arall, gall y Cyngor drefnu benthyciadau sy'n cychwyn yn ei flaen yn 2020/21, gyda'r cyfradd llog wedi ei sefydlu ymlaen llaw, ond bod yr arian yn cael ei dderbyn mewn blynyddoedd i ddod. Byddai hyn yn rhoi sicrwydd cost heb ddiodef y gost cario yn y cyfamser.

Yn ogystal â hyn, mae'n bosib y bydd y Cyngor yn benthycy benthyciadau tymor byr i gwrdd â diffygion annisgwyl yn y llif arian.

5.4 Ffynonellau benthycyca

Dyma'r ffynonellau sydd wedi'u cymeradwyo ar gyfer benthyciadau tymor byr a thymor hir:

- Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) ac unrhyw olynydd
- unrhyw sefydliad a gymeradwywyd ar gyfer buddsoddi (gweler isod)
- unrhyw fanc neu gymdeithas adeiladau arall sydd wedi'u hawdurdodi i weithredu yn y DU
- unrhyw gorff cyhoeddus yn y DU
- cronfeydd pensiwn cyhoeddus a preifat yn y DU (eithrio Cronfa Bensiwn Gwynedd)
- Buddsoddwyr marchnad cyfalaf
- UK Municipal Bonds Agency plc a cwmnïau eraill i bwrpas arbennig a grëwyd i alluogi cyhoeddi bondiau ar y cyd rhwng awdurdodau lleol.

5.5 Ffynonellau eraill arian dyled

Yn ogystal, gellir codi cyllid cyfalaf drwy'r dulliau canlynol sydd ddim yn fenthyciadau, ond y gellir eu cyfrif fel rhwymedigaethau dyledion eraill:

- Prydlesau
- Hur-bwrcasu
- Menter Cyllid Preifat
- Gwerthu ac adlesu

Yn flaenorol, mae'r Cyngor wedi derbyn mwyafrif o'i fenthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB), ond byddwn yn parhau i ystyried ffynonellau cyllid eraill, megis benthyciadau gan awdurdodau lleol a benthyciadau banc, gall fod ar gael ar gyfraddau mwy ffafriol.

Y Municipal Bonds Agency: Sefydlwyd yr UK Municipal Bonds Agency plc yn 2014 gan y Gymdeithas Llywodraeth Leol fel dewis amgen i'r PWLB. Mae'n bwriadu cyflwyno bondiau ar y marchnadoedd cyfalaf a rhoi benthycyca yr enillion i awdurdodau lleol. Bydd hyn yn ffynhonnell gyllid mwy cymhleth na'r PWLB am ddau reswm: bydd gofyn i awdurdodau sy'n benthycyca ddarparu gwarant i'r buddsoddwyr bond i ad-dalu eu buddsoddiad petai'r asiantaeth yn methu â gwneud hynny am ba bynnag reswm; a bydd yna gyfnod arweiniol o sawl mis rhwng ymrwymo i fenthycyca a chael gwybod beth fydd y gyfradd llog sy'n daladwy. Bydd unrhyw benderfyniad i fenthycyca gan yr Asiantaeth felly'n destun adroddiad ar wahân i'r Cyngor llawn.

5.6 Benthyciadau tymor byr a chyfradd newidiol

Mae'r benthyciadau yma yn gadael y Cyngor yn agored i'r risg o gynnydd tymor byr yn y gyfradd llog, ac felly yn agored i derfynau amlygiadau cyfradd llog y dangosyddion rheolaeth trysorlys isod.

5.7 Aildrefnu dyledion

Mae'r PWLB yn caniatáu i awdurdodau ad-dalu benthyciadau cyn iddynt aeddfedu, ac un ai talu premiwm neu dderbyn disgownt yn unol â fformiwla a osodwyd yn seiliedig ar gyfraddau llog presennol. Hwyrach y bydd rhai benthycwyr yn barod i drafod telerau ad-dalu cynnar. Gall y Cyngor gymeryd mantais o hyn ac amnewid rhai benthyciadau am fenthyciadau newydd, neu ad-dalu benthyciadau heb eu hamnewid, lle y disgwylir y bydd hyn yn arwain at arbediad cyffredinol neu leihad cyffredinol mewn risg.

6. Y Strategaeth Fuddsoddi Trysorlys

- 6.1** Mae gan y Cyngor arian wedi'i fuddsoddi, sy'n cynrychioli incwm a dderbynnir cyn ei wario ynghyd â'r balansau a'r cronfeydd wrth gefn a ddelir. Yn y 12 mis diwethaf, mae balans buddsoddiadau'r Cyngor wedi amrywio rhwng £30.9 a £71.2 miliwn, a disgwylir cynnal lefelau tebyg am y flwyddyn sydd i ddod.

Mae hyn yn cynnwys balansau arian Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd yn cael eu pwlio gyda chronfeydd y Cyngor at ddibenion buddsoddi. Mae'r Gronfa Bensiwn yn gofyn am hyn bob blwyddyn gan fod y dychweliadau a dderbynnir yn well ac mae'r risgiau wedi eu lleihau wrth uno'r arian gyda chronfeydd y Cyngor. Bydd y Pwyllgor Pensiynau yn cymeradwyo'r elfennau perthnasol y Datganiad Strategaeth hwn a gofyn i barhau gyda'r trefniadau pwl ar gyfer 2020/21 yn ei gyfarfod ar 12 Mawrth 2020.

Fel arfer, nid yw benthyciadau i sefydliad sy'n darparu gwasanaethau cyhoeddus lleol a phrynu eiddo fel buddsoddiad yn cael eu hystyried yn fuddsoddiadau trysorlys, ac felly rydym yn delio â'r rhain ar wahân yn Atodiad 3.

6.2 Amcanion

Mae Cod CIPFA a Chanllaw LIC yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor fuddsoddi ei gronfeydd trysorlys yn ddarvoudus, gan roi ystyriaeth i ddiogelwch a hylifedd ei fuddsoddiadau cyn ceisio am y gyfradd enillion neu'r cynnyrch uchaf. Amcan y Cyngor wrth fuddsoddi arian yw taro'r cydbwysedd cywir rhwng risg ac enillion, gan leihau'r risg o golledion drwy buddsoddiadau'n diffyg dalu a'r risg o dderbyn incwm sy'n anaddas o isel ar fuddsoddiadau. Pan ddisgwylir i falansau cael eu

buddsoddi am fwy na blwyddyn, bydd y Cyngor yn anelu i dderbyn dychweliad cyfan sydd yn gyfartal neu'n uwch na chyfradd gyffredinol chwyddiant, er mwyn cynnal grym gwario'r swm a fuddsoddir.

6.3 Cyfraddau llog negyddol

Pe bai'r DU yn mynd mewn i ddirwasgiad yn ystod 2020/21, mae siawns fechan y gall Banc Lloegr osod y Gyfradd Banc ar neu o dan sero, sydd yn debyg o fwydo drwodd i gyfraddau llog negyddol ar yr holl fuddsoddiadau tymor byr risg isel sydd ar gael. Mae'r sefyllfa yma yn bodoli yn llawer o wledydd Ewrop yn barod. Os yw hyn yn digwydd, bydd diogelwch yn cael ei fesur fel derbyn y swm cytundebol a fuddsoddwyd ar aeddfedrwydd, er gallai'r swm yma fod yn llai na fuddsoddwyd yn wreiddiol.

6.4 Strategaeth

Gyda'r cynnydd parhaus yn y risg ac enillion isel iawn o fuddsoddiadau byr dymor ansicredig banc, mae'r Cyngor yn bwriadu arallgyfeirio yn bellach i ddsbarthiadau o asedau sy'n fwy sicr a/neu gynnyrch uwch yn ystod 2020/21. Mae hyn yn benodol yr achos ar gyfer yr £10m amcangyfrifedig sydd ar gael ar gyfer buddsoddiad tymor hirach. Mae'r rhan helaeth o'r arian parod sydd dros ben gan y Cyngor wedi'i fuddsoddi mewn adneuron banc anwarantedig, tystysgrifau adneuron a chronfeydd marchnadoedd arian. Bydd yr arallgyfeirio felly'n parhau'r strategaeth a fabwysiadwyd yn 2015/16.

6.5 Modelau Busnes

O dan y safon IFRS 9 newydd mae'r gyfrifeg ar gyfer buddsoddiadau penodol yn dibynnu ar "model busnes" y Cyngor i'w rheoli. Mae'r Cyngor yn anelu i ennill gwerth gan ei fuddsoddiadau trysorlys sydd yn cael eu rheoli'n fewnol gyda model busnes o gasglu llif arian cytundebol ac felly, ble mae'r meini prawf yn cael ei cwrdd, mae'r buddsoddiadau yn dal i gael eu cyfrifo ar gost wedi ei amorteiddio.

6.6 Gwrthbartion cymeradwy

Gall y Cyngor fuddsoddi ei gronfeydd dros ben gyda unrhyw o'r gwrthbartion yn nhabl 3 isod, yn amodol ar y terfynau arian (fesul gwrthbarti) a'r cyfyngiadau amser a ddangosir.

Tabl 3: Gwrthbartïon Buddsoddi sydd wedi'u Cymeradwyo a'r terfynau

Cyfradd Credyd	Banciau Ansicredig	Banciau â Sicrwydd	Llywodraeth	Corfforaethau	Darparwyr Cofrestredig
Llywodraeth DU	d/b	d/b	£ diderfyn 50 mlynedd	d/b	d/b
AAA	5% / £4m 5 mlynedd	10% / £8m 20 mlynedd	10% / £8m 50 mlynedd	5% / £4m 20 mlynedd	5% / £4m 20 mlynedd
AA+	5% / £4m 5 mlynedd	10% / £8m 10 mlynedd	10% / £8m 25 blynedd	5% / £4m 10 blynedd	5% / £4m 10 blynedd
AA	5% / £4m 4 blynedd	10% / £8m 5 mlynedd	10% / £8m 15 blynedd	5% / £4m 5 blynedd	5% / £4m 10 blynedd
AA-	5% / £4m 3 blynedd	10% / £8m 4 blynedd	10% / £8m 10 mlynedd	5% / £4m 4 blynedd	5% / £4m 10 blynedd
A+	5% / £4m 2 flynedd	10% / £8m 3 blynedd	5% / £4m 5 mlynedd	5% / £4m 3 blynedd	5% / £4m 5 blynedd
A	5% / £4m 13 mis	10% / £8m 2 flynedd	5% / £4m 5 mlynedd	5% / £4m 2 flynedd	5% / £4m 5 blynedd
A-	5% / £4m 6 mis	10% / £8m 13 mis	5% / £4m 5 mlynedd	5% / £4m 13 mis	5% / £4m 5 blynedd
Dim	£1m 6 mis	d/b	10% / £8m 25 blynedd	£0.5m 5 mlynedd	5% / £4m 5 mlynedd
Cronfeydd wedi eu cyfuno a ymddirediolaethau buddsoddiadau eiddo	10% / £8m fesul cronfa neu ymddiriedolaeth				

Rhaid darllen y tabl hwn mewn cysylltiad â'r nodiadau isod.

6.7 Statws Credyd

Gosodir cyfyngiadau buddsoddi drwy gyfeirio at y statws credyd hirdymor isaf sydd wedi'i gyhoeddi gan ddetholiad o asiantaethau graddio allanol. Defnyddir y statws credyd sy'n berthnasol i'r buddsoddiad penodol neu'r dosbarth o fuddsoddiad pan fo hwnnw ar gael, ac fel arall defnyddir statws credyd y gwrthbartïon. Fodd bynnag, nid yw penderfyniadau buddsoddi yn cael ei gwneud ar sail cyfraddau credyd yn unig, mae'r holl ffactorau perthnasol gan gynnwys cyngor allanol yn cael eu hystyried.

6.8 Banciau Ansicredig

Cyfrifon, adneuon, tystysgrifau adneuon a bondiau ansicredig uwch gyda banciau a chymdeithasau adeiladu, ac eithrio banciau datblygu amlochrog. Mae'r buddsoddiadau'n agored i risg o golli credyd drwy gyfrwng '*bail-in*' petai'r rheoleiddiwr yn penderfynu bod banc yn methu neu'n debygol o fethu.

6.9 Banciau â Sicrwydd

Bondiau gorchuddiedig, cytundebau adbrynu o chwith a threfniadau gyda sicrwydd cyfochrog gyda banciau a chymdeithasau adeiladu. Mae'r buddsoddiadau hyn wedi'u sicrhau ar asedau'r banc, sy'n cyfyngu'r colledion potensial petai methdaliad, ac mae'n golygu eu bod wedi'u heithrio rhag '*bail-in*'. Os nad oes unrhyw statws credyd penodol ar gyfer y buddsoddiad, bydd statws credyd yn bodoli ar gyfer y sicrwydd cyfochrog sy'n sail i'r buddsoddiad. Defnyddir y statws uchaf o'r statws credyd sicrwydd cyfochrog a'r statws credyd gwrthbarti i benderfynu ar y cyfyngiadau o ran arian barod ac amser. Ni fydd cyfanswm y buddsoddiadau â sicrwydd a'r buddsoddiadau ansicredig mewn unrhyw un banc yn fwy na'r cyfyngiad arian parod ar gyfer buddsoddiadau â sicrwydd.

6.10 Llywodraeth

Benthyciadau, bondiau a biliau a gyhoeddir neu a warrantir gan lywodraethau cenedlaethol, rhanbarthol, awdurdodau lleol a banciau datblygol amlochrog. Ni fyddai'r buddsoddiadau yma yn destun '*bail-in*', a bychan iawn yw'r risg o ansolfedd. Gellir gwneud buddsoddiadau gyda Llywodraeth Ganolog y DU gyda dim cyfyngiad am hyd at 50 mlynedd.

6.11 Corfforaethau

Benthyciadau, bondiau a phapur masnachol a gyhoeddir gan gwmnïau ac eithrio banciau a darparwyr cofrestredig. Nid yw'r buddsoddiadau hyn yn destun '*bail-in*' ond maent yn agored i'r risg y gallai'r cwmni ddod yn fethdalwr. Mae benthyciadau i gwmnïau heb graddfa credyd ond yn cael ystyried yn dilyn asesiad credyd allanol neu uchafswm o £1 miliwn mesul cwmni fel rhan o bŵl amrywiol er mwyn lledaenu'r risg yn eang.

6.12 Darparwyr cofrestredig

Benthyciadau a bondiau a gyhoeddir, neu a warrantir gan, neu sydd wedi'u sicrhau ar asedau darparwyr tai cymdeithasol cofrestredig, a elwid gynt yn gymdeithasau tai. Caiff y cyrff hyn eu rheoleiddio'n llym gan yr Rheoleiddiwr Tai

Cymdeithasol (yn Lloegr), Rheoleiddiwr Tai yn yr Alban, Llywodraeth Cymru ac yr Adran ar gyfer y Gymuned (yn Gogledd Iwerddon). Fel darparwyr gwasanaethau cyhoeddus, maent yn debygol iawn o barhau i dderbyn cymorth gan y llywodraeth os bydd angen.

6.13 Cronfeydd wedi'u cyfuno

Cyfranddaliadau neu unedau mewn dulliau buddsoddi amrywiol sy'n cynnwys unrhyw un o'r mathau a restrwyd uchod, ynghyd â chyfranddaliadau ecwiti ac eiddo. Y fantais i'r rhain yw bod y risgiau buddsoddi wedi'u gwasgaru'n ehangach, a bod gwasanaethau rheolwr proffesiynol y gronfa ar gael drwy dalu ffi. Bydd Cronfeydd Marchnadoedd Arian tymor byr sy'n cynnig diddymu ar yr un diwrnod ac anweddolrwydd isel neu dim o gwbl yn cael eu defnyddio fel dewis amgen i gyfrifon banc lle ceir mynediad ar unwaith, tra bydd cronfeydd wedi'u cyfuno ble mae eu gwerth yn newid yn ôl prisiau'r farchnad ac/neu a chanddynt gyfnod rhybudd yn cael eu defnyddio ar gyfer cyfnodau buddsoddi hirach.

Mae cronfeydd bondiau, ecwiti ac eiddo yn cynnig gwell enillion dros y tymor hir, ond maent yn fwy anwadal yn y tymor byr. Mae'r rhain yn caniatáu i'r Cyngor ehangu i ddosbarthiadau o asedau ar wahân i arian parod heb yr angen i fod yn berchen ar y buddsoddiadau gwaelodol a'u rheoli. Gan nad oes dyddiad aeddfedu pendant ar gyfer y cronfeydd hyn, a'u bod ar gael i'w tynnu allan ar ôl cyfnod o rybudd, bydd eu perfformiad a'u haddasrwydd i barhau i gwrdd ag amcanion buddsoddi'r Cyngor yn cael eu monitro'n gyson.

6.14 Cyfrifon banc gweithredol

Gall y Cyngor ddelio gyda unrhyw fanc yn y DU gyda statws credyd dim is na BBB - a chydag asedau mwy na £25 biliwn, a hynny, er enghraifft, drwy gyfrifon cyfredol, cyfrifon casglu a gwasanaethau caffael masnachwyr. Nid yw'r rhain yn cael eu cyfrif fel buddsoddiadau, ond maent yn parhau yn agored i risgiau '*bail-in*', ac felly bydd y balansau yn cael eu cadw'n is na £900,000 fesul banc. Mae Banc Lloegr wedi datgan petai yna fethiant, y byddai banciau gydag asedau sy'n fwy na £25 biliwn yn fwy tebygol o fod yn destun '*bail-in*' na chael eu gwneud yn fethdalwyr, gan gynyddu'r tebygolrwydd y byddai'r Cyngor yn gallu parhau i weithredu.

6.15 Asesu Risg a Statws Credyd

Mae ymgynghorwyr trysorlys y Cyngor yn derbyn ac yn monitro'r graddfeydd credyd, a byddant yn hysbysu unrhyw newid yn y statws wrth iddynt ddigwydd.

Pan fo statws credyd endid yn cael ei israddio, ac yn methu â diwallu'r meini prawf ar gyfer buddsoddi:

- ni wneir unrhyw fuddsoddiadau newydd;
- bydd unrhyw fuddsoddiadau presennol yn cael eu hadalw neu eu gwerthu os gellir gwneud hynny heb unrhyw gost, a
- rhoddir ystyriaeth lawn i adalw neu werthu'r holl fuddsoddiadau presennol eraill gyda'r gwrthbarti a effeithiwyd.

Pan fo asiantaeth sy'n graddio credyd yn cyhoeddi bod statws credyd rhyw sefydliad yn cael ei adolygu er mwyn ei israddio o bosib (gelwir hyn hefyd yn "*rating watch negative*" neu "*credit watch negative*") fel y gall ddisgyn islaw'r meini prawf cymeradwy ar gyfer y statws credyd, yna dim ond buddsoddiadau y gellir eu tynnu allan ar y diwrnod gwaith nesaf fydd yn cael eu gwneud gyda'r sefydliad hwnnw hyd nes y cyhoeddir canlyniad yr adolygiad. Ni fydd y polisi hwn yn berthnasol i ragolygon negatiff, sy'n awgrymu newid cyfeiriad yn yr hir dymor yn hytrach na newid statws credyd ar unwaith.

6.16 Gwybodaeth arall ar ddiogelwch buddsoddiadau

Mae'r Cyngor yn deall bod graddfeydd statws credyd yn broffwydi da, ond nid perffaith, ar gyfer buddsoddiadau'n diffygdalu. Rhoddir ystyriaeth lawn felly i wybodaeth arall sydd ar gael ar ansawdd credyd y sefydliadau y mae'n buddsoddi ynddynt, gan gynnwys prisiau cyfnewid diffygion credyd, datganiadau ariannol, gwybodaeth ar gymorth posib gan y llywodraeth ac adroddiadau yn y wasg ariannol a dadansoddiad a chynghor gan ymgynghorydd rheolaeth trysorlys y Cyngor. Ni wneir unrhyw fuddsoddiadau gyda sefydliad os oes amheuan cadarn ynghylch ei ansawdd credyd, hyd yn oed os yw'n cwrdd â'r meini prawf statws credyd.

Pan fo amodau'n dirywio yn y farchnad ariannol ac yn effeithio ar ansawdd credyd yr holl sefydliadau, fel y digwyddodd yn 2008 ac yn 2011, nid yw'r elfen hon ar y cyfan yn cael ei hadlewyrchu mewn graddau statws credyd, ond gellir ei gweld mewn mesurau marchnad eraill. Yn yr amgylchiadau hyn, bydd y Cyngor yn cyfyngu ei fuddsoddiadau i'r sefydliadau hynny a chanddynt ansawdd credyd uwch, ac yn lleihau ar gyfnod hiraf ei fuddsoddiadau er mwyn cynnal y lefel diogelwch angenrheidiol. Bydd graddau'r cyfyngiadau hyn yn unol â'r amodau presennol yn y farchnad ariannol. Os yw'r cyfyngiadau hyn yn golygu nad oes digon o sefydliadau masnachol o ansawdd credyd uchel ar gael i fuddsoddi balansau arian y Cyngor, yna caiff yr arian dros ben ei adneuo gyda Llywodraeth y DU, trwy'r Swyddfa Rheoli Dyledion er enghraifft, neu gydag awdurdodau lleol eraill. Bydd hyn yn peri gostyngiad yn lefel yr incwm a geir ar fuddsoddiadau, ond bydd yn diogelu'r prif swm a fuddsoddwyd.

6.17 Cyfyngiadau Buddsoddi

Rhagwelir bydd gan y Cyngor £50 miliwn mewn cronfeydd refeniw ar 31 Mawrth 2020 fydd ar gael i dalu am unrhyw golledion buddsoddi. Er mwyn sicrhau nad yw mwy na 16% o'r cronfeydd hyn mewn perygl oherwydd diffyg dalu unigol, yr uchafswm gellir ei fenthycu i unrhyw un sefydliad (heblaw Llywodraeth y DU) yw £8 miliwn. O ran y cyfyngiad yma bydd grŵp o fanciau o dan yr un perchnogaeth yn cael eu trin fel sefydliad unigol. Bydd terfynau yn cael eu rhoi ar reolwyr cronfa, buddsoddiadau mewn cyfrifon enwebai brocers, gwledydd tramor a sectorau diwydiant fel isod. Nid yw buddsoddiadau mewn cronfeydd cyfunedig a banciau datblygu amlochrog yn cyfrif yn erbyn y terfyn ar gyfer unrhyw wlad tramor unigol, gan fod y risg yn cael ei rannu dros nifer o wledydd.

Tabl 4: Cyfyngiadau Buddsoddi

	Cyfyngiad arian
Unrhyw sefydliad unigol, ar wahân i Lywodraeth Ganolog y DU	£8m yr un
Llywodraeth Ganolog y DU	anghyfyngedig
Unrhyw grŵp o sefydliadau dan yr un perchnogaeth	£8m fesul grŵp
Unrhyw grŵp o gronfeydd cyfunedig dan yr un rheolaeth	£20m fesul rheolwr
Offerynnau y mae'n bosib eu cyfnewid a ddelir yng nghyfrif enwebedig brocer	£40m fesul brocer
Gwledydd tramor	£8m fesul gwlad
Darparwyr cofrestredig a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig	Cyfanswm o £20m
Buddsoddiadau ansicredig gyda chymdeithasau adeiladu	Cyfanswm o £8m
Benthyciadau i gorfforaethau heb eu raddio	Cyfanswm o £8m
Cronfeydd marchnad arian	Cyfanswm o £40m
Ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real	Cyfanswm o £20m

6.18 Rheoli hylifedd

Mae'r Cyngor yn defnyddio technegau rhagolwg darbodus ar gyfer llif arian er mwyn pennu'r cyfnod hwyaf y gellir ymrwymo cronfeydd yn ddarbodus. Caiff y rhagolygon eu llunio ar y sail bod benthycu tymor byr yn cael ei ddefnyddio i gwmpasu ei ymrwymadau ariannol os oes angen. Mae'r cyfyngiadau ar fuddsoddiadau tymor hir yn cael eu gosod ar sail cynllun ariannol tymor canol a rhagolwg llif arian y Cyngor.

7. Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Cyngor yn mesur ac yn rheoli pa mor agored ydyw i risgiau rheolaeth trysorlys gan ddefnyddio'r dangosyddion a ganlyn.

7.1 Diogelwch

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg credyd trwy fonitro sgôr credyd cyfartalog yn ôl cyfran amser ei bortffolio buddsoddi. Caiff hyn ei gyfrifo trwy roi sgôr i bob buddsoddiad (AAA=1, AA+=2, ac ati) a chymryd y cyfartaledd rhifyddol, gan bwysu'r cyfartaledd yn ôl maint pob buddsoddiad. Rhoddir sgôr i fuddsoddiadau heb sgôr yn seiliedig ar eu risg ganfyddedig.

Dangosydd risg credyd	Targed
Sgôr credyd cyfartalog y portffolio	6.0

7.2 Hylifedd

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg hylifedd trwy fonitro faint o arian sydd ar gael i gwrdd â thaliadau annisgwyl mewn cyfnod penodol, heb fenthyca ychwanegol.

Dangosydd risg hylifedd	Targed
Cyfanswm arian ar gael o fewn 3 mis	£10m

7.3 Datguddiad Cyfraddau Llog

Nod y dangosydd hwn yw rheoli datguddiad y Cyngor i risg cyfradd llog. Yr effaith refeniw ar gyfyngiadau uwch dros flwyddyn yn dilyn codiad neu gwmp o 1% ar gyfraddau llog fyddai:

Dangosydd risg cyfradd llog	Cyfyngiad
Y terfyn uchaf ar effaith refeniw blwyddyn <u>codiad</u> 1% yng nghyfraddau llog	£324,000
Y terfyn uchaf ar effaith refeniw blwyddyn gyda <u>cwmp</u> o 1% yng nghyfraddau llog	£23,000

Caiff effaith newid mewn cyfraddau llôg ei gyfrifo ar y dybiaeth y bydd benthyciadau a buddsoddiadau sy'n aeddfedu yn cael eu hamnewid ar y cyfraddau cyfredol.

7.4 Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau

Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i risg ail gyllido. Bydd y terfynau uchaf ac isaf ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau fel a ganlyn:

Dangosydd risg cyfradd ail gyllido	Cyfyngiad Uchaf	Cyfyngiad Isaf
Dan 12 mis	25%	0%
12 mis ac o fewn 24 mis	25%	0%
24 mis ac o fewn 5 mlynedd	50%	0%
5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	75%	0%
10 mlynedd a mwy	100%	0%

Mae'r cyfnodau amser yn dechrau ar ddiwrnod cyntaf pob blwyddyn ariannol. Y dyddiad aeddfedrwydd ar fenthyciadau yw'r dyddiad cynharaf y gall y sawl sydd wedi rhoi'r benthyciad fynnu bod y benthyciad yn cael ei ad-dalu.

7.5 Prif Symiau a Fuddsoddir am Gyfnodau sy'n Hwyt na flwyddyn

Pwrpas y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i'r risg o fynd i golledion trwy geisio ad-daliadau buan ar ei fuddsoddiadau. Bydd y terfynau ar gyfanswm y prif swm a fuddsoddir i aeddfedu'n derfynol tu hwnt i ddiwedd y cyfnod fel a ganlyn:

Terfyn	2020/21	2021/22	2022/23
Y terfyn ar y prif swm a fuddsoddwyd tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£20m	£20m	£20m

8. Materion Cysylltiedig

8.1 Mae nifer o eitemau ychwanegol y mae'n rhaid i'r Cyngor eu cynnwys yn ei Strategaeth Rheolaeth Trysorlys, yn ôl CIPFA.

8.2 Cytundebau Deilliadau

Yn absenoldeb unrhyw rym cyfreithiol penodol i wneud hynny, ni fydd y Cyngor yn defnyddio cytundebau ariannol annibynnol (megis cytundeb cyfenwid, cytundeb ymlaen, cytundeb dyfodol a chytundeb opsiwn). Mae'n bosib y bydd cytundebau sydd wedi'u hymgorffori mewn benthyciadau a buddsoddiadau, gan

gynnwys cronfeydd wedi eu cyfuno a thrafodion sy'n dechrau yn y dyfodol, yn cael eu defnyddio, a bydd y risgiau sydd ynghlwm â hwy yn cael eu monitro yn unol a risg cyffredinol y strategaeth rheolaeth trysorlys.

8.3 Cyfarwyddeb Marchnadoedd mewn Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyngor wedi dewis cael statws cleient proffesiynol gyda'i darparwyr gwasanaethau ariannol, gan gynnwys ymgynghorwyr, banciau, broceriaid a rheolwyr buddsoddi, er mwyn caniatáu mynediad at amrediad mwy o wasanaethau ond heb y diogelwch rheoleiddio uwch sydd ar gael i unigolion a chwmnïau bychan. Oherwydd maint ac ystod gweithgareddau rheolaeth trysorlys y Cyngor, mae'r Pennaeth Cyllid yn credu mai hwn yw'r statws priodol gorau.

9. Arweiniad Llywodraeth Cymru

Mae materion pellach sy'n ofynnol gan ganllawiau Llywodraeth Cymru wedi'u cynnwys yn Atodiad 3.

10. Goblygiadau Ariannol

- 10.1** Y gyllideb ar gyfer yr incwm buddsoddi yn 2020/21 yw £0.6 miliwn, yn seiliedig ar gyfartaledd portffolio buddsoddi o £30 miliwn ar gyfradd llog o 2.00%. Y gyllideb ar gyfer y llog ar ddyledion yn 2020/21 yw £5.8 miliwn, yn seiliedig ar gyfartaledd portffolio dyledion o £104.2 miliwn ar gyfradd llog cyfartalog o 5.54%. Os bydd lefelau gwirioneddol y buddsoddiadau a'r benthyciadau a'r cyfraddau llog yn wahanol i'r rhagolygon, yna bydd gwahaniaeth cyfatebol yn y perfformiad yn erbyn y gyllideb.

11. Ystyried Opsiynau Eraill

11.1 Nid yw Canllawiau Llywodraeth Cymru na Chôd CIPFA yn pennu unrhyw strategaeth rheoli trysorlys penodol i awdurdodau lleol ei fabwysiadu. Ar ôl ymgynghori gyda'r Aelod Cabinet dros Gyllid, mae'r Pennaeth Cyllid yn credu fod y strategaeth uchod yn cynnig cydbwysedd addas rhwng rheoli risgiau a chost-effeithiolrwydd. Isod, rhestrir rhai strategaethau eraill, ynghyd â'u hoblygiadau o ran rheoli risgiau.

Dewis Arall	Effaith ar incwm a gwariant	Effaith ar reoli risgiau
Buddsoddi mewn amrediad mwy cyfyng o wrth bartïon ac/neu am gyfnodau byrrach	Bydd incwm ar y llôg yn is	Llai o berygl o golledion o ganlyniad i ddiffygdalu'n ymwneud â chredyd, ond byddai unrhyw golledion yn fwy
Buddsoddi mewn amrediad ehangach o wrth bartïon ac/neu am gyfnodau hirach	Bydd incwm ar y llôg yn uwch	Mwy o risg o golledion o ganlyniad i ddiffygdalu'n ymwneud â chredyd, ond byddai unrhyw golledion yn llai
Benthycia symiau ychwanegol ar gyfraddau llôg sefydlog hirdymor	Bydd costau llôg dyledion yn codi; mae'n annhebygol y gellid gwrthbwysu hyn drwy incwm buddsoddi uwch	Balans buddsoddi uwch yn arwain at fwy o effaith petai ddiffygdalu; fodd bynnag byddai'r costau llôg hirdymor yn fwy sicr
Cymeryd benthyciadau byrdymor newidiol yn hytrach na chyfraddau sefydlog hirdymor	Bydd costau llôg dyledion yn is i gychwyn	Bydd y cynnydd yn y costau llôg ar ddyledion yn cael eu gwrthbwysu i raddau helaeth gan y cynnydd yn yr incwm buddsoddi yn y tymor canolig, ond bydd mwy o ansicrwydd am y costau hirdymor
Lleihau lefel y benthyciadau	Mae'r arbediad ar lôg y ddyled yn debygol o fod yn fwy na'r incwm buddsoddi a gollir	Balans buddsoddi is yn arwain at lai o effaith petai ddiffygdalu; fodd bynnag byddai'r costau llog hirdymor yn llai sicr

Atodiad 1 – Rhagolygon Economaidd a Chyfraddau Llôg Arlingclose, Tachwedd 2019

Rhagdybiaethau sylfaenol:

- Mae'r economi byd-eang yn mynd i gyfnod o dwf arafach mewn ymateb i faterion gwleidyddol, yn bennaf polisi masnach yr UD. Mae'r tŵf yn economi'r DU wedi arafu'n amlwg, oherwydd ansicrwydd Brexit a'r gostyngiad mewn gweithgarwch byd-eang. Mewn ymateb, mae disgwyliadau ynghylch cyfraddau llog byd-eang a'r DU wedi esmwytho.
- Yn dilyn peth newyddion cadarnhaol am y trafodaethau masnach rhwng Tsieina a'r UD, cafodd y senarios 'achos gwaethaf' eu lleddfu rywfaint. Fodd bynnag, mae'r wybodaeth yn gyfyngedig, ac mae disgwyliadau calonogol wedi bod yn anghywir o'r blaen.
- Mae Brexit wedi'i ohirio tan 31 Ionawr 2020. Tra bod yr Etholiad Cyffredinol wedi cynnal ansicrwydd economaidd a gwleidyddol, mae'r polau piniwn yn awgrymu efallai y bydd sefyllfa'r Ceidwadwyr yn y Senedd yn cryfhau, sy'n lleihau'r siawns y bydd Brexit yn cael ei rwystro ymhellach. Un o'r pryderon allweddol yw'r cyfnod trosiannol cyfyngedig ar ôl y dyddiad gadael (Ionawr 2020), fydd yn cynnal ac yn creu rhagor o ansicrwydd dros yr ychydig flynyddoedd nesaf.
- Mae tŵf economaidd y DU wedi llonyddu er gwaethaf GDP o 0.3% yn Ch3 2019. Mae ffigyrau misol yn dangos bod y tŵf wedi arafu wrth i'r chwarter fynd yn ei flaen, ac mae data arolygon yn awgrymu llai o hyder ymysg aelwydydd a busnesau. Mae'r ddwy brif blaid wleidyddol wedi addo lliniaru ariannol sylweddol, a ddylai fod yn gymorth i gefnogi tŵf.
- Er y potensial i bolisi ariannol y DU fynd ar ddau drywydd cwbl groes yn ddibynnol ar ganlyniad yr Etholiad Cyffredinol, mae'r amgylchedd allanol gwannach yn cyfyngu'n ddifrifol ar unrhyw gynnydd posib yn y Gyfradd Banc, tra bydd economi arafach y DU yn rhoi pwysau ar y Pwyllgor MPC i lacio'r polisi ariannol. Yn wir, fe bleidleisiodd dau aelod o'r MPC am doriad ar unwaith ym mis Tachwedd 2019.
- Mae chwyddiant yn rhedeg yn is na'r targed ar 1.7%. Er bod y farchnad lafur dynn yn wynebu'r risg o bwysau chwyddiant domestig yn y tymor canol, dylai tŵf byd-eang arafach leihau'r tebygolrwydd o bwysau o gyfeiriad allanol. Serch hyn, gallai cythrwfl gwleidyddol wthio prisiau olew i fyny.
- Bydd gweithredodd y banc canolog a risgiau geo-wleidyddol yn parhau i greu cryn anwadalwch mewn marchnadoedd ariannol, gan gynnwys marchnadoedd bond.

Rhagolygon

- Er ein bod wedi cadw ein rhagolwg Cyfradd Banc ar 0.75% am y tro, mae risgiau sylweddol i'r rhagolwg hwn, yn ddibynnol ar ganlyniadau'r Etholiad Cyffredinol ac esblygiad yr economi byd-eang.
- Mae Arlingclose yn barnu bod y risgiau yn pwysu tuag i lawr.
- Mae enillion gilt wedi cynyddu ond yn parhau'n isel oherwydd y rhagolygon economaidd meddal i'r DU ac yn fyd-eang. Bydd polisi ariannol UDA a gwariant llywodraeth y DU yn ddylanwadau allweddol ynghyd â pholisi ariannol y DU.
- Disgwylwn i enillion gilt aros ar lefelau cymharol isel am y tro a phennwn fod y risgiau fwy neu lai'n gytbwys.

	Dec-19	Mar-20	Jun-20	Sep-20	Dec-20	Mar-21	Jun-21	Sep-21	Dec-21	Mar-22	Jun-22	Sep-22	Dec-22	Average
Official Bank Rate														
Upside risk	0.00	0.00	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.21
Arlingclose Central Case	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75
Downside risk	-0.50	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.73
3-month money market rate														
Upside risk	0.10	0.10	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.25
Arlingclose Central Case	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75
Downside risk	-0.50	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.75	-0.73
1yr money market rate														
Upside risk	0.10	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	0.25	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.23
Arlingclose Central Case	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85
Downside risk	-0.30	-0.50	-0.55	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.65	-0.60
5yr gilt yield														
Upside risk	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	0.45	0.45	0.45	0.37
Arlingclose Central Case	0.50	0.50	0.50	0.55	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.57
Downside risk	-0.35	-0.50	-0.50	-0.55	-0.60	-0.60	-0.60	-0.60	-0.60	-0.60	-0.60	-0.60	-0.60	-0.56
10yr gilt yield														
Upside risk	0.30	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	0.40	0.45	0.45	0.37
Arlingclose Central Case	0.75	0.75	0.80	0.80	0.85	0.85	0.90	0.90	0.95	0.95	1.00	1.00	1.00	0.88
Downside risk	-0.40	-0.40	-0.40	-0.40	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.45
20yr gilt yield														
Upside risk	0.30	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	0.40	0.45	0.45	0.37
Arlingclose Central Case	1.20	1.20	1.25	1.25	1.25	1.30	1.30	1.30	1.35	1.35	1.35	1.40	1.40	1.30
Downside risk	-0.40	-0.40	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.50	-0.50	-0.45
50yr gilt yield														
Upside risk	0.30	0.30	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	0.40	0.45	0.45	0.37
Arlingclose Central Case	1.20	1.20	1.25	1.25	1.25	1.30	1.30	1.30	1.35	1.35	1.35	1.40	1.40	1.30
Downside risk	-0.40	-0.40	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.45	-0.50	-0.50	-0.45

Cyfradd Sicrwydd PWLB (Benthyciadau Aeddfedrwydd) = Cynnyrch gilt + 1.80%

Cyfradd Isadeladwaith Lleol PWLB (Benthyciadau Aeddfedrwydd) = Cynnyrch gilt + 0.60%

Atodiad 2- Sefyllfa Portffolio a Dyled Presennol

	31.12.2019 Gwir Bortffolio £m	31.12.2019 Cyfradd Cyfartalog %
Benthyca Allanol:		
Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB)	88.2	5.91
Benthyciadau eraill	16.2	4.22
Cyfanswm benthyca allanol	104.4	5.65
Ymrwymadau tymor hir arall:		
Prydlesau	1.7	0.0
Cyfanswm ymrwymadau tymor hir arall	1.7	0.0
Cyfanswm dyled gros allanol	106.1	5.65
Buddsoddiadau trysorlys:		
Banciau a Chymdeithasau adeiladu (ansicredig)	7.3	0.77
Llywodraeth (yn cynnwys Llywodraeth leol)	5.5	0.82
Cronfeydd Marchnad Arian	21.5	0.72
Cronfeydd wedi'i pwlio	10.0	3.46
Cyfanswm buddsoddiadau trysorlys	44.3	1.36
Dyled Net	61.8	

Atodiad 3- Gofynion ychwanegol Canllawiau Buddsoddi Llywodraeth Cymru

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru (LIC) Ganllaw Buddsoddi diwygiedig ym mis Tachwedd 2019 sy'n gosod gofynion adrodd ychwanegol ar awdurdodau lleol nad ydynt yn rhan annatod o brosesau rheoli trysorlys y Cyngor hwn. Mae'r canllawiau hefyd yn cynnwys buddsoddiadau nad ydyn nhw'n rhan o reoli trysorlys, er enghraifft eiddo buddsoddi a benthyciadau i sefydliadau lleol.

Cyfraniad: Mae buddsoddiadau'r Cyngor yn cyfrannu at ei amcanion darparu gwasanaeth a / neu i hyrwyddo lles fel a ganlyn:

- mae buddsoddiadau rheoli trysorlys yn cefnogi gweithgareddau rheoli trysorlys effeithiol,
- mae benthyciadau i sefydliadau lleol yn darparu cymorth ariannol i'r sefydliadau hynny i'w galluogi i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus lleol a fyddai fel arall yn cael eu darparu'n uniongyrchol gan y Cyngor, a
- mae eiddo buddsoddi yn darparu gwarged ariannol net sy'n cael ei ail-fuddsoddi mewn gwasanaethau cyhoeddus lleol.

Newid yn yr hinsawdd: Mae penderfyniadau buddsoddi'r Cyngor yn ystyried risgiau hinsawdd tymor hir i gefnogi economi carbon isel i'r graddau, os oes buddsoddiad carbon isel cyfwerth ar gael gyda'r un enillion, yna byddai'n well gan y Cyngor y buddsoddiad carbon isel.

Buddsoddiadau penodedig: Mae Canllawiau LIC yn diffinio buddsoddiadau penodedig fel y rheini:

- wedi'i enwi mewn punt sterling,
- i fod i gael ei ad-dalu cyn pen 12 mis ar ôl y trefniant oni bai bod y gwrthbarti yn awdurdod lleol,
- heb ei ddiffinio fel gwariant cyfalaf gan ddeddfwriaeth, a
- buddsoddi gydag un o:
 - Llywodraeth y DU,
 - Awdurdod lleol yn y DU, cyngor plwyf neu gyngor cymunedol, neu
 - Corff neu gynllun buddsoddi o "ansawdd credyd uchel".

Mae'r Cyngor yn diffinio sefydliadau a gwarantau "ansawdd credyd uchel" fel y rhai sydd â statws credyd o A- neu uwch sy'n huanu o'r DU neu wlad dramor sydd â sgôr sofran o AA + neu'n uwch. Ar gyfer cronfeydd marchnad arian a chronfeydd cyfun eraill, diffinnir "ansawdd credyd uchel" fel y rhai sydd â statws credyd o A- neu uwch.

Benthyciadau: Mae Canllawiau LIC yn diffinio benthyciad fel cytundeb ysgrifenedig neu lafar lle mae'r Cyngor yn trosglwyddo arian dros dro i drydydd parti, menter ar y

cyd, is-gwmni neu aelod cyswllt sy'n cytuno ar enillion yn ôl telerau ac amodau derbyn y benthyciad, ac eithrio pan fydd y trydydd plaid yn awdurdod lleol arall.

Gall y Cyngor ddangos bod ei amlygiad ariannol i fenthyciadau i fentrau lleol, elusennau lleol, cwmnïau dan berchnogaeth lwyr a mentrau ar y cyd yn gymesur trwy osod y terfynau yn nhabl 3a. Mae'r rhain yn sicrhau nad yw cyfanswm yr amlygiad yn fwy na 20% o gronfeydd wrth gefn y Cyngor y gellir eu defnyddio. Ar hyn o bryd mae llyfr benthyciadau'r Cyngor o fewn y terfynau hunanasesedig hyn.

Tabl 3a: Terfynau Benthycg

Benthyciwr	Terfyn arian
Mentrau ac elusennau lleol	£3m
Cwmnïau dan berchnogaeth lwyr a mentrau ar y cyd	£3m
Benthyciadau ceir a beics i weithwyr	£3m
Buddsoddiadau rheolaeth trysorlys sy'n cwrdd a'r diffiniad o fenthyciad	Di derfyn

Mae'r Cyngor yn defnyddio model 'colled credyd disgwylidig' a ganiateir ar gyfer benthyciadau a symiau derbyniadwy fel y nodir yn Safon Adrodd Ariannol Ryngwladol 9: Offerynnau Ariannol fel y'i mabwysiadwyd gan arferion priodol i fesur risg credyd ei bortffolio benthyciadau. Rhoddir ystyriaeth briodol i reolau cymorth gwladwriaethol a chyfraith cystadleuaeth. Mae gan y Cyngor drefniadau rheoli credyd priodol i adennill ad-daliadau hwyr.

Buddsoddiadau amhenodol: Mae unrhyw fuddsoddiad ariannol nad yw'n cwrdd â'r diffiniad o fuddsoddiad penodol neu fenthyciad yn cael ei ddsbarthu fel un amhenodol. O ystyried y diffiniad eang o fenthyciad, mae'r categori hwn yn berthnasol i unedau mewn cronfeydd cyfun a chyfranddaliadau mewn cwmnïau yn unig. Dangosir cyfyngiadau ar fuddsoddiadau amhenodol yn nhabl 3b; mae'r Cyngor yn cadarnhau bod ei fuddsoddiadau amhenodol cyfredol yn aros o fewn y terfynau hyn.

Tabl 3b: Terfynau buddsoddiadau amhenodol

	Terfyn arian
Unedau mewn cronfeydd cyfun heb statws credyd neu wedi'u graddio islaw A-	£20m
Cyfranddaliadau mewn ymddiriedolaethau buddsoddi eiddo tiriog	£10m
Cyfanswm buddsoddiadau amhenodol	£30m

Buddsoddiadau anariannol: Mae'r categori hwn yn cynnwys asedau anariannol a ddelir yn bennaf neu'n rhannol i gynhyrchu elw, eiddo buddsoddi yn bennaf. Penderfynir ar ddiogelwch trwy gymharu pris prynu pob ased â'i werth teg gan ddefnyddio'r model yn Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 40: Eiddo Buddsoddi fel y'i haddaswyd gan arferion

priodol. Ar asesiad ar 31 Mawrth 2019, mae'r Cyngor o'r farn nad yw graddfa ei fuddsoddiadau anariannol masnachol yn sylweddol.

Hylifedd: Ar gyfer buddsoddiadau ariannol nad ydynt yn fuddsoddiadau neu fenthyciadau rheoli trysorlys, mae'r Cyngor yn sicrhau bod y cronfeydd yn cael eu buddsoddi am gyfnod darbodus.

Ymgynghorwyr Buddsoddi: Mae'r Cyngor wedi penodi Arlingclose Limited fel ymgynghorwyr rheolaeth trysorlys ac yn derbyn cyngor penodol ar faterion buddsoddi, dyled a chyllid cyfalaf. Mae ansawdd y gwasanaeth hwn yn cael ei fonitro gan y Pennaeth Cyllid a'r Rheolwr Buddsoddi yn rheolaidd.

Benthyg cyn yr angen: Gall y Cyngor, o bryd i'w gilydd, fenthycu cyn yr angen, lle mae disgwyl i hyn ddarparu'r gwerth am arian tymor hir gorau. Gan y bydd symiau a fenthycir yn cael eu buddsoddi nes eu bod yn cael eu gwario, mae'r Cyngor yn ymwybodol y bydd yn agored i'r risg o gollu'r symiau a fenthycwyd, a'r risg y gall cyfraddau llog buddsoddi a benthyca newid yn y cyfamser. Bydd y risgiau hyn yn cael eu rheoli fel rhan o reolaeth gyffredinol y Cyngor ar ei risgiau trysorlys.

Ni fydd y cyfanswm a fenthycir yn fwy na'r terfyn benthyca awdurdodedig o £200 miliwn. Disgwylir i'r cyfnod hwyaf rhwng benthyca a gwariant fod yn ddwy flynedd, er nad yw'n ofynnol i'r Cyngor gysylltu benthyciadau penodol ag eitemau gwariant penodol.

Trefniant masnachol: Os bydd trefniant masnachol, mae'r unigolion sy'n gwneud y fargen yn ymwybodol o egwyddorion craidd y fframwaith darbodus a'r drefn reoleiddio y mae'r Cyngor yn gweithredu oddi mewn iddi.

Capasiti, sgiliau a llywodraethu corfforaethol: Gwahoddwyd aelodau a swyddogion etholedig i gyflwyniad gan Arlingclose ar 15fed Ionawr 2020. Mae'r wybodaeth a'r drafodaeth yn y cyflwyniad yn sicrhau bod gan yr aelodau'r sgiliau a'r wybodaeth briodol i'w galluogi i:

- Wneud penderfyniadau gwybodus ynghylch a ddylid buddsoddi'n benodol.
- Asesu asesiadau unigol yng nghyd-destun amcanion strategol a phroffil risg y Cyngor
- Deall sut mae cwantwm y penderfyniadau hyn wedi newid amlygiad risg cyffredinol yr awdurdod lleol.

Mae swyddogion hefyd yn mynychu cyrsiau hyfforddi, seminarau a chynadleddau yn rheolaidd a ddarperir gan Arlingclose a CIPFA. Anogir staff perthnasol hefyd i astudio cymwysterau proffesiynol gan CIPFA, ACA a sefydliadau priodol eraill.

Eitem 12

CYFARFOD	CYNGOR
DYDDIAD	5 MAWRTH 2020
PENNAWD	DIWYGIO CYNLLUN HAWLIAU DIRPRWYEDIG SWYDDOGION
PWRPAS	I ADRODD AR NEWIDIADAU I'R CYNLLUN DIRPRWYO SWYDDOGION YN DILYN SEFYDLU ADRAN TAI AC EIDDO.
ARGYMHELLIAD	FOD Y CYNGOR YN DERBYN YR ADRODDIAD, YNGLŶN A DIWYGIO'R CYNLLUN DIRPRWYO I SWYDDOGION.
AELOD CABINET	CYNGHORYDD NIA JEFFREYS, AELOD CEFNOGAETH GORFFORAETHOL, LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL A GWASANAETHAU CYFREITHIOL
AWDUR	IWAN G D EVANS - PENNAETH GWASANAETHAU CYFREITHIOL – SWYDDOG MONITRO

Cefndir

O ganlyniad i'r ail strwythuro i greu Adran Tai ac Eiddo dirprwywyd y gwaith o ddiwygio'r Cyfansoddiad i'r Swyddog Monitro gan y Cabinet. Yn syml cyfunwyd yr Unedau Tai ac Eiddo i greu yr adran newydd gan drosglwyddo swyddogaethau oddi wrth yr Adran Amgylchedd ac Oedolion a Iechyd a Lles. Mae'r diwygiadau i'r Cynllun Dirprwyo yn adlewyrchu hyn ynghyd a diweddarau'r ddeddfwriaeth i'w gweld yn Atodiad 1 gyda'r pwerau wedi eu trosglwyddo oddi wrth yr adrannau eraill.

Mae'n ofynnol adrodd ar unrhyw addasiadau i'r Cyfansoddiad i'r Cyngor er gwybodaeth

Argymhelliad

Fod y Cyngor yn derbyn yr adroddiad

Swyddog Monitro

Awdur yr Adroddiad

Pennaeth Cyllid

Ystyriwyd yr agweddau ariannol o sefydlu Adran Tai ac Eiddo mewn adroddiadau 'Adolygiad Rheolaethol' gan y Prif Weithredwr i gyfarfodydd y Cabinet ar 7 Mai a 17 Medi 2019. Mae'r diwygiadau cyflwynir yma i'r Cynllun Dirprwyo eisoes wedi'u adlewyrchu yn y Gyllideb ar gyfer 2020/21, sy'n eitem arall ar raglen cyfarfod yma'r Cyngor.

Pennaeth Tai ac Eiddo

Yn y "Cynllun Dirprwyo i Bwyllgorau" yn Atodiad 1 i Adran 13 o'r Cyfansoddiad, nodir lle mae swyddogaethau nad ydynt yn gyfrifoldeb i'r Weithrediaeth wedi eu dirprwyo i Brif Swyddogion. Lle nad oes prif swyddog wedi ei enwi yn y ddogfen honno nid yw'r pŵer wedi ei ddirprwyo, ond yn hytrach fe'i cedwir gan y pwyllgor.

Swyddogaethau a ddirprwir gan y Cyngor

Dim

Swyddogaethau a ddirprwir gan y Cabinet

1. Gweithredu ar sail dydd i ddydd ac o fewn y cynllun yn y meysydd canlynol:-

- Materion Tai
- Digartrefedd
- Gorfodaeth tai preifat
- Grantiau tai ac adnewyddu
- Materion Eiddo

(Eiddo)

Hawl lle nad ellir dod i delerau a'r tîrfeiddiannwr i brynu buddiant mewn tir o fewn chwe mis o gychwyn trafodaethau i brynu'r cyfryw drwy orchymyn prynu gorfodol yn amodol ar ddarpariaethau'r gyfraith.

Caniatáu trwyddedau, hawddfreintiau a ffyrddfreintiau i, neu gan y Cyngor.

Mewn achosion priodol, talu iawndal dan Ddeddf Iawndal 1973, Ddeddf Cynllunio ac Iawndal 1991, Deddf Landlord a Tenant 1954, neu unrhyw achos o ddadfeiliad neu hawliadau tenantiaid.

Negodi a thalu unrhyw hawliadau am iawndal a gyflwynir yn erbyn y Cyngor am ddifrod neu golledion a achoswyd gan waith a gyflawnwyd dan bwerau statudol y Cyngor.

Rhoi cydsyniad i denantiaid y Cyngor is-osod ac isbrydlesi.

Cyhoeddi rhybudd statudol am fwriad i gynnal adolygiadau rhent ar denantiaethau.

Cychwyn achos meddiant drwy'r Llysoedd yn erbyn unrhyw denant, drwyddedwr neu dresmaswr.

Cymeradwyo'r telerau ar gyfer prynu, gaffael, gwerthu neu waredu holl fuddiannau'r Cyngor mewn tir lle bo penderfyniad wedi ei wneud i brynu, gaffael,

gwerthu neu waredu gan Y Cabinet, Pwyllgor, Arweinydd neu Brif Swyddog yn gweithredu pwerau dirprwyedig.

Cymeradwyo telerau ac amodau, yn caniatáu adnewyddu prydlesau.

Cymeradwyo ymestyn cyfnod prydlesau sydd mewn bodolaeth.

Rhoi cydsyniad i aseinio prydles.

Amrywio neu hepgor codi prisiau a ffioedd mewn achosion unigol lle mae amgylchiadau'r mynnu hynny.

(Tai)

Gweithredu swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â digartrefedd yn unol â Rhan 2 Deddf Tai (Cymru) 2014

Caniatáu gwerthiannau cyn dai Cyngor i bobl sy'n cwrdd ar amodau statudol a derbyn neu wrthod cynnig i brynu yn ôl cyn dŷ Cyngor dan Adran 157 Deddf Tai 1985.

Gweithredu swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â thai anaddas dan Ddeddf Tai 1985 a Deddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 a Deddf Tai 2004.

Gweithredu pwerau'r Cyngor i gyflwyno rhybuddio a chymryd camau gorfodaeth mewn perthynas â thai aml-annedd.

Gweithredu pwerau gorfodaeth yn y sector tai preifat ac ynglŷn a chartrefi symudol

Cymeradwyo neu wrthod a gweinyddu ceisiadau am grantiau dan Deddf Tai 1985 Deddf Grantiau Tai, Adeiladu ac Adfywio 1996 gan gynnwys Gorchymyn Diwygio Rheoleiddio (Cymhorthdal i Dai) (Cymru a Lloegr) 2002/1860.

Dyrannu llety (yn cynnwys y cyfrifoldebau ynghlwm) dan Deddf Tai 1996 gan gynnwys yr hawl i wneud cytundeb gyda thrydydd parti, fel bod y corff hwnnw yn ymgymryd â'r dasg ar ran y Cyngor

Gweinyddu unrhyw fethiant gan landlord preifat er pwrpas rheoli'n gywir y "mannau cyffredin" ar stad, a methiant i gyfyngu ffi i swm rhesymol dan Deddf Landlord a Tenant 1985

Gweithredu cynllun disgownt trosglwyddadwy.

Gweithredu swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â draeniad, cyflenwad dŵr a materion iechyd amgylcheddol eraill dan Deddf Iechyd Cyhoeddus 1936, Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1982, Ddeddf Rheoliadau Adeiladu 1984 a niwsans dan Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd 1990.

Gweithredu swyddogaethau'r Cyngor dan Ddeddf Tai 2004.

Cyflwyno rhybuddion eiddo dan Ddeddf Cyfraith Eiddo 1925.

Pŵer i gyhoeddi rhybuddion cau o dan Rhan 4 o'r Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol. Trosedd a Phlisma 2014.

Eitem 13

CYFARFOD :	Y CYNGOR
DYDDIAD:	5 MAWRTH 2020
PENNAWD:	ADOLYGIAD O'R DOSBARTHIAU PLEIDLEISIO A'R MANNAU PLEIDLEISIO
PWRPAS	CEISIO CYMERADWAETH Y CYNGOR I GANLYNIADAU'R ADOLYGIAD
ARGYMHELLIAD	FOD Y CYNGOR YN CYMERADWYO CANLYNIADAU'R ADOLYGIAD O DDOSBARTHIAU PLEIDLEISIO A'R MANNAU PLEIDLEISIO YN ETHOLAETHAU SENEDDOL ARFON A DWYFOR MEIRIONNYDD
AELOD CABINET	CYNGHORYDD NIA JEFFREYS, AELOD CEFNOGAETH GORFFORAETHOL, LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL A GWASANAETHAU CYFREITHIOL
AWDUR:	IWAN EVANS, PENNAETH GWASANAETHAU CYFREITHIOL

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

1.1 Cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad o ddosbarthiadau pleidleisio a'r manau pleidleisio yn etholaethau seneddol Arfon a Dwyfor Meirionnydd yn dilyn cyfnod ymgynghori.

2. Y RHESWM PAM Y CEISIR PENDERFYNIAD

2.1 Mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol rannu'u hardal i ddosbarthiadau pleidleisio ar gyfer etholiadau seneddol, ac i ddynodi manau pleidleisio ar gyfer y dosbarthiadau pleidleisio hyn. O dan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a Rheoliadau Arolwg Dosbarthiadau Pleidleisio a Mannau Pleidleisio (Etholiadau Seneddol) 2006 mae'n ofynnol hefyd i'r Cyngor adolygu pob dosbarth pleidleisio a'r manau pleidleisio bob pum mlynedd.

3. CEFNDIR

3.1 Dosbarth Pleidleisio yw'r ardal oddi fewn i'r etholaeth, ward neu ranbarth lle y gellir pennu man pleidleisio sy'n gyfleus i etholwyr. Man pleidleisio yw'r adeilad neu'r ardal lle bydd gorsafoddd pleidleisio yn cael eu dewis gan y Swyddog Canlyniadau (Gweithredol).

3.2 Cyn belled ag y bo hynny'n rhesymol ac yn ymarferol, mae'n rhaid i'r awdurdod ddynodi manau sy'n hawdd i etholwyr sydd ag anabledau eu cyrraedd. Fodd bynnag, rhaid i'r awdurdod ystyried anghenion yr holl etholwyr, ac ni ddylai ddynodi man sydd mor bell i ffwrdd oddi wrth y rhan fwyaf o'r etholwyr yn y dosbarth pleidleisio, nes bod yn anghyfleus iddynt gyrraedd yno.

3.3 Dylid nodi bod adolygu manau pleidleisio yn broses barhaus ac nad oes dim i rwystro gwneud newidiadau ar unrhyw adeg cyn yr adolygiad statudol

nesaf. Bydd y sefyllfa felly yn parhau i gael ei monitro, a gwneir unrhyw newid mewn ymgynghoriad â'r aelod lleol.

3.4 Bydd aelodau yn ymwybodol bod newidiadau i drefniadau etholiadol llywodraeth leol ar y gweill yn sgîl adolygiad diweddar Comisiwn Ffiniau Cymru. Pan gaiff y newidiadau yma eu gweithredu bydd angen adolygiad pellach o'r trefniadau pleidleisio cyn yr Etholiadau Llywodraeth Leol yn 2022.

4. YR ADOLYGIAD

4.1 Fel rhan o'r adolygiad, cyhoeddwyd rhybudd cyhoeddus o'r adolygiad ynghyd â manylion am y dosbarthiadau a gorsafoedd pleidleisio presennol. Anfonwyd copïau i bartïon allai fod â diddordeb, megis aelodau Cyngor Gwynedd, cynghorau tref a chymuned y sir a'r pleidiau gwleidyddol. Gofynnwyd hefyd am sylwadau Grwpiau Mynediad y sir fel personau sydd ag arbenigedd penodol mewn perthynas â mynediad i adeiladau neu gyfleusterau i bobl â gwahanol fathau o anabledd. Wrth gysylltu, eglurwyd y byddai o fudd cael awgrymiadau am leoliad arall, pe mynegid pryderon ynghylch â gorsaf bleidleisio benodol

4.2 Mae'n ofynnol fel rhan o'r broses i'r Swyddog Canlyniadau Gweithredol wneud sylwadau ar y gorsafoedd. Roedd y sylwadau hyn wedi eu cynnwys yn y wybodaeth a gyhoeddwyd ac i'w gweld yn Atodiad 1.

5. YMATEB I'R YMGYNGHORI

5.1 Derbyniwyd chwe ymateb i'r ymgynghoriad. Mynegwyd pryder ynglŷn â dwy orsaf gan nad oeddynt yn ddelfrydol o safbwynt mynediad i bobl anabl. Y gorsafoedd hyn oedd gorsaf Tal-y-Bont (Capel Bethlehem) a gorsaf Ysgol Santes Helen, Caernarfon. Serch hynny roedd yr ymatebwyr hefyd yn cydnabod prinder llefydd amgen priodol ar hyn o bryd. Yn achos Ysgol Santes Helen mae cadarnhad wedi ei dderbyn erbyn hyn bod trefniadau mewn lle ar ddiwrnod pleidleisio i osod ramp i gynorthwyo mynediad. Roedd y sylwadau eraill a dderbyniwyd (gan gynghorau cymuned) yn cadarnhau eu bod yn fodlon gyda'r trefniadau presennol.

5.2 Fel canlyniad i'r adolygiad nid oes unrhyw newidiadau yn cael eu hargymell i'r dosbarthiadau pleidleisio ar hyn o bryd. Mae dwy orsaf bleidleisio newydd wedi eu pennu i gymryd lle rhai nad ydynt bellach ar gael neu'n addas, ac maent eisoes wedi eu defnyddio yn yr etholiadau diweddar. Mae parhad defnydd un orsaf bresennol yn ddibynnol ar ddyfodol yr adeilad ble mae wedi ei lleoli .

6. Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cyflwynwyd yr adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 13 Chwefror 2020 a benderfynodd dderbyn canlyniadau'r adolygiad a'i gymeradwyo i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn.

7. ASESIAID EFFAITH CYDRADDOLDEB

7.1 Mae Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi ei gwblhau ac wedi ei atodi fel Atodiad 2. Ni ganfyddwyd unrhyw ardrawiadau negyddol arwyddocaol yn deillio o'r argymhelliad.

8. ARGYMHELLIAD

8.1 Bod y Cyngor yn cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad o ddosbarthiadau pleidleisio a'r manau pleidleisio yn etholaethau seneddol Arfon a Dwyfor Meirionnydd.

Barn yr aelod lleol

Dim yn berthnasol

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Mae'r Gwasanaethau Cyfreithiol wedi paratoi yr adroddiad. Nid oes gennyf sylwadau i'w hychwanegu ynglŷn a phriodoldeb

Y Pennaeth Cyllid:

Dim i'w hychwanegu i'r adroddiad o safbwynt priodoldeb ariannol.

Adolygiad Gorsafoedd Pleidleisio Cyngor Gwynedd 2019 / Gwynedd Council Polling Station Review 2019

Cymuned / Community	Ward	Côd Cofrestr / Register Code	Gorsaf / Station	Nifer Etholwyr / Number of Electors	Sylwadau y Swyddog Canlyniadau / Returning Officer Comments
Aberdaron	DE ABERDARON	PA6	CANOLFAN DEUNANT ABERDARON, LL53 8BP	347	Dim newid / No change
	DE ABERDARON	PB6	CANOLFAN DEUNANT ABERDARON, LL53 8BP	5	Dim newid / No change
	GOGLEDD ABERDARON	PC6	NEUADD BENTREF RHOSHIRWAUN, LL53 8LA	197	Dim newid / No change
	DWYRAIN ABERDARON (RHIW)	PD6	NEUADD Y PENTREF RHIW, LL53 8AE	155	Dim newid / No change
Aberdyfi	DYFI	B1	YR INSTITIWT ABERDYFI INSTITUTE, ABERDYFI, LL35 0LN	545	Dim newid / No change
	ABERTAFOL	B2	YR INSTITIWT ABERDYFI INSTITUTE, ABERDYFI, LL35 0LN	59	Dim newid / No change
Abergwyngregyn	ABERGWYNGREGYN	P1A	CAFFI HENFELIN, ABERGWYNGREGYN, LLANFAIRFECHAN, LL33 0LP	168	Dim newid / No change
Abermaw	ABERMAW	AG2	THEATR Y DDRAIG / DRAGON THEATRE, JUBILEE ROAD, ABERMAW/BARMOUTH, LL42 1EF	32	Dim newid / No change
		E1	THEATR Y DDRAIG / DRAGON THEATRE, JUBILEE ROAD, ABERMAW/BARMOUTH, LL42 1EF	368	Dim newid / No change
		E3	THEATR Y DDRAIG / DRAGON THEATRE, JUBILEE ROAD, ABERMAW/BARMOUTH, LL42 1EF	568	Dim newid / No change
		E4	THEATR Y DDRAIG / DRAGON THEATRE, JUBILEE ROAD, ABERMAW/BARMOUTH, LL42 1EF	554	Dim newid / No change
Arthog	ISLAWRDREF	AB1	NEUADD Y PENTREF/VILLAGE HALL ARTHOG, ARTHOG, LL39 1AX	86	Dim newid / No change
	FRIOG	AB2	NEUADD Y PENTREF/VILLAGE HALL ARTHOG, ARTHOG, LL39 1AX	50	Dim newid / No change
	FRIOG	AR1	NEUADD/HALL FAIRBOURNE, LL38 2EQ	564	Dim newid / No change
	ISLAWRDREF	I5	NEUADD Y PENTREF/VILLAGE HALL ARTHOG, LL39 1AX	64	Dim newid / No change
Bala	BALA	D1	CANOLFAN BRO TEGID, Y BALA, LL23 7AG	1357	Dim newid / No change
Bangor	MENAI	T1A	CANOLFAN PENRALLT CENTRE, FFORDD CAERGYBI/HOLYHEAD ROAD, BANGOR, LL57 2EU	798	Dim newid / No change
	GARTH	T1B	CANOLFAN GYMUNEDOL Y GARTH COMMUNITY CENTRE, ALLT GARTH HILL, BANGOR, LL57 2SY	426	Dim newid / No change
	DEINIOL	T1C	NEUADD Y PENRHYN HALL, CITY COUNCIL OFFICES, FFORDD GWYNEDD, BANGOR, LL57 1DT	511	Dim newid / No change
	HENDRE	T1D	CLWB PENSIYNWYR GLANADDA PENSIONERS CLUB, FFORDD AINON ROAD, BANGOR, LL57 2UJ	861	Dim newid / No change
	MARCHOG	T1E	EGLWYS Y GROES, MAESGEIRCHEN, BANGOR, LL57 1UB	1521	Dim newid / No change
	HIRAEI	T1F	CLWB HIRAEI CLUB, STRYD AMBROSE STREET, BANGOR, LL57 1DF	862	Dim newid / No change

	DEWI	T1G	CANOLFAN GYMDEITHASOL COED MAWR COMMUNITY CENTRE, BANGOR, LL57 4TB	1230	Dim newid / No change
	GLYDER	T1H	CAPEL BERA NEWYDD CHAPEL, LLWYBR DEWI SANT/ST DAVIDS PATH, FFORDD PENRHOS ROAD, BANGOR, LL57 2AX	1181	Dim newid / No change
Beddgelert	BEDDGELERT	BA6	NEUADD GYMUNED BEDDGELERT, BEDDGELERT, LL55 4UY	372	Dim newid / No change
Bethesda	OGWEN	R1A	CANOLFAN CEFNFAES, RHES MOSTYN, BETHESDA, LL57 3AB	1629	Dim newid / No change
	RACHUB	R1B	FESTRI CAPEL CARMEL, RACHUB, LL57 3EL	702	Dim newid / No change
	GERLAN	R1C	Y CABAN CYSGU, GERLAN, BETHESDA, LL57 3TG	921	Dim newid / No change
Betws Garmon	BETWS GARMON	H6A	PARC CARAFAN BRYN GLOCH, BETWS GARMON, LL54 7YY	121	Dim newid / No change
	RHYD DDU	H6B	PARC CARAFAN BRYN GLOCH, BETWS GARMON, LL54 7YY	63	Dim newid / No change
Bontnewydd	CASTELMAI	G6A	CANOLFAN BONTNEWYDD, LL55 2UF	704	Dim newid / No change
	LLANFAGLAN	G6B	CANOLFAN BONTNEWYDD, LL55 2UF	127	Dim newid / No change
Botwnnog	BOTWNNOG	OA6	FESTRI CAPEL RHYDBACH BOTWNNOG, LL53 8RF	257	Dim newid / No change
	BRYNCROES	OB6	FESTRI CAPEL HEBRON LLANGWNNADL, LL53 8NR	123	Dim newid / No change
	BRYNCROES	OC6	CANOLFAN BRYNCROES, BRYNCROES, LL53 8EB	130	Dim newid / No change
	SARN MEILLTEYRN	OD6	NEUADD GOFFA SARN, LL53 8DU	213	Dim newid / No change
Brithdir a Llanfachreth	MACHRETH	AM1	NEUADD RHYDYMAIN, LL40 2AU	141	Dim newid / No change
	BRITHDIR	AM2	NEUADD RHYDYMAIN, LL40 2AU	50	Dim newid / No change
		AQ1	NEUADD/HALL BRITHDIR, LL40 2RT	202	Dim newid / No change
	MACHRETH	R1	NEUADD/HALL LLANFACHRETH, LL40 2DY	196	Dim newid / No change
Bryncrug	BRYNCRUG	AP1	Y GANOLFAN BRYNCRUG, LL36 9PR	500	Dim newid / No change
Buan	BACHELLAETH	LA6	TU HWNT I'R AFON INN, RHYDYCLAFDY, LL53 7YL	181	Dim newid / No change
	BODUAN	LB6	CWR Y COED, BODUAN, LL53 6DT	123	Dim newid / No change
	CEIDIO	LC6	CWR Y COED, BODUAN, LL53 6DT	70	Dim newid / No change
Caernarfon	GOGLEDD(Menai)	E1A	YSGOL SANTE'S HELEN/ST. HELENS SCHOOL CAERNARFON, LL55 1PF	796	Dim newid / No change
	GOGLEDD(Menai)	E1B	LLYFRGELL CAERNARFON LIBRARY, ALLT PAFILIWN, CAERNARFON, LL55 1AS	905	Dim newid / No change
	GORLLEWIN(Seiont)	E1C	YSGOLDY CAPEL Y MAES CAERNARFON, LL55 2NB	372	Dim newid / No change
	GORLLEWIN(Seiont)	E1D	YSGOL YR HENDRE, CAERNARFON, LL55 2LY	1780	Dim newid / No change
	DWYRAIN(Cadnant)	E1E	PENCADLYS Y SGOWTIAID/SCOUTS H.Q., MAES CADNANT, CAERNARFON, LL55 1BS	1468	Dim newid / No change
	DEHEUOL(Peblig)	E1G	CANOLFAN NODDFA, CIL PEBLIG, CAERNARFON, LL55 2RS	1468	Dim newid / No change
Clynnog	LLEUAR	AA6	FESTRI CAPEL BRYNAERAU PONTLLYFNI, LL54 5EP	219	Dim newid / No change
	BEUNO	AB6	NEUADD BENTREF CLYNNOG FAWR, LL54 5PB	354	Dim newid / No change
	DERWIN	AC6	FESTRI CAPEL M.C. PANTGLAS, LL51 9DJ	129	Dim newid / No change
Corris	CORRIS	A2	YR INSTITIWT CORRIS INSTITUTE, CORRIS, SY20 9SH	470	Dim newid / No change
Cricceth	CRICCIETH	EA1	NEUADD GOFFA CRICCIETH, CRICCIETH, LL52 0HB	1281	Dim newid / No change
	GARN	CA6	NEUADD GARNDOLBENMAEN, LL51 9SQ	300	Dim newid / No change
	BRYNCIR	CB6	NEUADD GARNDOLBENMAEN, LL51 9SQ	87	Dim newid / No change

Dolbenmaen	GOLAN	CC6	CANOLFAN GYMDEITHASOL GOLAN, LL51 9YY	165	Dim newid / No change
	PRENTEG	CD6	CANOLFAN PRENTEG, LL49 9SP	87	Dim newid / No change
	PENMORFA	CE6	NEUADD GOFFA PENMORFA, LL49 9RT	125	Dim newid / No change
	TREFLYS	CF6	Y GANOLFAN PENTREFELIN, LL52 0PU	211	Dim newid / No change
Dolgellau	GOGLEDDOL/NORTHERN (Dolgellau)	I3	LLYFRGELL RYDD/FREE LIBRARY, WTRA'R FELIN/MILL STREET, DOLGELLAU, LL40 1EY	904	Dim newid / No change
	DEHEUOL/SOUTHERN(Dolgellau)	I4	LLYFRGELL RYDD/FREE LIBRARY, WTRA'R FELIN/MILL STREET, DOLGELLAU, LL40 1EY	1013	Dim newid / No change
Dyffryn Ardudwy	LLANDDWYWE	E5	NEUADD DYFFRYN ARDUDWY HALL, DYFFRYN ARDUDWY, LL44 2BE	24	Dim newid / No change
		J1	NEUADD DYFFRYN ARDUDWY HALL, DYFFRYN ARDUDWY, LL44 2BE	409	Dim newid / No change
	LLANENDDWYN	J2	NEUADD DYFFRYN ARDUDWY HALL, DYFFRYN ARDUDWY, LL44 2BE	711	Dim newid / No change
Ffestiniog	CONGLYWAL	F1	EGLWYS HOLL SAINT CYMRU, HEOL MANOD, BLAENAU FFEISTINIOG, LL41 4AF	704	Dim newid / No change
	CYNFAL/TEIGL	K1	NEUADD/HALL FFEISTINIOG, LL41 4PB	600	Dim newid / No change
	DIFFWYS/MAENOFFEREN	L1	CANOLFAN Y W.I. BLAENAU FFEISTINIOG, LL41 3DN	774	Dim newid / No change
	BOWYDD/RHIW	M1	AELWYD YR URDD BLAENAU FFEISTINIOG, FFORDD NEWYDD, BLAENAU FFEISTINIOG, LL41 3TY	985	Dim newid / No change
	TANYGRISIAU	Y1	YSGOL GYNRADD/PRIMARY SCHOOL TANYGRISIAU, , LL41 3SU	211	Dim newid / No change
Ganllwyd	GANLLWYD	AA2	NEUADD GANLLWYD, LL40 2TG	12	Dim newid / No change
		AJ1	NEUADD GANLLWYD, LL40 2TG	86	Dim newid / No change
		R2	NEUADD GANLLWYD, LL40 2TG	26	Dim newid / No change
Harlech	HARLECH	N1	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL HARLECH, LL46 2UA	1049	Dim newid / No change
Llanaelhaearn	TREFOR	GA6	CANOLFAN GYMDEITHASOL TREFOR, LL54 5LB	511	Dim newid / No change
	LLANAELHAEARN	GB6	CANOLFAN Y BABELL LLANAELHAEARN, LL54 5AW	247	Dim newid / No change
Llanbedr	LLANBEDR	AE1	NEUADD LLANBEDR, LL45 2NW	436	Dim newid / No change
Llanbedrog	LLANBEDROG	KA6	NEUADD LLANBEDROG, LL53 7NY	731	Dim newid / No change
Llanberis	PADARN	B1A	Y GANOLFAN LLANBERIS, LL55 4TY	1410	Dim newid / No change
	NANT PERIS	B1B	Y GANOLFAN LLANBERIS, LL55 4TY	102	Dim newid / No change
Llanddeiniolen	CLWT Y BONT	A1A	TY ELIDIR, STRYD FAWR, DEINIOLEN, LL55 3HR	39	Dim newid / No change
	DEINIOLEN	A1B	TY ELIDIR, STRYD FAWR, DEINIOLEN, LL55 3HR	878	Dim newid / No change
	DINORWIG	A1C	TY ELIDIR, STRYD FAWR, DEINIOLEN, LL55 3HR	206	Dim newid / No change
	BRYNREFAIL	A1D	CABAN BRYNREFAIL, BRYNREFAIL, LL55 3NR	228	Dim newid / No change
	BETHEL	A1E	NEUADD GOFFA BETHEL, LL55 1YE	993	Dim newid / No change
	PENISARWAUN	A1F	YSGOL GYMUNED PENISARWAEN, LL55 3BW	549	Dim newid / No change
	RHIWLAS	A1G	NEUADD Y PENTREF RHIWLAS VILLAGE HALL, RHIWLAS, LL57 4EP	530	Dim newid / No change
	CLWT Y BONT	DOA	TY ELIDIR, STRYD FAWR, DEINIOLEN, LL55 3HR	254	Dim newid / No change
Llandderfel	LLANYBETWS	AK1	CAFFI GLANRAFON CAFE, GLANRAFON, LL21 0HA	128	Dim newid / No change
	LLANFOR	AN1	NEUADD BRO DDERFEL, LLANDDERFEL, LL23 7HR	90	Dim newid / No change
	LLANFOR	D2	FESTRI CAPEL TEGID Y BALA, HEOL TEGID, LL23 7EL	265	Dim newid / No change
	LLANYBETWS	O1	NEUADD BRO DDERFEL, LLANDDERFEL, LL23 7HR	327	Dim newid / No change

Llandwrog	CESAREA	J6B	CANOLFAN Y FRON, LL54 7BB	239	Dim newid / No change
	CARMEL	J6C	NEUADD Y PENTREF CARMEL, CARMEL, LL54 7AA	406	Dim newid / No change
	GROESLON	J6D	NEUADD Y PENTREF GROESLON VILLAGE HALL, LL54 7DG	880	Dim newid / No change
	DINAS DINLLE	J6E	GORSAF GWYLWYR Y GLANNAU/COASTGUARD STATION LLANDWROG, COASTGUARD STATION, LL54 5SY	442	Dim newid / No change
Llandygai	LLANDYGAI	S1A	NEUADD TALGAI LLANDYGAI, LL57 4HU	203	Dim newid / No change
	TREGARTH	S1B	CANOLFAN TREGARTH, LL57 4AL	1088	Dim newid / No change
	ST. ANN'S	S1C	NEUADD GOFFA MYNYDD LLANDYGAI, LL57 4LQ	484	Dim newid / No change
Llanegryn	LLANEGRYN	Q1	NEUADD/HALL LLANEGRYN, LL36 9TY	239	Dim newid / No change
Llanelltyd	LLANELLTYD	AG1	NEUADD Y PENTREF LLANELLTYD, LL40 2TA	126	Dim newid / No change
		AJ2	NEUADD Y PENTREF LLANELLTYD, LL40 2TA	259	Dim newid / No change
Llanengan	LLANENGAN	QB6	CANOLFAN LLANENGAN, LL53 7LL	331	Dim newid / No change
	LLANGIAN	QC6	NEUADD MYNYTHO, LL53 7RF	481	Dim newid / No change
	ABERSOCH	RA1	NEUADD ABERSOCH, LL53 7EA	484	Dim newid / No change
Llanfair	LLANFAIR	AU1	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANFAIR, LL46 2SA	226	Dim newid / No change
		N2	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANFAIR, LL46 2SA	99	Dim newid / No change
Llanfihangel Y Pennant	LLANFIHANGEL Y PENNANT	A1	Y GANOLFAN ABERGYNOLWYN, LL36 9YP	21	Dim newid / No change
		AP2	Y GANOLFAN ABERGYNOLWYN, LL36 9YP	15	Dim newid / No change
		C1	Y GANOLFAN ABERGYNOLWYN, LL36 9YP	216	Dim newid / No change
Llanfrothen	LLANFROTHERN	S1	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLANFROTHERN, LL48 6LJ	311	Dim newid / No change
Llangelynin	LLANGELYNIN	AV1	Y GANOLFAN LLWYNGWRIL, LL37 2JA	100	Dim newid / No change
		V1	Y GANOLFAN LLWYNGWRIL, LLWYNGWRIL, LL37 2JA	457	Dim newid / No change
Llangywer	GWALIA	D3	FESTRI CAPEL TEGID Y BALA, HEOL TEGID, LL23 7EL	122	Dim newid / No change
	CWMYGLYN	D4	FESTRI CAPEL TEGID Y BALA, HEOL TEGID, LL23 7EL	45	Dim newid / No change
	CWMYGLYN	U1	NEUADD BENTREF LLANUWCHLLYN, LL23 7TY	43	Dim newid / No change
Llanllechid	LLANLLECHID UCHAF	Q1A	FESTRI CAPEL BETHLEHEM CHAPEL VESTRY TALYBONT, LL57 3YU	210	Dim newid / No change
	LLANLLECHID ISAF	Q1B	FESTRI CAPEL BETHLEHEM CHAPEL VESTRY TALYBONT, LL57 3YU	449	Dim newid / No change
Llanllyfni	NANTLLE	J7A	FESTRI CAPEL BALADEULYN CHAPEL VESTRY NANTLLE, LL54 6BL	146	Dim newid / No change
	TALYSARN	K1A	CANOLFAN GYMDEITHASOL TALYSARN, TALYSARN, LL54 6AB	676	Dim newid / No change
	PENYGROES	K1B	NEUADD GOFFA PENYGROES, LL54 6NG	1290	Dim newid / No change
	LLANLLYFNI	K1C	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANLLYFNI, LL54 6SL	507	Dim newid / No change
	NEBO	K1E	YSGOL GYNRADD NEBO, LL54 6EE	221	Dim newid / No change
Llannor	Y FFOR	IA6	CANOLFAN GYMDEITHASOL YSGOL BRO PLENYDD Y FFOR, LL53 6UP	512	Dim newid / No change
	EFAILNEWYDD	IB6	FESTRI CAPEL BERA EFAILNEWYDD, LL53 5TR	367	Dim newid / No change
	PENTREUCHAF	IC6	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLANNOR, LL53 8LJ	256	Dim newid / No change
	ABERERCH	ID6	NEUADD ABERERCH, LL53 6AZ	440	Dim newid / No change

Llanrug	LLANRUG	C1A	Y SEFYDLIAD COFFA LLANRUG MEMORIAL INSTITUTE, LLANRUG, LL55 4BW	1333	Dim newid / No change
	CWM Y GLO	C6B	YSGOL GYNRADD CWM Y GLO, LL55 4DE	432	Newid lleoliad dan sylw - aros am gadarnhad o ddyfodol yr adeilad yn dilyn cau'r ysgol / Change under consideration - waiting for confirmation of the building's future following the closure of the school
	CEUNANT	C6D	Y SEFYDLIAD COFFA LLANRUG MEMORIAL INSTITUTE, LLANRUG, LL55 4BW	296	Dim newid / No change
Llanuwchllyn	LLANUWCHLLYN	U2	NEUADD BENTREF LLANUWCHLLYN, LL23 7TY	482	Dim newid / No change
Llanwnda	RHOSGADFAN	I6A	CLWB MOUNTAIN RANGERS, RHOSGADFAN, LL54 7EY	429	Dim newid / No change
	RHOSTRYFAN	I6B	YSGOL GYNRADD RHOSTRYFAN PRIMARY SCHOOL, LL54 7LR	536	Dim newid / No change
Llanwnda	DINAS	I6D	CANOLFAN BRO LLANWENDA, LLANWENDA, LL54 5UG	484	Dim newid / No change
Llanycil	LLANYCIL	D5	FESTRI CAPEL TEGID Y BALA, HEOL TEGID, LL23 7EL	298	Dim newid / No change
Llanystumdwy	LLANYSTUMDWY	FA6	NEUADD BENTREF LLANYSTUMDWY, LL52 0SH	389	Dim newid / No change
	RHOSLAN	FB6	NEUADD BENTREF LLANYSTUMDWY, LL52 0SH	215	Dim newid / No change
	LLANARMON	FC6	NEUADD GOFFA CHWILOG, LL53 6SH	581	Dim newid / No change
	LLANGYBI	FD6	FESTRI CAPEL PENCAENEWYDD, PENCAENEWYDD, LL53 6RB	318	Dim newid / No change
Maentwrog	MAENTWROG	AD1	OAKELEY ARMS HOTEL, TAN Y BWLCH, MAENTWROG, LL41 3YU	92	Dim newid / No change
	MAENTWROG	AO1	NEUADD/HALL GELLILYDAN, LL41 4EG	302	Dim newid / No change
	MAENTWROG	Y2	OAKELEY ARMS HOTEL, TAN Y BWLCH, MAENTWROG, LL41 3YU	50	Dim newid / No change
Mawddwy	LLANYMAWDDWY	AS1	Y NEUADD, DINAS MAWDDWY, DINAS MAWDDWY, SY20 9JA	72	Dim newid / No change
	ABERANGELL	AT1	NEUADD BENTREF ABERANGELL, ABERANGELL, SY20 9QG	107	Dim newid / No change
	LLANYMAWDDWY	H1	Y NEUADD, DINAS MAWDDWY, SY20 9JA	53	Dim newid / No change
	DINAS MAWDDWY	H2	Y NEUADD, DINAS MAWDDWY, SY20 9JA	257	Dim newid / No change
Nefyn	NEFYN	MA6	Y GANOLFAN NEFYN, LL53 6EA	975	Dim newid / No change
	MORFA NEFYN	MB6	Y GANOLFAN MORFA NEFYN, LL53 6BW	622	Dim newid / No change
	EDERN	MC6	CANOLFAN EDERN, LL53 8YU	290	Dim newid / No change
Pennal	PENNAL	W1	CANOLFAN PENNAL, SY20 9DJ	286	Dim newid / No change
Penrhyndeudraeth	PENRRHYNDEUDRAETH	X1	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL PENRRHYNDEUDRAETH, LL48 6LS	1424	Dim newid / No change
Pentir	FAENOL/VAYNOL	U1A	CANOLFAN PENRHOSGARNEDD, BANGOR, LL57 2NN	1458	Dim newid / No change
	GLASINFRYN	U1B	CANOLFAN GLASINFRYN, LL57 4UW	358	Dim newid / No change
		U1C	CANOLFAN GLASINFRYN, LL57 4UW	104	Dim newid / No change
Pistyll	LLITHFAEN	HA6	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLITHFAEN, LL53 6NW	258	Dim newid / No change
	PISTYLL	HB6	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLITHFAEN, LL53 6NW	111	Dim newid / No change
	CARNGUWCH	HC6	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLITHFAEN, LL53 6NW	28	Dim newid / No change

Porthmadog	GEST	DA6	NEUADD EGLWYS SANT CYNGAR, BORTH Y GEST, LL49 9TU	257	Hwn yn leoliad newydd ers Mai 2019 gan fod problemau mynediad gyda'r hen orsaf/ This is a new Location since May 2019 due to access problems at eth previous station
	GORLLEWIN/WEST(Porthmadog)	DB1	Y GANOLFAN PORTHMADOG, PORTHMADOG, LL49 9AE	541	Dim newid / No change
	MORFA BYCHAN	DC6	Y GANOLFAN MORFA BYCHAN, LL49 9YD	463	Dim newid / No change
	DWYRAIN/EAST(Porthmadog)	DD6	FESTRI CAPEL Y PORTH VESTRY HEOL FADOG / MADOC STREET, PORTHMADOG, LL49 9DB	675	Dim newid / No change
	TREMADOG	DE6	YR INSTITIWT/THE INSTITUTE TREMADOG, LL49 9RB	477	Dim newid / No change
	YNYS GALCH	DF6	CANOLFAN HAMDDEN GLASLYN PORTHMADOG, LL49 9HX	449	Dim newid / No change
Pwllheli	GOGLEDD(Pwllheli)	JA1	FESTRI CAPEL Y DRINDOD, PWLLHELI, LL53 5HU	1502	Lleoliad newydd 2019 yn dilyn cau Frondeg / New Location 2019 following closure of Frondeg
	DE(Pwllheli)	JB1	NEUADD EGLWYS GATHOLIG/CATHOLIC CHURCH HALL, FFORDD MELA, PWLLHELI, LL53 5AP	1279	Dim newid / No change
Talsarnau	TALSARNAU	AF1	NEUADD TALSARNAU, LL47 6TA	426	Dim newid / No change
Trawsfynydd	TRAWSFYNYDD	AA1	NEUADD GYHOEDDUS TRAWSFYNYDD PUBLIC HALL, LL41 4RW	646	Dim newid / No change
Tudweiliog	TUDWEILIOG	NA6	CANOLFAN GYMDEITHASOL TUDWEILIOG, LL53 8NB	253	Dim newid / No change
	DINAS	NB6	CANOLFAN LLANIESTYN, LLANIESTYN, LL53 8SG	295	Dim newid / No change
	LLANGWNNADL	NC6	FESTRI CAPEL HEBRON LLANGWNNADL, LL53 8NR	106	Dim newid / No change
Tywyn	MORFA	Z1	TYWYN BAPTIST CHURCH, STRYD FAWR/HIGH STREET, TYWYN, LL36 9AF	1256	Dim newid / No change
	GORLLEWIN/WEST(Tywyn)	Z2	TYWYN BAPTIST CHURCH, STRYD FAWR/HIGH STREET, TYWYN, LL36 9AF	1080	Dim newid / No change
	DWYRAIN/EAST(Tywyn)	Z3	TYWYN BAPTIST CHURCH, STRYD FAWR/HIGH STREET, TYWYN, LL36 9AF	55	Dim newid / No change
Waunfawr	WAUNFAWR	F6A	CANOLFAN WAUNFAWR, LL55 4YY	861	Dim newid / No change
	CAEATHRO	F6B	CANOLFAN Y CAPEL CAEATHRO, LL55 2SS	211	Dim newid / No change
Y Felinheli	Y FELINHELI	D1A	NEUADD YR EGLWYS Y FELINHELI, LL56 4JJ	875	Dim newid / No change
	Y FELINHELI	D2A	YSGOL GYNRADD Y FELINHELI, LL56 4TZ	831	Dim newid / No change

Asesiad Effaith

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl gyda nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl gyda nodwedd warchoddedig).

1 Manylion

1.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

ADOLYGIAD STATUDOL O'R DOSBARTHIAU PLEIDLEISIO A'R MANNAU PLEIDLEISIO

1.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Cynnal adolygiad statudol o ddsbarthiadau pleidleisio a'r manau pleidleisio yn etholaethau seneddol Arfon a Dwyfor Meirionnydd. Ystyried os dylid gwneud unrhyw newidiadau i'r trefniadau presennol.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Iwan Evans Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Dilynwyd camau statudol penodol wrth gynnal yr adolygiad gan gynnwys ymgysylltu penodol gyda phersonau sydd ag arbenigedd penodol mewn perthynas â mynediad i adeiladau neu gyfleusterau i bobl â gwahanol fathau o anabledd

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio gyda nhw i wneud yr asesiad yma?

- Cynhaliwyd yr adolygiad gan y Gwasanaeth Cyfreithiol gyda sylwadau gan y Swyddog Canlyniadau (Gweithredol)

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda phobl gyda nodweddion gwarchoddedig?

Fel rhan o'r adolygiad, cyhoeddwyd rhybudd cyhoeddus o'r adolygiad ynghyd â manylion am y dosbarthiadau a gorsafodd pleidleisio presennol. Anfonwyd copïau i bartïon allai fod â diddordeb gan gynnwys Grwpiau Mynediad y sir fel personau sydd ag arbenigedd penodol mewn perthynas â mynediad i adeiladau neu gyfleusterau i bobl â gwahanol fathau o anabledd.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

- Ni dderbyniwyd sylwadau gan y grwpiau mynediad.
- Derbyniwyd chwe ymateb arall i'r ymgynghoriad. Mynegwyd pryder ynglŷn â dwy orsaf gan nad oeddynt yn ddelfrydol o safbwynt mynediad i bobl anabl. Roedd yr ymatebwyr yn cydnabod prinder llefydd amgen priodol ar hyn o bryd. Yn achos un orsaf mae cadarnhad wedi ei dderbyn erbyn hyn bod trefniadau mewn lle ar ddiwrnod pleidleisio i osod ramp i gynorthwyo mynediad.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae adolygu manau pleidleisio yn broses barhaus ac nid oes dim i rwystro gwneud newidiadau ar unrhyw adeg cyn yr adolygiad statudol nesaf. Bydd y sefyllfa felly yn parhau i gael ei monitro. Yn ogystal â'r wybodaeth a geir wrth gynnal etholiad byddwn hefyd yn derbyn gwybodaeth o ffynonellau megis aelodau lleol a chynghorau cymuned.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

3) Adnabod yr Effaith

- 3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl gyda nodweddion gwarchoddedig isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl gyda'r nodweddion hyn? Mae croeso i chwi ychwanegu nodweddion eraill os ydych chi'n dymuno.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cyffredinol	Positif	Gwella mynediad i bleidleiswyr gan gynnwys pobl gyda

		nodweddion gwarchoddedig.
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Dim	
Yr iaith Gymraeg	Dim	
Anabledd	Positif	Sicrhau mannau sy'n hwylus i etholwyr sydd ag anableddau eu cyrraedd.
Rhyw	Dim	
Oedran	Positif	Sicrhau mannau sy'n hwylus i etholwyr sydd â theuluoedd ifanc eu cyrraedd.
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	
Ailbennu rhywedd	Dim	
Beichiogrwydd a mamolaeth	Positif	Sicrhau mannau sy'n hwylus i etholwyr beichiog ac sydd â theuluoedd ifanc eu cyrraedd.
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n positif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Ydi	Sicrhau mannau sydd yn hwylus etholwyr gyda nodweddion gwarchoddedig eu cyrraedd
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Sicrhau mannau sydd yn hwylus etholwyr gyda nodweddion gwarchoddedig eu cyrraedd

Meithrin perthnasau da	Ydi	Galluogi pobl i gymryd rhan yn y broses etholiadaol, ddemocrataidd
-------------------------------	-----	--

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r nodweddion gwarchoddedig neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Pwrpas yr adolygiad yw ceisio sicrhau mannau pleidleisio hygyrch

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion gwarchoddedig neu'r Ddyletswydd Gyffredinol? Beth yw'r rheswm am hyn?

Nid ydym wedi adnabod unrhyw effeithiau sylweddol negyddol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	X
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	

4.4 Os yn parhau gyda'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Dim effeithiau negyddol wedi eu hadnabod

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

D/B

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Mae adolygu yn broses barhaol. Yn ogystal â'r wybodaeth a geir wrth gynnal etholiad byddwn hefyd yn derbyn gwybodaeth o ffynonellau megis aelodau lleol a chynghorau cymuned. Bydd hyn yn rhoi gwybod i ni am unrhyw broblemau sy'n codi neu am leoliadau newydd posib allai gynnig gwell cyfleusterau na gorsaf bresennol.

Eitem 14

CYFARFOD	Y CYNGOR LLAWN
DYDDIAD	5 Mawrth 2020
TEITL YR ADRODDIAD	CALENDR PWYLLGORAU 2020-21
PWRPAS	MABWYSIADU CALENDR PWYLLGORAU 2020-21
AWDUR	GERAINT OWEN PENNAETH GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

1. CEFNDIR

- 1.1 Cyhoeddir calendr o ddyddiadau Pwyllgorau'r Cyngor ar gyfer y 2020-21 er mwyn cynorthwyo'r Cyngor, ei Aelodau a'r cyhoedd i gynllunio ymlaen ar gyfer dyddiadau ac amseroedd prif gyfarfodydd y Cyngor.
- 1.2 Noder mai dyma'r dyddiadau yr ydym yn eu rhaglennu ar hyn o bryd, ond gall sefyllfaoedd godi ble bydd angen trefnu cyfarfodydd ychwanegol er mwyn gallu gweithredu busnes y Cyngor.
- 1.3 Tra gwneir pob ymdrech i osgoi cynnal cyfarfodydd yn ystod gwyliau'r ysgol, nid yw hynny yn bosib ar bob achlysur os am sicrhau parhad gwasanaeth y Cyngor.
- 1.4 Ymgynghorwyd a swyddogion perthnasol a'r Parc Cenedlaethol Eryri ar fersiwn drafft y calendr pwyllgorau er mwyn sicrhau nad oes unrhyw wrthdaro a chyfarfodydd eraill.

2.0 CALENDR PWYLLGORAU 2020-21

- 2.1 Gweler yr atodiad ar gyfer dyddiadau Cyfarfodydd y Cyngor 2020-21.
- 2.2 Nodir fod dyddiadau'r holl gyfarfodydd wedi llithro ychydig oherwydd bod Etholiad Comisiynydd yr Heddlu yn cael ei gynnal ar 7 Mai. O ganlyniad i'r etholiad bydd cyfarfod blynyddol y Cyngor Llawn yn cael ei gynnal wythnos yn hwyrach, sef ar yr 14 Mai 2020.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Calendr Pwyllgorau ar gyfer 2020-21.

4. BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y SWYDDOG MONITRO:

Dim sylwdau i'w hychwanegu ynglyn a phriodoldeb

Y PENNAETH CYLLID:

Mae dyddiadau arfaethedig cyfarfodydd allweddol o'r Cyngor llawn, Cabinet, Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a'r Pwyllgor Pensiynau, fel y'u cynigir yma, yn addas i bwrpas. Yn benodol, ymysg dyddiadau allweddol eraill, maent yn amserol ar gyfer cymeradwyo cyfrifon 2019/20 a derbyn adroddiad yr archwiliwr annibynnol erbyn 15 Medi 2020 (fan hwyraf), ac yn amserol ar gyfer gosod cyllideb a threth 2021/22 erbyn 11 Mawrth 2021. Rwy'n gwerthfawrogi cydweithrediad yr awdur a swyddogion pwyllgorau wrth lunio'r Calendr yma.

2020-2021	Amser cyfarfod	Mai	Mehefin	Gorffennaf	Awst	Medi	Hydref	Tachwedd	Rhagfyr	Ionawr 2021	Chwefror	Mawrth	Ebrill	Mai
CYNGOR	yp	14*		9			1		3			4		6*
Cabinet	yp	19	16	14		8/15	13	3 / 24	15	19/26	16	9/30	20	
Hyfforddiant Aelodau	yb/yp													
Pwyllgor Craffu – Addysg ac Economi	yb/yp		25				8	26			4		15	
Pwyllgor Craffu - Cymunedau	yb/yp			2			22		10		25		22	
Pwyllgor Craffu - Gofal	yb/yp		4			17		5		14		18		
Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu	yb	18	11	30		(14)	15	30			11			
Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd	yb/yp		18					17			18			
Pwyllgor Cynllunio	yb/yp	18	22	13		7/28	19	16	7	11	1	1/22	12	
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	yb	15	12	17		4	2	27		29		12		
Pwyllgor Trwyddedu Canolog/Cyffredinol	yb		8			21			14			15		
Pwyllgor Safonau	yb		15					9			22			
CYSAG	yp		17					11			10			
Pwyllgor Iaith	yb		9					12		28			29	
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol Lleol	yb			3										
Pwyllgor Apelau Cyflogaeth	yb/yp	15	19	10		18	16	13	18	22	12	12	16	
Pwyllgor Pensiynau	yp		15	30			21*			21		25yb		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Porthmadog	yr hwyr						7					10		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Pwllheli	yr hwyr						6					16		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Aberdyfi	yb							10				2		
Pwyllgor Ymgynghorol Harbwr Abermaw	yb						20					23		
DYDDIADAU GWYLIAU YSGOL (er gwybodaeth yn unig)		8 ac 25-29		20-31	1-31		26-30		21-31	1	15-19	29-31	1-9	3

*Cyfarfod Blynnyddol.

() Dyddiad wrth gefn

Amser cyfarfod (yn ôl yr angen) **yb** – bore **yp** – p'nawn **yb/yp** – trwy'r dydd

Dyma'r dyddiadau yr ydym yn eu rhaglennu ar hyn o bryd, gall fod angen cyfarfodydd eraill er mwyn gweithredu busnes y Cyngor.

Ein cyf/Our ref KW/00068/20

Y Cyngorydd Edgar Owen
Cadeirydd y Cyngor

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

28 Ionawr 2020

Annwyl Gynghorydd,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 13 Ionawr, sy'n sôn am benderfyniad diweddar a gymeradwyodd y Cyngor ynghylch addysgu'r anthem genedlaethol mewn ysgolion yng Ngwynedd.

Mae'n hanfodol bod pob dysgwr yng Nghymru yn cael cyfle i ddysgu am ddiwylliant a hanes Cymru, ei thraddodiadau a'i cherddoriaeth. Mae'r rhain yn faterion y gall ysgolion fynd i'r afael â hwy drwy'r cwricwlwm ysgol presennol.

Mae cyflwyno'r cwricwlwm ei hun, y penderfyniadau am union gynnwys y cwricwlwm, a dewis adnoddau i'w gefnogi yn fater i ysgolion a'u cyrff llywodraethu. Mater i'r ysgol yw dewis addysgu'r anthem genedlaethol gyfan ai peidio, ac os yw awdurdodau lleol yn dymuno annog yr ysgolion yn eu hardal i weithredu mewn ffordd debyg i Wynedd maent yn rhydd i wneud hynny.

Byddwn hefyd yn fodlon i'm swyddogion gynnwys erthygl yn Dysg, ein cylchlythyr i ysgolion, yn y cyfnod cyn Dydd Gŵyl Ddewi i dynnu sylw at eich dull gweithredu, ynghyd â dolen i'r anthem genedlaethol gyfan – os ydych yn fodlon â'r awgrym hwn efallai y gall un o'ch swyddogion gysylltu â'm hadran i wneud y trefniadau, cysylltwch â Kerry Davies, kerry.davies@llyw.cymru. Efallai hefyd yr hoffech gysylltu â CLILC i rannu eich dull gweithredu yng Ngwynedd, fel y gall awdurdodau lleol eraill ystyried y mater.

Mae ein cwricwlwm newydd yn cael ei gynllunio gyda phedwar diben allweddol yn ganolog iddo. Un o'r dibenion allweddol hyn yw y bydd pob plentyn a pherson ifanc yn ddinasyddion egwyddorol a gwybodus yng Nghymru a'r byd, gan sicrhau eu bod yn wybodus am ddiwylliant, cymuned a hanes Cymru a'i lle yn y byd ehangach.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

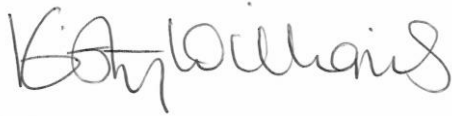
Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rwyf wedi ymrwymo'n llwyr i ddull arloesol y cwricwlwm newydd o ymdrin â'r thema "Cynefin" fel y man cychwyn ar gyfer astudio. Bydd yn rhan annatod o bob maes dysgu a phrofiad. Bydd dysgwyr yn cael eu trwytho mewn dealltwriaeth o hunaniaeth, y tirweddau a'r hanesion sy'n ffurfio eu cynefin.

Ni ddylid, ac ni ellir, cyfyngu dadansoddi, deall a chwestiynu hanes a straeon Cymru, ein cymunedau a chymdogion i wersi hanes yn unig. Dylai dealltwriaeth o Gymru, ei diwylliant a'i hanes gael ei chynnwys ar draws yr holl ddysgu, mewn ffordd briodol.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Kirsty Williams". The signature is fluid and cursive, with the first name "Kirsty" and the last name "Williams" clearly distinguishable.

Kirsty Williams AC/AM

Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

Ein cyf/Our ref: FM -/00046/20

Y Cyngorydd Edgar Owen

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

31 Ionawr 2020

Annwyl y Cyngorydd Owen

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 13 Ionawr am y mesur a basiwyd gan Gyngor Gwynedd ynglŷn â Phalesteina.

Nid yw polisi tramor yn faes sydd wedi'i ddatganoli ac mae'n parhau i fod yn rhan o gyfrifoldebau Llywodraeth y DU. Byddai i Lywodraeth y DU i godi'r materion hyn, naill ai drwy drafodaethau dwyochrog neu drwy ddefnyddio sianelau rhyngwladol eraill. Awgrymaf eich bod yn ysgrifennu at yr Ysgrifennydd Tramor fel ei fod yn ymwybodol o'r teimladau cryf ynglŷn â'r mater hwn. Dyma fanylion yr Ysgrifennydd Tramor:

Rt Hon Dominic Raab
Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs
Foreign and Commonwealth Office
King Charles Street
London
SW1A 2AH

Rwy'n deall y pryderon sydd wedi'u mynegi yn eich llythyr ac rwy'n gobeithio y gellir dod o hyd i ateb hirdymor a fydd yn dod â heddwch i'r ardal.

Diolch i chi am ysgrifennu ataf am y materion pwysig hyn.

Yn gywir

MARK DRAKEFORD

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Foreign &
Commonwealth
Office

Central Correspondence Unit
Foreign and Commonwealth
Office

King Charles Street
London
SW1A 2AH

20 Chwefror 2020

Ein cyf: TO2020/01169

Y Cynghorydd Edgar Owens
Cadeirydd y Cyngor
Cyngor Gwynedd
Drwy e-bost: eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

Annwyl Gynghorydd Owens,

Diolch am eich e-bost o'r 19 Chwefror gyda'r llythyr atodol, at yr Ysgrifennydd
Tramor, ar ran Cyngor Gwynedd ynglŷn â Israel a Phalestina. Gofynnwyd i Uned
Gohebiaeth Ganolog y Swyddfa Dramor a Chymanwlad (FCO) i'ch ateb.

Mae safbwynt hirsefydlog y DU ar y Broses Heddwch yn y Dwyrain Canol yn glir:
rydym yn cefnogi dod i setliad drwy gytundeb y ddwy ochr sy'n arwain at Israel
ddiogel, sy'n cyd-fyw ochr yn ochr gyda gwladwriaeth Balesteinaidd sofran a hyfyw;
ar sail ffiniau 1967 a'r cyfnewid tir a gytunwyd, Jerwsalem fel prif ddinas a rennir gan
y ddwy wladwriaeth, ac anheddiad cyfiawn, teg, cytunedig a realistig i ffoaduriaid.

Ein safbwynt ers cryn amser yw bod gweithgareddau cyfanheddu Israel yn
anghyfreithlon. Mae'r cynnydd yn natblygiad cyflym y cyfanheddu, cynlluniau am yr
anheddiad cyntaf yng nghanol y Lan Orllewinol ers dros 25 o flynyddoedd a'r
gymeradwyaeth ôl-weithredol o allbyst di-awdurdod i gyd yn tanseilio hyfywdra
ffisegol dwy wladwriaeth a dwy genedl.

Er hynny, mae'r gwrthdaro rhwng Israel a Phalestina yn arbennig o gymhleth. Nid
aneddiadau yw'r unig rwystr i heddwch. Mae pobl Israel yn haeddu byw yn rhydd
rhag pla terfysgaeth ac anogaeth syniadau gwrth-Semitaidd sydd yn wirioneddol
danseilio rhagolygon datrysiad dwy wladwriaeth.

Mae'r DU yn ymrwymedig i wneud cynnydd i gael datrysiad dwy wladwriaeth.
Credwn y bydd y trafodaethau ond yn llwyddo os ydynt yn cael eu cynnal rhwng yr
Israeliaid a'r Palestinaid gyda chefnogaeth y gymuned ryngwladol.

Credwn yn gryf ei bod yn hen bryd cael penderfyniad cyfiawn, parhaol fydd yn terfynu
meddiannaeth ac yn darparu heddwch i Israel a Phalestina. Byddwn yn parhau i
bwysu'n gryf ar Israel a Phalestina am yr angen iddynt beidio gweithredu mewn modd
fydd yn gwneud heddwch yn anos.

Anogwn Awdurdodau Israel a Phalestina i weithio gyda'i gilydd i gwrdd â'u
rhwymedigaethau dan Gytundebau Oslo. Galwn hefyd ar yr holl garfanau i gadw at y
Gyfraith Dyngarol Ryngwladol gan hyrwyddo heddwch, sefydlogrwydd a diogelwch.

Yr unig ffordd y daw heddwch yw drwy drafodaethau rhwng y carfanau, ond mae gan weithredu rhyngwladol hefyd ran i'w chwarae i hwyluso cynnydd. Rydym wedi cefnogi penderfyniadau cytbwys y Cenhedloedd Unedig ers amser. Mae hyn yn cynnwys Penderfyniad Rhif 2334 Cyngor Diogelwch y Cenhedloedd Unedig sy'n delio gyda annog trais a meddiant tiriogaethau. Ond dim ond ychydig a wna penderfyniadau sy'n gwneud cyrff niwtral y CU yn wleidyddol, neu sy'n peryglu caledu safbwynt y ddwy ochr, i fwrw ymlaen gyda heddwch neu gyd-ddealltwriaeth.

Ni fydd y meddiant yn dod i ben ac ni lwyddir i gael heddwch drwy fesurau symbolaidd, dim ond drwy symudiad gwirioneddol tuag at drafodaethau heddwch o'r newydd fydd yn creu gwladwriaeth Balesteinaidd hyfyw, sy'n cyd-fyw mewn heddwch ochr yn ochr gyda Israel.

Yn gywir,

**Uned Gohebiaeth Ganolog
Y Swyddfa Dramor a Chymanwlad**